

Översiktsplan ÖP2045

Dokumenttyp: Översiktsplan
Datum: 2024-06-17
Diarienummer: 2019/267
Fastställd av: Kommunfullmäktige

Grästorps kommun

Innehåll

Välkommen hit!	4
Vad är en översiktsplan?	6
Process och dialog vid framtagandet.....	7
Att läsa en digital översiktsplan.....	8
Utgångspunkter	11
Grästorps vision	11
Befolkningsmål.....	11
Grästorp idag.....	12
Demografiska förutsättningar	16
Globalt och nationellt perspektiv	17
Regionalt och delregionalt perspektiv	19
Mellankommunalt perspektiv	24
Jordbruksmarkens intressen	30
Utvecklingsinriktning	32
Utvecklingsstrategier.....	33
Strukturbild för utveckling.....	36
Centrumutveckling.....	37
Hållbar utveckling i Grästorps kommun	39
Mark- och vattenanvändning	41
Hållbar markanvändning.....	41
Bostadsförsörjning.....	43
Markanvändningskarta	45
Grästorps tätort.....	48
Landsbygd och byar.....	59
Näringsliv och verksamheter.....	67
Turism och besöksnäring.....	73
Grönstruktur, natur och vatten.....	78
Kultur, sport och fritid.....	85
Skola, vård och omsorg.....	94
Transportsystem och kommunikation.....	99
Tekniska anläggningar	106
Hänsyn och riksintressen	113
Riksintressen	113
Natur- och vattenmiljö.....	120
Kulturmiljö.....	129

Andra värden och hänsyn	135
Areella näringar	147
Miljö kvalitetsnormer.....	150
Klimatanpassning.....	152
Genomförande och uppföljning	161
Genomförandeplan.....	161
Kontinuerlig översiktsplanering.....	163
Hållbarhetsbedömning	164
Inledning	164
Miljömässiga konsekvenser.....	171
Sociala konsekvenser	179
Ekonomiska konsekvenser	182
Kartor.....	184
Kartor i översiktsplanen.....	184
Yttranden och ställningstaganden	185
Bilaga 1 - Samrådsredogörelse.....	
Bilaga 2 - Länsstyrelsens granskningsyttrande	
Bilaga 3 - Kommunens särskilda utlåtande	

Välkommen hit!

Det här är Grästorps översiktsplan, ÖP2045. Planen antogs 17 juni 2024 och vann laga kraft 10 juli 2024.

Så roligt att du hittat in till Grästorps kommuns nya digitala översiktsplan - ÖP2045. Planen antogs den 17 juni 2024 av Kommunfullmäktige och vann laga kraft 10 juli 2024. Välkommen att kika runt i den digitala miljön för att se hur framtidens Grästorp planeras att se ut!

Med utgångspunkt i nuvarande och framtida invånares bästa och med fokus på hållbarhet ska Grästorps kommun fortsätta utvecklas och växa. Utveckling av befintliga kvaliteter är lika viktigt som att välkomna förändring. ÖP2045 berättar hur hela kommunen, både tätort och landsbygd, ska utvecklas i den fysiska miljön fram till år 2045.

Alla kommuner i Sverige ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanens roll är att vara ett strategiskt och visionärt underlag för hela kommunens utveckling. Den ska därmed vara vägledande i kommande planeringsbeslut, och visa hur kommunens mark, vatten samt den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

FÖRORD

Grästorps översiktsplan är grundläggande för kommunens verksamhet. Den ska avspegla vår politiska uppfattning om hur mark- och vattenområden ska användas, samt hur den byggda miljön ska utvecklas, användas och bevaras.

Ambitionen har varit att skapa en översiktsplan med fokus på att Grästorp ska kunna växa och blir fler invånare, med en tydlig utgångspunkt i Grästorps vision "*Vi välkomnar framtiden, vi välkomnar förändring, vi välkomnar dig*" samt befolkningsmålet om att bli 6 500 invånare år 2045.

Målarbetet ska ske med fokus på hållbarhet samt vad som är bäst för nuvarande och kommande invånare. Utveckling av våra befintliga kvaliteter, som att vara en trivsamt och trygg landsbygdskommun, är lika viktigt som att ha modet att göra anpassningar för framtiden. Grästorps kommun vill verka för en hållbar omställning, där lantbruk och det lokala näringslivet samt ett starkt föreningsliv är viktiga utgångspunkter. Vi väljer att välkomna förändring och att satsa på innovation, tillit och nyfikenhet som framgångsfaktorer.

Grästorps kommun vill fortsatt satsa på att vara en attraktiv boendekommun, med boendemöjligheter för livets alla skeden. Grästorp ligger mitt i regionen, och genom goda kommunikationer ska

det vara lika naturligt att verka i Grästorp såväl som utanför kommunen.

Målet är att översiktsplanen ska vara användbar - både för nuvarande och kommande invånare, medledare inom kommunens verksamheter, företagare och verksamheter samt exploitörer som vill vara med och bygga framtidens Grästorp.

Grästorps samhällsbyggnadsutveckling är en grundsten i arbetet för att öka attraktiviteten till att leva, bo och verka i kommunen med syfte att öka antalet kommuninvånare. En del i detta arbete är att tillskapa boenden för alla samt nya verksamhetsområden som kan stärka näringslivet och öka antalet arbetstillfällen. Tätorten behöver landsbygden, och landsbygden behöver tätorten – båda delar är viktiga byggstenar i Grästorps utveckling. Översiktsplanen är ett av de enskilt viktigaste dokumenten för att åstadkomma detta.

Denna översiktsplan har under lång tid bearbetats inom kommunen, men också med flertalet andra parter genom dialoger och workshops.

Stort tack till alla som på ett eller annat sätt inkommit med synpunkter – tillsammans utvecklar vi Grästorp!

Robert Fransson, Kommunstyrelsens ordförande

Vad är en översiktsplan?

Alla kommuner i Sverige ska enligt plan- och bygglagen (PBL) ha en antagen och aktuell översiktsplan som täcker hela kommunens mark- och vattenyta. Översiktsplanen antas i kommunfullmäktige, och i den beskrivs den långsiktiga inriktningen för bebyggelseutvecklingen i kommunen.

Det finns två huvudsakliga syften med översiktsplaneringen. Planen ska dels vara övergripande och aktuell och tjäna som ett strategisk politiskt styrdokument i kommunen, dels på ett tydligt sätt visa hur kommunens mark- och vattenområden ska användas och hur bebyggelsen ska bevaras och utvecklas.

Översiktsplanen ska stödja en ekologisk, social och ekonomiskt hållbar utveckling inom kommunen. Planen ska vara utformad så att den kan tjäna som ett väl underbyggt och förankrat besluts- och handläggarstöd för kommunens politiker och tjänstepersoner.

Andra myndigheter som exempelvis Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolarna använder översiktsplanen som ett viktigt underlag vid prövningar och beslut som har anknytning till mark- och vattenanvändning.

Översiktsplanen är dessutom en överenskommelse mellan stat och kommun om hur riksintressen och andra allmänna intressen ska beaktas och tas tillvara i kommunens planering.

Kommunfullmäktige ska minst en gång under varje mandatperiod ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Översiktsplanen är vägledande och inte juridiskt bindande.

Planeringshorisonten för översiktsplanen är cirka tjugo år framåt i tiden. Det betyder att nya områden för bostäder och verksamheter som kan täcka behovet de närmsta tjugo åren ska föreslås i planen. Översiktsplanens strategier och utvecklingsinriktning har också ett mer långsiktigt perspektiv, vilket innebär att den bebyggelsestruktur som visas i översiktsplanen ska vara lämpad för fortsatt utbyggnad i kommunen även bortom planeringshorisonten.

Enligt PBL 3 kap 5 § ska det av översiktsplanen framgå:

- Kommunens utvecklingsinriktning
- Den avsedda användningen av mark- och vattenområden
- Kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras
- Hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följa gällande miljökvalitetsnormer
- Hur kommunen i den fysiska planeringen avser ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för hållbar utveckling inom kommunen.
- Mellankommunala och regionala intressen
- Hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.
- Områden för landsbygdsutveckling (LIS) i strandnära lägen som avses i miljöbalken.
- Hur kommunen avser att ta hänsyn till klimatrelaterade risker, t.ex. översvämningrisk samt ras och skred
- Invändningar i länsstyrelsens granskningsyttrande
- Konsekvenser av planen

Process och dialog vid framtagandet

ÖVERSIKTSPLANEPROCESSEN

Översiktsplaneringen styrs av Plan- och bygglagens tredje kapitel. Parallellt med lagstiftningen arbetar även Boverket med att strukturera upp hur en översiktsplan kan byggas upp, detta kallas för Boverkets *ÖP-modell*. Grästorps ÖP2045 utgår från Boverkets *ÖP-modell 2.1*, men med vissa kommunala initiativ som komplement.

KOMMUNENS ARBETSGRUPP

Samhällsutvecklingsutskottet i Grästorps kommun har fungerat som politisk styrgrupp och har tillsammans med tjänstepersoner inom samtliga verksamheter arbetat fram planen. I framtagandet har även GIS-ingenjör Lina Kedner från Skara kommun samt Lena Boman, arkitekt på Liljewall arkitekter, varit en del i arbetet. Cecilia Flygare, Annika Granath, Maria Zingmark och Emmy Frohm Gerdin, Sigma Civil, har tillsammans arbetat fram hållbarhetsbedömningen tillhörande planen. Projektledare och samordnare för ÖP2045 har varit Erica Olson, samhällsplanerare Grästorps kommun.

Samrådsförslag arbetas fram 2021–2023.

Relevant planeringsunderlag har tagits fram och jämförts med kommunens nuvarande översiktsplan från 2016. Flera dialoger har genomförts internt mellan kommunens politiker och tjänstepersoner, bland annat har kommunfullmäktige genomfört två strategidagar med fokus på samhällsplanering och den nya översiktsplanen. Flertalet förankringsarbeten har skett ute i kommunens olika verksamheter. Flera dialoger har också skett utåt, med bland annat Grästorps företagare, landsbygdsråd, föreningar och ungdomsverksamhet. Utöver dessa har även dialog förts med Länsstyrelsen, Trafikverket, Västtrafik och intilliggande kommuner. En digital synpunktskarta har publicerats på Grästorp kommuns hemsida och marknadsförts i sociala kanaler utåt, där flera synpunkter inkommit som underlag för arbetet. Även tidigare resultat av dialoger med medborgare, som

utförts innan arbetet med översiktsplanen påbörjades, har varit till hjälp.

Samråd

Den 13 oktober - 24 november 2023 var Grästorps översiktsplan ute på samråd.

Samrådet i den översiktliga planeringen inleds vid den första tidiga dialogen, och avslutas vanligtvis med ett remissförfarande där planen ställs ut på samråd.

Kommunstyrelsen beslutade att godkänna översiktsplanen för samråd den 11 oktober 2023. Två samrådsmöte hölls, ett i Kulturhuset och ett i Hyringa-Längnum bygdegård, där planen presenterades och det fanns möjlighet att ställa frågor. Båda tillfällena lockade många besökare och det var flera som tog chansen att ställa frågor till både politiker och tjänstemän. Stort tack till er som kom för att lyssna på presentationen av förslaget, prata med tjänstepersoner och politiker eller passade på att lämna synpunkter!

Information om samrådet skickades till flertalet berörda myndigheter, organisationer, föreningar, kommunala verksamheter och nämnder samt politiker. Planhandlingarna fanns även tillgängliga på Kommunens hus, biblioteket och på kommunens webbplats.

Samrådstiden varade mellan 13 oktober och 24 november 2023. Under samrådet inkom totalt 43 yttranden, både via mail, brev och den digitala synpunktshanteraren.

Under samrådstiden utförde även kommunen flertalet dialoger med fokus på barn- och ungdomsperspektivet. Work-shops har utförts tillsammans med elever i årskurs F-3, 4–6 samt 8-9 med fokus på hur de anser Grästorp kan utvecklas och vad som är viktigt att bevara.

Granskning

Förslaget revideras, höst 2023 - vinter 2024.

Granskning 10 februari - 10 april 2024.

Efter samrådet sammanställdes alla synpunkter och förslaget justerades därefter i de fall det bedömdes relevant. Därefter ställdes planförslaget ut på granskning, ett tillfälle då det åter igen fanns möjlighet att lämna synpunkter. Granskningstiden vid ett översiktplanearbete ska vara under minst 2

månader. Kommunstyrelsen beslutade att godkänna översiktsplanen för granskning den 7 februari 2024.

Information om granskningen har skickats till flertalet berörda myndigheter, organisationer, föreningar, kommunala verksamheter och nämnder samt politiker. Planhandlingarna har även funnits tillgängliga på Kommunens hus, biblioteket och på kommunens webbplats.

Granskningstiden varade mellan 10 februari och 10 april 2024. Under granskningen inkom totalt 21 yttranden, både via mail, brev och den digitala synpunktshanteraren. Stort tack för alla synpunkter!

Antagande

Färdigställande av översiktsplanen, 2024.

Synpunkter ifrån granskningsskedet sammanställdes och en slutlig revidering av planförslaget arbetades fram utifrån de synpunkter som kommit in.

Kommunen ska redovisa länsstyrelsens granskningsyttrande särskilt tillsammans med de övriga planhandlingarna. Det färdiga planförslaget lämnades sedan till kommunfullmäktige för att ta beslut om ett antagande. Planen antogs den 17 juni 2024 och vann laga kraft den 10 juli 2024.

Genomförande

Den nya planen, ÖP2045, ska genomföras och bli verklighet!

Genomförandet handlar om att kommunala beslut och framtida planeringsuppdrag ska utgå ifrån det som översiktsplanen anger. Arbetet omfattar även att ta fram de kompletterande styrdokument, riktlinjer eller utredningar som översiktsplanen ger förslag på ska utföras.

Att läsa en digital översiktsplan

PLANENS UPPBYGGNAD

Grästorps nya översiktsplan presenteras, förutom här, även digitalt i programmet Story Maps, vilket hjälper dig som läsare att enklare kunna titta på kartor och bilder samtidigt som du läser tillhörande text.

Kartorna är dessutom zoombara vilket gör det enklare och tydligare att förstå. Nedan beskrivs hur översiktsplanen är uppbyggd samt hur Story Maps fungerar. Översiktsplanen läser du med fördel på en datorskärm, men det fungerar även på en läsplatta eller mobiltelefon.

Planen är indelad i 9 olika kapitel, som alla syns på startsidan. Du kan alltid gå tillbaka till startsidan genom att trycka på symbolen med fyrkanter, se nedan. Den finns i övre vänstra hörnet av sidan.

Knapp för att komma till startsidan, du hittar den i övre vänstra hörnet.

KAPITEL

Välkommen hit - här är du nu. Beskriver kortfattat vad en översiktsplan är och hur den har tagits fram.

Utgångspunkter - i denna del ges en inblick i dagens Grästorp, samt hur kommunens vision för framtiden ser ut. Det beskrivs också vad översiktsplaneringen tar avstamp ifrån; både ur ett kommunalt, regionalt och nationellt perspektiv.

Utvecklingsinriktning - denna del beskriver övergripande hur det framtida Grästorp kan se ut.

Mark- och vattenanvändning - här ges läsaren en inblick i hur Grästorps kommuns mark och vatten ska användas, utvecklas och bevaras fram till år 2045. För områdena i kartorna finns en avsedd användning, ställningstaganden, förutsättningar och ett planförslag. För att få en helhetsbild läses kartor och text tillsammans.

Hänsyn och riksintressen - Relevanta allmänna intressen och värden beskrivs i denna del samt vilken hänsyn som behöver tas till dessa i planeringen.

Genomförande - här kan du läsa om hur översiktsplanen ska realiseras.

Hållbarhetsbedömning - här beskrivs konsekvenserna av planförslaget utifrån tre aspekter: ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Detta kapitel innehåller ett urval av text från planens hela hållbarhetsbedömning. Hållbarhetsbedömningen i sin helhet finns att ta del av som PDF.

Kartor - här finns möjlighet att ta del av samtliga kartunderlag, där du kan tända och släcka lager i kartan beroende på vad du vill se.

Yttranden och ställningstaganden - här kan man ta del av samrådsredogörelsen, Länsstyrelsen granskningsyttrande i sin helhet samt kommunens särskilda utlåtande efter granskning.

AVSNITT

Under varje kapitel finns ett antal avsnitt som liknar flikar. Kapitlen hittar du i den vita listan och avsnitten hittar du i den gröna listan under respektive kapitel.

Välkommen hit! Utgångspunkter Utvecklingsriktning Mark- och vattenanvändning Hänsyn och riksstressen Genomförande och uppföljning Hållbarhetsbedömning

Utvecklingsriktning Utvecklingsstrategier Strukturbild för utveckling Centrumutveckling Hållbar utveckling i Grästorp...

Vit list med 9 olika kapitel, och grön list som i bilden visar avsnitten till kapitlet "utvecklingsriktning".

LÄSANVISNING

Text

Planförslaget kan läsas i ett svep genom att du scrollar dig fram i respektive avsnitt och sedan trycker dig vidare till nästa kapitel längst ner på sidan. Det går också bra att hoppa mellan olika kapitel och avsnitt genom att trycka direkt på rubrikerna i den vita respektive gröna listan. Hela planförslaget eller utvalda kapitel kan också laddas ner som PDF. I texten förekommer länkar till andra avsnitt och dokument m.m. Alla länkar har understruken text. Understrukna texter med ett plus framför signalerar att det finns en kartlänk där, och du kopplas direkt till kartobjektet. Läs mer om kartobjektet längre ner på sidan.

Kartor

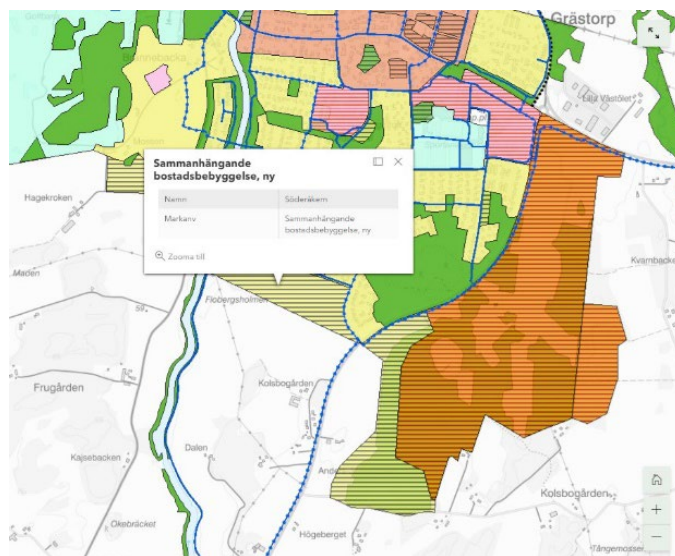
Kartorna redovisas intill respektive tillhörande text

för att öka förståelsen och läsbarheten. Det går att panorera på egen hand i kartan genom att klicka och dra. Du zoomar genom att trycka på symbolerna + och - i nedre högra hörnet. En del kartor anpassar sig efter var du befinner dig i texten, och kommer därför hoppa runt eller zooma in/ut automatiskt. I vänstra hörnet hittas en knapp för att visa teckenförklaringen, se nedan.

Knapp till teckenförklaringen.

I kartan går det även att klicka på varje yta, för att på så sätt få upp en ruta med information om varje område. Där står det vad varje yta i kartan ska användas för, se nedan.

Exempel på informationsruta tillhörande ett av bostadsområdena i kartan.

Gränserna och linjerna i kartorna ska inte ses som exakta, utan det exakta läget får bedömas vid den kommande detaljplaneringen eller lovgivningen för respektive område.

Det finns också möjlighet att trycka på ett specifikt namn i den löpande texten för att direkt hamna rätt i kartan. Dessa klickbara namn syns med ett plus intill namnet och understruken text, enligt bilden nedan.

⊕ Kvarteret Örnen

Exempel på klickbart namn, som har koppling till kartan.

SÖKFUNKTION

För att söka i texten använder du webbläsarens inbyggda sökfunktion:

PC: Ctrl + F

Mac: ⌘ + F **Mobiltelefon/läsplatta:** Använd webbläsarens adressfält och välj Sök på den här sidan för att söka i dokumentet

Utgångspunkter

Lär känna Grästorp som kommun och vad vi förhåller oss till i den översiktliga planeringen.

Grästorps vision

Politikerna i Grästorp beslutade om en ny vision hösten 2023. Visionen ska fånga en känsla av hur det är att leva i Grästorp i framtiden, och Grästorps nya översiktsplan har tagit sin utgångspunkt i visionen.

VÅR VISION

”Vi välkomnar framtiden, vi välkomnar förändring, vi välkomnar dig.”

VISIONENS INNEBÖRD

Vi ska alltid vara en öppen och välkomnande kommun, mot varje enskild individ, varje företag och varje organisation som vi möter. Tillsammans ska vi skapa en meningsfull framtid. Vi ska vara lärande, och kreativt ta oss an framtidens möjligheter med glädje och dynamik. Vi ska göra det omöjliga möjligt varje dag.

Befolkningsmål

Översiktsplanen spelar en viktig roll när vi ska förverkliga Grästorps kommuns visioner för att kunna skapa framtidens Grästorp. Planen tar avstamp i Grästorps vision om att välkomna förändring och genomsyras av en hållbar tillväxt. Grästorp vill växa och bli fler, men samtidigt ta tillvara och utveckla det som kännetecknar kommunen idag.

Under de senaste åren har Grästorp märkt av ett ökat intresse för att bosätta sig i orten och i pandemins fotspår tros småorterna ha en ljus framtid för tillväxt. Bostadspriserna har ökat i kommunen och digitala verktyg gör det möjligt för fler att åtminstone delvis arbeta på distans. Kommunen har ett bra strategiskt läge med goda förbindelser till flera större orter i närheten.

Under kommunfullmäktiges strategidagar var man överens om man vill växa och bli fler invånare, och att det tydligt ska framgå av den nya översiktsplanen. Kommunen har därför satt upp ett mål om att växa till 6500 invånare till år 2045. Det skulle innebära att fler bostäder behöver byggas och fler arbetstillfällen behöver skapas. Samtidigt är det

viktigt att kommunens hela uppdrag går hand i hand med i tillväxten. Bland annat behöver social omsorg, service, utbildning, teknisk försörjning och kommunikationer följa med i utvecklingen.

Översiktsplanen ska vara ledande och se till att alla delar av den kommunala verksamheten krokar arm, så utvecklingen sker i lagom takt och med fokus på långsiktig hållbarhet.

Illustration över Grästorps befolkningsmål.

Grästorp idag

GRÄSTORPS IDENTITET

Grästorp är en utpräglad landsbygdskommun och är till yta och invånarantal en relativt liten kommun. Ytan är cirka 265 km² och ungefär 5600 personer som bor i kommunen. Hälften av kommunens invånare bor på landsbygden och i små byar. Den andra halvan av befolkningen bor i Grästorps tätort, som är kommunens centrum. Här finns arbetsplatser och hit har den mesta av den kommunala och kommersiella servicen lokaliserats.

Kommunen präglas självklart starkt av sitt omgivande flacka jordbrukslandskap. Jordbruk har sedan lång tid varit en viktig näring och är så än idag. Jorden är bördig och förutsättningarna för odling är mycket goda. De mänskliga spåren i landskapet är många och vittnar om en välmående bygd med ett stort antal kyrkor, värdefulla kulturmiljöer och fornlämningar från olika tidsperioder. Men lika påtagligt som de vidsträckta åkrarna, är det starka föreningslivet. I Grästorp finns praktiskt taget en förening för alla. Allt från boule, bygdespel, kampsport, fotboll, golf, hästsport, hockey till en rad hembygdsföreningar. Kommunen har ett rikt kulturliv och varje år anordnas Nossans Ljusfestival, ett uppskattat arrangemang där omgivningarna runt ån Nossan ljussätts och ramas in med sång och framträdanden. Kommunen, och inte minst kultur- och föreningslivet, präglas starkt av den så kallade grästorpsandan som kännetecknas av en drivkraft hos invånarna att göra saker tillsammans.

SMÅBRUTET JORDBRUKSLANDSKAP

Det småbrutna landskapet i kommunens centrala och södra delar är småskaligt och varierat, med åker- och betesmark i de flackare delarna och med löv- och barrskog på höjdparter. Bebyggelsen ligger spridd inom stora delar av det småbrutna landskapet, ofta i randen mellan den öppna åker- eller betesmarken och ett skogklätt höjdparti. Inom denna landskapstyp finns flera byar eller bebyggelsegrupper, däribland Tengene och Flakeberg. Den tätare bebyggelsen ligger ofta i

anslutning till en allmän väg, en kyrka eller en tidigare järnvägsknutpunkt. Utöver det kommersiella jordbruket finns många mindre gårdar med djurhållning eller odling i liten skala, exempelvis hästgårdar.

KULTURMILJÖER OCH KULTURLANDSKAP

Grästorps kommun har en rik historia. Den bördiga marken har haft stor betydelse för människors närvaro i området och de mänskliga spåren är många i odlingslandskapet. En stor del av kommunens fornlämningar och kulturmiljöer finns i eller i anslutning till byarna, byar med en lång historisk kontinuitet. Kommunens många kyrkor utgör viktiga landmärken i det relativt flacka och öppna odlingslandskapet. Flera av kommunens byar har växt fram kring viktiga kommunikationsleder för vägar och järnvägar. Både Grästorps tätort och Tengene har växt fram vid gamla vadställen längs leder som passerat genom kommunen. Järnvägen har haft stor betydelse för framväxten av såväl tätorten som de mindre byarna Salstad och Flakeberg. Platåbergen Halle- och Hunneberg har en lång gemensam historia som sträcker sig till förhistorisk tid. Bergen har en intressant geologi och har under tusentals år använts av människor, bland annat som en tillflykt vid orostider.

DÄTTERN MED STRANDÄNGAR

kommunens nordvästra del ligger Dättern, en grund vik med stränder be vuxna med bladvass på vidsträckta områden. Dättern har bland annat stor betydelse för fågellivet. Viken omges av ett flackt och öppet jordbrukslandskap. På grund av de små nivåskillnaderna har jordbruket runt Dättern historiskt varit förenat med kampen mot översvämningar. Idag skyddas jordbruksmarken av vallar. Längs Dätterns stränder finns några enstaka gårdar.

PLATÅBERGEN

Halle- och Hunneberg reser sig över Västgötaslätten vid Vänerens sydspets. Hunneberg ligger delvis inom Grästorps kommun och delvis inom Vänersborgs kommun. Halleberg ligger helt inom Vänersborgs

kommun. Platåbergen står i stor kontrast till de flacka omgivningarna. De båda bergen hyser höga naturvärden, har stor betydelse för friluftslivet och utgör unika landskapselement. Hunneberg erbjuder en storslagen utsikt över Väneren med Dättern och det omgivande jordbrukslandskapet. Hunnebergs topp är glest bebyggd. Bebyggelsen ligger istället vid bergets fot som exempelvis vid Flo klev.

SKOG MED INSLAG AV VÅTMARKER

De sydvästra delarna av kommunen består av tätbevuxna skogsområden med inslag av våtmarker som är relativt svårtillgängliga och glest bebyggda. Dessa delar av kommunen är inte tillgängliga via det allmänna vägnätet, utan nås via ett enskilt vägnät av som ofta utgörs av grusbelagda mindre skogsvägar. Bebyggelse förekommer som enstaka bostadshus. Inga byar eller grupper av bebyggelse finns i området. Nedanför Hunneberg ligger Tore mosse som också den är svårtillgänglig och utan bebyggelse.

NOSSAN

Kommunens största vattendrag Nossan börjar i söder vid gränsen till Essunga kommun, och rinner ut mot Dättern i norr. Ån har flera biflöden inom kommunen, däribland Mjölån och Lillån. Grästorps tätort och flera av kommunens byar ligger längs Nossan eller dess biflöden. Nossans stränder kantas till stora delar av lövträd och vattendraget är ett viktigt landskapselement i det annars till stora delar flacka och öppna jordbrukslandskapet. Ån hyser naturvärden och har stor betydelse för friluftslivet.

GRÄSTORPS TÄTORT

Grästorp är en ung ort, som har vuxit upp sedan början av 1900-talet. Orten är centrum i kommunen och den samlande punkten för kommuninvånarna. Bebyggelsen är småskalig, med centrumbebyggelse i två till tre våningar och en stor andel småhus.

BOSTADSBYGGANDE

Nyproduktionen av bostäder har varierat betydligt över tiden. Efter 70- och 80-talet då

bebyggelse takten var hög avstannade bostadsproduktionen nära nog helt i början på 1990-talet. Därefter har nyproduktionen varit sporadisk med ett genomsnitt på cirka 5 nya småhus per år. Från senaste antagna översiktsplanen 2016 har det byggts ett fyrtiotal småhus samt 25 nya lägenheter. Ytterligare två detaljplaner för cirka sextio lägenheter har vunnit laga kraft i tätorten. Dessa byggnationer utgör åtta av de utpekade områdena i nuvarande översiktsplan. Ytterligare ett område precis väster om tätorten, Brännebacka Västra, och som utgör utbyggnadsinriktning A i nuvarande översiktsplan har detaljplanerats klart. Området är stort och rymmer en blandad bebyggelse med cirka 70 småhus och 350–400 lägenheter. Sammanfattningsvis har Grästorps kommun haft ett stort fokus på bostadsbebyggelse och har ett fortsatt mål om att bli fler invånare samt få grästorpare att vilja stanna kvar i kommunen.

Idag uppgår det totala bostadsbeståndet i kommunen totalt till cirka 2 770 bostäder varav 75 % i småhus, det vill säga cirka 2085 småhus och drygt 600 lägenheter i flerbostadshus. I länet och i riket är andelen småhus 45%. Majoriteten av lägenheterna i flerbostadshus ägs av privata fastighetsägare och är upplåtna som hyresrätter, cirka 94 %. Endast cirka 5% av kommunens lägenheter i flerbostadshus är upplåtna som bostadsrätter. Mestadeln av kommunens bostadsrätter finns i radhusbyggnader.

SERVICE

Tätorten Grästorp ligger centralt i kommunen på mindre än tio kilometers avstånd från de flesta kommundelar. Utbudet av såväl kommersiell som offentlig service är koncentrerat till centralorten Grästorp. Utanför centralorten finns, med något undantag, endast distribuerad service. I Grästorps centrum finns livsmedelsbutiker, flera specialvarubutiker, bank, bilservice samt restaurang och caféer. Restaurang och bilservice finns även vid Tre Älgar (numera Rasta AB), fem kilometer väster om Grästorp. Centralt i Grästorp ligger Kommunens hus med kommunens allmänna verksamhet samlad. Här finns bland annat medborgarkontor, socialkontor, apotek och vårdcentral.

UTBILDNING, VÅRD OCH OMSORG

I Grästorps kommun finns två grundskolor, Lunneviskolan och Nya Centralskolan, båda belägna på Lunneviområdet centralt i tätorten. Det finns även två förskolor i kommunal regi, Äventyret på Lunneviområdet samt Ambjörnsgården i södra delen av tätorten. Det finns även ett föräldrakooperativ, Asphagens förskola, strax väster om Grästorps tätort. Utöver detta finns det även planlagt för en skolbyggnad i det nya bostadsområdet Brännebacka Västra.

Äldreomsorg omfattar dels distribuerat stöd för att äldre ska kunna bo kvar i sin hemmiljö så länge som möjligt och samtidigt kunna leva ett självständigt och gott liv. Detta stöd ges i form av bland annat matdistribution, hemtjänst och trygghetslarm. Omsorgen om äldre omfattar också särskilt boende och tillfälligt boende med lokaler i centralorten. Särskilt boende för äldre med stöd och service efter behov erbjuds på Åsevi och Vistegården. Tillfälligt boende vid speciella behov erbjuds i form av korttidsvistelse och trygghetsplats på Passagen respektive Vistegården. Dagverksamhet och aktivitetscentrum finns på Paletten i Kommunens hus.

KULTUR

Centralt vid torget i Grästorp ligger Kulturhuset som är en naturlig mötesplats i kommunen. Här finns utöver bibliotek också kulturcafé med scen för mindre uppträdanden och föredrag. I centrum ligger även Konserthuset med lokaler för biograf, teater, andra publika evenemang och fester. På landsbygden finns lokaler för möten och föreningsliv i form av bygdegårdar på fem platser.

NÄRINGS LIV

I Grästorps kommun finns ett varierat näringsliv med bland annat flera småindustrier och serviceföretag, ett rikt handelsutbud i tätorten och ett stort antal jordbruksföretag. Under senare år har flera kvalificerade IT-företag etablerat sig i kommunen. I kommunen finns ett större företag med runt 100 anställda och en stor andel mindre företag med mellan 5–20 anställda. Därutöver finns

en stor mängd småföretag med 1-2 anställda. Jord- och skogsbruket står för det största antalet registrerade företag. År 2022 fanns enligt Jordbruksverket cirka 180 jordbruksföretag i kommunen. De flesta var jordbruksföretag som drivs utan anställda. Näringslivsarbetet i kommunen drivs av Näringslivssamverkan Grästorp (NSG). NSG är en ideell förening där Grästorp Handel, Företagarna, LRF, Grästorps fastighetsägare, Åse Viste Sparbank och Grästorps kommun är huvudmän. Föreningen samordnar näringslivsarbetet i kommunen och fungerar även som rådgivare för företagare.

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Huvuddelen av befintliga verksamhetsområden och tillgänglig mark för etablering och expansion av småindustri, handel och andra verksamheter finns i Grästorps tätort. I de nordöstra delarna av tätorten finns verksamhetsområdet Västölet, där det finns möjlighet att expandera. En ny detaljplan håller på att tas fram på området söder om järnvägen. I centrum finns handel med utvecklingsmöjligheter inom och i anslutning till den befintliga bebyggelsen. På landsbygden och i flera av byarna bedrivs olika småskaliga verksamheter. I Flakeberg finns ett verksamhetsområde där flera småindustrier är etablerade. Vid Tre Älgar finns restaurang och ett handelsområde, i Salstad och Thamstorp finns korttidsboende/psykiatriboende och i Hedåker finns ett IT-företag med anknytning till jordbruket.

BESÖKSNÄRING

Besöksnäringen är idag av relativt liten omfattning i kommunen men har stor utvecklingspotential. Några intressanta besöksmål att fortsätta utveckla är bland annat Hunneberg som är ett välbesökt friluftsområde, och som numera ingår i Sveriges första Unesco Globala Geopark. Vid Dättern finns möjlighet till fågelskådning. På olika platser i kommunen finns besöksvärda kulturmiljöer och fornlämningar. Matturismen kopplad till livsmedelsproduktion och gårdsbutiker är också besöksanledningar som skulle kunna gå att utveckla ytterligare. I Grästorps tätort finns bland annat golfbana, museum och möjlighet att promenera

längs Nossan till forsarna i Forshall eller till Tengene. Centralt i tätorten finns camping och bad och vid golfbanan finns ett hotell. På landsbygden finns flera stugor till uthyrning. Vänerslingan är en så kallad brunskyltad turistväg. Utefter vägen som leder mot Lidköping finns besöksmål och fina vistelsemiljöer.

KOMMUNIKATIONER

Grästorps kommun ligger i ett kommunikationsstråk som sträcker sig från Trestad i väst mot Mälardalen i öst. Genom kommunen passerar väg 44, väg 47 och järnvägen Älvsborgsbanan. Stråket har bland annat stor betydelse för näringsliv, pendling och transporter inom regionen, men även på en nationell nivå. Grästorp har ett bra läge när det gäller pendlingsavstånd till flera större städer.

Demografiska förutsättningar

FOLKMÄNGD OCH ÅLDERSSTRUKTUR

Folkmängden i Grästorps kommun uppgick till 5646 invånare i december 2022, 2795 kvinnor och 2895 män. Hälften bor i Grästorps tätort som har cirka 3000 invånare och hälften bor i småorter och på landsbygden. Utöver Grästorps tätort finns bebyggelse i mer samlad form i Salstad, Tengene, Flakeberg, Flo och Frambo med 50–100 invånare vardera, samt i mindre grupper av bebyggelse på landsbygden. Befolkningsfördelningen mellan tätort och landsbygd har varit i stort sett oförändrad sedan 1990-talet.

Efter 70- och 80-talets höga bebyggelsetakt var även befolkningsökningen hög med ett genomsnitt på 40 nya invånare per år, men sedan dess har befolkningen minskat med nära 9 % från sin topp på 90-talet fram tills idag. Det beror dels på en naturlig minskning av folkmängden i kommunen, där antalet födda understiger antalet döda. Med också på urbaniseringen som varit en stark samhällstrend och en stor utmaning för mindre kommuner under lång tid med resultatet att utflyttningen varit större än inflyttningen. Mellan åren 2005–2022 har det dock registrerats ett positivt flyttnetto för 11 av 18 år och negativt flyttnetto för 7 av 18 år. I reella tal innebär det ett positivt flyttnetto om 92 personer för perioden.

Medelåldern för kommunens befolkning är 45,8 år, vilket är högre än riksgenomsnittet på 41,7 år. Den höga medelåldern hänger främst samman med en stor befolkningsandel i övre medelåldern 45–64 år och i åldrarna över 65 år samt med att andelen i familjebildande ålder 25–44 är relativt liten. Andelen utrikes födda är relativt liten, cirka 8 %, jämfört med riket som helhet som är ca 20 %.

Medellivslängden har ökat och en ökande medellivslängd leder till en åldrande befolkning. 26,9% av befolkningen i Grästorp är 65 år eller äldre, och det är en av de högsta siffrorna för länet. Motsvarande siffra för länet är 19,9 och riket 20,4.

HÄLSA OCH TRYGGHET

Antal anmälda brott per 1000 invånare indikerar trygghetsnivån i en region. I Grästorps kommun är antalet anmälda brott ca 76 per 1000 invånare vilket är ca hälften så många som genomsnittet i Västra Götalands län och i riket som helhet.

Varje år i Grästorp får de som fyller 75 år det aktuella året möjlighet att svara på en enkät kring hur de upplever sin hälsa och om de känner sig trygga där de bor. 2022 gick enkäten ut till 77 personer och 43 svarade. 95% av de svarande upplever ett ganska eller mycket gott hälsotillstånd. 95% av de svarande känner sig trygga där de bor.

Ohälsotal och sjukpenningtal

Det så kallade ohälsotalet anger antalet utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjukersättning/aktivitetsersättning från socialförsäkringen (16–64 år). År 2022 var ohälsotalet i Grästorp 27,9 dagar per år. Motsvarande siffra för riket var 22,0. I ett Skaraborgsperspektiv ligger dock Grästorp lågt vad gäller ohälsotal och även sjukpenningtal. Sjukpenningtalet i Skaraborg 2022 varierar mellan 10,4 och 14,4, där Grästorp är den kommun som står för 10,4. Motsvarande siffra för riket var 9,7.

ARBETSMARKNAD OCH PENDLING

I Grästorp är det många som pendlar till eller från orten varje dag. I SKR:s gruppindelning av Sveriges kommuner definieras Grästorp som en "Pendlingskommun nära större stad", vilket innebär att minst 40 % av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad. År 2023 pendlade 59 % av de förvärvsarbetande i Grästorps kommun till arbetsplatser i omkringliggande kommuner och av dessa pendlar den klart största andelen till Trollhättan.

Den lokala arbetsmarknaden stod år 2013 för cirka 1740 arbetstillfällen, med Grästorps kommun som största arbetsgivare. Cirka 1190 personer bodde och arbetade inom kommunen medan cirka 560 personer pendlade in till Grästorps kommun och cirka 1560 pendlade ut från kommunen.

Grästorp har en hög andel företagare av alla sysselsatta, ungefär 14 %, jämfört med rikets 10 %. Jämfört med riket har kommunen en ovanligt hög andel sysselsatta inom jordbruk, skogsbruk och fiske, och en låg andel sysselsatta inom företagstjänster samt inom tillverkning och utvinning.

Arbetslöshet

Vi vet att arbete och en meningsfull sysselsättning har betydelse för hälsan. I Grästorp har en högre andel av befolkningen i yrkesverksam ålder ett arbete i jämförelse med riket enligt siffror från 2021. I Sverige hade då 79,6 % av de som är 20–64 år ett jobb medan Grästorps siffra landade på 83,7 %. År 2022 uppgick arbetslösheten i Grästorp till 3,8 %, att jämföra med rikets då motsvarande siffra på 6,7 %.

Egen försörjning

Grästorp ligger också lågt vad gäller utbetalt ekonomiskt bistånd. Summan i Grästorp 2022 var 482kr/invånare (0–64 år). I riket var motsvarande siffra 1739kr/invånare. Många klarar sin egen försörjning i Grästorp, vilket skapar bättre förutsättningar för en god hälsa.

UTBILDNING

Befolkningens kunskap och utbildningsnivå är viktig för den individuella ekonomiska och sociala tryggheten men har också betydelse som utvecklingsfaktor för det lokala näringslivet. År 2021 hade 90% av eleverna som gick ut grundskolan i Grästorp gymnasiebehörighet.

År 2022 hade 32,8% av invånarna i Grästorp 25-64 år en eftergymnasial utbildning. 11,1% hade enbart förgymnasial utbildning. Utbildningsnivån har ökat de senaste två åren, en trend vi ser i Skaraborg överlag. I riket har drygt 45% eftergymnasial utbildning och 10,4% har enbart förgymnasial utbildning.

Globalt och nationellt perspektiv

GLOBALA MÅL

Agenda 2030

Agenda 2030 antogs i september 2015 och är en handlingsplan med 17 mål och 169 delmål för omställning till ett hållbart samhälle för människor, planeten och välståndet. Handlingsplanen inkluderar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. De globala målen tillkom för att uppnå fyra saker till år 2030:

- Att avskaffa extrem fattigdom
- Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Att främja fred och rättvisa
- Att lösa klimatkrisen

De 17 globala miljömålen består av följande:

De 17 globala miljömålen.

NATIONELLA MÅL

Miljömålen

Genom ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt 17 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat, är tanken att Sverige ska kunna klara de globala hållbarhetsmålen ekologiska dimension.

Riksdagen förklarar generationsmålet:

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Miljö kvalitetsmålen skildrar den svenska miljöns tillstånd efter genomfört miljöarbete. Etappmålen i sin tur ska underlätta arbetet mot generationsmålet och miljömålen genom att identifiera den omställning av samhället som önskas. De mål som riksdagen beslutat bidrar till struktur för det svenska miljöarbetet, som i sin tur inverkar på kommunernas miljö- och hållbarhetsarbete.

De 16 miljö kvalitetsmålen.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention införlivades i svensk lag i januari 2020 och har sedan dess samma status som vilken annan lag som helst i Sverige.

Barnkonventionen innehåller bestämmelser om särskilda rättigheter för alla barn mellan 0-18 år.

Barnkonventionen består av 54 olika artiklar som sammantaget bidrar till perspektiv och åtaganden som stärker barns rättigheter i samhället. Det finns särskilt fyra artiklar som utgör grundprinciper som alltid ska beaktas i alla frågor som rör barn:

- **Barnkonventionen artikel 2:**
Alla barn har lika värde och rättigheter, ingen får diskrimineras.
- **Barnkonventionen artikel 3:** Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
- **Barnkonventionen artikel 6:**
Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- **Barnkonventionen artikel 12:**
Alla barn har rätt att få uttrycka sin mening och få den respekterad i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Genom sitt planmonopol har varje kommun en viktig uppgift att fylla för att barnkonventionen ska införlivas i samhällsplaneringen.

Nationella folkhälsomål

Det folkhälsopolitiska ramverket består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken har ett tydligt fokus på jämlik hälsa. Målet är att folkhälsopolitiken ska skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom generation. Målet tydliggör samhällets ansvar och förutsätter ett gemensamt och

tvärssektoriellt arbete. Det gäller för alla aktörer i Sverige – såväl statliga som regionala och kommunala. I Grästorps folkhälsoråd har man årligen en antagen folkhälsoplan som beskriver inriktningen för kommunens folkhälsoarbete. Den fysiska planeringen är viktig för att skapa förutsättningar för folkhälsa som är jämlik. Därför är folkhälsoperspektivet viktigt i översiktsplanen.

Regionalt och delregionalt perspektiv

REGIONAL SAMVERKAN - VÄSTRA GÖTALAND

Grästorps kommun är en del av Västra Götalandsregionen. Regionen har bland annat som uppgift att se till att det finns bra hälso- och sjukvård, att främja tillväxt och hållbar utveckling inom områden som näringsliv, kultur, miljö, infrastruktur, utbildning och turism samt att ansvara för kollektivtrafiken. Västra Götalandsregionen styrs av 149 förtroendevalda politiker i regionfullmäktige. Dessa utses i de allmänna valen.

REGIONAL TILLGÄNGLIGHET

Boende i Grästorp har god tillgänglighet till en större arbetsmarknad och ett större utbud service, kultur och fritid än vad som erbjuds inom den egna kommunens gränser. Såväl de större orterna Trollhättan, Vänersborg och Lidköping som de mindre grannorterna Vara och Nossebro nås inom restider som medger hög pendlingsbenägenhet med egen bil eller med kollektiva färdmedel. Göteborg är numera tillgängligt via en förbättrad väg 45 och dubbelspårig järnväg från Trollhättan.

Gymnasieutbildning på nationella program erbjuds genom samverkansavtal med Kunskapsförbundet Väst (Trollhättan och Vänersborg), Gymnasium Skaraborg (bl.a. Lidköping och Vara) samt med Västra Götalandsregionen. Närmsta universitet och högskolor finns i Trollhättan, Skövde, Göteborg och Borås.

Kvalificerad vård finns inom Skaraborgs Sjukhus med enheter i Skövde, Lidköping, Falköping och Mariestad samt genom Norra Älvsborgs Länssjukhus i Trollhättan.

REGIONAL UTVECKLINGSPLANERING

Vision Västra Götaland - det goda livet

Västra Götalandsregionens vision *Det goda livet* är grunden för arbetet att utveckla Västra Götaland

som en attraktiv region att bo och verka i. Visionen står för en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet, en god miljö där de förnybara systemen värnas, behoven hos barn och ungdomar beaktas samt för en uthållig tillväxt och ett rikt kulturliv.

Visionen *Det goda livet* kan delas upp i dimensioner, perspektiv och fokusområden:

- **Hållbar utveckling i tre dimensioner:** den sociala, det vill säga människors möjligheter till utveckling i samklang med omgivningen, den miljömässiga/ekologiska och den ekonomiska.
- **Arbetet genomsyras av fyra perspektiv:** den gemensamma regionen, jämställdhet, integration, internationalisering.
- **Fem fokusområden prioriteras:** näringsliv, kunskaps- och kompetensutveckling, infrastruktur/kommunikationer, kultur och hälsa.

Regional utvecklingsstrategi (RUS) 2021–2030

Västra Götalandsregionen antog i februari 2021 den regionala utvecklingsstrategin som anger riktningen för det regionala utvecklingsarbetet mellan år 2021 och 2030. Denna strategi tar sin utgångspunkt i *Vision Västra Götaland - det goda livet* samt de stora samhällsutmaningarna och det behov som samhället har av att bli mer hållbart och konkurrenskraftigt.

Strategin består av ett mål, fyra långsiktiga prioriteringar och fyra tvärssektoriella kraftsamlingar:

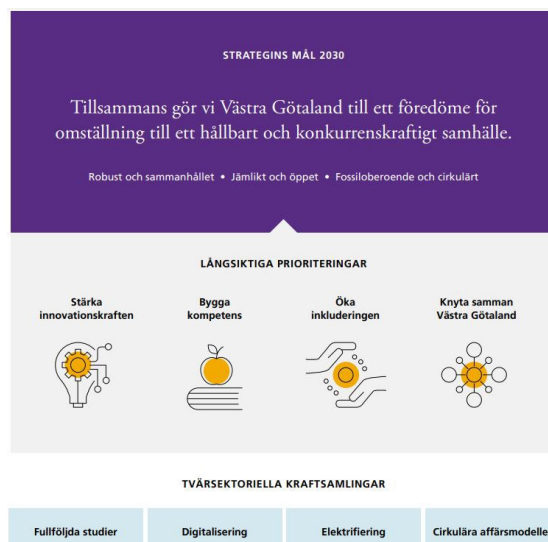
Strategins mål pekar ut riktningen fram till år 2030 och handlar om behovet av att ställa om Västra Götaland till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. Målet konkretiserar vad en sådan omställning innebär ur ekonomiskt, miljömässigt och socialt perspektiv.

De långsiktiga prioriteringarna gäller fram till år 2030 och beskriver de fyra viktigaste områdena för gemensamma insatser för att klara omställningen till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

- Stärka innovationskraften
- Bygga kompetens
- Öka inkluderingen

- Knyta samman Västra Götaland

De tvärssektoriella kraftsamlingarna gäller fyra år i taget och revideras en gång per mandatperiod. Syftet är att förstärka arbetet med de långsiktiga prioriteringarna genom riktade resurser och samverkan. De fyra tvärssektoriella kraftsamlingarna är elektrifiering, digitalisering, cirkulära affärsmodeller och fullföljda studier.

Den regionala utvecklingsstrategin.

KLIMATSTRATEGI VÄSTRA GÖTALAND 2030

Strategin har som mål att Västra Götaland ska vara fossil-oberoende region senast 2030. Det innebär att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 procent från 1990 års nivåer till 2030. Strategin utgår från fyra fokusområden:

- hållbara transporter
- förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster
- klimatsmart och hälsosam mat
- sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler

REGIONAL INFRASTRUKTUR

Regional plan för transportinfrastruktur 2022–2033

Den regionala infrastrukturplanen utgör tillsammans med den nationella infrastrukturplanen en del i

planeringen av den statliga transportinfrastrukturen. I Västra Götalandsregionens Regional plan för transportinfrastrukturen i Västra Götaland 2022–2033 redovisas åtgärder för att bland annat stödja utvecklingen av ett transporteffektivt samhälle för person- och godstransporter i Västra Götaland.

Det övergripande målet för den regionala infrastrukturplaneringen är ”Ett fossiloberoende transportsystem för ökad konkurrenskraft och med möjlighet till goda livsmiljöer i stad och på landsbygd - förbättrad tillgänglighet”.

Åtgärder av betydelse för Grästorps kommun är framförallt ökad framkomlighet och trafiksäkerhet på väg 47, förbifart Grästorp, som funnits med i tidigare regional plan och som fortgår. Även beslutad åtgärdsvalsstudie (ÅVS) för väg 44, som funnits med i tidigare plan, och som pågår. Hastighets- och kapacitetshöjande åtgärder på den regionala järnvägen som samfinansieras med nationell plan, däribland Älvsborgsbanan, är också av betydelse för bland annat Grästorps arbetspendling.

Trafikförsörjningsprogram

Nuvarande trafikförsörjningsprogram gäller för åren 2021–2025 och ska ge en bild av hur kollektivtrafiken ska utvecklas, samt var fokus på kollektivtrafiksatsningar ska ligga. Den övergripande målbilden är att andelen hållbara resor ska öka i Västra Götaland.

Tre målområden för kollektivtrafiken bidrar till att uppnå det övergripande målet:

- Kollektivtrafik med god geografisk tillgänglighet
- Kollektivtrafiken är enkel, trygg och inkluderande
- Kollektivtrafiken ger låg miljöpåverkan

Nytt trafikförsörjningsprogram

Västra Götalands trafikförsörjningsprogram är nu under revidering då pandemin har skapat nya förutsättningar och ett förändrat tankesätt kring mobilitet och kollektivtrafik. Programmet är det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i regionen och har som mål att öka andelen hållbara resor med fokus på att den samlade

andelen resor med kollektivtrafik, cykel och gång ska öka.

Målbild tåg 2035

Målbilden är en del av trafikförsörjningsprogrammet och beskriver hur tågtrafiken i Västsverige kan utvecklas fram till 2035. Ett av målen är att bättre knyta samman Västra Götalands huvudorter. I målbilden föreslås bland annat att Kinnekullebanan elektrifieras och att Skaraborg knyts samman med Göteborg via Tvåstad (Trollhättan och Vänersborg). Det skulle innebära förbättrade möjligheter till pendling i riktning mot Göteborg utan omstigning. Målsättningen i målbilden är att tågresandet i Västsverige ska trefaldigas från 2006 till 2035, till 130 000 resor per dag.

ÅVS väg 44

Väg 44 är utpekad som en regionalt viktig väg och är en del av det funktionellt prioriterade vägnätet för godstransporter, långväga persontransporter, dagliga personresor och för kollektivtrafik. Vägen är även utpekad som riksintresse för kommunikation och rekommenderad väg för farligt gods.

En åtgärdsvalsstudie för väg 44 är inne i sitt slutskede, sträckan mellan Norra Björke i Trollhättan och Alebäcksrondellen i Lidköping. Arbetet leds av Trafikverket men samordnas bland annat med berörda kommuner, kommunalförbund och Västtrafik samt övriga intressenter. Syftet är att analysera brister och behov på den utpekade vägsträckan som sedan ska ligga till underlag för fortsatt planering. Studien ska visa på olika åtgärder som behöver genomföras, och gärna på olika tidshorisonter.

Vänersamarbetet

I Vänersamarbetet arbetar kommunerna och regionerna runt Väneren tillsammans för att utveckla Väneren på ett hållbart sätt. Samarbetet är inriktat på utveckling inom sjöfart och transportinfrastruktur, besöks- och upplevelsenärings, fiske samt forskning och utveckling.

DELREGIONAL SAMVERKAN - SKARABORG

Kommunalförbund

Grästorps kommun ingår i Skaraborgs kommunalförbund. Grästorp ligger i den västliga delen av kommunalförbundet som totalt består av 15 kommuner. Förbundet verkar för en positiv regional tillväxt och utveckling och har sitt säte i Skövde åtta mil från Grästorp. Starkast är banden till grannkommunerna Lidköping, Vara och Essunga.

Grästorps kommun gränsar till Fyrbodals kommunalförbund i väster. Kommunen har starka kopplingar till de tre städerna Trollhättan, Vänersborg och Uddevalla som ingår i kommunalförbundet, särskilt vad gäller frågor om arbetsmarknad, utbildning och infrastruktur. Grästorps kommun ingår i Trollhättans lokala arbetsmarknadsregion.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI FÖR SKARABORG 2030 (DRUS)

Skaraborgs utvecklingsstrategi utgår från i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland för 2021–2030, som är en övergripande strategi för det regionala tillväxts- och utvecklingsarbetet i Västra Götaland. Genom att ta fram en delregional utvecklingsstrategi för Skaraborg kan vi tillsammans kraftsamla i Skaraborg. Strategin tar sin utgångspunkt i de stora samhällsutmaningarna och behovet av att ställa om mot ett mer hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. Alla som bor och verkar i Västra Götaland och Skaraborg ska ha möjlighet att leva ett gott liv. Nyckeln till Västra Götalands och Skaraborgs långsiktiga attraktivitet och konkurrenskraft är vår gemensamma förmåga att vara innovativa och ställa om till ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart samhälle.

Syftet med strategin är att skapa genomförandekraft genom samverkan kring de utmaningar som identifieras. Utvecklingsstrategin beskriver hur Skaraborg ska arbeta strategiskt på ett långsiktigt och målinriktat sätt.

Utvecklingsstrategin är ett vägledande styrdokument som ska bidra till att utveckling genomförs i samverkan med näringslivet och dess organisationer, Skaraborgs 15 kommuner och Skaraborgs Kommunalförbund, akademi, det civila samhället, Västra Götalandsregionen samt andra berörda myndigheter/organisationer. Alla har olika ansvar, resurser och kunskaper. Utvecklingsstrategin är plattformen för samverkan och för ett kraftfullt genomförande.

Effektmål av DRUS:en

Skaraborgs kommunalförbund arbetar för att alla kommuner inom Skaraborg tillsammans ska vara en nätverkstad. Idag bor det 270 000 invånare i Skaraborg med ett uppsatt mål om att bli 300 000 invånare år 2030. Målet ska nås genom en gemensam bild av bostadsplaneringen och prognoser för varje kommuns bostadsproduktion. Strategisk samverkan mellan alla Skaraborgs kommuner ska bidra till att attrahera etableringar, investeringar, arbetstillfällen och kompetens till regionen. Baserat på kommunernas nuvarande invånarantal ska Grästorps kommun öka med 642 nya inflyttningar för att nå målet om 300 000 invånare i hela Skaraborg år 2030. Detta skulle innebära en inflyttningstakt om drygt 80 personer per år fram till år 2030.

Social hållbarhet i DRUS:en

Den största utmaningen i Skaraborg är den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning vilken kräver att kommuner även inom den fysiska planeringen hittar lösningar som frigör medel som bidrar till att finansiera välfärden. Historiskt sett har det också visat sig att starkt växande regioner riskerar att få områden med utanförskap. Det kan röra sig om ålders-, etnisk- eller socioekonomisk segregation. Östra Hälso- sjukvårdsnämnden (HSNÖ) prioriterade kraftsamlingsområden för folkhälsan i Skaraborg (2019–2022) är följande: Friska barn i Skaraborg, Fullfölja studier, Äldres hälsa och Psykisk hälsa.

Den delregionala utvecklingsstrategin.

STRUKTURBILD SKARABORG - NÄTVERKSSTADEN

Under perioden 2014–2015 arbetade Skaraborgs kommunalförbund tillsammans med samtliga 15 kommuner fram en strukturbild för Skaraborg. Arbetet har bedrivits genom analys av ett stort antal lokala och regionala planerings- och utvecklingsdokument samt genom workshops och dialoger med planerare, kommunledare, politiker och andra centrala aktörer inom planering på lokal och regional nivå.

Skaraborgs kommunalförbund har arbetat med en strukturbild för fysisk planering. Syftet med arbetet har varit att:

- Tydliggöra utvecklingsförutsättningar och skapa en samlad målbild.
- Vara ett samordnat planeringsunderlag för politiska beslut.
- Etablera en varaktig arena för samarbete kring planering.
- Identifiera konkreta nyckelprojekt för positiv utveckling.
- Stärka Skaraborgs förutsättningar i Västra Götaland och Sverige.

Strukturbilden lyfter fram Skaraborg som en nätverksstad, en stadsregion där det är nära mellan tätorter och där orter och landsbygd ingår i ett

gemensamt sammanhang. Kommunerna ska samarbeta och bejaka inbördes olikheter i stället för att konkurrera. Utgångspunkten är också att planering på landsbygden behöver ett annat förhållningssätt och en annan verktygslåda än storstäder. Den presenterar sju strategier för hur Skaraborgs kommuner i samverkan och genom eget arbete med fysisk planering kan skapa förutsättningar för lokal utveckling.

De sju strategierna

STRATEGI 1: *Mötesplatser – en framtida arbetsmarknad och kompetensförsörjning av Skaraborg*

STRATEGI 2: *Tillgänglighet – transportinfrastruktur och flexiblare kollektivtrafik för en lokal arbetsmarknadsregion*

STRATEGI 3: *Boende – utveckla en gemensam plan*

STRATEGI 4: *LINK-områden – lokal utveckling i natur- och kulturnära lägen*

STRATEGI 5: *Integration – ett samhälle där alla får och kan bidra*

STRATEGI 6: *Förvaltningssamarbete – tekniska system och kommunal verksamhet*

STRATEGI 7: *Samhällsbyggnadskollegium – en resursförsörjd genomförandeorganisation*

Styrelsen för Skaraborgs kommunalförbund beslutade den 26/2 2016 att ta emot rapporten Strukturbild Skaraborg samt att upprätta ansökan för att finansiera ett fortsatt arbete med fokusering på utvalda strategier och nyckelprocesser. Strukturbild Skaraborg tilldelades planpriset år 2020 för sitt övergripande arbete på skaraborgsnivå.

ENERGIFÖRSÖRJNING SKARABORG

Arbete pågår på delregional nivå, där direktionen för Skaraborgs Kommunalförbund beslutat att gemensamt satsa på energiförsörjning i Skaraborg för att öka tillgången till el och energi. Det pågår en nyindustrialisering där omställningen från fossila bränslen till elektrifiering är en stark drivkraft. Det behövs en tydligt uttalad inriktning som ger bilden

av vart Skaraborg behöver vara på väg för att säkerställa den utveckling som eftersträvas. Beslutet består av flera delar där fokus är att ta fram ett planeringsunderlag för kommunernas energiförsörjning.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN SKARABORG

Grästorps kommun ingår i Räddningstjänsten Skaraborg tillsammans med tio andra kommuner. Deras uppdrag är att i medlemskommunerna bedriva operativ räddningstjänst samt ansvara för att åtgärder vidtas så att bränder och skador till följd av bränder förebyggs. De ansvarar även för sotning och brandskyddskontroll, är en lokal tillstånds- och tillsynsmyndighet för brandfarliga och explosiva varor samt utbildar medlemskommuners medarbetare i hur man hanterar och agerar vid brand.

Mellankommunalt perspektiv

Grästorp är en liten kommun och därför blir det extra viktigt att samverka över kommungränserna. Nedan förklaras ett antal samarbeten med andra kommuner som är viktiga för kommunens utveckling.

V6-SAMARBETET

Skara, Grästorp, Götene, Essunga, Vara, Lidköping samverkar kring flera olika frågor och har gemensamma system och funktioner för att kunna arbeta effektivare och för att enklare kunna hjälpa varandra. Grästorp har en gemensam Miljö- och hälsoskyddsnämnd tillsammans med Lidköping och Götene som är placerad i Lidköping. De kontrollerar bland annat så miljöbalkens regler och bestämmelser efterlevs, deltar i samhällsplanering och lovgivning samt ger allmänheten råd och upplysningar i miljö- och hälsoskyddsfrågor. Grästorp och Lidköping samarbetar även gällande trafikfrågor. Grästorp har gemensam säkerhetsorganisation med Vara och Essunga, samt energirådgivare tillsammans med Skara kommun. Samtliga kommuner inom V6 har en gemensam upphandlingsenhet samt ett gemensamt IT-förbund, Göliska IT. Grästorp har en gemensam bygglovshantering, samt mät- och kartenhet med Skara kommun.

AÅS - AVFALL OCH ÅTERVINNING SKARABORG

Avfall & Återvinning Skaraborg (tidigare AÖS) är ett kommunalförbund med ansvar för planering och utveckling av avfallshanteringen inom medlemskommunerna. I ansvaret ingår insamling, transport och behandling av hushållsavfall (det vill säga sop- och latrinhämtning, tömning av enskilda brunnar, drift av återvinningscentraler, insamling av returpapper med mera). Detta sker genom hämtning samt genom omhändertagande vidåtervinningscentraler. Grästorps kommun är en av de kommuner som är senast i raden att gå med i förbundet, inträde skedde 2022. Övriga medlemskommuner är Essunga, Falköping,

Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Töreboda och Vara.

GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR

En viktig del av den gröna infrastrukturen består av natur- och friluftsvärden vilket ofta sträcker sig mellan flera kommuner och blir därför en fråga där samordning krävs. För Grästorps del finns Hunneberg som ligger inom både Grästorp och Vänersborgs kommun. Bland blåstrukturen finns bland annat Nossan som sträcker sig mellan flera kommuner, däribland Grästorps kommun, och har sitt utlopp i Dättern inom kommunen. Tillförsel av växtnäringssämnen i Nossan påverkar Dätterns förmåga att bli övergödd, vilket är en mellankommunal fråga att hantera.

En grönstrukturplan för kommunen ska tas fram som beskriver viktiga gröna stråk samt blåstruktur på en större nivå än bara den egna kommunen.

TROLLHÄTTAN

Gång- och cykelväg, väg 44

En gång- och cykelväg längs med väg 44, från cirkulationsplats Smärgels kurva till kommungränsen mot Trollhättan finns med i Grästorps inriktningsdokument för cykelåtgärder på landsbygden. Kvarvarande sträcka från kommungränsen och fram till Håsten i Trollhättan finns med i Trollhättan Stads Cykelplan 2022. Att knyta samman tätorterna och få bort oskyddade trafikanter från väg 44 har även spelats in i åtgärdsvalsstudien för väg 44.

VÄNERSBORG

Samarbete kring Hunneberg, Tore Mosse och Dättern

Hunneberg ligger inom både Vänersborgs och Grästorps kommuner. Det pågår ett mellankommunalt samarbete om besöksnäringen, där bland annat utveckling av Hunneberg för turism är en av de viktiga frågorna som behandlas. Det

välbesökta friluftsområdet Hunneberg ingår i Platåbergens Unesco Globala Geopark, som erhöll sin internationella titel 2022. I översiktsplanen är den del av berget inom Grästorps kommun utpekad för utveckling av friluftsliv och besöksnäring.

Tore mosse är en våtmark och Grästorp önskar utveckla området för friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt leder. Utvecklingen föreslås göras inom ramen för gällande områdesskydd.

Dättern är en grund och smal vik av södra Vänern som delas av Grästorp och Vänersborgs kommun. Den utgör en viktig rast- och häckningsplats för många fåglar, och är ett viktigt reproduktionsområde för gös. Kommunen vill arbeta för att området runt Sjöröd och specifikt den befintliga fågelskådningsplatsen tillgängliggörs mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringsspektiv. Utvecklingen föreslås göras inom ramen för gällande områdesskydd. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning och leder. Det kan också handla om att rusta upp befintligt fågeltorn och tillgänglighetsanpassa.

Samarbete kring utveckling av Tore mosse och Sjöröd ska sökas med Väst kuststiftelsen, samt Vänersborgs och Lidköpings kommuner.

Vattenledning

En avsiktsförklaring har tecknats med Vänersborg för att samverka och skapa redundans samt minska sårbarheten i dricksvattenförsörjningen vid en eventuell kris. Grästorps kommun har påbörjat byggnation av en vattenledning mellan kommunerna för att kunna leverera vatten över kommungränsen vid händelse av krissituation. Vattenledningen ska kunna användas av båda kommunerna.

Älvsborgsbanan

Grästorps kommun ser positivt på en utveckling av tågtrafiken på Älvsborgsbanan, som kan skapa bättre pendlingsmöjligheter mot Vänersborg.

Gång- och cykelväg Flo/Vänersborg

Längs med väg 2050, från Smärgels kurva-rondellen till kommungränsen mot Vänersborg, finns ett förslag om utredning av ny gång- och cykellänk. På så sätt skulle kommunerna knytas samman och möjligheten till ett hållbart resande ökar. En gång- och cykelväg skulle även förflytta oskyddade trafikanter från väg 2050 till en trafiksäkrare miljö.

LIDKÖPING

Reservvatten Lidköping

Vatten från Lidköpings kommun (Vänervatten) används redan idag för att ge en robusthet i kommunens dricksvattenförsörjning. Grästorps kommun har även möjlighet att köpa in mer Vänervatten från Lidköpings kommun om problem uppstår med Ryda vattentäkt på grund av t ex dålig tillgång eller bristande kvalitet.

Vänerslingan

Rastplats Viggen utgör en startpunkt för turistvägen Vänerslingan. Det bör utredas hur det är möjligt att koppla samman Hunneberg med Vänerslingan.

Dättern

Dättern är en grund och smal vik av södra Vänern som delas av Grästorp och Vänersborgs kommun. Den utgör en viktig rast- och häckningsplats för många fåglar, och är ett viktigt reproduktionsområde för gös. Kommunen vill arbeta för att området runt Sjöryd och specifikt den befintliga fågelskådningsplatsen tillgängliggörs mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv. Utvecklingen föreslås göras inom ramen för gällande områdesskydd. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning och leder. Det kan också handla om att rusta upp befintligt fågeltorn och tillgänglighetsanpassa.

Samarbete kring utveckling av Tore mosse och Sjöryd ska sökas med Väst kuststiftelsen, samt Vänersborgs och Lidköpings kommuner.

Infrastruktur

Grästorps kommun är positiv till att standarden på väg 44 förbättras, vilket nu planeras för i den ÅVS som pågår för vägsträckan. Standardhöjningen möjliggör förbättrade pendlingsmöjligheter till och från Grästorp.

VARA

Ryda vattentäkt

Ryda vattentäkt försörjer Grästorps kommun med dricksvatten. Totalt försörjs cirka 1800 hushåll (4460 invånare). Vattentäkten finns utpekad i Vara kommuns översiktsplan och ska enligt denna skyddas på samma sätt som kommunens egna vattentäkter. Ett vattenskyddsområde har nyligen bildats för vattentäkten.

Knutpunkt Håkantorps

Grästorps kommun ställer sig positiv till en upprustning av stationen i Håkantorps, då det skulle förenkla och utöka möjligheten att arbetspendla från Grästorp till såväl grannkommuner som regionen. Enligt Målbild tåg 2035 skulle ett triangelspår byggas i Håkantorps, som möjliggör trafik mellan Lidköping och Vänersborg utan att tågtrafiken behöver vända i Vara. I en senare åtgärdsvalsstudie för Älvsborgsbanan (2021) har man dock övergivit planerna på ett triangelspår och ersatt med alternativa lösningar för att möjliggöra en kapacitetsökning. Föreslagen åtgärd är en extra växelförbindelse mellan spår 1 och spår 2 så att mötesmöjligheter mellan ankommande och avgående tåg på Kinnekullebanan möjliggörs.

Gång- och cykelväg Flakeberg

Grästorps kommun bygger en gång- och cykelväg mot Flakeberg som på sikt skulle kunna förlängas och knyta samman Grästorp med Vara kommun.

ESSUNGA

Gång- och cykelväg Tengene

Utredning av en ny gång- och cykellänk mot Tengene, som i förlängningen kan knyta an mot statlig väg 2545 finns med som ett planförslag. Detta skulle möjliggöra vidare koppling mot Essunga kommun. Det ska finnas goda möjligheter till ett hållbart resande på landsbygden. En gång- och cykelväg skulle även förflytta oskyddade trafikanter från väg 186 till en trafiksäkrare miljö.

Kommunala planer och program

ÖVERSIKTSPLAN FRÅN 2016 - ÖP16

Grästorps nuvarande översiktsplan från 2016 fokuserar på att förtäta på små obebyggda ytor i tätorten. På längre sikt föreslås orten växa utanför sina nuvarande gränser. Två utbyggnadsinriktningar för bostäder, A åt väster och B åt söder, samt en utbyggnadsinriktning C för verksamheter åt öster, föreslås i planen. För de tre byarna Tengene, Flakeberg och Salstad, som alla ligger på cykelavstånd från tätorten föreslås försiktiga kompletteringar som utgår från befintliga bebyggelsemönster i respektive by. I övriga byområden med sammanhållen bebyggelse kan bebyggelsen kompletteras med enstaka hus på samma sätt som skett tidigare, förutom i de delar som är starkast påverkade av flygbuller från Såtenäs flottiljflygplats.

Varför är ÖP16 inaktuell?

Grästorps nuvarande översiktsplan pekar ut 12 områden för bostadsbebyggelse inom tätorten. Av dessa har 6 områden bebyggts och ytterligare 2 områden har planlagts. 3 av områdena har bedömts som ej lämpliga för bostäder och har därför bevarats i sin nuvarande användning. Med andra ord är det endast 1 område som kvarstår att planlägga och bebygga. Förtätningen bedömdes i ÖP16 räcka de närmsta 10–20 åren, och därefter kunde mark intill tätorten tas i anspråk. Eftersom tätortens områden tagit slut har kommunen även planlagt utbyggnadsinriktning A, väster om tätorten. Utbyggnadsinriktning C för verksamhetsmark förväntas användas i ett bredare syfte och innehålla en blandad bebyggelse tillsammans med sport- och fritidsaktiviteter.

Det har blivit tydligt för kommunen att förtätningens områden tagit slut snabbare än beräknat och man behöver nu definiera fler områden för både bostäder och verksamheter utanför tätorten för att skapa en god planberedskap.

Ny lagstiftning

Ny lagstiftning av betydelse har trätt i kraft sedan den förra planen antogs. Bland annat har det tillkommit ny lagstiftning kring miljöbedömningar i Miljöbalken samt att översiktsplanen på ett tydligare sätt ska redovisa hur den bebyggda miljön riskerar att påverkas av skador till följd av klimatförändringar samt hur dessa kan minimeras. Plan- och bygglagen har även ändrats när det gäller planens aktualitetsprövning, då det numera ska antas en planeringsstrategi samt att det finns nya föreskrifter som anger att framtida översiktsplaner ska tillhandahållas i ett digitalt format.

Nya kunskapsunderlag

Kommunen har tagit fram nya kunskapsunderlag som är av betydelse för den översiktliga planeringen. Bland annat har en skyfallsutredning för kommunens tätort utförts och det läggs stort fokus på dagvattenhantering. En bostadsanalys har arbetats fram, riktlinjer för bostadsförsörjning har antagits samt att en lokalförsörjningsplan är under framtagande som gett nya insikter om behov och efterfrågan i markanvändningen.

BOSTADSANALYS OCH RIKTLINJER FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNING

Det finns både ett stort fokus inom kommunen, men också inom regionen och Skaraborg på bostadsförsörjning. Stora etableringssatsningar inom regionen leder till att det finns ett tydligt behov av, att på ett mer strukturerat sätt, analysera och sammanställa det framtida behovet av bostäder.

Grästorps bostadsanalys beslutades godkännas i juni 2023. Dokumentet ger en kunskaps- och erfarenhetsmässig helhetsbild av bostadsläget i kommunen där det presenteras en övergripande bild av befintligt bostadsbestånd och en uppskattning om framtida behov. Riktlinjer för bostadsförsörjning antogs senare i Kommunfullmäktige i februari 2024. Riktlinjerna behandlas mer under avsnittet *Bostadsförsörjning* på kapitlet *Mark- och vattenanvändning*.

Dokumentet ger en kunskaps- och erfarenhetsmässig helhetsbild av bostadsläget i kommunen där det presenteras en övergripande bild av befintligt bostadsbestånd och en uppskattning om framtida behov för att utbud och efterfrågan ska vara hållbar över tid. Den tydliggör även marknadsförutsättningarna som råder inom kommunen och vilka utmaningar kommunen står inför.

LOKALFÖRSÖRJNINGSPLEN

Lokalförsörjningsplanen redogör behovsbedömningen för kommunens olika verksamheters långsiktiga lokalbehov och kapacitet. Planen utgör beslutsunderlag för att säkerställa att rätt lokalkapacitet finns för att möta kommunens behov och beslutade politiska ambitioner kopplade till lokaler. Planen är under framtagande hösten 2023.

KULTURMILJÖPROGRAMMET

Skaraborgs länsmuseum har på uppdrag av Grästorps kommun utfört en kulturhistorisk inventering av byggnader och miljöer i kommunen. Arbetet delades in i två etapper där tätorten inventerades 1987 och landsbygden 1992. Inventeringen redovisas i boken *Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* från 1993. I rapporten redovisas ett urval av byggnader och miljöer, där målsättningen var att söka efter det som är eller har varit karaktäristiskt för bygden. En uppdaterad inventering av kulturmiljö bör tas fram, med både specifika och generella rekommendationer.

INRIKTNINGSDOKUMENT FÖR KOMMUNENS GÅNG- OCH CYKELVÄGAR, MOTIONSSPÅR SAMT FRILUFTSOMRÅDEN I TÄTORTEN

Detta inriktningsdokument beskriver hur Grästorps kommun vill arbeta med att utveckla, nyttja och bibehålla befintliga och framtida stråk och områden för cykeltrafik, promenader, motion och friluftsliv i

och i anslutning till tätorten. Att erbjuda varierade och tillgänglighetsanpassade alternativ för detta bidrar till Grästorps kommuns politiska mål om att uppnå en god folkhälsa samt att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete. Dokumentet anger en viljeriktning och ytterligare politiska beslut krävs för att möjliggöra framtida investeringar

GÅNG- OCH CYKELPLAN FÖR TÄTORTEN

Sweco fick hösten 2019 i uppdrag av Grästorps kommun att ta fram en cykelplan för kommunen. Arbetet bedrevs under hösten och vintern 2019/2020 i nära samarbete med kommunens tjänstepersoner. Framtagandet av cykelplanen syftade till att ta fram ett dokument som utgör ett verktyg och ett underlag för att kommunen ska kunna arbeta med cykelvägsutbyggnaden i Grästorp på ett systematiskt sätt. I cykelplanen ges förslag på länkar där cykelåtgärder bör vidtas, en grov kostnadsbedömning av åtgärderna samt en prioriteringsordning mellan åtgärderna. Cykelplanen innehåller även generella riktlinjer för utformning av cykelvägar.

FOLKHÄLSOARBETET I GRÄSTORP

Syfte

Vi vill med folkhälsoarbetet i Grästorp skapa förutsättningar för en god och jämlik folkhälsa. Grästorps invånare ska ha goda möjligheter att göra hälsosamma val. Folkhälsoarbetet ska också bidra till social hållbarhet. Befolkningens hälsa är en betydelsefull resurs och ett grundläggande villkor för en positiv samhällsutveckling och en mer jämlik hälsa är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle.

Mål

”Vi skapar förutsättningar för social hållbarhet och främjar en god och jämlik folkhälsa i Grästorp.”

Prioriterade områden för folkhälsoarbetet

Hälsa är komplext och bestäms av flera olika faktorer, en del kan inte påverkas så som genetik och ålder, medan andra faktorer kan påverkas. Hälsans bestämningsfaktorer är många och det blir därför nödvändigt att fokusera folkhälsoarbetet inom några utvalda områden.

Utbildning och arbete är två centrala faktorer som har betydelse för hälsan och minskar skillnader i hälsa. Ojämlighet i hälsa uppstår när sociala grupper har olika tillgång till resurser som påverkar hälsan, så som utbildning, arbete och försörjning. Utbildning skapar förutsättningar för arbete och ett arbete bryter utanförskap, ger social tillhörighet och innebär en meningsfull sysselsättning som ger en ekonomisk inkomst, vilket bidrar till en känsla av kontroll och självständighet och ett arbete inverkar således positivt på den psykiska hälsan på många sätt. Utbildning och inkomst är vidare starkt kopplade till nivåer av fysisk aktivitet och stillasittande. Exempelvis har föräldrars utbildningsnivå samband med barnens deltagande i fysiska aktiviteter under ungdomsåren och fysisk aktivitet i vuxen ålder. Just fysisk aktivitet är en viktig faktor som påverkar hälsan positivt både fysiskt och psykiskt. Fysisk aktivitet minskar exempelvis risken för övervikt, fetma och hjärt-kärlsjukdomar, ökar välbefinnandet och minskar risken för depression.

För att jobba hälsofrämjande på ett effektivt sätt är dessa områden centrala. Vi vill höja utbildningsnivån i Grästorp. Vi vill också att så många som möjligt i Grästorp ska arbeta eller ha en annan meningsfull sysselsättning om man passerat yrkesverksam ålder samt att Grästorps invånare är fysiskt aktiva i den mån som Folkhälsomyndigheten rekommenderar. 2022 var drygt 60% av Grästorps invånare tillräckligt fysiskt aktiva, enligt Folkhälsomyndighetens enkät *Hälsa på lika villkor*.

Jordbruksmarkens intressen

MILJÖBALKEN 3 KAP 4 §

I miljöbalkens tredje kapitel finns bestämmelser för hushållning av mark- och vattenområden. Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken är jordbruksmark av nationell betydelse och en viktig resurs för att säkra den framtida matproduktionen samt den biologiska mångfalden. Därför finns bestämmelser som reglerar förutsättningarna för att ändra markanvändning inom ett område där det idag är jordbruksmark. Jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Dessutom ska det inte finnas något annat markområde som är mer lämpligt för det avsedda ändamålet, utifrån teknisk och funktionell synpunkt samt ekonomisk rimlighet.

Med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämplig för jordbruksproduktion.

”Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”

GRÄSTORPS JORDBRUKSMARK

Grästorps kommun förknippas starkt med jordbrukslandskapet och kommunens yta består till cirka 60 % av jordbruksmark. Jordbruksmarken är både viktig för vår livsmedelsproduktion, men bidrar också till det lokala näringslivet. Jordbruksmark får dock tas i anspråk för bebyggelse om det anses behövas för att tillgodose *väsentliga samhällsintressen*, samt att det inte finns någon annan mark som är mer lämplig.

Motstående intressen

Riksintresse för totalförsvaret, enligt 3 kap. 9 § miljöbalken, täcker ca 30 % av kommunens yta. Detta intresse begränsar i stor utsträckning kommunens möjligheter att växa inom detta område. Enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska ett riksintresse för totalförsvarets militära del ges företräde vid en avvägning mellan oförenliga riksintressen. Att översiktsplanen i sitt planförslag föreslår en utveckling av *västliga samhällsintressen* som i viss mån tar jordbruksmark i anspråk får ses som en konsekvens av begränsningen som riksintresset för totalförsvaret medför. Av kommunens cirka 15 900 ha jordbruksmark utgör den mark som pekas ut för utveckling av cirka 111 ha, vilket motsvarar ungefär 0,7 %.

Grästorps kommun har definierat väsentliga samhällsintressen inom kommunen

Bostadsförsörjningsbehov

Grästorp har ett tydligt mål om att bli 6500 invånare till år 2045. Lika viktigt som inflyttning, är att befintliga grästorpare väljer att bo kvar. För att uppnå en befolkningsökning krävs en utveckling av bostadsutbudet. Samtidigt som de centrala delarna förtäts behöver även kommunens tätort expandera, för att motverka befolkningsminskningen och den sneda befolkningsstrukturen med många äldre och få unga. Tätorten behöver växa utåt på ett långsiktigt, robust och hållbart sätt, med hänsyn tagen till både nuvarande grästorpare och framtida generationer.

Likväl som tätorten ges möjlighet att växa behöver även landsbygden fortsätta utvecklas. Att bo på landsbygden med utkomst och fritidsaktiviteter kopplade till läget på landet har blivit allt vanligare. Möjligheten att bedriva småskaliga ”gröna” verksamheter har ökat i attraktivitet. Kommunen ser därför landsbygden som en resurs och en kvalitet att marknadsföra för att locka fler att bo i Grästorp. På landsbygden finns en stor del åkeriföretag, mindre näringar och föreningar som är beroende av en välmående landsbygd. För att ges möjlighet till detta

är det viktigt att fler får möjlighet att bo och verka på landsbygden.

Kunna lokalisera arbetsplatser nära befintlig bebyggelse och med goda kommunikationer

För att kunna nå befolkningsmålet är det också en förutsättning att det finns tillräckligt med arbetsplatser. Grästorp är en liten ort där man i så stor utsträckning som möjligt ska kunna nå sin arbetsplats via ett hållbart färdmedel. Genom att komplettera med verksamhetsmark nära befintlig bebyggelse och med goda kommunikationer, skapas förutsättningar för ett mer hållbart samhälle.

Trygga tillgången till tätortsnära grönområden

Runt Grästorps tätort finns ett fåtal grönområden som har stor betydelse för närrekreation, växt- och djurliv samt landskapsbild. De används som promenad- och motionsspår och värderas som ett värdefullt komplement till fram för allt bostadsbebyggelsen.

Utnyttja befintlig infrastruktur, kollektivtrafik och service

Genom att samla bebyggelsen och nyttja befintliga kommunikationer och lokal service nyttjas marken på ett mer resurssnålt sätt, vilket är en förutsättning för att uppnå god ekonomisk hållbarhet. Tätortens service och skolor kan nås genom kollektivtrafik, gång eller cykel vilket ger förutsättning för ett minskat bilberoende.

I översiktsplanens hållbarhetsbedömning har föreslaget planförslag bedömts utifrån hållbarhetsaspekter och jämförts med ett alternativt utbyggnadsscenario där ingen jordbruksmark tas i anspråk.

Utvecklingsinriktning

Utvecklingsinriktningen ger en övergripande bild av hur kommunen ser på den framtida användningen av mark och vatten fram till 2045.

Utvecklingsinriktningen för översiktsplanen syftar till att ge en övergripande bild av hur kommunen ser på den framtida användningen av mark och vatten fram till 2045. Den beskriver på ett strategiskt plan hur kommunen ska utvecklas och ska genomsyra all planering och samhällsutveckling. Utvecklingsinriktningen är på en mer översiktlig nivå, jämfört med mark- och vattenanvändningskapitlet.

Utvecklingsinriktningen består av:

- **En strukturbild** för utveckling som beskriver funktioner och funktionella samband avseende tre grundläggande strukturer:

Bebyggelse - Natur och friluftsliv - Kommunikationer

- **Fem utvecklingsstrategier** som ska fungera som en nyckel för att uppnå kommunens strukturbild för utveckling.

HUR UTVECKLING SINRIKTNINGEN ARBETATS FRAM

I samband med kommunfullmäktiges strategidagar 2020 och 2023 diskuterades inriktningen för den nya översiktsplanen och de dialogerna har varit vägledande för arbetet med översiktsplanen. Dessutom har flera delar i den tidigare översiktsplanen från 2016 varit aktuella, och har därför fungerat som utgångspunkt för den nya planen.

Utvecklingsstrategier

Grästorps kommun har tagit fram fem utvecklingsstrategier som ska fungera som nycklar för att nå översiktsplanens övergripande utvecklingsinriktning. Strategierna har arbetats fram brett över verksamheten och med kommunens vision samt kommunfullmäktiges strategidagar som utgångspunkt. Ett uppfyllande av utvecklingsstrategierna ger kommunen goda förutsättningar för att välkomna den framtid som Grästorp önskar.

VI UTVEKLAR DET VI HAR OCH VÄLKOMNAR FRAMTIDEN

- Grästorp ska fortsatt vara en landsbygdskommun och värna de tillgångar som finns.
- Landsbygden behöver tätorten, och tätorten behöver landsbygden.
- Vi vill växa och utvecklas i en hållbar takt, vi är öppna för att testa nytt.

ETT GRÖNSKANDE NÄRINGS LIV MED MOD OCH KRAFT ATT UTVECKLAS

- Vara en företagsvänlig kommun som aktivt arbetar för ett gott företagsklimat.
- Verka för en stark livsmedelsproduktion samt en utvecklad och mer lokal livsmedelskedja.
- Ha en nära dialog med näringsliv och besöksnäring.

EN VÄLKOMNANDE KOMMUN ATT BO OCH LEVA I

- Erbjudna varierande livs- och boendemiljöer för olika skeden i livet.
- Bo i en levande centralort eller på en aktiv och uppkopplad landsbygd.
- Verka för en god gestaltad livsmiljö som bidrar till folkhälsa och social hållbarhet.
- Arbeta för ett rikt kultur- och föreningsliv.

NÄRHET TILL ANDRA, TILL VARANDRA OCH TILL NATUREN

- Grästorps läge mitt i regionen ska utnyttjas och stärkas.
- Möjliggöra och förenkla pendling till andra orter.
- Utveckla gång- och cykelnätet, både i tätorten och på landsbygden.
- Utveckla och stötta en god tillgänglighet till service.
- Lyssna in kommuninvånarnas, markägarnas och företagarnas behov och förutsättningar.
- Ta tillvara och tillgängliggöra den unika naturen som finns runt hörnet.

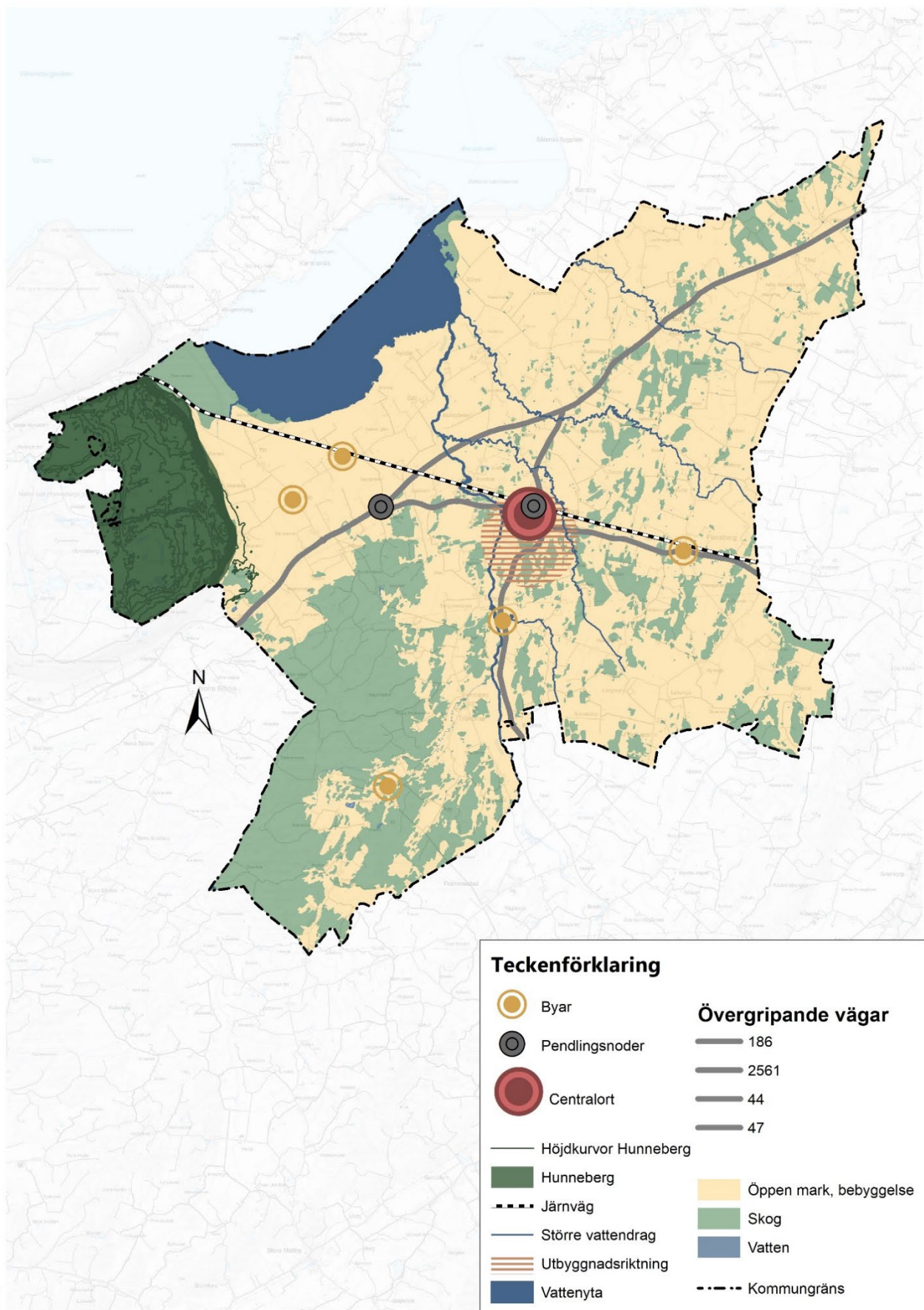

EN HÅLLBAR OCH ROBUST KOMMUN

- Vi tänker hållbarhet och helhet i all planering
- Anpassa kommunen för klimatförändringar
- Ha en god planberedskap som skapar möjligheter att möta framtiden
- Investera i och underhålla samhällsviktig infrastruktur

Strukturbild för utveckling

Strukturbild för utveckling

FRAMTIDA GRÄSTORP

Med utgångspunkt i nuvarande och framtida grästorparens bästa och med fokus på hållbarhet ska Grästorps kommun fortsätta utvecklas och växa. Utveckling av befintliga kvaliteter är lika viktigt som att välkomna förändring. ÖP2045 berättar hur hela kommunen, både tätort och landsbygd, ska utvecklas i den fysiska miljön fram till år 2045.

Grästorps framtida möjligheter som en självständig och livskraftig kommun är beroende av att kommunen kan behålla befintliga medborgare och att nya invånare lockas att bosätta sig i kommunen. Det finns en demografisk utmaning som innebär att färre i arbetsför ålder ska kunna försörja fler. Därför är det extra viktigt att göra kommunen attraktiv att bo i för familjer, ungdomar och unga vuxna. Det blir också viktigt att ta till vara den arbetskraft som finns hos invånarna, en god och jämlik folkhälsa skapar förutsättningar för detta. Befolkningens hälsa är en betydelsefull resurs och ett grundläggande villkor för en positiv samhällsutveckling, och en mer jämlik hälsa är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle.

Starka trender som globalisering, urbanisering och digitalisering medför stora förändringar för människors livsvillkor. Förmågan att hitta de möjligheter som förändringarna innebär är avgörande för Grästorps framtid. Vi väljer att välkomna förändring och att satsa på innovation, tillit och nyfikenhet som framgångsfaktorer.

Grästorps samhällsbyggnadsutveckling är en viktig grund för att skapa ökad attraktivitet, öka antalet kommuninvånare samt skapa trivsel för de som lever här. Ett ökat bostadsbyggande skapar förutsättningar för ett högre invånarantal vilket ökar intäkter att producera välfärd med. Att bygga bostäder till alla, att arbeta aktivt med detaljplanearbete, kollektivtrafik och hållbart resande är viktiga delar i Grästorps nutid och framtid.

Det är viktigt att de som bor i Grästorp, nu och i framtiden, har tillgång till goda rekreativmöjligheter, naturupplevelser,

kulturarrangemang, ett aktivt föreningsliv samt en utemiljö som främjar fysisk aktivitet och rörelse. Det är även viktigt att fortsätta arbetet med att strategiskt stärka regionen kring Grästorp med infrastruktur och besöksnäringssatsningar. Att ha ett gott företagsklimat är fortsatt ett prioriterat område i Grästorp. Goda och frekventa dialoger med näringslivet, serviceinriktade tillståndsprocesser, stöd i kompetensförsörjning och företagsevenemang är viktiga bitar i den fortsatta utvecklingen.

STRUKTURBILD

En strukturbild för utveckling ska beskriva funktioner och funktionella samband avseende tre grundläggande strukturer:

Bebyggelse - Natur och friluftsliv - Kommunikationer

Nedan ges en förklaring till vad varje struktur innebär i Grästorps översiktliga planeringsarbete.

Bebyggelse

Sedan flera år har den politiska viljan varit att kommunen ska utvecklas med fokus på att vara en attraktiv boendekommun. Att företagen trivs och ger arbetstillfällen och service är självklart viktigt, men då Grästorps läge och kommunikationer innebär stora möjligheter för arbetspendling, har fokus lagts på att vara en plats att flytta till eller bo kvar på. Tätorten och landsbygden har olika kvaliteter och båda är lika viktiga för att kommunen ska vara en attraktiv plats att bo på.

Tätorten behöver växa utåt på ett långsiktigt, robust samt hållbart sätt. Grästorps kommun har en centralort och vill fortsatt utnyttja möjligheten med service, arbetsplatser, utbildning och fritid samlat på en plats. Där det är möjligt kan även tätortskärnan förtätas och kompletteras med en högre bebyggelse. Landsbygden ska erbjuda boendemöjligheter där det finns bra kommunikationer mot tätorten samt där inte den viktiga jordbruksmarken söndras. Här finns boendemiljöer med positiva lantliga värden.

Grästorp ska kunna erbjuda en blandning av bostadsformer för att passa en bred målgrupp, både befintliga och nya grästorpare.

Nya verksamhetsområden ska i första hand förläggas intill tätorten där befintlig infrastruktur kan nyttjas. Kommunen ser det som viktigt att befintligt verksamhetsområde Västölet kan växa åt öst. Även Tre Älgar, med sitt goda kommunikationsläge och cykelavstånd från tätorten, föreslås utvecklas med fler verksamheter som kan komplettera tätorten.

Bebyggelse för vård och omsorg ska fortsatt ligga koncentrerat runt Kommunens hus och boendemöjligheter för äldre ska så långt som möjligt placeras inom områdets närhet.

Utbildningsverksamheten ska fortsatt ligga placerat på Lunnevi-området. I första hand ska befintliga utbildningslokaler utvecklas och anpassas för framtida behov, hellre än att nya skolor tillkommer i utkanten av tätorten.

Natur och friluftsliv

Hunneberg med sina unika natur- och rekreationsvärden är skyddat, bland annat som naturreservat. Berget är ett viktigt friluftsområde som planeras att utvecklas och utgör en grund för besöksnäringen. Tore mosse samt området runt Sjöryd hyser värdefulla naturvärden och upplevelser, även dessa områden vill kommunen utveckla.

Skogs- och friluftsområden ska fortsatt ha samma markanvändning som idag. Inom Skubbet, och längs med Nossan finns viktiga naturstråk som ska värnas och utvecklas.

Dättern med strandängar utgör även den en unik och känslig naturmiljö och som är skyddad som naturreservat och Natura 2000-område.

Kommunikationer

Struktur bilden visar viktiga kommunikationsstråk som ska bibehållas eller utvecklas. Den framtida trafikstrukturen bygger på nuvarande väg- och järnvägsnät med utbyggnader och förbättringar. Längs de största kommunikationsstråken finns även kommunens kollektivtrafik, som är viktig för att fortsatt vara en attraktiv landsbygdskommun med goda pendlingsmöjligheter till arbete, utbildning samt fritidsaktiviteter.

Inriktningen är att det ska finnas fler valmöjligheter. Boende i Grästorps ska kunna välja mellan att färdas med bil, kollektivtrafik eller att gå och cykla beroende på vart man ska. Nya gång- och cykelvägar inom tätort ska knyta samman befintliga stråk och möjliggöra för invånare att färdas på ett hållbart sätt. Gång- och cykelvägar behöver även finnas mellan landsbygd och tätort för att bidra med säkrare kommunikationsstråk som samtidigt kan bidra till rekreationsmöjligheter.

Resecentrum i Grästorps tätort är fortsatt knutpunkt för all kollektivtrafik i kommunen. Detta är en förutsättning för god tillgänglighet till service- och fritidsanläggningar för alla kommunens invånare. Tre Älgar är en viktig kommunikationsnod och ska fortsatt utvecklas ur ett transport- och pendlingsperspektiv. Även Viggen är en viktig nod som kan utvecklas.

En ny förbifart där den tunga trafiken leds runt samhället leder till en attraktivare centrummiljö, med mindre buller och miljöutsläpp. Södergatan ska utvecklas till en trafiksäker och välkomnande centrumgata,

men fortsatt vara anpassad för den trafik som har målpunkter i Grästorps. Två nya planskilda korsningar över järnvägen, en för biltrafik och en för gång- och cykeltrafik, föreslås utredas.

Centrumutveckling

Då Grästorps tätort tillhandahåller den stora majoriteten av service, handel, idrottsanläggningar, kulturutbud och andra fritidsaktiviteter som finns i kommunen så finns det en stark vilja att fortsatt utveckla centrumområdet att vara attraktivt och välbesökt.

KOMMUNENS HJÄRTA

Självklart centrum i samhället är torget, Tingsstorget, som ligger vid Kulturhuset nära resecentrum. Runt detta torg finns många av butikerna samt systembolag, mataffär och tandläkare med mera.

På andra sidan järnvägsövergången finns ett annat mindre torg, anpassat för cykelväg och med plats för utställningar, food trucks och annat temporärt.

Resecentrum har idag en vänthall, men på grund av en avskild placering kan denna inte vara öppen i så stor utsträckning kvällar och helger. Därför finns redan nu en möjlighet att använda kulturhuset som vänthall.

Handeln i Grästorp har idag ett brett och för sin storlek stort utbud av service och varor, vilket är viktigt för att bibehålla att tätorten har ett levande centrum. Ett stort utbud stärker viljan att handla lokalt och på så vis stärka samhällets ekonomiska hållbarhet. Att näringslivet är starkt på orten gynnar i sin tur det aktiva och stora föreningslivet och det är väldigt viktigt att denna symbios finns kvar. Handeln har många inresande kunder och de olika butikerna hjälper därför varandra att dra till sig fler kunder.

GOD GESTALTAD LIVSMILJÖ

Fokus för centrumutvecklingen är att genom gestaltad livsmiljö och genomtänkt samhällsplanering skapa mötesplatser för alla åldrar, med god tillgänglighet, säkerhet och en estetiskt tilltalande miljö med helhetskänsla.

Fysisk aktivitet ska finnas med som en naturlig del i all planering. De gröna ytorna är viktiga inslag i bebyggelsen. De bidrar med estetiska såväl som ekologiskt hållbara värden, där träd och växter både dämpar buller och renar luften i stadsmiljö, samtidigt som de sänker temperaturen under varma somrardagar och hjälper till att ta hand om dagvatten då det regnar. Gröna ytor blir också naturliga mötesplatser som skapar förutsättningar för fysisk aktivitet och återhämtning, vilket på lång sikt bidrar till folkhälsan.

HÅLLBART NÄRINGS LIV

Även insatser för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet bör göras för att följa med i utvecklingen och skapa ett långsiktigt välfungerande näringsliv och samhälle. Handeln i Grästorp är betydelsefull ur många aspekter i samhället och ett gott samarbete med handeln samt att handla lokalt när det är möjligt stärker orten och dess näringsidkare.

Grästorps kommun vill bidra till ett hållbart näringsliv genom att stötta näringslivets långsiktiga hållbarhetsarbete utifrån de tre hållbarhetsaspekterna:

- **Ekologiskt** - stötta energi och miljösatningar i näringslivet och besöksnäringens företag.
- **Ekonomiskt** - fokus på befintliga företags långsiktiga lönsamhet och utveckling.
- **Socialt** - verka för ett hållbart arbetsliv och goda relationer mellan företag, samhälle och föreningar.

Hållbar utveckling i Grästorps kommun

HÅLLBARHETSARBETET

Grästorps kommun bedriver ett systematiskt hållbarhetsarbete som minskar Grästorps miljöpåverkan och omfattar tre områden; hållbarhet, livsmedelskonsumtion och produktion samt fastigheter. Områdena är inspirerade av både globala, nationella och regionala miljömål, samt kommunens lokala förutsättningar och utvecklingsområden. Det handlar om att skapa förutsättningar för både kommunen och kommuninvånarna att leva miljövänligt och kunna göra klimatsmarta val.

Hållbarhet

Grästorps kommun skapar förutsättningar för att vara en klimatsmart och hållbar kommun. Många delar i dagens levnadssätt påverkar klimatet och miljön på ett negativt sätt. Dessa kan göras mer

hållbara genom att uppmuntra initiativ som möjliggör återbruk av produkter, till exempel:

- Hålla god ordning vid återvinningsstationer samt regelbunden tömning
- Möta invånarnas behov vad gäller öppettider och service vid återvinningscentralen
- Välkomna initiativ som ökar möjligheterna för delningsekonomi och hållbar konsumtion
- Uppmuntran till användande av begagnade kontorsmöbler

Livsmedelskonsumtion och produktion

Att säkra tillgången till rent vatten, minska matsvinn samt stötta lokala livsmedelsproducenter ses som medel för ökad ekologisk hållbarhet. Detta sker genom att:

- Kostenheten arbetar löpande med att minska matsvinnet och koldioxidutsläpp i offentliga måltider.
- Kommunen deltar i projektet ROLIS; Robust livsmedelsförsörjning genom samverkan, förädling och cirkulära flöden
- Säkra upp för tillräckligt hög vattenkapacitet och anlägga alternativa källor för dricksvatten

Fastigheter

Genom att se över materialval och energieffektivitet vid nybyggnation och renovering av kommunens egna lokaler, samt genom att ställa krav vid markanvisning, kan det lokala klimatavtrycket minskas. Detta uppnås genom att:

- Kontinuerligt inhämta ny information kring tillgängliga material och nya innovativa lösningar
- Beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling
- Ställa krav på att planering och byggande i möjligaste mån görs med beaktande av hållbar utveckling ur såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt perspektiv
- Ta fram en energiplan för kommunens lokaler.

KOMMUNENS KLIMATLÖFTEN 2024-2026

Kommunernas klimatlöften är en satsning inom Västra Götalands klimat 2030 där kommunerna inom Västra Götaland kan välja från 30 klimatlöften att uppfylla innan 2030. Grästorps kommun har antagit åtta klimatlöften:

- Vi inkluderar jordbruket som samarbetspart i kommunens klimatomställning
- Vi arbetar strategiskt med att minska klimatpåverkan genom upphandling
- Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal
- Vi utvecklar gaturum för ökad tillgång och attraktivitet
- Vi minskar matsvinnet i offentliga måltider
- Vi minskar klimatavtrycket från offentliga måltider
- Vi använder cirkulära möbler
- Vi energieffektiviserar vårt fastighetsbestånd

AGENDA 2030

Sverige har antagit FN:s 17 globala hållbarhetsmål inom ramen för agenda 2030. De globala målen är riktlinjer för det gemensamma arbetet att nå balans mellan ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv på hållbar utveckling.

Målen är:

- Ingen fattigdom
- Ingen hunger
- God hälsa och välbefinnande
- God utbildning
- Jämställdhet
- Rent vatten och sanitet för alla
- Hållbar energi för alla
- Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
- Minskad ojämlikhet
- Hållbara städer och samhällen
- Hållbar konsumtion och produktion
- Bekämpa klimatförändringarna
- Hav och marina resurser

- Ekosystem och biologisk mångfald
- Fredliga och inkluderande samhällen
- Genomförande och globalt partnerskap

AGENDA 2030 PÅ EN NATIONELL NIVÅ

Regeringen tillsatte år 2020 en delegation för att stödja och stimulera Sveriges genomförande av Agenda 2030. Delegationen har identifierat sex prioriterade områden som samlar flera av de största utmaningarna för Sveriges nationella genomförande av agendan.

- Prioriterat område 1: Ett jämlikt och jämställt samhälle
- Prioriterat område 2: Hållbara städer
- Prioriterat område 3: En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi
- Prioriterat område 4: Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller
- Prioriterat område 5: Hållbara och hälsosamma livsmedel
- Prioriterat område 6: Stärkt kunskap och innovation

NATIONELLA MILJÖMÅLEN

I och med Agenda 2030 har FN tagit ett samlat grepp kring hållbarhetsfrågorna. Flera av hållbarhetsmålen speglar det breda anslag på hållbar utveckling som strategiska vägval representerar. Sveriges miljömål fungerar som riktmärken för miljöarbetet i Sverige och utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030.

Mark- och vattenanvändning

Hur ser Grästorps ut i framtiden? Hur ska vi bo, leva, verka och vistas?

Hållbar markanvändning

Översiktsplanens utgångspunkt och mål är att skapa förutsättningar för en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar kommun.

”En hållbar utveckling innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.”

på redan exploaterad mark sker. Grästorps kommun har i den nuvarande översiktsplanen ett antal förtättningsområden, men de flesta är redan detaljplanerade eller bebyggda. Inom tätortsnära grönområden finns bland annat promenad- och motionsspår som även används som strövområde. Med tanke på den begränsade tillgången till tätortsnära skog runt orten bedöms områdena ha stor betydelse för närrekreation. En avvägning har gjorts i översiktsplanen där grästorpsbornas fortsatta tillgång till närrekreation och tätortsnära skog har värderats högre än att bevara jordbruksmarken. I ett nästa steg, och som en fortsättning på nuvarande översiktsplan, föreslås därför att tätorten växer utanför sina befintliga ramar.

AVVÄGNINGAR BERÖRANDE JORDBRUKSMARK

Marken runt Grästorps tätort består till stor del av jordbruksmark och till viss del av skog. Jordbruksmarken i kommunen är av hög klass och har stor betydelse, både för det lokala näringslivet och för matförsörjningen i ett långsiktigt perspektiv. Den enda alternativa tillväxtpotentialen för orten som innebär att jordbruksmark inte tas i anspråk finns inom grönområden, samt genom att förtätning

Riksintresse för totalförsvaret, enligt 3 kap. 9 § miljöbalken, täcker ca 30 % av kommunens yta. Detta intresse begränsar i stor utsträckning kommunens möjligheter att växa inom detta område. Enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska ett riksintresse för totalförsvarets militära del ges företräde vid en avvägning mellan oförenliga riksintressen. Att översiktsplanen i sitt planförslag föreslår en utveckling av väsentliga samhällsintressen som i viss mån tar jordbruksmark i anspråk får ses som en konsekvens av begränsningen som riksintresset för totalförsvaret medför. Av kommunens cirka 15 900 ha jordbruksmark utgör den mark som pekas ut för utveckling av cirka 111 ha, vilket motsvarar 0,7 %.

De utvecklingsområden som pekats ut på jordbruksmark har värderats utifrån hur kommunen definierar väsentliga samhällsintressen, läs mer på avsnittet jordbruksmarkens intressen.

ÖVERGRIPANDE UTBYGGNADSSTRATEGI

Förädla och utveckla

Grästorps tätort är fortsatt kommunens service- och handelscenter som skapar närhet och fungerar som en självklar mötesplats för kommunens invånare och besökare.

Några redan bebyggda kvarter inom Grästorps tätort är utpekade som lämpliga att vidareutveckla. Dock är de flesta av dessa inte kommunalt ägda i nuläget och god kommunikation med privata fastighetsägare är därför en förutsättning. Det är lämpligt att utveckla ett helt kvarter, istället för ett mindre område med en enda enskild byggnad, för att skapa bättre förutsättningar för ett gott helhetsintryck. Kommunen ser positivt på en utveckling till handel i bottenvåning och bostäder ovanför i lägen nära centrumkärnan.

Förtäta och komplettera

Ny bebyggelse i Grästorp föreslås tillkomma genom mindre kompletteringar intill den befintliga bebyggelsen inom tätorten, samt inom de utpekade byarna som inte ligger inom influensområdet för

Såtenäs flygflottilj. Inom tätorten handlar det om mindre markområden, främst grönområden, som kan tas i anspråk utan att söndra grönstrukturen som är viktig att bibehålla i tätorten.

För att motverka befolkningsminskningen och den sneda befolkningsstrukturen med många äldre och få unga, bör nya bostäder av olika typer, storlekar och upplåtelseformer tillkomma i samhället. Det finns en övervikt av områden med friliggande villor i Grästorp varför komplettering med andra typer av bostäder som t.ex. smålägenheter för uthyrning för unga, äldre och nyanlända i centrala lägen, skulle kunna ge möjlighet till ökat kvarboende och en större omsättning i det befintliga bostadsbeståndet. Översiktsplanens inriktning är att bibehålla de goda kvaliteter som finns i det nuvarande bostadsutbudet, men även att ge möjligheter att vidareutveckla ett bra och kvalitetsfyllt lantligt boende.

En attraktiv boendemiljö är en förutsättning för att få unga att bo kvar samt att locka återvändare och nya kommuninvånare att bosätta sig i Grästorps kommun. Kommunen har goda förutsättningar för ett boende som präglas av positiva lantliga kvaliteter. Inom kommunen ska det finnas flera olika möjligheter att bosätta sig på landet eller i tätorten, var och en med sina fördelar.

Utvidga

Utbyggnadsstrategin att förtäta på mindre kommunala markområden har i stor grad redan utförts. De flesta sådana markområden är redan planerade eller bebyggda. Därför behöver tätorten nu utvidgas och låta bostadsområden få tillkomma i lägen utanför tätorten, men ändå med goda kommunikationer in mot centrumkärnan. Grästorps tätort föreslås i första hand växa öster och söder om tätorten i nya lägen. I väst växer redan tätorten genom ny detaljplan för Brännebacka Västra, men en mindre förlängning av detta område finns med i planförslaget, Brännebacka Södra. I norr påverkas Grästorp av influensområde för Såtenäs flygflottilj och endast en mindre komplettering av bebyggelse har föreslagits här, som till största del ligger utanför Såtenäs påverkan.

Områdena utanför tätorten anpassas efter behov och efterfrågan på bostadstyp, för att skapa en bra

spridning av utbud. Bebyggelsen kan även innehålla andra inslag som kompletterar bostäderna, likt en mångfunktionell bebyggelse. Runt tätorten prioriteras skogsområden att bibehållas med dess viktiga natur- och rekreationsvärden, varför jordbruksmark i dessa lägen får tas i anspråk.

På landsbygden föreslås att en generell komplettering av landsbygdsbebyggelse får ske, där befintlig infrastruktur kan nyttjas och där det finns goda möjligheter att nå tätortens utbud av bland annat handel, skolor och service. Värdefulla jordbruksmarker bör inte söndras genom ny bebyggelse som kan försvåra ett fortsatt brukande. Förutom runt befintliga byar kan även områden inom markanvändningen landsbygd vara lämpliga och får då prövas från fall till fall i lovgivningen.

Bostadsförsörjning

Ställningstaganden:

- Varierade boendeformer ska erbjudas för olika åldrar och vara anpassade efter behov och efterfrågan.
- Mark- och planberedskapen ska vara god och kommunen ska arbeta proaktivt med ny bostadsbebyggelse.
- Kommunen ska ha en uppdaterad bostadsanalys med tillhörande riktlinjer och kontinuerligt arbeta med att anpassa efter det rådande nuläget.
- Kommunen ska i första hand satsa på boendemöjligheter inom tätorten genom förtätning samt på områden intill tätorten där kommunen har goda genomförandemöjligheter och ett stort markinnehav. Grästorps ska låta tätorten utvidgas men ser även positivt på att nya boendemöjligheter skapas på landsbygden, med närhet till by, tätort eller stad.
- Kommunen marknadsför sig aktivt som en välkomnande boendekommun och arbetar för att upprätthålla den höga andelen återvändare till kommunen.
- Tillkommande bebyggelse ska komplettera omgivande bebyggelse- och naturmiljö på ett tilltalande sätt och god gestaltad livsmiljö ska genomsyra varje projekt.

- Noga avvägningar mellan att planlägga för bostäder och värnandet om jordbruksmark behöver göras.

Förslag till fortsatt arbete:

- Riktlinjer för bostadsförsörjning ska ständigt hållas uppdaterade

GRÄSTORP IDAG

Folkmängden i Grästorps kommun uppgick till 5646 invånare 31 december 2022. Ungefär hälften bor i Grästorps tätort och hälften bor i småorter och på landsbygden. Utöver Grästorps tätort finns bebyggelse i mer samlad form i Salstad, Tengene, Flakeberg, Frambo och Flo med ca 50–100 invånare vardera, samt i mindre grupper av bebyggelse på landsbygden. Befolkningsfördelningen mellan tätort och landsbygd har varit i stort sett oförändrad sedan 1990-talet.

Sedan början av 1990-talet, när folkmängden var som störst, har befolkningen minskat med nära 8 % (dec 2022). Det beror dels på en naturlig minskning av folkmängden i kommunen, där antalet födda understiger antalet döda, dels på att utflyttningen är större än inflyttningen.

Idag uppgår det totala bostadsbeståndet i kommunen till ungefär 2 760 bostäder totalt där andelen av småhus utgör cirka 2070 av dessa, drygt 75% av kommunens bostadsbestånd. Motsvarande siffra för Sverige är det 45% av bebyggelsen som består av småhus. Kommunen har ungefär 600 lägenheter i flerbostadshus. Majoriteten av lägenheterna i flerbostadshus ägs av privata fastighetsägare och är upplåtna som hyresrätter, 94 %. Endast 5% av kommunens lägenheter i flerbostadshus är upplåtna som bostadsrätter.

BOSTADSBYGGANDE

Från senaste antagna översiktsplanen 2016 har det byggts ett 40-tal småhus samt 25 nya lägenheter och ytterligare två detaljplaner för cirka 60 lägenheter har vunnit laga kraft i tätorten. Dessa byggnationer utgör 8 av de utpekade områdena i nuvarande översiktsplan. Ytterligare ett område precis väster

om tätorten, Brännebacka Västra, och som utgör utbyggnadsinriktning A i nuvarande översiktsplan har detaljplanerats klart. Området är stort och rymmer en blandad bebyggelse med cirka 70 småhus och 350–400 lägenheter.

Sammanfattningsvis har Grästorps kommun haft ett stort fokus på bostadsbebyggelse och har fortsatt mål om att bli fler invånare samt få grästorpare att vilja stanna kvar.

Idag uppgår det totala bostadsbeståndet i kommunen totalt till cirka 2 770 bostäder varav 75 % i småhus, det vill säga 2085 småhus och drygt 600 lägenheter i flerbostadshus. I länet och i riket är andelen småhus cirka 45%. Majoriteten av lägenheterna i flerbostadshus ägs av privata fastighetsägare och är upplåtna som hyresrätter, 94 %. Endast 5% av kommunens lägenheter i flerbostadshus är upplåtna som bostadsrätter. Mestadeln av kommunens bostadsrätter finns i radhusbyggnader.

GRÄSTORP 2045

Grästorps kommun har en vilja att växa i antal invånare och att vara en trivsamt boendekommun för alla åldersgrupper. Befolkningsmålet är satt till 6500 invånare fram till 2045. Ambitionerna ställer krav på att bostadsförsörjning, lokalförsörjning och att samhällsservice byggs ut i takt med uppställda mål om framtida befolkningstillväxt. Företag och verksamheter ska även ges förutsättningar att verka och expandera inom kommunen. Kommunen har en nyckelroll när det gäller att tillvarata kommunens geografiska lokalisering och utveckla goda livsmiljöer. Bostäder är ett centralt begrepp vid diskussioner om befolkningstillväxt. Lika viktigt är det att hela vardagslivet fungerar och att boende i kommunen ges de förutsättningar som förväntas. Möjligheterna till försörjning och utbildning är viktiga samhällsfunktioner, liksom att det finns grundläggande service, skola, vård, kommunikation och dagligvaror. Även dessa parametrar är viktiga att ta i beaktning för att Grästorp ska vara en boendekommun för alla.

Grästorps utveckling utifrån den delregionala utvecklingsstrategin för Skaraborg 2030

Utifrån Skaraborgs delregionala utvecklingsstrategi ska hela Skaraborg växa med 30 000 invånare till och med 2030. För Grästorp innebär det en tillväxt om drygt 80 nya invånare per år till år 2030. Översiktsplanen har en planberedskap för att kunna nå detta mål.

BOSTADSANALYS 2023–2033

Bostadsanalys 2023–2033 är en befolknings- och bostadsanalys som beslutades godkännas av Kommunstyrelsen under juni 2023. Dokumentet ger en kunskaps- och erfarenhetsmässig helhetsbild av bostadsläget i kommunen där det presenteras en övergripande bild av befintligt bostadsbestånd och en uppskattning om framtida behov för att utbud och efterfrågan ska vara hållbar över tid. Den tydliggör även marknadsförutsättningarna som råder inom kommunen och vilka utmaningar kommunen står inför.

Bostadsanalysen syftar till att vara ett underlag för kommunens budget, investeringar och övrig samhällsplanering, men också att fungera som ett diskussionsunderlag för aktörer på bostadsmarknaden, från kommun till fastighetsägare, byggbolag, bostadsföretag, mäklare och banker. Analysen har arbetats fram parallellt med arbetet av översiktsplanen och är ett 10-årigt underlag för kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning.

RIKTLINJER FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNING

Kommunens *Riktlinjer för bostadsförsörjning* redovisar kommunala mål och riktlinjer utifrån förutsättningarna som belyses i *Bostadsanalys 2023–2033*, samt vilka verktyg kommunen har att tillgå för att främja byggandet av bostäder. Denna del ska stödja arbetet inom den egna organisationen och antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod, detta enligt Lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. De nuvarande

riktlinjerna antogs i Kommunfullmäktige i februari 2024.

För att nå en väl fungerande bostadsmarknad ska Grästorps kommun verka för att utveckla kommunens boendemöjligheter enligt ett antal uppsatta mål i riktlinjerna för bostadsförsörjning.

- Mål 1: Förtäta inom tätorten
- Mål 2: Prioritera områden intill tätorten
- Mål 3: Ha en aktiv och uppkopplad landsbygd
- Mål 4: Vara förberedda för ökad efterfrågan
- Mål 5: Befintliga och nya invånare ska ha valmöjligheter i deras val av bostad
- Mål 6: Upprätthålla en hög andel av återvändare
- Mål 7: Erbjudna varierade boendeanternativ för olika skeden i livet

Koppling mellan översiktsplanen, riktlinjerna för bostadsförsörjning samt bostadsanalysen

Bostadsanalysen ska fungera som underlag för kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning. Riktlinjerna ska i sin tur vara ett underlag för kommunens översiktsplan. De mål som formulerats i riktlinjerna återspeglas i kommunens långsiktiga markanvändning som översiktsplanen anger. Det

visar sig både genom översiktsplanen övergripande utbyggnadsstrategi, som finns att läsa under avsnittet *Hållbar markanvändning*, men också genom planförslagets markanvändningskarta.

Det finns också en tydlig koppling mellan riktlinjerna och kommunens väsentliga samhällsintressen, som finns att läsa under avsnittet *Jordbruksmarkens intressen* på kapitlet *Utgångspunkter*.

Ytterligare koppling finns också mellan riktlinjerna och översiktsplanens ställningstaganden, både *ställningstaganden för bostadsförsörjning*, *ställningstaganden för Grästorps tätort* samt *ställningstaganden för landsbygd och byar*.

Markanvändningskarta

I kartorna på nästkommande sidor visas planförslaget för ÖP2045 i sin helhet. Varje område har en specifik markanvändning, som går att förstå genom att titta i teckenförklaringen. På översiktsplanens webbsida, i den digitala versionen som presenteras i Story Maps, finns planförslaget att ta del av i en zoombar karta, där det även går att klicka på ett område i kartan så en info-ruta syns.

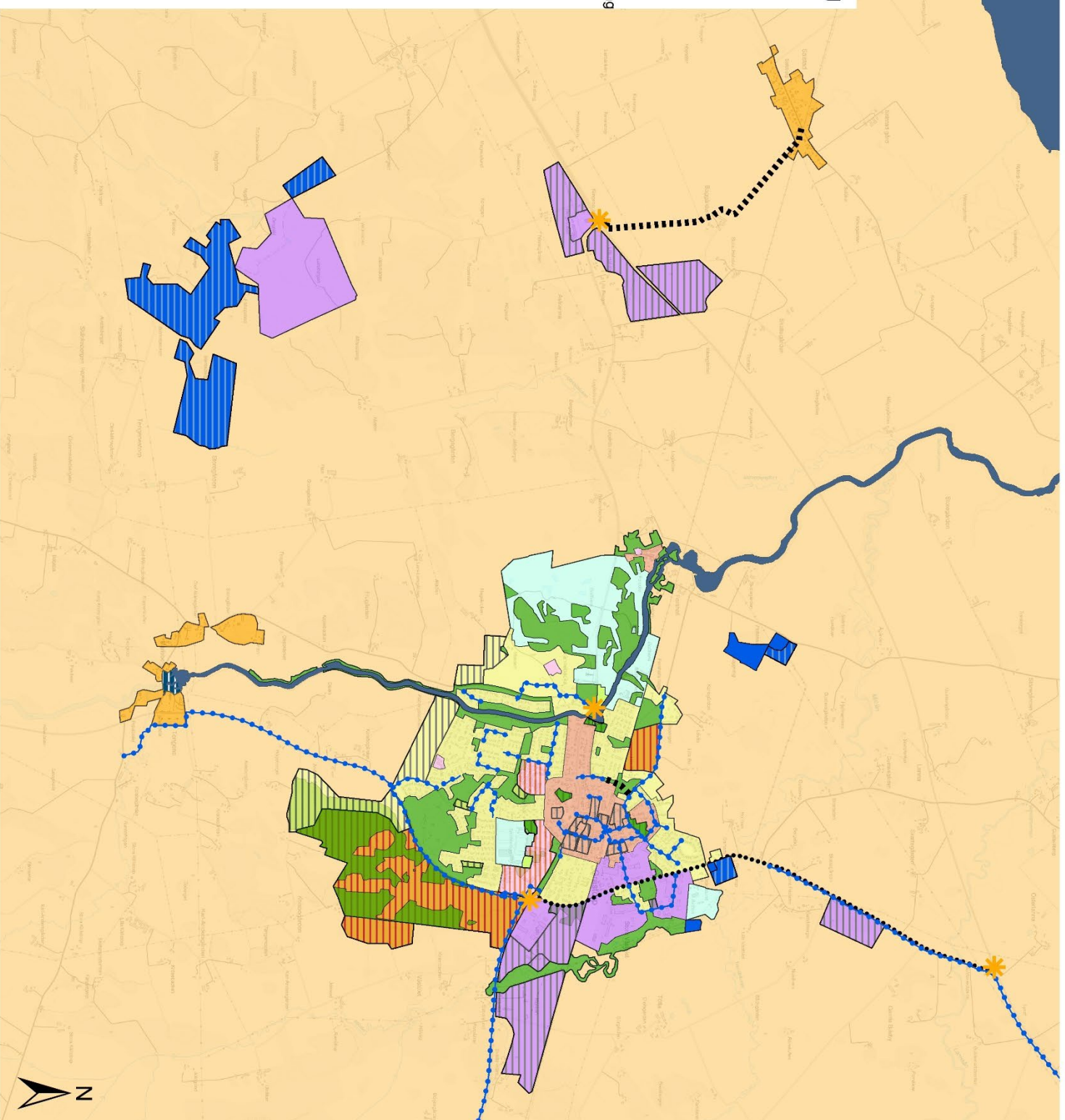

ÖP 2045 Grästorps - planförslag

Mark- och vattenanvändningskarta
Laga kraft 2024-07-10

Teckenförklaring

- Teknisk anläggning, befintlig
- Teknisk anläggning, ny
- Viktiga entreer
- Utredning ny gång- och cykellänk - över/undergång
- Utredning ny gång- och cykellänk
- Utredning nya väg-länkar
- Nya väglänkar pågående
- Sammanhängande bostadsbebyggelse, ny
- Sammanhängande bostadsbebyggelse, befintlig
- Sammanhängande landsbygdsbebyggelse, befintlig
- Mångfunktionell bebyggelse, ny
- Mångfunktionell bebyggelse, befintlig
- Verksamheter, industri icke strörande, ny
- Verksamheter, befintlig
- Verksamheter, befintlig
- Skola, vård och omsorg, ny
- Skola, vård och omsorg, befintlig
- Fritidsliv och besöksnäring, utveckling
- Grönområde och park, befintlig
- Park, ny
- Sport och fritid, befintlig
- Turism och besöksnäring, befintlig
- Vatten
- Strategiskt utvecklingsområde, ny
- Utveckling inom strandnära läge, LIS
- Landsbygd

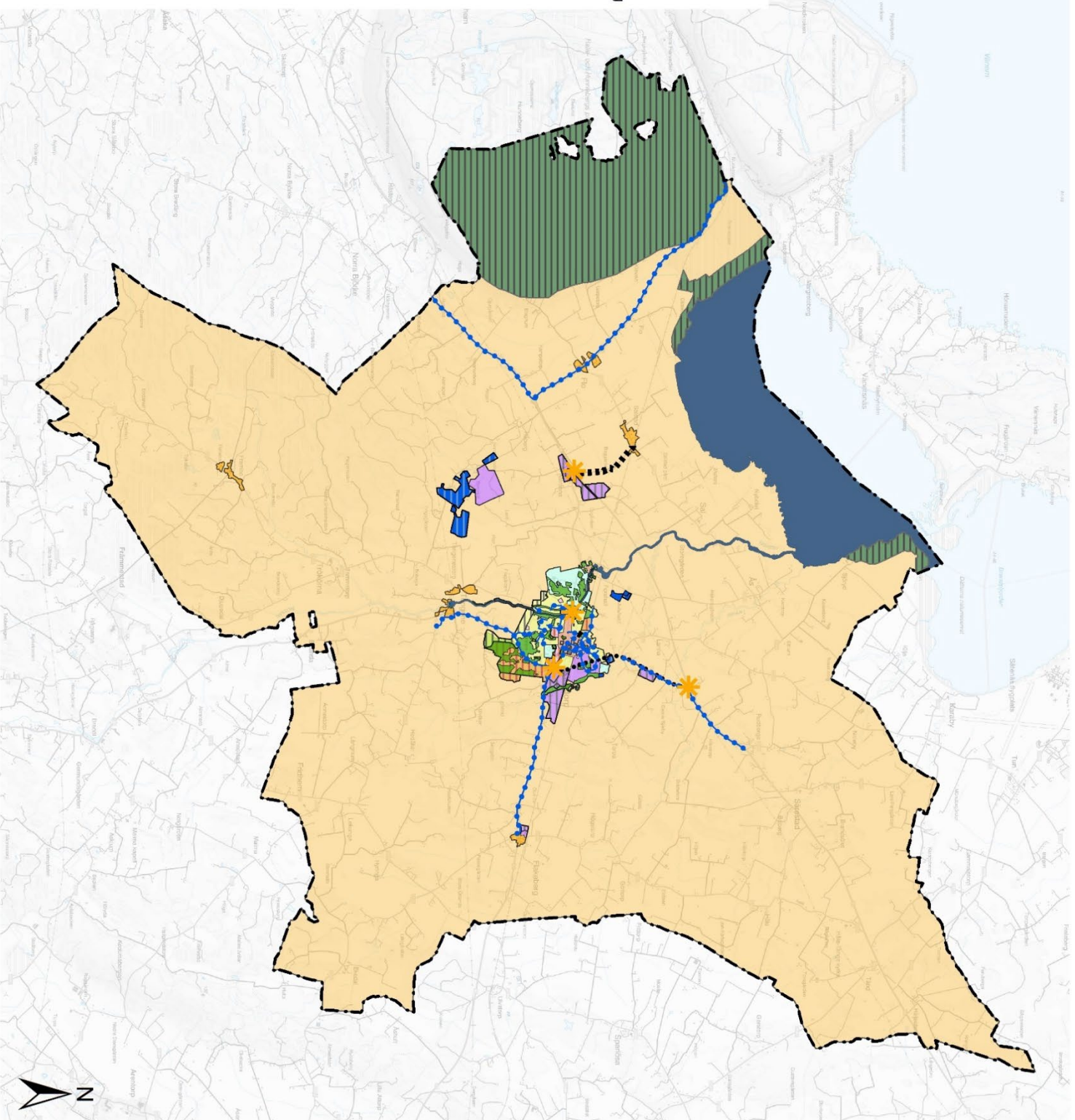
ÖP 2045 Grästorps - planförslag

Mark- och vattenanvändningskarta

Laga kraft 2024-07-10

Teckenförklaring

- Teknisk anläggning, befintlig
- Teknisk anläggning, ny
- Viktiga entreer
- Utredning ny gång- och cykellänk - över/undergång
- Utredning ny gång- och cykellänk
- Utredning nya väg-länkar
- Nya väglänkar pågående
- Sammanhängande bostadsbebyggelse, ny
- Sammanhängande bostadsbebyggelse, befintlig
- Sammanhållen landsbygdsbebyggelse, befintlig
- Mångfunktionell bebyggelse, ny
- Mångfunktionell bebyggelse, befintlig
- Verksamheter, industri icke störande, ny
- Verksamheter, befintlig
- Skola, vård och omsorg, ny
- Skola, vård och omsorg, befintlig
- Filutlivsiv och besöksnäring, utveckling
- Grönområde och park, befintlig
- Park, ny
- Sport och fritid, befintlig
- Turism och besöksnäring, befintlig
- Vatten
- Strategiskt utvecklingsområde, ny
- Utveckling inom strandnära läge, LIS
- Landsbygd

Grästorps tätort

Ställningstaganden:

- Grästorps tätort ska fortsatt vara kommunens hjärta med god tillgänglighet till service, arbetstillfällen, idrott, kultur.
- Kommunen ska satsa på boendemöjligheter inom tätorten genom att förädla, omvandla och förtäta där så är möjligt, samt på områden intill tätorten där kommunen har goda genomförandemöjligheter och ett stort markinnehav.
- Centralt belägna områden för bostäder ska i första hand upplåtas för byggnation med en högre exploateringsgrad, det vill säga främst flerbostadshus, radhus och liknande. En högre bebyggelse inom tätorten kan prövas utifrån landskapsbild och stadskvaliteter.
- Det ska finnas en variation av bebyggelse typer, upplåtelseformer, storlekar och prisnivåer vad gäller tätortens bebyggelse.
- Vid planering ska bostadsområden utformas med god tillgång utelek och till skolområdet Lunnevi, genom bland annat säkra gång- och cykelvägar.
- Planeringen av tätorten ska utgå ifrån varje områdes unika kvaliteter och bygga vidare på dessa.
- Handel i bottenplan i kombination med bostäder ska möjliggöras inom mångfunktionell bebyggelse.
- Kommunen ska verka för att skapa trivsamma och välkomnande mötesplatser samt utemiljöer för gemenskap och sammanhang.
- Södergatan som löper genom tätorten i östvästlig riktning övertas från Trafikverket och omvandlas från genomfartsgata till en centrumgata, men med fortsatt god framkomlighet för de större transporter som har målpunkter inom Grästorp.

Förslag till fortsatt arbete:

- Ett gestaltungsprogram för centrum bör tas fram som ett följduppdrag till översiktsplanen för att lyfta frågan om viktiga stråk, skyltprogram och hur ny bebyggelse bör förhålla sig till

befintlig. Den bör även belysa frågor rörande gatu-utformning, parkering etc.

- En uppdaterad inventering av kulturmiljö bör tas fram, med både specifika och generella rekommendationer. De generella rekommendationerna bör behandla Grästorps tätort som helhet utifrån en uppdaterad kulturmiljöinventering samt tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala.

CENTRUMUTVECKLING

Grästorps centrumkärna är navet för centrumutvecklingen och en plats där många människor träffas, umgås och ofta rör sig i och runt. Det är därför viktigt att platsen upplevs trivsamt och levande, samt att flera olika aktörer med skilda intressen samverkar och tillsammans höjer platsens värden. Runt om finns också flera gatumiljöer som leder in mot centrumkärnan och där många transporterar sig på, vilket också är en viktig del av centrumutvecklingen. Nedan ges en övergripande bild av hur Grästorps centrum ska användas, utvecklas och bevaras.

Planförslag

Fokus för centrumutvecklingen är att genom gestaltad livsmiljö och genomtänkt samhällsplanering skapa mötesplatser för alla åldrar, med god tillgänglighet, säkerhet och en estetiskt tilltalande miljö med en helhets känsla som tar hänsyn till befintlig kulturmiljö, bebyggelsestruktur, karaktär och skala. Även gröna ytor är viktiga inslag i bebyggelsen, både för hantering av dagvatten men även för att hantera övertemperaturer i och med ett förändrat klimat och på så vis bidra med skuggiga miljöer och en trivsammare upplevelse. Tätortsnära grönområden och parker presenteras mer i kapitlet *Grönstruktur, natur och vatten*.

Ny bebyggelse ut med viktiga handelsstråk så som Södergatan, Torggatan, Storgatan, Badgatan, Oskarsgatan, Kungsgatan och Österlånggatan kan med fördel utformas så att handel medges i bottenvåningen.

En planskild korsning mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen ska utredas för att möjliggöra en tryggare centrummiljö. Stråket ligger som utredningsförslag för en ny väg-länk i kartan och en

eventuell undergång ska inledas med en funktionsutredning som utförs av Trafikverket. Utredningsförslaget berör Älvsborgsbanan, som är av riksintresse, och påverkan behöver utredas vidare.

En planskild korsning för gång- och cykeltrafik inom Grästorps centrum är önskvärt utifrån ett säkerhets- och trygghetsperspektiv i centrummiljö, då spårspring idag förekommer. Med en ökning av trafiken på Älvsborgsbanan blir detta ännu mer väsentligt, då väntetiderna vid nedfällda bommar blir allt mer påtagligt. En under- eller övergång skulle påverka centrumbilden på många sätt och exakt placering samt utformning behöver studeras i detalj, med särskild koppling till resecentrum och centrumbild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen. Utredningsförslaget berör Älvsborgsbanan, som är av riksintresse, och påverkan behöver utredas vidare. Den planskilda korsningen visas som ett utredningsförslag för en nytt gång- och cykelstråk, placerat vid Torggatan/Storgatan.

Stads- och gatumiljön norr om järnvägen bör bli föremål för förändring och upprustning så att en mer enhetlig och stadsmässig karaktär uppnås. En påbörjan av detta arbete gjordes i samband med att Lilla torget iordningställdes.

Entrén från kulturhuset och stråket mot resecentrum ska synliggöras för resenärer. Det finns också tankar att på sikt ta bort eller ändra användningsområde för huset där resecentrum idag ligger.

Södergatan genom centrala Grästorp har länge nyttjats för tung trafik men i och med den nya förbifarten öster om tätorten är målet att skapa en mer trivsam centrumgata med mindre buller, bättre trafiksäkerhet och med mer fokus på trivsamhet, grönstruktur och belysning. Gatan ska fortsatt vara funktionell för de nyttotransporter som har målpunkt inom Grästorps tätort, samt personbilstrafik som fortsatt kan nyttja Södergatan. Omvandlingen ska stärka Grästorps centrumutveckling.

Då en förbifart genom Grästorp byggs kommer skyltning mot centrum och inom tätorten vara väldigt viktig för att i framtiden behålla den viktiga nyttotrafiken genom samhället. Även skyltning för besökare till fots är viktigt inom centrum, här planeras vägvisare på strategiska platser i centrum, vid kommunens hus och vid Lunneviområdet.

Förutsättningar

Ursprunget till orten Grästorp är bebyggelse kring ett vägskäl där nuvarande Södergatan i öst-västlig riktning korsade vägen söderut utefter Nossan. Orten förtätades i samband med järnvägsutbyggnad på 1910–1920-talen. Markanvändningen präglas av den planering som genomförts sedan orten blev köping år 1900. De centrala delarna av Grästorp har kvar vissa drag från den stadsplan som Albert Lilienberg upprättade år 1918. Den småskaliga kvartersstrukturen är tydlig med krökta gaturum och flera öppna ytor och torg omslutna av kvarter som bryter mot ett rent fyrkantigt planmönster.

Då Grästorps tätort tillhandahåller den stora majoriteten av service, handel, idrottsanläggningar, kulturutbud och andra fritidsaktiviteter som finns i kommunen så finns det en stark vilja att fortsatt utveckla centrumområdet att vara attraktivt och välbesökt.

Handeln i Grästorp har idag ett brett, och för sin storlek stort, utbud av service och varor, vilket är viktigt för att bibehålla tätortens levande centrum. Ett stort utbud stärker viljan att handla lokalt och stärker också på så vis samhällets ekonomiska hållbarhet. Att näringslivet är starkt på orten påverkar i sin tur det aktiva och stora föreningslivet och det är väldigt viktigt att denna symbios finns kvar. Det är tydligt att handeln har många inresande kunder och att de olika butikerna hjälper varandra att dra till sig dessa.

Självklart centrum i samhället är torget som ligger vid Kulturhuset nära resecentrum. Runt detta torg finns många av butikerna samt systembolag, mataffär och flera andra butiker och serviceinrättningar.

På andra sidan järnvägsövergången finns ett annat mindre torg, kallat Lilla torget, anpassat för cykelväg och med plats för tillfälliga arrangemang med

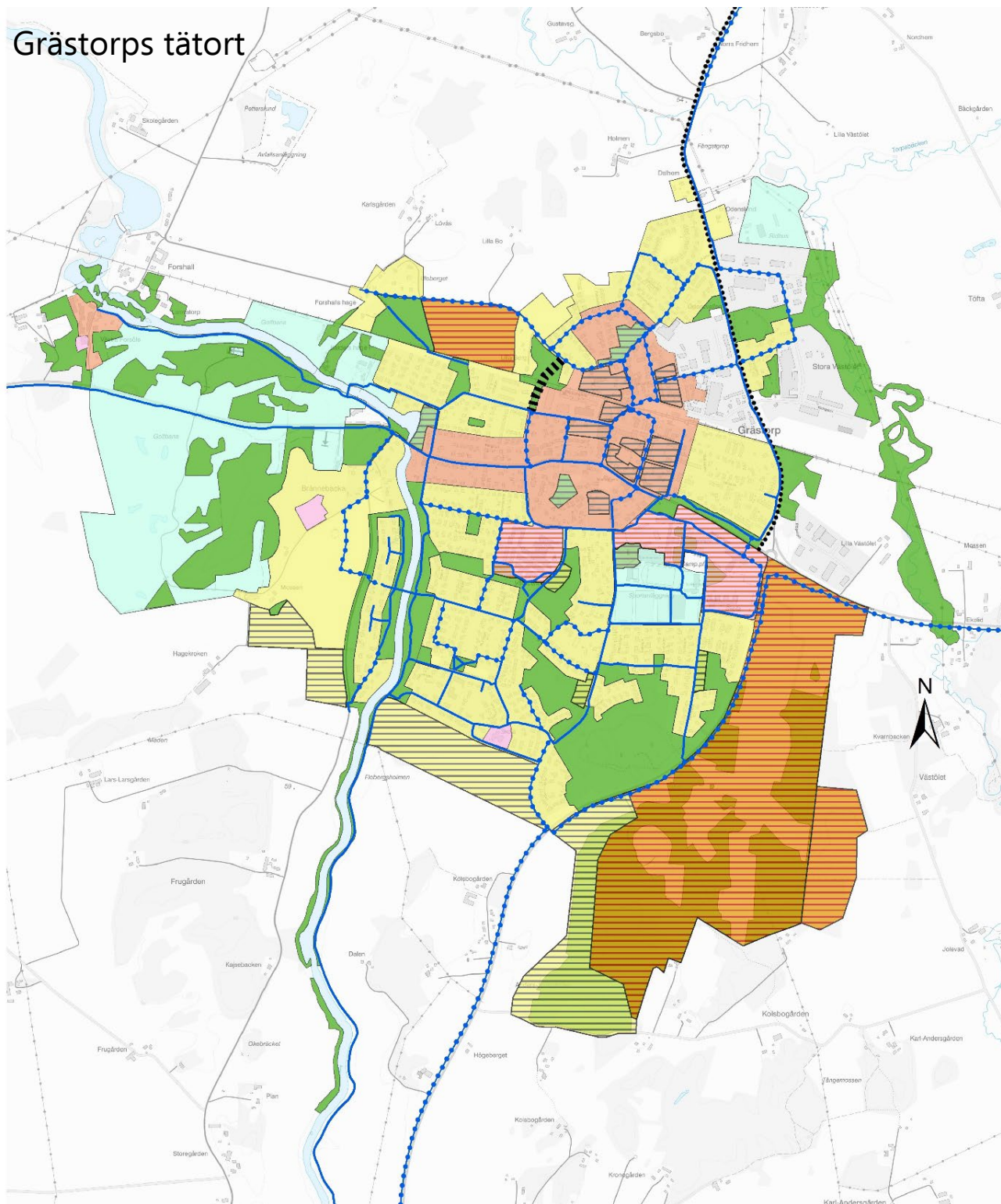
exempelvis food trucks. Resecentrum har idag en vänthall, men på grund av en något avskild placering kan denna inte vara öppen i så stor utsträckning kvällar och helger. Därför finns redan nu en möjlighet att använda kulturhuset som vänthall.

FÖRTÄTNING CENTRALA GRÄSTORP - MÅNGFUNKTIONELL BEBYGGELSE

Kartan, på s.51, visar: De centrala delarna av Grästorp är i sin helhet utpekade som områden för mångfunktionell bebyggelse, befintlig och ny. Det är bebyggelse som i huvudsak används för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, grönområden samt kultur- och fritidsanläggningar kan ingå.

Grästorps tätort

Teckenförklaring

Kommunikationer

- Gång- och cykelvägar, befintliga
- Utredning ny gång- och cykellänk
- Utredning nya väg-länkar
- Nya väglänkar pågående
- Utredning ny gång- och cykellänk - över/undergång
- Kommungräns

Bebyggelse

- Sammanhängande bostadsbebyggelse, befintlig
- Sammanhängande bostadsbebyggelse, ny
- Mångfunktionell bebyggelse, ny
- Mångfunktionell bebyggelse, befintlig
- Skola, vård och omsorg, ny
- Skola, vård och omsorg, befintlig
- Strategiskt utvecklingsområde, ny

Natur, friluftsliv, rekreation

- Park, ny
- Grönområde och park, befintlig
- Sport och fritid, befintlig

Inom Grästorps tätort föreslås en rad områden som möjliga utvecklingsområden för bostäder och som kan innehålla inslag av annan verksamhet som komplement - *mångfunktionell bebyggelse*.

Planförslag

Kvarteren Bofinken, Tofslärkan och Domherren

Här finns möjlighet att uppföra ett eller flera flerbostadshus i centralt läge. Fastigheterna, Bofinken 2, Tofslärkan 9 och 12 samt Domherren 1, är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnation. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs. Vid planläggning ska en ny kulturmiljöutredning genomföras och behov av nya gång- och cykelvägar runt området ska utredas.

Lärkan 19–20

För fastigheterna Lärkan 19 och Lärkan 20 finns idag en detaljplan som medger bostadshus i en lägenhet och handel. Dessa två fastigheter ingår i ett planuppdrag med syfte att bland annat öka exploateringsgraden på dessa två fastigheter till möjliggörande av flerbostadshus. Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnation. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs.

Kvarteret Örnen

Kvarteret Örnen är centralt placerad i Grästorps tätort och har en stadsmässig karaktär i den del som följer Österlånggatan. Det är lämpligt med en komplettering av flerbostadshus i övriga delar av kvarteret där så medges. Det är viktigt att ny bebyggelse ansluter till gatan och den omkringliggande bebyggelsen i så väl höjd som karaktär. Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnation. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs. Vid planläggning ska behov av nya gång- och cykelvägar runt området utredas och beaktas.

Kvarteret Lärkfalken

En utveckling av kvarteret Lärkfalken med boende för äldre eller med behov av extra service lämpar sig väl i och med sin närhet till service och vårdcentrum vid Kommunens hus. Kommunen äger idag Lärkfalken 1, 2, 3 men önskar även förvärva Lärkfalken 5 och 7 om tillfälle skulle ges i framtiden. Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnad.

Kvarteret Kråkan

Planen föreslår en utveckling av kvarteret runt konserthuset med en utökning av verksamhetslokaler för konserthuset och till den tillhörande verksamhet. En komplettering med flerbostadshus kan även tillkomma. Ny detaljplan krävs. Vid planläggnings ska behovet av parkeringsytor samt ny gång- och cykelväg på Österlånggatan särskilt utredas.

Kvarteret Trasten

Kvarteret innehåller en blandad bebyggelse, både bostadshus, komplementbyggnader samt lagerlokal, och en yta för parkering. Planen föreslår en utveckling av kvarteret för en ökad helhetskänsla. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs.

Kvarteret Kärrhöken och Havsmåsen

Kommunen äger stora delar av kvarteret och planen föreslår en utveckling av området med exempelvis handel, kontor, hotell eller bostäder som kompletterar centrummiljön. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Hänsyn ska även tas till byggnadshöjd. Ny detaljplan krävs.

Gamen 2 och Gamen 5–6

På båda sidor Badgatan i kvarteren Björnen och Gamen ligger bebyggelsen grupperad så att en innergård bildas trots att Badgatan löper mellan de två kvarteren. Idag används innergårdarna till parkering. Kvarteret Björnen ska kompletteras med ny bebyggelse i kvarteregräns mot gata på den tidigare parkeringen, detta genom en ny detaljplan som vann laga kraft 2022. En komplettering i kvarteret Gamen utmed Badgatan skulle ge gatan och kvarteren en mer stadsmässig karaktär. Vidare

skulle en komplettering av flerbostadshus ut med Österlånggatan stärka kvarteret. Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn skall tas vid förändring och nybyggnation. Hänsyn ska tas till järnväg och en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs.

Björnen 13, 17 och 20

Björnen 13 och 20 ligger ut med Torggatan. Det består idag av relativt låg bebyggelse som innehåller både verksamheter och bostäder. En utveckling av kvarteret är önskvärd för att stärka Torggatans stadsmässighet. Björnen 17 ligger längs med Österlånggatan och består idag av ett villahus som ägs av Grästorps kommun. Ytan skulle kunna utvecklas med en ökad exploateringsgrad och medge en högre bebyggelse, som samspelar med omkringliggande kvarter. Delar av kvarteret Björnen är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnation. En kulturmiljöutredning gjordes i och med detaljplanen för del av kvarteret Björnen.

Kvarteret Åsevi

Befintliga kommunens hus där det kan prövas med en högre bebyggelse i form av nya bostäder, lämpligtvis för äldre. En omvandling på platsen förutsätter att kommunens hus med medborgarkontor och övriga kommunala förvaltningar flyttas till ny plats. En högre bebyggelse kan prövas utifrån landskapsbildspåverkan och den omgivande bebyggelsens påverkan. Kyrkan och silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation. Västra delarna av Åsevi är idag upplåtna för bostäder och tillhör sammanhållen bebyggelse. I planförslaget pekas detta område ut som ett område att utveckla för vård. Platsen är lämplig för bostäder för äldre, till exempel trygghetslägenheter, med dess närhet till vårdcentrum. Beroende på hur stort vårdinslag bebyggelsen får kan det krävas ny detaljplan.

Kvarteret Skatan

Kvarteret består idag av handel med tillhörande kundparkering samt två villor. En komplettering med flerbostadshus i kvarteret skulle stärka stadsmässigheten. Behov av parkeringar behöver utredas i planskedet. Hänsyn ska tas till järnväg och

en riskbedömning ska göras då området ligger inom 150 meter från järnvägen. Ny detaljplan krävs.

Del av Grästorp 14:1, 16:3

Möjligt utredningsområde för ny bebyggelse öster om kommunens hus. Platsen är kuperad, och Östebergskulle är en del av ett viktigt grönt stråk. En naturvärdesinventering ska genomföras om platsen blir aktuell för byggnation, samt utredning och anpassning till riskområden för eventuella föroreningar i närområdet. Ny detaljplan krävs.

Del av Grästorp 1:18

Möjlig mindre komplettering med radhus eller friliggande villor. Det är viktigt att ta hänsyn till det utpekade gröna stråket som sträcker sig in i Grästorp förbi området. Ny detaljplan krävs.

Del av Västölet 1:40

Möjlig mindre komplettering med bostadsbebyggelse, lämpligen radhus som blir en komplettering till bebyggelsen i närområdet. Det är viktigt att ta hänsyn till platsens terräng, bakom föreslagen bebyggelse finns en kulle som bör bevaras då den tillhör ett viktigt grönt stråk och avskärmar mot befintlig bebyggelse. Ny detaljplan krävs.

Förutsättningar

De centrala delarna av Grästorp innehåller idag en blandad bebyggelse med både bostäder och handel, samt annan verksamhet som är förenlig med bostäder. I de centrala delarna finns även Grästorps konserthus och kulturhus samt Grästorps museum. För att fortsatt verka för ett levande centrum ser kommunen det som viktigt att denna blandning består. En rad kvarter och delar av kvarter pekas ut i planförslaget som viktiga områden för utvecklingen av de centrala delarna i Grästorp. Att utveckling och förtätning kan ske på fler ställen inom de centrala delarna är självklart en fördel.

För att motverka befolkningsminskningen och den sneda befolkningsstrukturen med många äldre och få unga, bör nya bostäder av olika typer, storlekar och upplåtelseformer tillkomma i samhället. Det finns en övervikt av områden med friliggande villor i Grästorps tätort. Ny bebyggelse i de centrala delarna ska primärt byggas med en högre exploateringsgrad, såsom flerbostadshus eller

radhus. Även en komplettering med t.ex. smålägenheter för uthyrning till unga, äldre och nyanlända i centrala lägen, skulle kunna ge möjlighet till ökat kvarboende och en större omsättning i det befintliga bostadsbeståndet.

I planförslaget utpekats ett antal kvarter i centrala lägen som ses som viktiga områden där en förädling och omvandling kan ske. Dock är flertalet privatägda vilket förutsätter en god kommunikation med det lokala näringslivet och med fastighetsägare. Hela kvarter har pekats ut för att på ett enklare sätt skapa en helhets känsla och ta ett helhetsgrepp över hela kvarteret vid omvandling av befintlig bebyggelse. En högre bebyggelse kan prövas utifrån landskapsbildspåverkan och den omgivande bebyggelsens påverkan. Grästorps kyrka och Lantmännens silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation.

Kulturmiljö

Vid upprättande av ny detaljplan för de kvarter eller byggnader som är utpekade i befintligt kulturmiljöunderlag behöver en kulturmiljöanalys/kulturhistorisk utredning tas fram med riktlinjer för den tillkommande bebyggelsen.

En uppdaterad inventering av kulturmiljö föreslås fortsatt tas fram, med både specifika och generella rekommendationer, med tillägget att den även ska behandla tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala.

UTVIDGNING AV TÄTORT – SAMMANHÄNGANDE BOSTADSBEBYGGELSE

Kartan, på s.51, visar: *Bostadsområden som huvudsakligen består av bostadsbebyggelse, men där en eller ett fåtal servicefunktioner kan förekomma, syns i kartan som sammanhängande bostadsbebyggelse, befintlig. I Grästorps består dessa områden till allra största del av småhusbebyggelse, främst i form av villor. Förslag på nya områden syns i kartan som sammanhängande bostadsbebyggelse, ny.*

Då flera områden med föreslagen förtätning inte ligger inom den kommunala markreserven behöver tätorten även utvidgas. Områdena utanför tätorten

ägs i stora delar av kommunen och har goda möjligheter att utnyttja befintlig infrastruktur. Grästorps tätort föreslås i första hand växa öster och söder om tätorten i nya lägen. I väst växer redan tätorten genom ny detaljplan för Brännebacka Västra. För att växa symmetriskt utifrån stadskärna föreslås även en utveckling på lång sikt norr om tätorten inom det som idag påverkas av influensområdet för Såtenäs flygflottilj.

Områdena utanför tätorten anpassas efter behov och efterfrågan på bostadstyp, för att skapa en bra spridning av bostadsutbud. Bebyggelsen kan även innehålla inslag av annan bebyggelse som kompletterar bostäderna, till exempel kontorslokaler.

Varje område har en koppling till kartan, tryck på rubriken för att styras till rätt plats!

SÖDERSKOGEN

Planförslag

Området medger en utbyggnad av 25–35 friliggande bostäder i 1-2 våningar, i direkt anslutning till Grästorps södra delar. Området föreslås byggas i skogsbrynet och upp på höjden längs med åkermarken för att på så sätt inte söndra det viktiga jordbrukslandskapet, men samtidigt bevara det viktiga stråket för motion som finns i skogen intill planerad bebyggelse. Området förväntas anslutas till det kommunala verksamhetsområdet för VA.

Förutsättningar

Möjlig väganlutning i norr och i väster till befintlig vägstruktur. Befintlig gemensamhetsanläggning Västölet ga:1 bör omprövas då en del av dess utbredning blir kommunal gata. Området blir väl synligt från väg 186 varför gestaltning ska ges extra omsorg. Det finns naturvärden och fornlämningar inom området att ta hänsyn till och dagvatten behöver hanteras på ett ändamålsenligt sätt. Området ligger även intill ett område där en tidigare avfallsdeponi funnits, vilket ska utredas i planskedet. Kommunstyrelsen beslutade om planstart 2021-02-11, och en detaljplan är under framtagande.

Tidshorisont

Pågående planarbete

RÖDHAKEN, MORKULLAN, TALGOXEN

Planförslag

Detaljplan finns för bostadsbebyggelse i två våningar, husen ska enligt detaljplanen uppföras fristående eller som parhus.

Kopplingen mot områden med service och handel söder om järnvägen är dålig. I översiktsplanen föreslås en ny förbindelse under järnvägen i Jon Jespersgatans/Bengt Olovsgatans förlängning. Förbindelsen syftar till att stärka sambandet mellan ortens norra och södra delar, vilket även bedöms innebära att de obebbyggda delarna inom område 5 blir mer attraktiva. Området kan byggas ut enligt gällande plan.

Förutsättningar

Kvarteret Rödhaken, Morkullan, Talgoxen ligger i Grästorps tätorts norra delar och består av en äldre detaljplan planlagt med outbyggda småhustomter. Kvarteret är privatägt och brukas idag som jordbruksmark. Detaljplanen omfattas inte av påverkansområde för Såtenäs flygflottilj.

Tidshorisont

Befintlig detaljplan

SÖDERÅKERN

Planförslag

Området kan rymma en utbyggnad av cirka 150 bostäder i form av radhus, friliggande villor och flerbostadshus. Utvecklingen innebär att jordbruksmark tas i anspråk, varför denna utveckling ligger på lång sikt, bortom 2045. Marken ska reserveras för framtida utveckling av tätorten och ny bebyggelse i området ska undvikas tills dess att det blir aktuellt att ta detta i anspråk. All ny bebyggelse ska då prövas i detaljplan. Utbyggnaden sker under lång tid genom etappvis utbyggnad. Utredning ras- och skredrisk bör ske under

planarbetet. Planförslaget berörs i sin västra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning. Utredning gällande översvämningsrisk från Nossan behöver också beaktas i detaljplaneskedet. En gång- och cykelbro över Nossan kan vara lämpligt att komplettera med, som även knyter an mot Brännebacka Södra. Detta måste dock utredas vidare.

Förutsättningar

Söder ut är en naturlig utveckling av orten med tanke på närhet till utbyggd service. Det är exempelvis lätt att till fots eller med cykel nå Lunneviområdet med skolor och fritidsaktiviteter. Det är enkelt att bygga vidare på befintlig infrastruktur i orten. Eventuellt behöver en dricksvattenreservoar anläggas då det befintliga nätet i området har begränsad kapacitet. Spillvatten kan komma att behöva pumpas eftersom lutningsförhållandena inte medger självfall åt norr mot befintligt spillvattennät. Inom området kan det vara lämpligt att etappvis bygga vidare på den struktur med fristående villor kombinerat med radhus, mindre flerbostadshus, lekplatser etc som finns i de södra delarna av orten idag. Ån Nossan och det svagt kuperade landskapet är fina kvaliteter att förhålla sig till när nya bostadsområden planeras. Det finns en utbyggd gång- och cykelväg längs Nossan mot Grästorp, och det planeras ytterligare en gång- och cykelväg längs med Tengenevägen där det saknas till viss del. Närheten till Tengenevägen/väg 186 och föreslagen sträckning av väg 47 (nuvarande väg 2561) i dess förlängning är bra för bilpendlare som har sina arbeten utanför kommunen. I det långa perspektivet bidrar utbyggnadsinriktningen till att knyta Tengene närmare Grästorp.

Tidshorisont

Bortom 2045

BRÄNNEBACKA SÖDRA

Planförslag

Här finns möjlighet att vidareutveckla intilliggande bostadsområden med småhus och/eller radhus, parhus. Befintlig utfartsväg kan nyttjas. En gång- och cykelbro över Nossan kan vara lämpligt att komplettera med, som även knyter an mot Söderåkern. Detta måste dock utredas vidare.

Hänsyn ska tas till jordbruksmark samt erosionsrisker längs med Nossan. Planförslaget berörs i sin östra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning. Ny detaljplan krävs.

Förutsättningar

Området ligger syd-väst om Grästorps tätort och blir en förlängning av Brännebacka Västra, ett nytt bostadsområde som nu byggs ut. Området skulle också komplettera befintlig bebyggelse på Brännebacka Östra. Platsen består idag av jordbruksmark och en enskild grusväg avdelar området idag. En mindre del av området är strandskyddat vilket får utredas i planskedet om det är lämpligt att upphäva eller inte.

Tidshorisont

Lång sikt

UTVIDGNING AV TÄTORT - STRATEGISKT UTVECKLINGSOMRÅDE

*Kartan, på sida 51, visar: Områden intill tätorten med att strategiskt bra läge, där en utveckling av olika sorters bebyggelse kan ske, kallas i planförslaget som **strategiskt utvecklingsområde, ny.***

ÖSTERSKOGEN

Planförslag

En strukturplan med ett helhetsgrepp för en framtida möjlig utveckling av Österskogen har tagits fram och ska vidareutvecklas till att bli ett

planprogram. En utveckling av platsen kan ske i takt med att resterande del av Skubbet-området utvecklas. Bebyggelsen ska anpassas efter sitt naturnära läge och hänsyn ska tas till landskapsbild. Bryn och kantzoner kan innehålla höga naturvärden och fornlämningar och detta bör utredas i planskedet. Hänsyn ska även tas till befintligt motionsspår i skogen För området ska även en dagvatten- och skyfallsutredning ske för att kunna anpassa planförslaget efter naturliga flöden.

Förutsättningar

Området ligger sydöst om Grästorps tätort och i nära anslutning till naturen och motionsspår. Området är delvis kommunägt. Med utgångspunkt i strukturplanen får planprogrammet fortsatt fördjupa ställningstaganden och utreda markens lämplighet. Österskogen ingår även i den viktiga gröna infrastrukturen inom kommunen och vid ett planprogramarbete ska detta beaktas. Planprogrammet ger också kommunen möjligheten att samråda utvecklingen av Skubbet-området med allmänhet och myndigheter. Planering av Österskogen bör ske i samarbete med helheten av Skubbet, så infrastruktur och VA kan samnyttjas i största mån.

Tidshorisont

Nästa steg i planprocessen är att utifrån strukturplanen ta fram ett planprogram som ytterligare tydliggör innehåll och förutsättningar för området.

SKUBBET-OMRÅDET

Planförslag

En strukturplan med ett helhetsgrepp för en framtida möjlig utveckling av Skubbet-området har tagits fram och ska vidareutvecklas till att bli ett planprogram. I norr har område för sällanköpshandel placerats som en del av förlängningen av Södergatan/väg 47. Det är tänkt som ett utvidgat centrumstråk och som en del av Grästorps entré i öster. Vidare kan området utredas som en plats för idrott, camping, bostäder, hotell/konferensanläggning och kontor.

Förutsättningar

Inom arbetet med strukturplanen har en rad utredningar tagits fram som legat till grund för strukturplanens utformning. En geoteknisk undersökning, en första fornlämningsutredning samt en naturvärdesinventering har utförts. Med utgångspunkt i strukturplanen får planprogrammet fortsatt fördjupa ställningstaganden och utreda markens lämplighet. Skubbet-området ingår även i den viktiga gröna infrastrukturen inom kommunen och vid ett planprogramarbete ska detta beaktas. Planprogrammet ger också kommunen möjligheten att samråda utvecklingen av Skubbet-området med allmänhet och myndigheter.

Tidshorisont

Nästa steg i planprocessen är att utifrån strukturplanen ta fram ett planprogram som ytterligare tydliggör innehåll och förutsättningar för området.

KILEN

Planförslag

Området lämpar sig för bebyggelse som blir en naturlig förlängning av tätortens gränser i norr. Vilken typ av bebyggelse får utredas i ett detaljplaneskede, samt utefter de bullerförutsättningar som råder på platsen vid aktuellt tillfälle. I planskedet ska buller från väg och Såtenäs tas hänsyn till, samt avstånd till järnväg. För området bör även en dagvatten- och skyfallsutredning ske för att kunna anpassa planförslaget efter naturliga flöden. Förekomst av eventuella fornlämningar bör utredas i planskedet.

Länsstyrelsen har haft synpunkter kring föreslagen utveckling avseende riksintresse för totalförsvaret, se granskningsyttrandet.

Förutsättningar

Området angränsar till tätorten i norr och ligger mellan väg 2562, Lilla Bergsvägen, och järnvägen. En mindre del av området berörs av påverkansområde för buller eller annan risk, vilket är en del av Totalförsvarets riksintresse. Lilla

Bergsvägen kan nyttjas som tillfartsväg till området. Området är privatägt idag och består av jordbruksmark.

Tidshorisont

Lång sikt

VÄGSTRUKTUR OCH CENTRUMGATOR

Planförslag

I och med att kommunen övertar väghållningsansvaret för Södergatan i samband med den nya förbifarten vill kommunen se över den övergripande utformningen av de centrala gatorna, bland annat Södergatan, Torggatan/Storgatan och knyta ihop samhället söder och norr om järnvägen. Södergatan föreslås bli en centrumgata med inbjudande miljöer, bostäder och handel. Både framkomlighet, trafiksäkerhet och gestaltad livsmiljö är viktiga aspekter i omvandlingen. Även nya gång- och cykelvägar föreslås tillkomma längs med dessa gator.

Kommunen vill även utreda möjligheten till en planskild korsning i förlängningen av Jon Jespersgatan under järnvägen för att skapa fler säkra kopplingar. Ett befintligt vägreservat finns i en äldre stadsplan.

En planskild korsning för gång- och cykeltrafik inom Grästorps centrum är önskvärt utifrån ett säkerhets- och trygghetsperspektiv i centrummiljö, då spårsporing idag förekommer. Med en ökning av trafiken på Älvsborgsbanan blir detta ännu mer väsentligt, då väntetiderna vid nedfälda bommar blir allt mer påtagligt. En under- eller övergång skulle påverka centrumbilden på många sätt och exakt placering samt utformning behöver studeras i detalj, med särskild koppling till resecentrum och centrumbild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen. Den planskilda korsningen visas som ett utredningsförslag för en nytt gång- och cykelstråk, placerat vid Torggatan/Storgatan.

Påverkan på riksintresset för kommunikation får utredas vid en eventuell förändring.

Förutsättningar

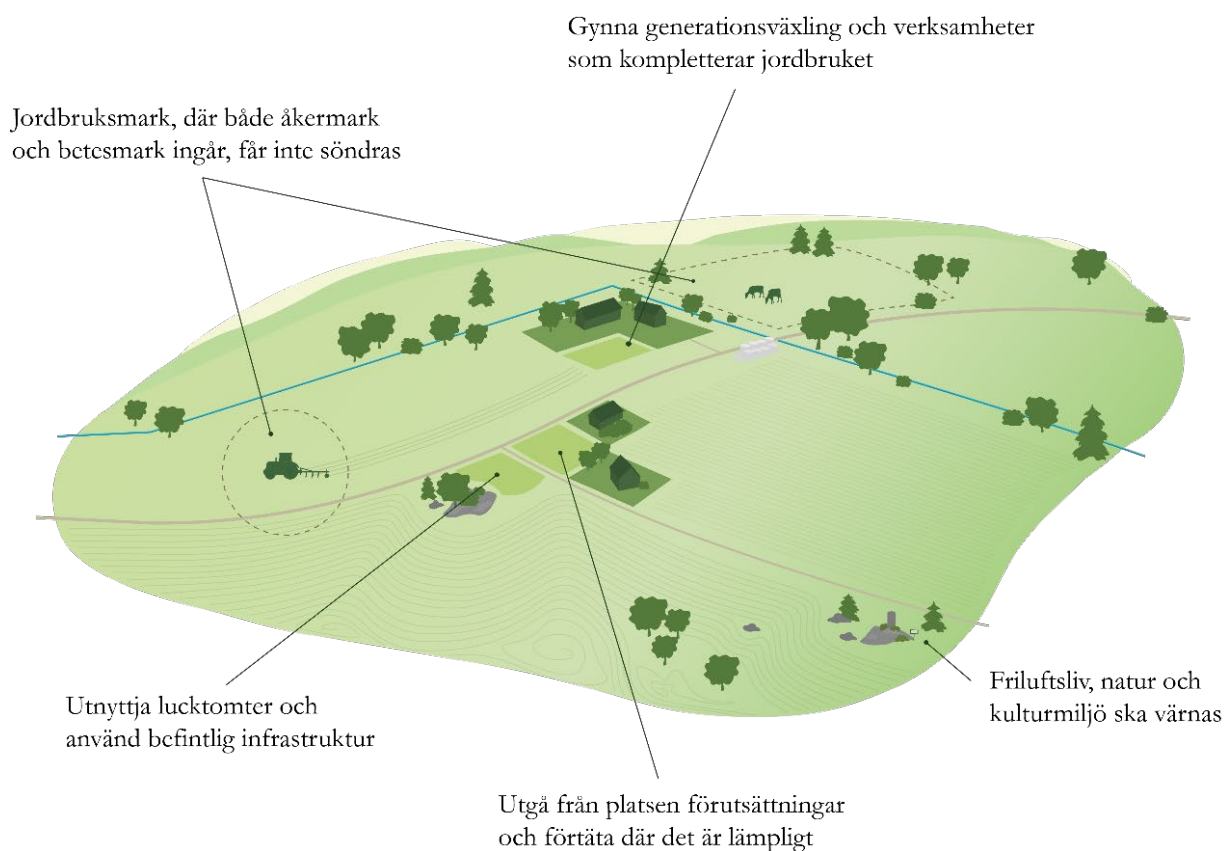
Grästorps centrummiljö bygger i stora delar på Södergatan som sträcker sig i väst-östlig riktning rakt igenom samhället, samt Torggatan-Storgatan. Vägarna är viktiga för att binda ihop samhället och för Grästorps handel som till största del är lokaliserad till eller i närheten av dessa gator. Längs med Torggatan finns Grästorps centrala knutpunkt, torget med kulturhuset.

Landsbygd och byar

Ställningstaganden:

- Ny exploatering ska ske så att det fortsatt går att bedriva ett rationellt jordbruk. Jordbruksmark, där både åkermark och betesmark ingår, får inte söndras.
  - Ny bebyggelse kan placeras på lucktomter som skapas av hörn, åkerholmar eller liknande landskapselement.
  - Tillkommande bebyggelse ska utgå från platsens förutsättningar för att samspela med landskapet samt befintlig bebyggelse.
  - Bebyggelse ska tillkomma i anslutning till befintliga stråk och infrastruktur.
  - Ny bebyggelse placeras lämpligen i anslutning till befintlig bebyggelse.
  - Bebyggelsen ska ta hänsyn till friluftsliv-, natur- eller kulturmiljöintressen som kan komma att påverkas.
- Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som kompletterar jordbruksdriften ska eftersträvas.
  - Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsestryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.
  - Utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp kan vatten och avlopp lösas genom enskild anläggning alternativt genom anslutning till någon av vatten- och avloppsföreningarna på landsbygden. För en anslutning till allmän VA-anläggning förutsätts att det enskilda hushållet är ansluten till en förening som har avtal med kommunen. För enskilda anläggningar ska kommunens riktlinjer för enskilda avlopp följas. I riktlinjerna ställs olika krav på rening beroende på platsens förutsättningar.

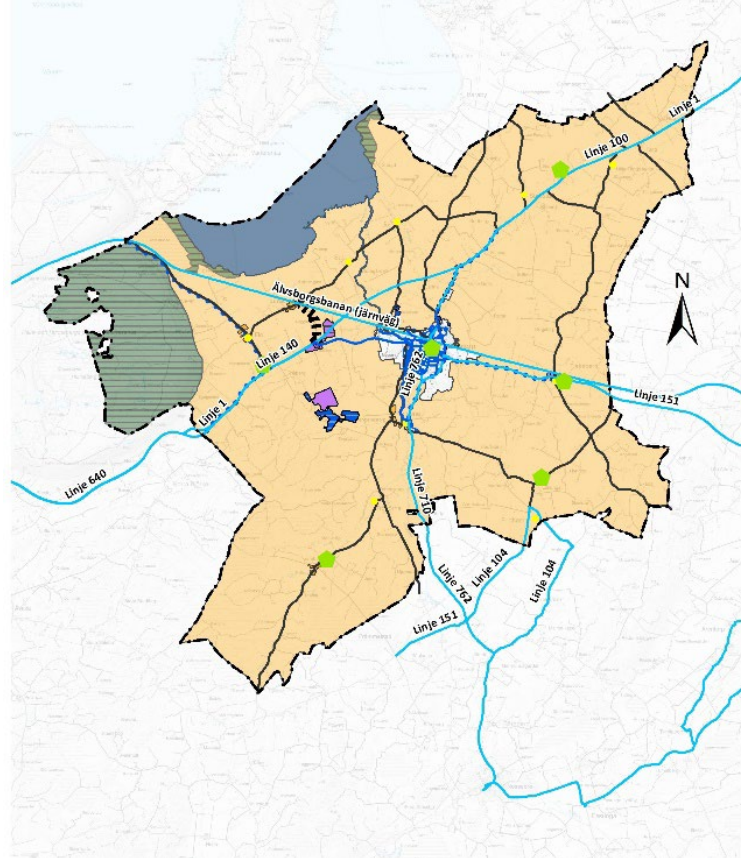
Förslag till fortsatt arbete:

- En uppdaterad inventering med generella rekommendationer av kulturmiljön på landsbygden bör tas fram.
- En inventering av kommunens alla ödehus är gjord. En vidareutveckling av arbetet med de inventerade ödehusen planeras, detta genom fortsatt dialog med markägare för att hitta potentiella användningsområden för de öde fastigheterna.
- Kommunen ska verka för att en inventering och klassificering av jordbruksmarken sker så att landsbygden kan växa på ett hållbart sätt.

LANDSBYGDSUTVECKLING

Kartan visar: I kartan syns **sammanhållen landsbygdsbebyggelse** på befintliga bebyggelseområden som innehåller ett flertal hus nära varandra. Detta finns i Tengene, Flakeberg, Salstad, Frambo och Flo. Runt dessa byar bedöms det som lämpligt att komplettera med bebyggelse, utifrån de ställningstaganden som finns för nytt landsbygdsboende. På landsbygden visas även ett urval av befintliga verksamheter belägna i bra kommunikationslägen, **verksamheter landsbygd, befintlig** samt förslag på områden där nya verksamheter kan tillkomma, **verksamheter landsbygd, ny**.

Resten av landsbygden i kommunen är utlagd som **landsbygd** i kartan, vilket är mark som kan ha flera olika användningsområden. Marken består av både skogsbruk, jordbruk, små vattenområden och utspridd bebyggelse - både bostäder och mindre verksamheter. Landsbygd har övergripande planeringsöverbäganden i form av ställningstaganden som stöd för lovgivning och beslut. Skogsbruk och jordbruk har ställningstaganden under areella näringar.

Teckenförklaring

Kommunikationer

- Huvudgata
- Landsväg
- Landsväg liten
- Mötesfri väg
- Övergripande länk
- Gång och cykelvägar, befintliga
- Kollektivtrafik
- Utredning nya väg-länkar
- Nya väglänkar pågående
- Utredning ny gång- och cykellänk
- Bygdegårdar
- Kyrkor

Landsbygd, bebyggelse

- Landsbygd
  - Sammanhållen landsbygdsbebyggelse, befintlig
  - Utveckling inom strandnära läge, LIS
  - Teknisk anläggning, befintlig
  - Teknisk anläggning, ny
  - Verksamheter landsbygd, befintlig
  - Verksamheter landsbygd, ny
- #### Natur, friluftsliv, rekreation
- Friluftsliv och besöksnäring, utveckling
  - Turism och besöksnäring, befintlig
  - Vatten
  - Kommungräns

Förutsättningar

En utveckling av landsbygden är avgörande för att Grästorp fortsatt ska vara en attraktiv inflyttningskommun. Det går att bo på Grästorps landsbygd på flera olika sätt. Bebyggelsen på landsbygden omfattar bostäder, ekonomibyggnader, bygdegårdar och kyrkobyggnader med tillhörande byggnader. Områdena rymmer ungefär hälften av kommunens totala bostadsbestånd. Det går att bo i by och på så sätt vara del av en bygemenskap, men ändå ha Grästorps tätort på cykelavstånd eller lätt åtkomlig med allmänna transportmedel. Det går också att bo på landet eller nära odlingslandskapet med möjlighet att verka i jord- och skogsbruk, eller bara ha nära till naturen.

Det småbrutna landskapet i kommunens centrala och södra delar är småskaligt och varierat. Åkrar och betesmarker ligger i de flackare delarna medan höjdpartierna är bevuxna med löv- och barrskog. Bebyggelsen ligger spridd inom stora delar av landskapet, ofta i randen mellan den öppna åker- eller betesmarken och ett skogklätt höjparti.

Bebyggelsen ligger ofta grupperad i anslutning till en allmän väg, en kyrka eller en tidigare järnvägsknutpunkt. I det småbrutna odlingslandskapet är jordbruksenheter i allmänhet mindre än i slättlandskapet i norr. Utöver det kommersiella jordbruket finns många mindre gårdar som drivs på deltid med djurhållning och odling i liten skala. Hästgårdar är vanliga.

I kommunen finns sjutton områden med sammanhållen bebyggelse som kan sägas utgöra byar. Cirka tio procent av Grästorps nuvarande bostadsbestånd ligger inom byområdena. Att bo i någon av byarna erbjuder särskilda kvaliteter som är annorlunda mot att bo i tätorten eller att bo enskilt och i ett glest befolkat område. I byn finns grannar på nära håll. Boendet kan ge en trygghet genom att man blir sedd och ser andra. Skolskjuts och samåkning kan ske någorlunda effektivt. Grästorps kommun vill erbjuda en mångfald av olika sätt att bo på landet, varav byboendet är ett. Kommunen önskar också att en viss utveckling kan ske av denna boendeform.

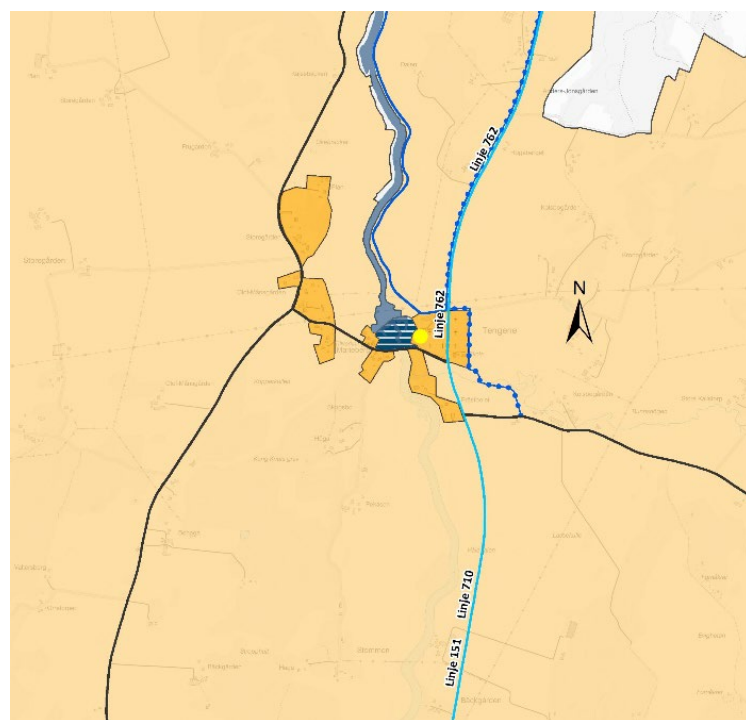
Inom byarna Tengene, Salstad, Flo, Flakeberg och Frambo finns idag sammanhållen landsbygdsbebyggelse. Byarna kan tillåtas växa utifrån byns bebyggelsemönster, och med utgångspunkt i de övergripande ställningstaganden som gäller för alla kompletteringar på landsbygden.

Inom byarna Dreven-Tammstorp, Flo-Klev, Högstorp, Lägnum, Särestad-Rudberga och Tammstorp kan kompletteringar av bebyggelsen med enstaka nya bostadshus eller verksamheter prövas utifrån de övergripande ställningstagandena.

Inom byarna Håle-Täng, Täng och Särestad-Rudberga som ligger inom influensområde för Såtenäs flygflottiljplats gäller att nya bostadshus får tillkomma när det finns särskilda skäl. Samråd med Försvarsmakten ska alltid ske för byggnadsåtgärder inom påverkansområdet.

I Länsstyrelsens bevarandeprogram och åtgärdsplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Skaraborgs län (1992) redovisas fem områden med sådana värden i Grästorps kommun; Frambo, Trökörna, Flo, Ås och Täng.

TENGENE

Planförslag

Nya enstaka bostadshus som komplettering till befintlig bebyggelse kan prövas utan detaljplan utifrån allmän lämplighetsbedömning och placerade enligt principerna nedan:

- i randen mellan jordbruksmark och höjdparter och i anslutning till befintliga vägar

- på jordbruksmark i anslutning till befintlig bebyggelse, så att inte viktig jordbruksmark söndras
- så att den tillkommande bebyggelsen samspelar med den omkringliggande bebyggelsen och landskapet

Miljön runt Tengene kyrka och kvarn är av kulturhistoriskt intresse. Vid förändring av miljön eller vid nybyggnad ska hänsyn tas till de kulturhistoriska värdena. Det innebär att:

- Bebyggelse ska placeras så att sambandet mellan den ursprungliga bebyggelsen, ån och vägen fortsatt ska vara lätt att avläsa.
- Ursprunglig bebyggelse (kvarnen, sågen, handelsbodarna och prästgården) ska bevaras i den utsträckning det är möjligt

Delar av Tengene runt Nossan föreslås som LIS-område. All ny bebyggelse inom strandskyddat område, vilket inkluderar den kulturhistoriskt värdefulla miljön, ska dock prövas i detaljplan.

Förutsättningar

Tengene har sitt ursprung i ett gammalt vadställe över ån Nossan. På platsen bedrevs handel, och där fanns såg, kvarn och en kyrka. De två byarna Tengenestorp på västra sidan Nossan och Tengene på östra sidan om ån har vuxit samman till en by, Tengene. Det finns cirka 20 bostadshus i byn.

Tengene har en mycket lång historisk kontinuitet som bygdecentrum. Ur kulturhistoriskt perspektiv är förhållandet mellan bebyggelsen, ån och vägen överskådligt och lätt att uppfatta. I byn finns flera kulturhistoriskt värdefulla byggnader, exempelvis kyrkan, prästgården, kvarnen, sågen och handelsbodarna.

Bebyggelsemönstren skiljer sig mellan den västra och den östra sidan av Nossan. Huvuddelen av bybebyggelsen ligger på den västra sidan av ån. Här ligger bebyggelsen lokaliserad i anslutning till vägarna, på mindre höjdparter och i randen mellan skog och jordbruksmark. En fotbollsplan som även används som samlingsplats finns längs vägen mot Pekåsen.

På östra sidan om Nossan ligger det ursprungliga bycentrum med kyrka, prästgård, kyrkogård och kvarn. De gamla kvarnbyggnaderna ligger lokaliserade utefter ån. Byn har en tydlig gräns åt öster i kyrkogården som ligger på ömse sidor om väg 186. Utefter Nossans östra strand löper en grusad gång- och cykelväg norrut till Grästorps tätort. Avståndet till Grästorps utkant är cirka 2 km och 3–3,5 km till Lunnevis skolområde beroende på vägval.

Tengene är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram, *Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* med anledning av sin betydelse som f.d. handelsplats, såg- och kvarnplats samt

kyrkplats, bygdecentrum vid urgammalt vadställe med mycket lång historisk kontinuitet. Hänsyn ska tas till området och dess historiska karaktär vid nybyggnation i, eller i nära anslutning till, det utpekade området. Potential finns för utveckling av Tengene som turistmål.

Nossans strandskydd påverkar de centrala delarna av Tengene och dispens krävs för nybyggnation inom detta. Området omfattas också av risker för översvämning, ras och skred vilket ska utredas i ett plan- eller bygglovsskede. I de sydöstra delarna finns nyckelbiotoper, vid nybyggnation bör en naturvärdesinventering tas fram för att säkerställa att viktiga biotoper inte påverkas. Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsestryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.

I Tengene finns ett vattenområde, med dämme och fall, och ny bebyggelse måste ta hänsyn till att det fortsatt ska gå att underhålla vattenanläggningen. Detta prövas vid detaljplanläggning samt bygglov. Nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP), är en del av ny lagstiftning som innebär att

alla vattenkraftsanläggningar ska omprövas och förses med moderna miljövillkor. Moderna miljövillkor kan innebära exempelvis fiskvandringlösningar, miljöanpassade flöden och återställningsåtgärder. Delar av LIS-området i Tengene utgör en NAP-anläggning, vilken kommer omprövas för moderna miljövillkor i Mark och miljödomstolen i början av 2030-talet. Framtida åtgärder på vattenanläggningen kan få konsekvenser för områdets andra värden, såsom kulturmiljön.

SALSTAD

Planförslag

Planen föreslår att utreda möjligheten till att en idag enskild väg som koppar samman Salstad med Tre Älgar skulle kunna bli en allmän väg och på så sätt stärka den allmänna kopplingen till Tre Älgar, och vidare pendling till omkringliggande kommuner.

Avståndet från Salstad till Tre Älgar är cirka 1,5 km, till Grästorps samhälle cirka 5 km och till Lunnevi cirka 6,5 km.

Nya enstaka bostadshus som komplettering till befintlig bebyggelse kan prövas utan detaljplan utifrån allmän lämplighetsbedömning och placerade enligt principerna nedan:

- Nya hus placeras i en rad längs befintliga vägar, där det är möjligt. Bebyggelse i två rader kan prövas söder om väg 2560.
- På jordbruksmark i anslutning till befintlig bebyggelse, så att inte viktig jordbruksmark söndras.

- Så att den tillkommande bebyggelsen samspelar med den omkringliggande bebyggelsen och landskapet.
- En utvidgning av befintlig verksamhet av Salstad Gästhem kan ske norr ut.

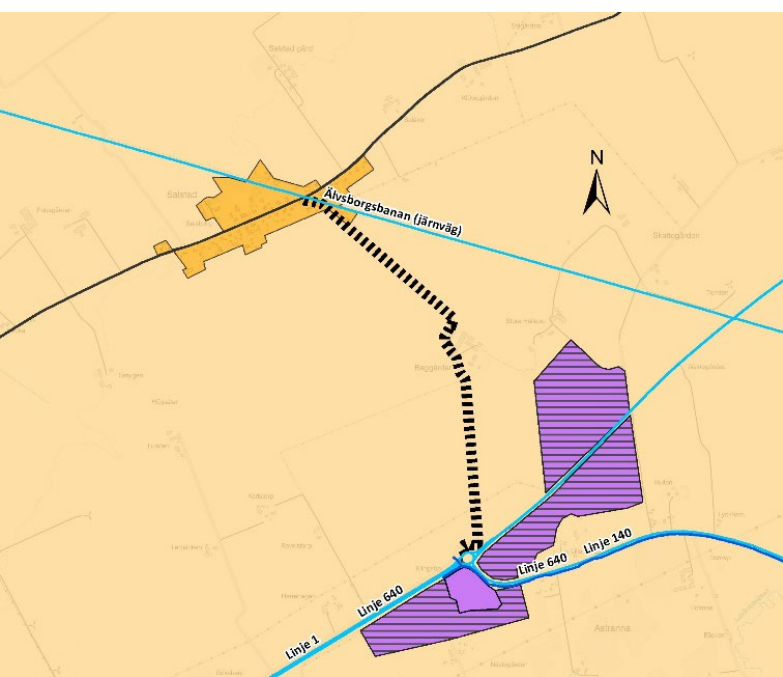
Förutsättningar

Salstad är ursprungligen ett stationssamhälle med bebyggelse förlagd runt korsningen mellan järnvägen och väg 2560. Samhället har kvar de utmärkande dragen för ett stationssamhälle med faluröda magasin och

större byggnader utförda med en stadsliknande ambition. Enligt kulturmiljöprogrammet speglar Salstad en kulturhistoriskt intressant nybyggarperiod i Grästorps kommun.

Salstad är en tät och sammanhållen by där i princip all bebyggelse förutom den som ligger mellan järnvägen och vägen gränsar mot jordbruksmark. Söder om väg 2560 utgörs bebyggelsen huvudsakligen av friliggande villor som ligger i en rad utmed vägen. Enkelraden är bruten på två ställen, där en dubbelradig bebyggelse är påbörjad. Mellan järnvägen och vägen är bebyggelsen mer varierad. Här finns ett vårdhem, äldre ekonomibygnader och större stadsliknande villor. Norr om järnvägen ligger en nerlagd siloanläggning som ursprungligen användes för järnvägen. Här ligger också villabebyggelse längs den grusväg som leder till silon. Bebyggelsen utgörs huvudsakligen av friliggande villor. Ett eller ett par aktiva lantbruk med gårdsbebyggelse ligger också i byn. Totalt finns cirka 40 bostadshus i byn.

Salstad Gästhem AB driver verksamhet i byn med 13 anställda inom omvårdnad och omsorg. Gästhemmet som startade 1979, bedriver psykiatrisk rehabilitering med korttidsboende för personer med psykiska funktionshinder. Hemmet hade 17 platser år 2021.

Salstad är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram, *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* med anledning av sin betydelse som f.d. stations samhälle med sin bebyggelse i och omkring järnväg och genomfartsväg. Hänsyn ska tas till området och dess historiska karaktär vid nybyggnation i eller i nära anslutning till det utpekade området.

För nybyggnation, så väl bostäder som verksamheter i närhet av järnvägen behöver risk-, skydds- och bulleravstånd utredas och tas hänsyn till.

Salstad ligger till större delen inom riksintresset för det rörliga friluftslivet. I söder korsas det utpekade området för möjlig nybebyggelse av en ledning som behöver lösas ut i samband med nybyggnation. För nybyggnation av så väl bostäder som verksamheter i närhet av järnvägen behöver risk-, skydds- och bulleravstånd utredas och tas hänsyn till.

Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsestryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.

FLO

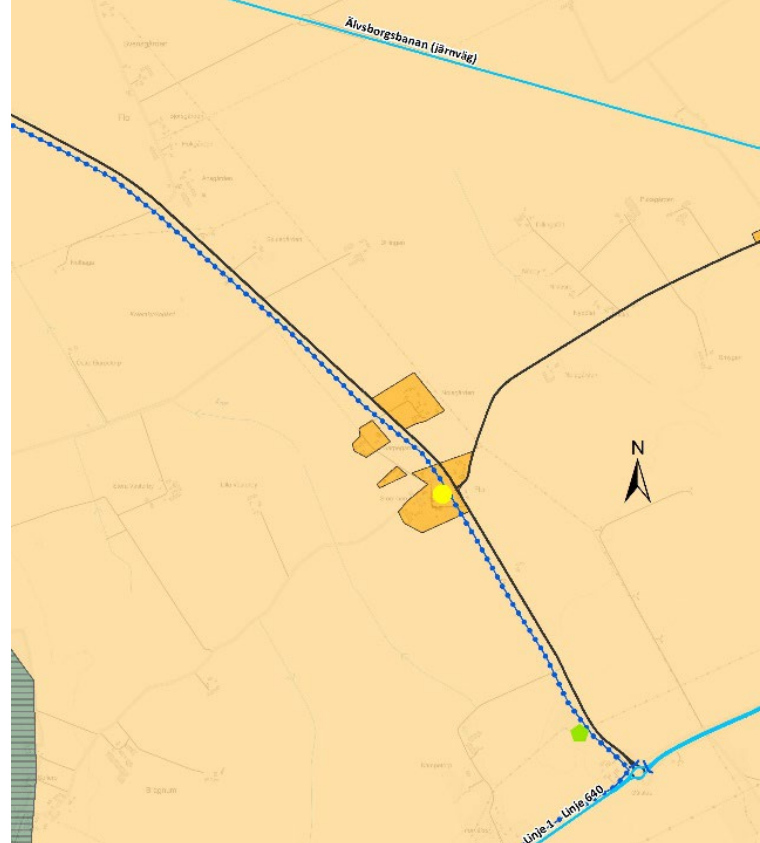
Planförslag

Fortsatt utbyggnad av orten föreslås utgå från befintligt bebyggelsemönster. Ny bebyggelse bör placeras enligt nedan:

- Nya hus placeras i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, samt med goda lägen för kommunikationer.
- På jordbruksmark i anslutning till befintlig bebyggelse, så att inte viktig jordbruksmark söndras.
- Så att den tillkommande bebyggelsen samspelar med den omkringliggande bebyggelsen och landskapet.

Förutsättningar

Bybebyggelsen utgörs till största delen av ett tiotal gårdar, huvudhus med tillhörande gårdsbebyggelse samt några friliggande villor och flerbostadshus.

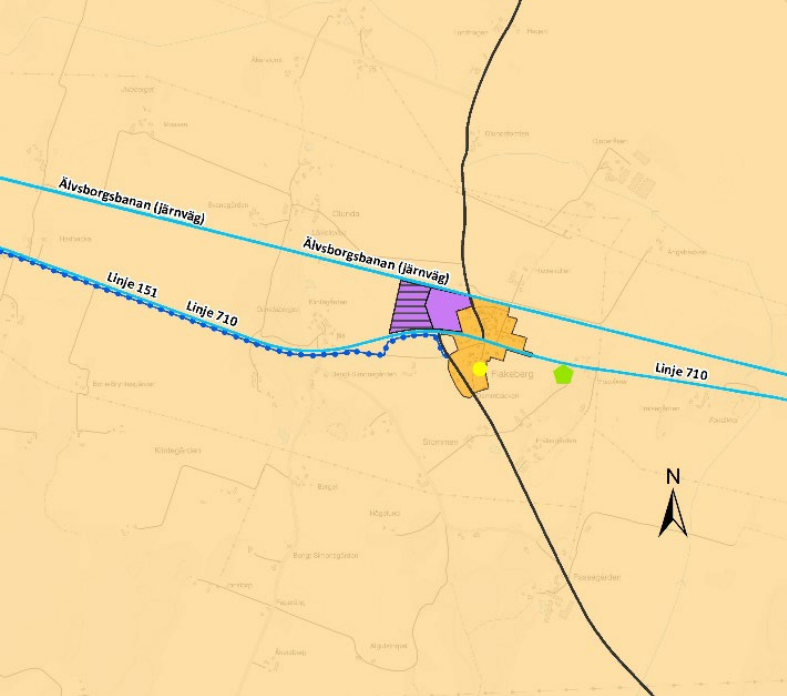
Kyrkan ligger centralt i byn, alltsedan medeltiden har en kyrka funnits på samma plats där Flo kyrka ligger idag. Dagens Flo kyrka uppfördes 1891.

Flo är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram, *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* med anledning av sin kyrka, bymiljö och 1930-talsbebyggelse. Inom området finns förhistoriska fornlämningar registrerade.

De norra delarna av Flo berörs av riksintresset för det rörliga friluftslivet. Dammen väster om kyrkan har strandskydd vilket kan komma att påverka tillkommande bebyggelse. I Länsstyrelsens bevarandeprogram och åtgärdsplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården i Skaraborgs län (1992) redovisas bland annat delar av Flo. Hänsyn ska tas till detta genom att ny bebyggelse placeras intill befintlig bebyggelse, där man i största möjliga mån inte söndrar det värdefulla odlingslandskapet.

Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsestryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.

FLAKEBERG

Planförslag

Fortsatt utbyggnad av byn ska utgå från befintligt bebyggelsemönster. Ny bebyggelse bör placeras enligt nedan:

- Nya hus placeras längs befintliga eller nya vägar som ansluter till väg 2252 söder om väg 47 och väg 2584 norr om järnvägen.
- På jordbruksmark i anslutning till befintlig bebyggelse, så att inte viktig jordbruksmark söndras.
- Så att den tillkommande bebyggelsen samspelar med den omkringliggande bebyggelsen och landskapet.

Befintligt verksamhetsområde föreslås utökas åt väster vid behov.

Förutsättningar

Liksom Salstad är Flakeberg ett före detta stationssamhälle. Flakebergs kyrka är placerad på en höjd söder om järnvägen och väg 47. Två kyrkor har föregått dagens, den äldsta revs 1725 och den senare revs 1898. Karaktäristiskt för Flakeberg är bland annat att bebyggelsen ligger relativt tätt. Bostadsbebyggelsen ligger utefter stickvägar som bildar enkla ruttmönster. Inga direktutfarer finns mot väg 47.

Byn består av två bebyggelsegrupper, varav den ena som ligger söder om väg 47 runt kyrkan huvudsakligen utgörs av friliggande villor. I den andra husgruppen som ligger mellan väg 47 och järnvägen finns verksamhetsbyggnader i väster och bostäder i öster. Centralt i byn finns en korsning där väg 47 och väg 2584 möts. En hembygdsgård ligger cirka 300 meter öster om byn.

Väg 47 är en barriär som delar Flakeberg i två delar. Hastighetsgränsen genom samhället är satt till 70 km/h och det saknas trottoarer. Väg 47 trafikeras med cirka 5000 fordon per dygn varav 10% utgörs av tung trafik. Trafikmiljön är otrygg för gående och cyklister och för dem som bor utefter vägen. Oskyddade trafikanter måste exempelvis använda vägrenen för att ta sig mellan bostadsbebyggelsen och busshållplatsen, kyrkan eller hembygdsgården. I verksamhetsområdet bedrivs tillverkningsindustri. Tillverkningen utgörs bland annat av fönster och dörrar för lantbruks- och industribyggnader. I närområdet finns aktiva jordbruksföretag. Byn består av cirka 30 bostadshus.

Ny gång- och cykelbana byggs in till Grästorps tätort och är en förutsättning för en fortsatt utbyggnad av Flakeberg.

Väg 47 är en statlig väg och en ändring av hastighetsbegränsningen genom byn kan bli aktuell för att få till en trygg trafikmiljö för de boende i byn.

Flakeberg är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram, *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* med anledning av sin betydelse som före detta stationssamhälle och för sin kyrka med nygotiska stildrag från 1898. I de norra delarna kan det finnas potentiella markföroreningar, varför nybyggnation eller markförändringar kan kräva provtagning.

För nybyggnation, så väl bostäder som verksamheter i närhet av järnvägen behöver risk-, skydds- och bulleravstånd utredas och tas hänsyn till.

Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsetryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.

FRAMBO

Planförslag

Fortsatt utbyggnad av orten i anslutning till befintlig bebyggelse och ska utgå från befintligt bebyggelsemönster. Ny bebyggelse bör placeras enligt nedan:

- Nya hus placeras i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, samt med goda lägen för kommunikationer.
- På jordbruksmark i anslutning till befintlig bebyggelse, så att inte viktig jordbruksmark söndras.
- Så att den tillkommande bebyggelsen samspelar med den omkringliggande bebyggelsen och landskapet

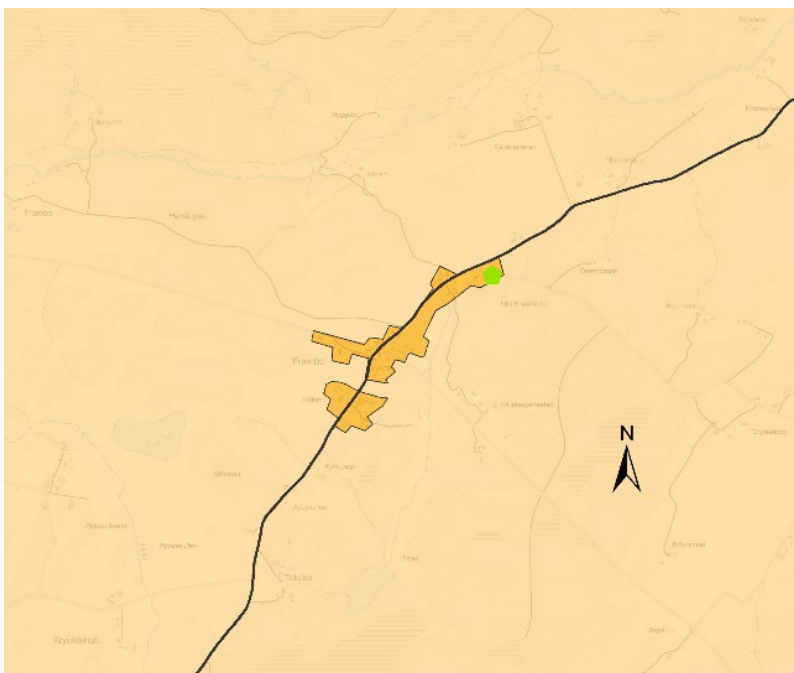
Förutsättningar

Liksom Salstad och Flakeberg är Frambo ett före detta stationssamhälle, men i detta fall utmed den nedlagda järnvägen mellan Trollhättan - Nossebro. Byn består idag av ungefär 10 bostadshus med tillhörande gårdsbebyggelse.

Frambo är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram, *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun*, med anledning av sin betydelse som före detta stationssamhälle vid en korsning mellan väg 2535 och den numera nedlagda järnvägen mellan Trollhättan och Nossebro samt Frambo gård, torpbebyggelse och omgivande odlingslandskap.

I de norra delarna kan det finnas potentiella markföreningar, nybyggnation eller markförändringar kan kräva provtagning.

Detaljplanekravet inträder beroende på bedömningen av bebyggelsestryck, motstridiga intressen och kravet på kommunala eller gemensamma insatser.

Näringsliv och verksamheter

Ställningstaganden:

- Handel och verksamheter ska fortsatt huvudsakligen ligga i Grästorps tätort invid Västölet och vid Tre Älgar.
- Mer verksamhetsmark behöver tillgängliggöras för att det lokala näringslivet ska kunna fortsätta utvecklas och möta framtidens utmaningar.
- Jordbruksmarken ska värnas. Den möjliggör heltids- och deltidsföretagande inom hela kommunen och erbjuder möjligheter för en utveckling av besöksnäringen. Detsamma gäller för skogsmarken.
- Noga avvägningar mellan att planlägga verksamhetsmark och värnandet om jordbruksmark behöver göras.
- Kommunen ska aktivt delta i Näringslivssamverkan Grästorp.

Förslag till fortsatt arbete:

- En etableringsstrategi ska tas fram för kommunen för att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen inom kommunen.
- Det område som pekats ut som utredningsområde för ny verksamhetsmark öster om tätorten ska i en fortsatt utredning bedömas utifrån utbredning, lämplighet och läge, samt utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

NÄRINGSLIV OCH VERKSAMHETER I GRÄSTORP

I Grästorps kommun finns ett varierat näringsliv med bland annat flera småindustrier och serviceföretag, ett rikt handelsutbud i tätorten och ett stort antal jordbruksföretag. Under senare år har flera kvalificerade IT-företag etablerat sig i kommunen. I kommunen finns ett fåtal större företag med runt 100 anställda och en stor andel mindre företag med 5–20 anställda. Därutöver finns en stor mängd små företag med 1–2 anställda. Jord- och skogsbruket står dock för det största antalet registrerade företag. År 2022 fanns 180 jordbruksföretag i kommunen. De flesta var jordbruksföretag som drivs utan anställda.

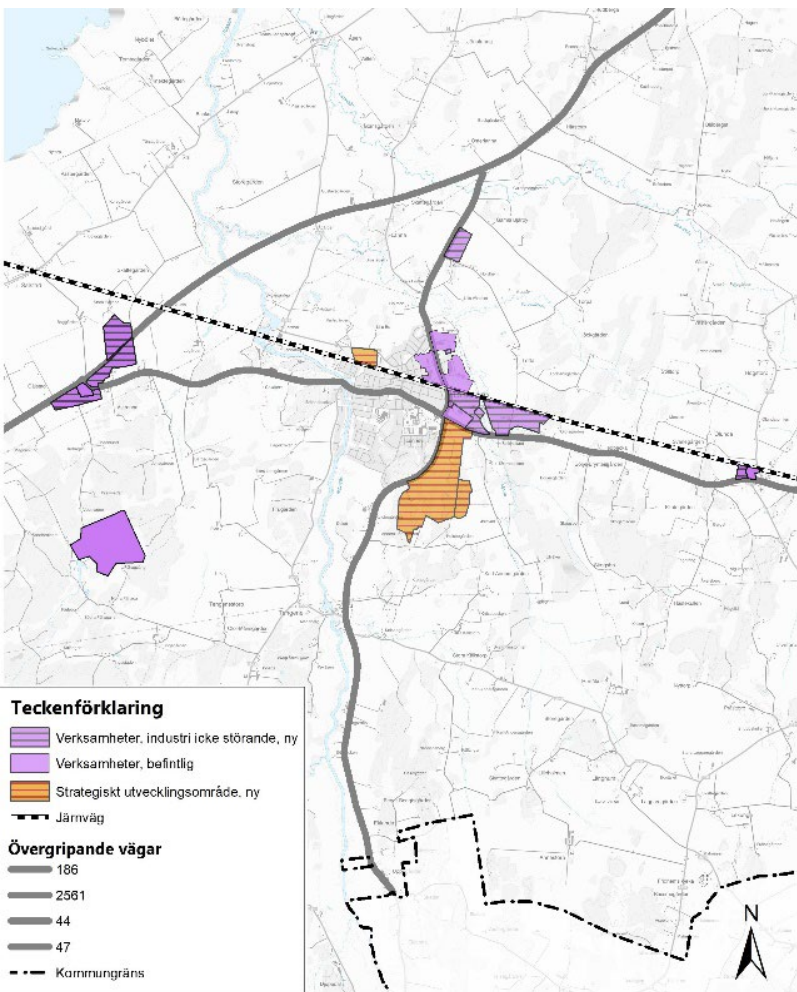
Huvuddelen av befintliga verksamhetsområden och tillgänglig mark för etablering och expansion av småindustri, handel och andra verksamheter finns i Grästorps tätort. I de nordöstra delarna av tätorten finns verksamhetsområdet Västölet, där det finns möjlighet att expandera. I centrum finns handel med utvecklingsmöjligheter inom och i anslutning till den befintliga bebyggelsen. Handeln i Grästorp är betydelsefull ur många aspekter i samhället och ett gott samarbete med handeln samt att handla lokalt när det är möjligt stärker orten och dess näringsidkare.

På landsbygden och i flera av byarna bedrivs olika småskaliga verksamheter. I Flakeberg finns ett verksamhetsområde där flera småindustrier är etablerade. Vid Tre Älgar finns ett handelsområde, i Salstad och Thamstorp finns korttidsboende och psykiatriboende och i Hedåker finns ett IT-företag med anknytning till jordbruket. En verkligt levande landsbygd innebär inte bara att människor bor där utan också att det finns en lokal arbetsmarknad. Det lokala näringslivet i Grästorps kommun spelar en stor roll i landsbygdens fortsatta utveckling.

Näringslivssamverkan

Ansvar för att utveckla näringslivsklimatet och ha hand om näringslivsfrågorna i kommunen ligger främst på Näringslivssamverkan Grästorp (NSG), en ideell förening som bildades 2007. Huvudmännen i föreningen är Grästorps kommun, Åse och Viste Sparbank, LRF Grästorp, Företagarna Grästorp, Grästorps Handel och Fastighetsägarna. Representanter för huvudmännen utgör också föreningens styrelse.

Målet med föreningens arbete är att få företagen att stanna kvar på orten och att ge de bästa möjliga förutsättningar för utveckling och expansion. NSG:s arbete innefattar också en ambition om ett ökat antal nystartade och livskraftiga företag i kommunen. Genom att enkelt komma i kontakt med näringslivsutvecklare, tillståndsenheter och inköpt kompetens för att stötta nyföretagande ska en person som funderar på att starta företag snabbt få hjälp att komma igång att utvärdera sin affärsidé och skapa ett livskraftigt företag.

Prioriterade områden i näringslivsarbetet

Prioriterade områden i Grästorps näringslivsarbete är att utveckla turism- och besöksnäring, och ta till vara kommunens goda läge i förhållande till infrastrukturen genom att aktivt arbeta för förbättringar av denna på regional nivå. Vidare ska kommunen tillgodose behovet av mark och lokaler för företagsetablering och arbeta för att öka

befolkningen. Kommunen ska satsa på framtidsbranscher som t ex närproducerad mat som kan understödja turismen och öka handeln genom förbättrad centrummiljö. Kommunen vill också ha en skola med hög kvalitet som uppmuntrar och lägger grunden för ett framtida gott entreprenörskap.

NYA VERKSAMHETSOMRÅDEN

Kartan visar: Nuvarande områden för verksamheter syns i kartan som **verksamheter, befintlig**. Både bebyggda områden och ej bebyggda men planlagda områden. Områden där nya verksamheter kan tillkomma är skrafferade i lila och heter, **verksamheter, industri icke störande, ny**. Några områden i kartan är utpekade som **strategiskt utvecklingsområde, ny**, där det skulle kunna vara lämpligt med verksamhet, men också annan typ av bebyggelse, vilket får utredas i planskedet.

Översiktsplanens inriktning är att jord- och skogsbruk också i framtiden ska utgöra en viktig bas för näringslivet i Grästorp. Grunden för näringsgrenen, det vill säga jordbruksmarken och skogen, ska därför värnas så långt det är möjligt.

Samtidigt finns ett stort behov av mer verksamhetsmark för att befintliga företag ska kunna expandera samt för att nya etableringar ska kunna möjliggöras. Därför behöver ny verksamhetsmark utredas, med ställningstagandet om en restriktiv exploatering av jordbruksmark i beaktande.

KVARTERET HARVEN

Planförslag

Området kan bebyggas inom befintlig detaljplan för icke störande verksamheter. Det kan röra sig om lokaler för serviceverksamheter, tillverkning, lager och verkstäder.

Förutsättningar

I samband med framtagande av en ny detaljplan för Förbifart Grästorp lades en mindre yta på cirka 3900 kvadratmeter ut med planbestämmelsen Z ut strax norr om den nya cirkulationsplatsen. Fastigheten Harven ligger på en mindre höjdrygg av

berg och ligger högre än omgivande industriytor i öster och bostadsområdet i väster. Området föreslås få tillfart från befintliga Plogvägen.

Dagvattenhantering ska ske mot Plogvägen. För området gjordes en särskild skyfallsanalys i samband med planarbetet vilket behöver tas hänsyn till vid utbyggnad. Det finns en särskild bestämmelse om att startbesked inte får ges förrän åtgärder som hindrar dagvatten från att rinna in på intilliggande kvartersmark är säkerställt.

Tidsaspekt

Befintlig detaljplan.

GADDEBERGA

Planförslag

Området ligger i nära anslutning till Grästorps tätort, intill Östra vägen där väg 47 kommer gå. Platsen kan utredas som ett framtida område för verksamheter, vilket skulle kunna innebära att den utpekade markens och platsens förutsättningar måste utredas ytterligare, men det är av stor vikt att till skapa verksamhetsmark i nära anslutning till tätorten. Det utpekade området kommer att utredas i planskedet och där pröva markens lämplighet.

Förutsättningar

Området består av skogsmark idag och har en del höjder att ta hänsyn till. Det ligger inom påverkansområde för Såtenäs riksintresse, men då verksamheter inte är lika störningskänsliga så som bostäder kan området utredas som verksamhetsmark. Landskapsbildspåverkan samt möjliga trafikanslutningar behöver utredas i planskedet.

Tidsaspekt

Lång sikt

ÖSTER OM VÄSTÖLET

Den utpekade markens och platsens förutsättningar måste utredas ytterligare, men det är av stor vikt att till skapa verksamhetsmark i nära anslutning till tätorten. Det utpekade området kommer att utredas i planskedet och där pröva markens lämplighet. Planförslaget berörs i sin västra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassas sig till strandskyddets befintliga utbredning.

Förutsättningar

Det förslagna området öster om Västölet berörs bland annat av strandskyddet till Mjölån och jordbruksmark. Trafikanslutningar berörs också, i och med behovet av utfarter på Östra vägen (framtida väg 47), men även möjliga anslutningar till väg 47 i söder. Järnvägen genom Grästorp är även ett riksintresse vilken kan komma att påverkas av en framtida utbyggnad. Ianspråktagandet av jordbruksmark bör utredas genom en lokaliseringsutredning. Området angränsar till Mjölån och en utredning gällande erosionsrisk samt översvämning av vattendrag ska utföras i planskedet.

Inom och i direkt anslutning till det föreslagna utredningsområdet finns ett flertal bostadsfastigheter, anpassning och närhet till dessa ska utredas i detaljplaneskedet. Skyddsavstånd till järnväg påverkar utredningsområdet i norr samt fornlämningar i den södra delen.

Tidsaspekt

Mellanlång - lång sikt

VÄSTÖLET

Planförslag

Planområdet omfattar cirka 8 ha och beläget i tätortens östra del med närliggande verksamheter i form av industriverksamheter. Området ligger öster om väg 2561 som i framtiden kommer vara förbifart Grästorp väg 47. Syftet med planen är att möjliggöra att möta behovet av nya verksamhetstomter för nuvarande verksamheter som vill utöka sina befintliga verksamheter, till nya verksamheter som vill etablera sig i Grästorps kommun samt frigöra utrymme för en ny återvinningscentral och ett kommunalt tekniskt kontor.

Förutsättningar

Planområdet berörs av riksintresse för trafikkommunikation och totalförsvaret, samt strandskydd och av två fornlämningar i form av boplatser ligger inom planområdet, dessa behöver

slutundersökas i och med den ändrade användningen. En lokaliseringsutredning utifrån ianspråktagandet av jordbruksmark tas fram till granskningskedet. Området angränsar till Mjölån och en utredning gällande erosionsrisk samt översvämning av vattendrag ska utföras i planskedet.

Tidsaspekt

Kort sikt, pågående detaljplan.

MEKANIKERN 1

Planförslag

Fastigheten kan byggas ut enligt befintlig detaljplan, men hänsyn ska tas till befintliga bostadshus söder om fastigheten.

Förutsättningar

Fastigheten ligger inom befintligt industriområde Västölet men är inte bebyggd. Den är knappt 3000 kvm stor och är planlagd som småindustri i en äldre stadsplan från 1979.

Tidsaspekt

Befintlig detaljplan

TRE ÄLGAR

Planförslag

Väster om tätorten där väg 44 och väg 47 möts, kallat Tre Älgar, föreslås nya verksamhetsområden på båda sidor om väg 44. Området skulle lämpa sig för en utveckling av verksamheter kopplat till logistik, lager samt viss handel. Ingen ytterligare detaljhandel prioriteras inom området. Utbyggnaden behöver ges en gestaltning som anpassas efter landskapet och skapar en välkomnande entré till Grästorp.

Förutsättningar

Området Tre Älgar ligger väster om tätorten, vid rondellen mellan väg 44 och väg 47. Området kallas Tre Älgar men har nyligen köpts upp av Rasta AB. Anläggningen ligger strategiskt i ett viktigt

kommunikationsstråk, och är därför lämpligt att utveckla. På anläggningen finns restaurang med uteservering och OKQ8-butik. Det finns kollektivtrafikförbindelser från platsen samt en gång- och cykelväg som leder in till Grästorps tätort.

Det är viktigt att tillkommande verksamhet inte konkurrerar ut kommunens centrum utan istället skapar ett komplement till den. Ny verksamhetsmark som tar jordbrukarmark i anspråk ska anpassas i största möjliga mån efter terrängförhållanden så pågående jordbruksverksamhet inte försvåras. Lokaliseringsutredningar får vid behov tas fram som en del av planarbetet.

Området i stort har varit en del i det delregionala arbetet i Skaraborg för stora etableringar och har av kommunen pekats ut som ett lämpligt utvecklingsområde.

Tidsaspekt

Mellanlång - lång sikt

SKUBBET-OMRÅDET

Planförslag

En strukturplan med ett helhetsgrepp för en framtida möjlig utveckling av Skubbet-området har tagits fram och ska vidareutvecklas till att bli ett planprogram. I norr har område för sällanköpshandel placerats som en del av förlängningen av Södergatan/väg 47. Det är tänkt som ett utvidgat centrumstråk och som en del av Grästorps entré i öster. Vidare kan området utredas som en plats för idrott, camping, bostäder, hotell/konferensanläggning och kontor.

Förutsättningar

Inom arbetet med strukturplanen har en rad utredningar tagits fram som legat till grund för strukturplanens utformning. En geoteknisk undersökning, en första fornlämningsutredning samt en naturvärdesinventering har utförts. Med utgångspunkt i strukturplanen får planprogrammet fortsatt fördjupa ställningstaganden och utreda markens lämplighet. Skubbet-området ingår även i

den viktiga gröna infrastrukturen inom kommunen och vid ett planprogramarbete ska detta beaktas. Planprogrammet ger också kommunen möjligheten att samråda utvecklingen av Skubbet-området med allmänhet och myndigheter.

Tidshorisont

Kort sikt. Nästa steg i planprocessen är att utifrån strukturplanen ta fram ett planprogram som ytterligare tydliggör innehåll och förutsättningar för området.

KILEN

Planförslag

Området lämpar sig för bebyggelse som blir en naturlig förlängning av tätortens gränser i norr. Vilken typ av bebyggelse får utredas i ett detaljplaneskede, samt utefter de bullerförutsättningar som råder på platsen vid aktuellt tillfälle. I planskedet ska buller från väg och Såtenäs tas hänsyn till, samt avstånd till järnväg. För området bör även en dagvatten- och skyfallsutredning ske för att kunna anpassa planförslaget efter naturliga flöden. Förekomst av eventuella fornlämningar bör utredas i planskedet.

Länsstyrelsen har haft synpunkter kring föreslagen utveckling avseende riksintresse för Totalförsvaret, se granskningsyttrandet.

Förutsättningar

Området angränsar till tätorten i norr och ligger mellan väg 2562, Lilla Bergsvägen, och järnvägen. En mindre del av området berörs av påverkansområde för buller eller annan risk, vilket är en del av Totalförsvarets riksintresse. Lilla Bergsvägen kan nyttjas som tillfartsväg till området. Området är privatägt idag och består av jordbruksmark.

Tidshorisont

Lång sikt

TÄKTVERKSAMHET

Del av Tengenestorp 1:19, Skogen 1:5 och Astranna 7:19

På platsen finns en pågående täktverksamhet med tillstånd fram till 2043. Tillståndet är förenat med ett antal villkor för att begränsa störningar och påverkan på omgivningen. Runt område med berg- och grustäkt ska särskild hänsyn tas till risken för störningar från verksamheten vid prövningar av bygglov och förhandsbesked eller då detaljplan ska upprättas.

Turism och besöksnäring

Ställningstaganden:

- Höga natur- och rekreativvärden finns på Hunneberg. De kan utgöra grund för att utveckla besöksnäringen.
- En fortsatt utveckling av besöksnäringen är viktig för det lokala näringslivet och en levande landsbygd.

UPPLEVELSER I GRÄSTORP

Besöksnäringen är utpekad till en av världens största näringar och spås växa ännu mer i framtiden. Sveriges kommuner och regioner, SKR, menar att besöksnäringen har möjlighet att på flera sätt bidra till en kommuns utveckling. De närmsta åren kommer upplevelse-, mat- och naturturism vara de mest intressanta besöksmålen enligt nationella och regionala besöksnäringstrategiska aktörer. Här finns en stor potential i Grästorps kommun och ett arbete med att utveckla turismen i närområdet skapar arbetstillfällen och förutsättningar för att behålla en levande landsbygd där hela kommunen får växa och utvecklas.

Det utbud som finns för en besökare finns också för medborgarna i Grästorp och skapar en levande landsbygd och möjligheter till en aktiv fritid. Det är viktigt att tänka på att dessa satsningar ska fungera så att medborgare är positiva till utvecklingen. Besöksmål och evenemang ska utvecklas med hänsyn till social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Grästorps kommun har flera befintliga besöksmål samt även områden som skulle kunna vara intressanta att utveckla för framtida besöksnäringens verksamhet. De största besöksmålen är i dagsläget platåberget Hunneberg, Nossan ljusfestival, gårdsbutiker och caféer, Ekarnas Golfklubb, fågelskådningsområdet vid Dättern samt förbipasserande cykelleder så som Vänerleden. På olika platser i kommunen finns också besöksvärda kulturmiljöer och fornlämningar. Centralt i tätorten finns camping, vandrarhem och hotell. På landsbygden finns flera stugor till uthyrning.

Kartan visar: Område för befintlig turism och besöksnäring samt område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring syns i kartan. Dessutom visas besöksmål, cykelleder och tätortsnära befintliga promenadstråk.

HUNNEBERG

Planförslag

Kommunen vill arbeta för att bergen i sin helhet tillgängliggörs mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. Platån omfattas av naturreservat och rasbranterna också av Natura 2000. En utveckling av området behöver ta hänsyn till de värden som riksintresse, Natura 2000-område och naturreservat avser att skydda. En utveckling kan innebära att det krävs dispens från reservatsföreskrifterna, men får prövas i varje enskilt fall. Dispens från förbudet att uppföra byggnader och anläggningar kan medges om det finns synnerliga skäl och får endast ges om intrånget i naturvärdet kompenseras i skäligen utsträckning inom naturreservatet eller inom annat område.

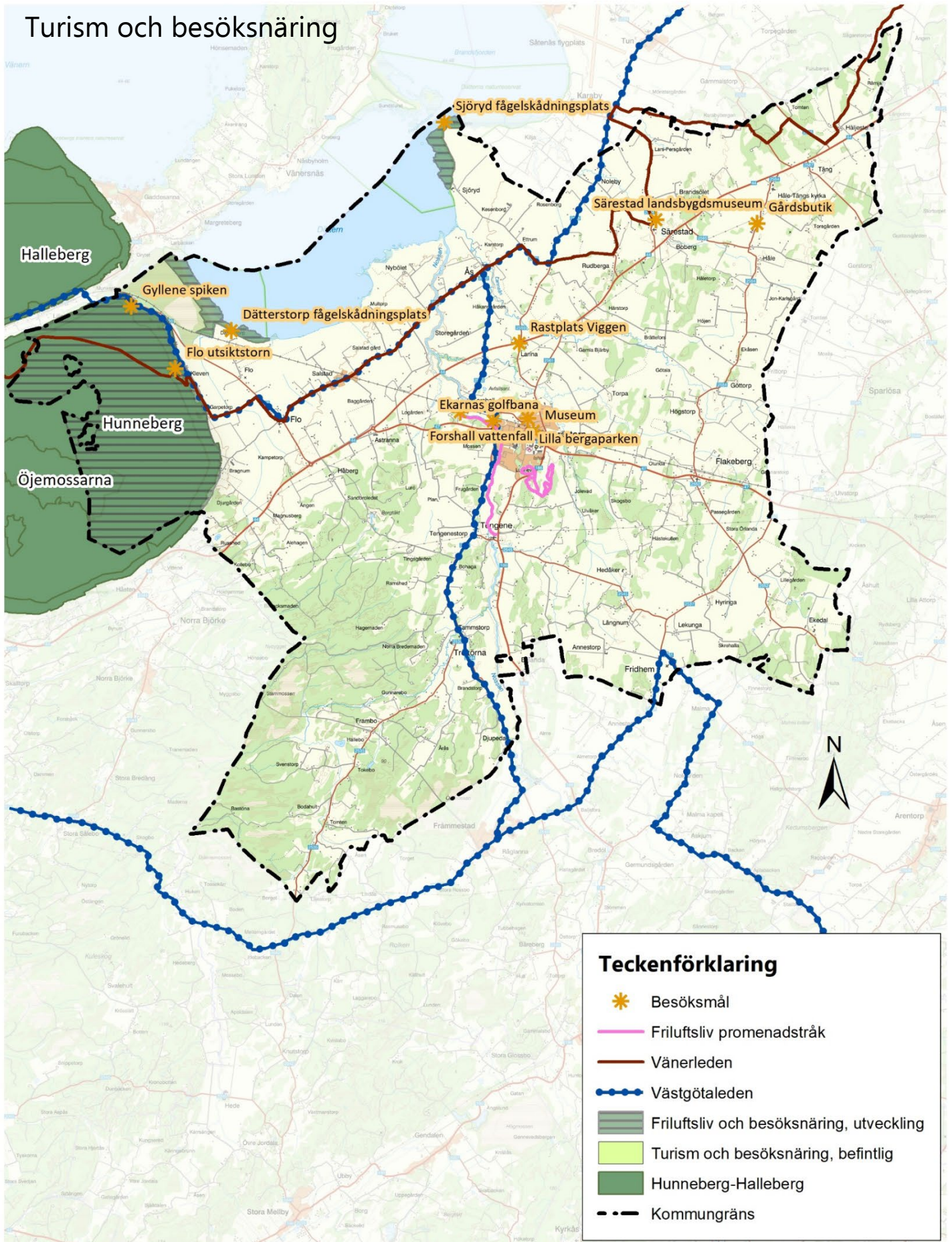
Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten.

Länsstyrelsen har haft synpunkter kring föreslagen utveckling anseende riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv, se granskningsyttrandet.

Förutsättningar

Platåberget Hunneberg reser sig högt över den flacka Västgötaslätten och ligger både i Grästorp och Vänersborgs kommun samt Trollhättans Stad. Förutom att vara ett kraftfullt landmärke i landskapet hyser det höga natur- och kulturmiljövärden och har stor betydelse för friluftslivet. Platån på Hunneberg är glest bebyggd. Tätare bebyggelsegrupper som exempelvis den i Flo Klev ligger vid bergets fot.

Turism och besöksnäring

Hela Hunneberg inklusive de branta sluttningarna är naturreservat och också av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Särskilt höga naturvärden finns i rasbranterna och i Öjemossen, som är Natura 2000-områden. Inom naturreservatet gäller restriktioner som innebär att byggnader och anläggningar inte får uppföras och möjligheter att bedriva verksamheter inom området är starkt begränsade.

I reservatsföreskrifterna anges att rasbranterna ska bevaras och att randskogen ska ges möjlighet att utvecklas. Naturvärdena bibehålls genom avverkningar och röjningar i syfte att gynna lövskogsbeståndet och randskogen enligt framtagen skötselplan. För Öjemossen är målbilden att ett naturligt opåverkat våtmarksområde ska bibehållas. Mossen och skogsmiljöer på fastmarksholmar samt mossens kantzoner ska skyddas mot ingrepp och utvecklas fritt. En skötselplan finns framtagen för reservatet. För Hunnebergs plåtå var grunden för beslutet att bilda naturvårdsområde 1982 att tillvarata och förbättra förutsättningarna för ett mångsidigt friluftsliv samt att skydda och vårda värdefulla naturmiljöer. Sveaskog bedriver skogsbruk med naturvårdsinriktning på plåtån.

Hunneberg och dess intilliggande systerberg Halleberg är populära besöksmål med en halv miljon besökare om året. En besöksanläggning, Bergagården finns på västra sidan av Hunneberg vid Vargön, som ligger i Vänersborgs kommun.

Hunneberg är av riksintresse för friluftslivet. Här bedöms det finnas särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer och särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter. Länsstyrelsen har tagit fram nya avgränsningar av områden och värdebeskrivningar för riksintressen för friluftsliv. Värdebeskrivningen för Halle- och Hunneberg beslutades under 2016. Enligt

Länsstyrelsens bedömning bör områdets användning för friluftslivet stärkas genom olika åtgärder, som att utveckla ekoturismen och att åstadkomma paketlösningar för besökare med det befintliga utbudet av boende och aktiviteter.

Hunneberg – Unesco Global Geopark

Det välbesökta friluftsområdet Hunneberg ingår i Plåtåbergens Unesco Globala Geopark, som erhöll sin internationella titel 2022. Utmärkelsen innebär att plåtåbergslandskapet har geologiska platser och landskap som är av internationell betydelse – något som ses som världsunikt. Geoparkens övergripande vision/uppgift är att:

- Bidra till att öka möjligheterna för utveckling av en hållbar besöksnäring i plåtåbergslandskapet
- Sprida kunskap om och stärka intresset för plåtåbergslandskapets geologi
- Öka kunskapen om och se till att viktiga geologiska naturvärden bevaras
- Stärka varumärket plåtåbergslandskapet nationellt och internationellt
- Stimulera delaktighet och initiativ från organisationer, föreningar, företag och privatpersoner
- Säkra en internationell Unesco-certifiering av plåtåbergslandskapet

Halle- och Hunneberg – nationalpark

Skogsmarkerna på Halle- och Hunneberg ägs av Sveaskog och är en så kallad Ekopark. Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till nya och utvidgade nationalparker och att göra ett förberedande arbete i bland annat Sveaskogs ekopark på Halle- och Hunneberg.

TORE MOSSE

Planförslag

Kommunen vill arbeta för att Tore mosse tillgängliggörs mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv, samtidigt som besök kanaliseras till områden där störningarna för närboende och för fågelliv blir så liten som möjligt. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning och leder. Genom de besöksanläggningar och informationstavlor som ingår i reservatet ska Dätterns natur- och kulturmiljövärden bli mer kända.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att området utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservatet.

Länsstyrelsen har haft synpunkter kring föreslagen utveckling avseende riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv, se granskningsyttrandet.

Förutsättningar

Tore mosse är ett våtmarkskomplex som delvis består av mad vid sjö. Genom sin storlek, variation och ornitologiska värden är objektet ett av länets värdefullaste våtmarksområden. Intill strandkanten finns ett nybyggt fågeltorn med vy över Dättern. Strandkanten till området omfattas av strandskydd, Natura 2000 och naturreservat. Det ingår även i riksintresse för friluftsliv och riksintresse för naturvård. Hela Tore mosse omfattas också av riksintresse för rörligt friluftsliv. Dättern ingår i Ramsar-området och i riksintresse för yrkesfiske. En del av mossen ingår i värdetrakt för skyddsvärda träd.

En mindre del av Tore Mosse, Dättern, ingår i regionalt värdefulla ängs- och hagmarker. Genom Tore mosse går Älvsborgsbanan som är av riksintresse för kommunikationer.

SJÖRYD FÅGELSKÅDNINGSPLOTS

Planförslag

Kommunen vill arbeta för att området runt Sjöryd och specifikt den befintliga fågelskådningsplatsen tillgängliggörs mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning och leder. Det kan också handla om att rusta upp befintligt fågeltorn och tillgänglighetsanpassa. Platsen kan också utrustas med enklare ytor för samvaro, t.ex. bord och bänkar med väderskydd. Dessa ska placeras och utformas med hänsyn till landskapsbild.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att området utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservatet. I samband med ett tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd behöver riksintresset Ås kyrkomiljö beaktas, t.ex. vid utformning och placering av skyltar. Utvecklingen ska också ta riksintresset för totalförsvaret i beaktan.

Länsstyrelsen har haft synpunkter kring föreslagen utveckling avseende riksintresse för naturvård, riksintresse för friluftsliv, riksintresse för kulturmiljövård samt riksintresse för totalförsvaret, se granskningsyttrandet.

Förutsättningar

Dättern är en grund, näringsrik insjövik med förbindelse till Väneren och Brandsfjorden via

Frugårdssundskanalen. Dättern ingår i Ramsar-området och omfattas av riksintresse för yrkesfiske. Längs stränderna dominerar bladvassen, men även jättegröe, starr och betade strandängar. På den betade marken och längs stränderna finns en rik flora av ettåriga växter som den lilla, oansenliga fyrlingen och strandbräsma.

Dättern är ett viktigt område för flyttande och häckande fåglar. Många olika arter av änder brukar rasta här, exempelvis salskrake, skedand och brunand. Man har även hittat många vadarfåglar, som dvärgbeckasin, myrspov och mosnäppa. Till de häckande arterna hör brun kärnhök, småfläckig sumphöna, skäggmes och pungmes. Mer eller mindre frekventa besökare är arterna havsörn och kornknarr, båda globalt rödlistade. Ett fågeltorn finns vid Sjöryd. Från fågeltornet kan man se häckfåglar som rördrom, snatterand, brunkärnhök och skäggmes. Som rastfåglar uppträder främst änder, vadare samt gäss. Dättern är också en av Vänerns viktigaste lekplatser för gös. Fågeltornet nås via en enskild väg men det finns ingen möjlighet att parkera intill tornet.

Området runt Sjöryd innehåller några fornlämningar och är ett av de områden som har pekats ut i kommunens kulturmiljöprogram som en kulturhistoriskt intressant miljö. Området angränsar till riksintresse för kulturmiljövård, Ås kyrkomiljö. Strandkanten till området omfattas av strandskydd, Natura 2000 och naturreservat. Det ingår även i riksintresse för friluftsliv och riksintresse för naturvård. Hela Sjöryd omfattas också av riksintresse för rörligt friluftsliv. Såtenäs påverkansområde för buller eller annan risk berör också Sjöryd. Strandkanten klassas som mycket högt naturvärde i den senaste våtmarksinventeringen och innehåller regionalt värdefulla ängs- och hagmarker.

VÄNERLEDEN CYKELLED

Planförslag

Med hänsyn till både cykelturismen samt en tidigare antagen kommunal cykelplan är satsningar för att öka framkomligheten för cykeltrafikanter fortsatt prioriterade.

Förutsättningar

Vänerleden är en nationell cykelled som går runt Sveriges största sjö Väneren. Leden är 64 mil och invigdes 2022. Längs med Vänerleden får besökare uppleva fina badstränder, kulturupplevelser, varierat och naturskönt landskap samt cykelvänliga boenden. En del av leden löper genom Grästorps kommun och bidrar till en satsning på cykelturism.

TENGENE - OMRÅDE FÖR UTVECKLING AV TURISM

Planförslag

I översiktsplanen föreslås en användning av området för utveckling av turism vilket i markanvändningskartan på avsnitt *Landsbygd och byar*, *Tengene* syns som ett LIS-område. Om nya verksamheter som café, restaurang eller vandrarhem kan bedrivas i byggnaderna så gynnas landsbygdsutvecklingen genom att lokala arbetstillfällen tillskapas.

Förutsättningar

Tengene bykärna med området runt vattenfall och vadställe är en kulturmiljö som kan vara värd att besöka. Miljön runt den äldre bebyggelsen som utgörs av såg, kvarn, butik och mejeri är välbevarad och vissa av byggnaderna används fortfarande. Området ligger i sin helhet inom strandskyddsområde.

Den vackra och välbevarade miljön hyser många upplevelsevärden vilket är en bra grund för utveckling av småskaliga verksamheter med bas i besöksnäringen. De gamla byggnaderna kan få ändrad användning och en försiktig komplettering av den befintliga bebyggelsen kan prövas.

Grönstruktur, natur och vatten

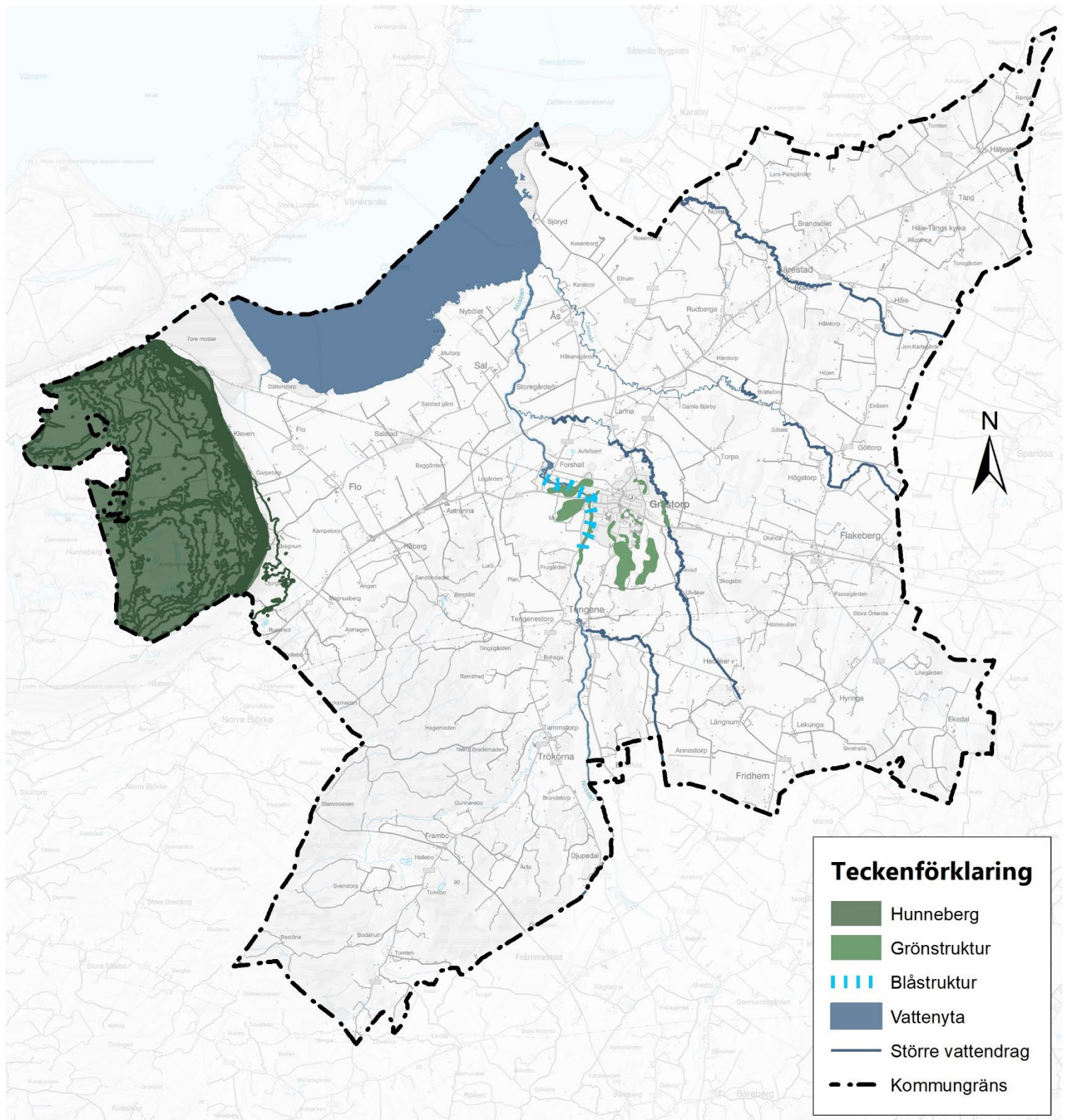
Ställningstaganden:

- Gröna stråk och grönområden som har stort värde för rekreation ska inte exploateras. Det är viktigt att gröna kilar som leder in mot tätorten behålls och stärks.
- Kommunen ska underhålla och skapa välkomnande utemiljöer
- Vid utveckling av parkmiljöer eller andra gröna ytor ska ekosystemtjänster och pollinering beaktas.
- Vid planarbeten som berör värdefull naturmark bör en naturvärdesinventering tas fram för området.

Förslag till fortsatt arbete:

- En kommunövergripande grönstrukturplan bör tas fram för att säkerställa viktiga gröna stråk och samband, samt utveckling av befintliga. Planen ska även innehålla en analys av grön- och blåstrukturen ur ett mellankommunalt perspektiv.

ÖVERGRIPANDE GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR I KOMMUNEN

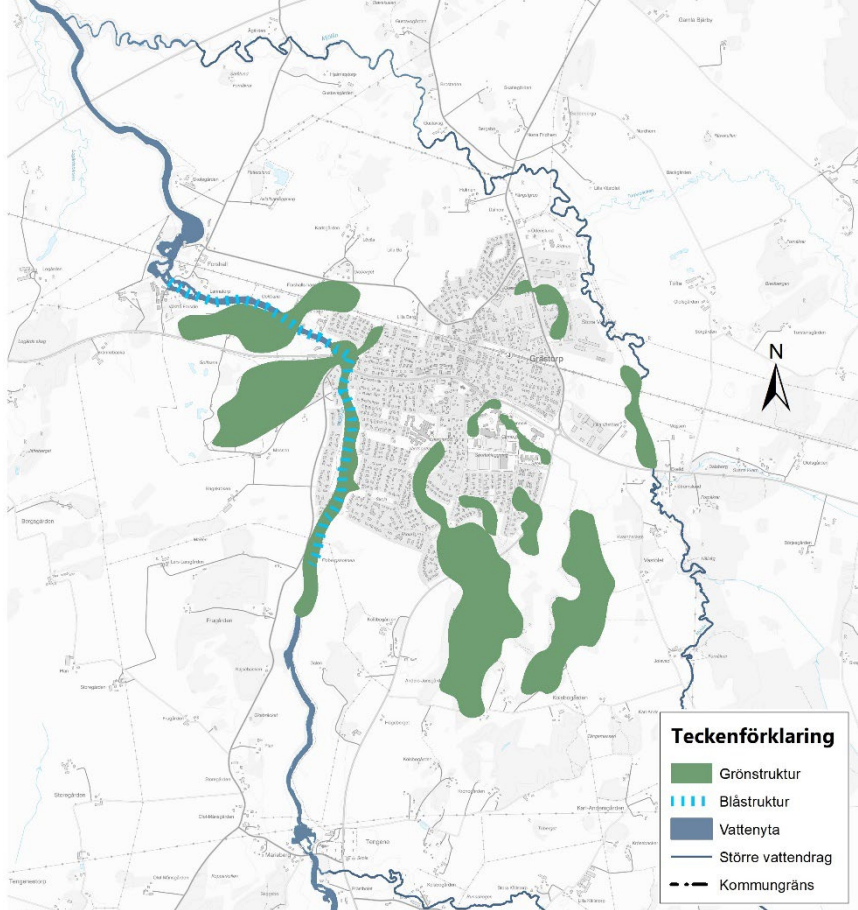
*Kartan visar: I markanvändningskartan visas den övergripande **blåstrukturen** med vattenområden som är viktiga för kommunen, bland annat Dättern, Nossan och övriga små vattendrag. I markanvändningen **grönstruktur** i kartan syns Grästorp's större gröna stråk runt tätorten som är viktiga att behålla.*

Blå och grön infrastruktur är ett sammanhängande nätverk av ekologiskt funktionella miljöer, likväl på land som i vatten. Denna struktur innehåller spridningsvägar som ger växter och djur möjlighet att förflytta sig mellan sina livsmiljöer.

Oftast hänger både grön och blå infrastruktur samman och kan kombineras på olika ytor såsom regnbäddar, dagvattendammar, parker, gatuträd, gröna tak och fasader. Detta kan vara bra lösningar för att hantera effekterna av ett förändrat klimat så som ökad nederbörd och ökad temperatur. Därför är inkluderingen av blå-grön infrastruktur en viktig fråga i den fysiska miljön och vid samhällsutveckling.

Stora delar av kommunens yta består av jordbruksmark. I det storskaliga jordbrukslandskapet norr om väg 44 och i de östra delarna finns generellt få naturvärden. I de centrala, de södra och de nordöstra delarna av kommunen finns ett mer småskaligt jordbrukslandskap, med åkermark, betesmark och skog. Dessa områden med varierad landskapskaraktär har betydelse för det biologiska livet samt hyser rekreations- och upplevelsevärden. I det småskaliga jordbrukslandskapet finns ofta småbiotoper, exempelvis stenmurar, åkerholmar och öppna diken som är viktiga för den biologiska mångfalden och som omfattas av det generella biotopskyddet. Vid flera av gårdarna finns alléer, som även de omfattas av generellt biotopskydd.

Områden med särskilt höga värden med skyddad natur finns främst på Hunneberg och i och runt Dättern i kommunens nordvästliga delar. Dättern är en smal vik av södra Vänern som hyser höga naturvärden. Vid Dätterns stränder finns ett rikt

fågelliv och möjligheter till fågelskådning. Utöver Dättern finns inga större sjöar inom kommunen. Av vattendragen är ån Nossan störst. Andra vattendrag av betydelse är Mjölån, som utgör ett biflöde till Nossan, Lannaån och Kämpegårdsån. Nossan är rik på fisk och åarna utgör spridningskorridorer i jordbrukslandskapet.

I kommunens sydvästra del finns ett större skogsområde. Området består till stora delar av produktionsskog, med inslag finns av våtmarker, sumpskog och betad skog.

För fungerande grön infrastruktur behövs:

- En variation av olika naturtyper
- Naturmiljöer av tillräcklig storlek och kvalitet
- Kontaktytor mellan olika naturområden

Kommunen har under 2023 tagit fram en Skogsbruksplan för planering av framtida åtgärdsbehov för kommunala skogsområden. Denna kan vara till hjälp vid framtagande av en grönstrukturplan.

Hur översiktsplanen förhåller sig till gröna stråk

Hela kommunens utvecklingsstrategi bygger delvis på att förtäta på ytor som redan är exploaterade inom tätorten. Endast ett fåtal gröna ytor föreslås för byggnation, och där så görs behöver planarbetet föregås av en naturvärdesinventering. På så sätt kan detaljplanen ta värdena i beaktning och om möjligt komplettera och förädla dem. Utvecklingsstrategin bygger även på att spara de värdefulla gröna stråk som finns intill tätorten, då dessa har stor betydelse för växt- och djurlivets spridningskorridorer samt rekreation. Då gröna kilar in mot tätorten ska bevaras har det gjorts en avvägning om att jordbruksmark får tas i anspråk istället. Detta konsekvensbeskrivs i hållbarhetsbedömningen tillhörande översiktsplanen.

Det viktiga gröna stråket runt Skubbet-området berörs av ett område för utveckling av bebyggelse, ett strategiskt utvecklingsområde. Detta föreslås föregås av ett planprogram, där särskild hänsyn ska tas till de gröna värdena och hur de kan bevaras.

NOSSAN, FORSHALL OCH ÖVRIGA VATTENDRAG

Nossan och övriga vattendrag ska fortsatt vara en resurs för rekreation och friluftsliv i kommunen och utvecklas kontinuerligt. Vissa strandområden omfattas av strandskydd. I Grästorps kommun finns flera vattendrag/åar där Nossan är störst. Nossan utgör en viktig resurs för friluftslivet och nyttjas för bland annat för småbåtsliv och fritidsfiske. Ån är rik på fisk.

Under 2020–2021 har ett projekt Närmare Nossan bedrivits i samverkan med en grupp landskapsarkitekter och kommunalförbundet i Skaraborg. Projektet är kopplat till god gestaltad livsmiljö och syftet är att testa nya arbetssätt för att skapa lärdomar om hur arkitekter och konstnärer tillsammans med samhällsplanerare och kulturchefer kan bidra till en attraktiv livsmiljö i mindre orter och landsbygder. Fokus för projektet i Grästorp var Nossan och Forshall. Resultatet är ett gestaltungs-koncept för hur området kring Nossan och Forshall kan utvecklas i framtiden. Tanken är att tillföra mindre platser som bygger vidare på värden som redan finns i området och att på så vis göra Nossan mer tillgänglig för Grästorps invånare.

Hela förslaget behöver inte genomföras på en gång utan kan realiserats med en plats i taget, utifrån en välplanerad helhet. Förslaget finns med som inspiration och viljeriktning i utvecklingen, både av sträckan mellan Forshall och centrum och mellan centrum och Tengene. En likartad gestaltning stärker helhetsbilden för strandområdena i kommunen.

Hur översiktsplanen förhåller sig till blåa stråk

De större blå stråken inom kommunen är strandskyddade och fram för allt Nossan är viktig för kommunens rekreation och upplevelsevärden. Även Mjölån är viktig för växt- och djurliv. Jordbruksmarken innehåller många småvatten och öppna diken som är biotopskyddade. Några utvecklingsområden finns utpekade inom strandskyddat område, och detaljplanen får utreda om det är lämpligt att pröva en upphävning av strandskyddet. Stora delar av de strandskyddade områdena är även förenade med en ras- och skredrisk, vilket i vissa fall inte gör det lämpligt med bebyggelse. Även detta får studeras vidare i ett planskede.

DÄTTERN MED STRANDÄNGAR

Planförslag

Målbilderna för bevarandeplaner och naturreservat pekar på att området ska bibehålla sin nuvarande karaktär med öppna väl hävdade strandängar, långgrunda stränder, omfattande vassbälten och produktiva grunda vattenområden samt att biologiskt värdefulla rand- och lövsumpskogar ska bibehållas. Runt Dättern föreslås en utveckling av friluftsliv och besöksnäring inom området Tore Mosse och Sjöryd, vilket behöver ta hänsyn till vattenområdets viktiga värden.

Förutsättningar

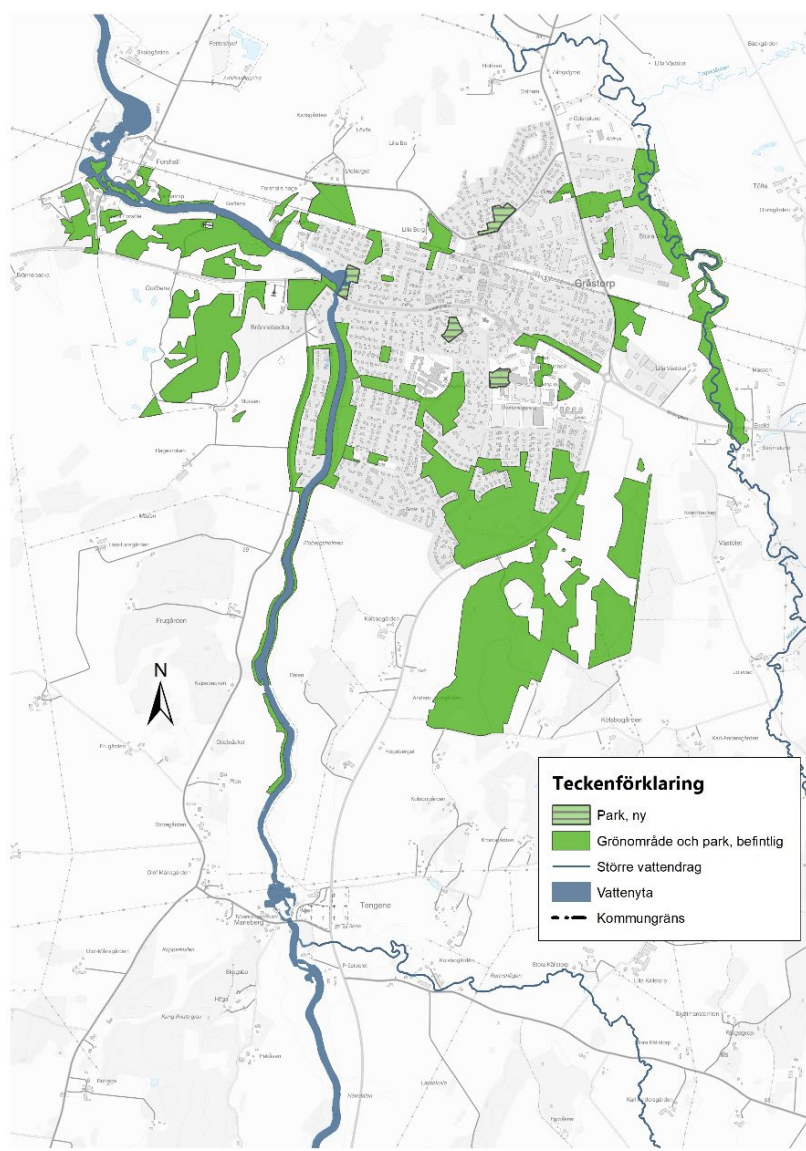
Dättern, i kommunens norra del, är en grund vik med stränder bevuxna med bladvass. Dättern har bland annat stor betydelse för fågellivet. Dättern omges av ett flackt och öppet jordbrukslandskap. På grund av att området är låglänt har jordbruket runt

Dättern historiskt varit förenat med kampen mot översvämningar. Idag skyddas jordbruksmarken av vallar. Längs Dätterns stränder finns några enstaka jordbruk. Mark- och vattenområdena är utpekade som Natura 2000-område, naturreservat eller utgörs av områden som är av riksintresse för naturvården.

Områdets naturvärden kan påverkas negativt av grävning och täktverksamhet, bebyggelse på stränder, och av anläggningar som exempelvis småbåtshamnar. I naturreservaten råder i princip nybyggnadsförbud för både byggnader och anläggningar. Skötseln av områdena är också omgiven av restriktioner.

GRÖNOMRÅDEN OCH PARKER

Kartan visar: Viktiga större befintliga grönområden och parker redovisas i kartan, samt förslag till var nya parker kan anläggas. Utöver dessa finns mindre gröna områden och platser som ingår i mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse. Dessa park- och/eller grönytor redovisas därmed inte specifikt på markanvändningskartan.

Grönområden fyller både ekologiska, sociala och kulturella funktioner. Parker och naturområden utgör en viktig del av det offentliga rummet där många tillbringar en stor del av sin fritid. Här träffas man och umgås, rastar hunden, leker, cyklar eller tar en promenad. Natur- och kulturmiljöer har även betydelse för en växande näringsgren, nämligen besöksnäringen. Det är också ett sätt att gynna social sammanhållning i samhället. Attraktiva grönområden fungerar som mötesplatser där människor, i olika åldrar, från olika delar, och med olika bakgrund, träffas. Grönstrukturen har stor betydelse för folkhälsan.

Gröna miljöer bidrar även med ett flertal ekosystemtjänster. All gröniska i tätorterna skapar ett bättre lokalklimat och en tåligare bebyggelse genom att de renar luften från luftföroreningar, utjämnar temperatursvängningar och ger skugga varma sommardagar, renar dagvatten samt dämpar vattenflöden vid kraftiga regn. Dessa tjänster kommer att bli allt mer värdefulla i det förändrade klimat vi går mot med bland annat ökad nederbörd och fler extrema regn.

Principen 3-30-300

Principen 3-30-300 har tagits fram för att avgöra hur mycket gröniska och träd en stad behöver för att fungera väl. Bostadsnära gröniska samt tillgång till större grönområden är viktiga för en attraktiv, hälsosam och klimatsäkrad stad. Principen kan fungera som vägledande för en hållbar grönstrukturplanering.

Så här fungerar principen:

- 3 träd - alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats.
- 30 procent - varje stads kvarter ska ha minst 30 procent krontäckningsgrad. Måttet krontäckningsgrad talar om hur stor del av en yta som skuggas av trädkronor.
- 300 meter - alla invånare ska ha max 300 meter till ett grönområde.

HÖLJA-BALDERS

Hölja-Balders ligger vid tätortens västra entré och i direkt anslutning till ån Nossan.

Planförslag

I översiktsplanen föreslås att del av Nossan och naturområdet intill nyttjas för att anordna en parkmiljö som ökar områdets attraktivitet, naturvärden och möjligheten att komma närmare vattnet. Området är detaljplanlagt som Park med tillhörande Vattenområde, vilket innebär att området kan kompletteras med element som behövs för platsens skötsel och bruk. Ökade möjligheter till mötes- och sittplatser skulle komplettera platsen, såsom bänkar och bord. Syftet med en utveckling av området är att framhäva och öka upplevelsen av Nossan. Det är viktigt att utvecklingen, både inom befintlig detaljplan samt vid eventuell ny

planläggning, sker med fokus på gestaltad livsmiljö som tar hänsyn till platsens befintliga naturvärden och förutsättningar.

Förutsättningar

Stränderna och vattenområdet hyser naturvärden och ingår även i den viktiga gröna och blåa infrastrukturen inom kommunen. Vid ett eventuellt planarbete ska detta beaktas. Om en ny detaljplan tas fram för området återinträder det generella strandskyddet om 100 meter, och önskas det upphävas krävs vidare utredning.

Nossans stränder är till stora delar otillgängliga. Närheten till Nossan kan innebära problem med stabiliteten i området. I stabilitetskarteringen för Grästorps kommun från 2008 anges att strandkanten inte kan klassas som tillfredsställande stabil eller att området är otillräckligt utrett. Det finns även risk att de strandnära delarna av Nossan översvämmas vid höga vattenstånd. I samband med att detaljplan upprättas för området behöver stabiliteten i strandkanten samt risk för översvämmingar utredas och åtgärder som minskar eller eliminerar riskerna föreslås. Närhet till befintlig drivmedelstation bör också hanteras inom ramen för detaljplan, utifrån att fler besökare kan vilja vistas i området mer permanent. Gällande plan medger park och plantering samt vattenområde.

LILLA BERGAPARKEN

Området är detaljplanelagt för flerbostadshus och plats för plantering i en plan från 1991. Området har använts som park en längre tid då de delar av planområdet som är avsedda för flerbostadshus inte har byggts ut. Under 2021 utvecklades parkmiljön och området fick då namnet Lilla Bergaparken.

Planförslag

I översiktsplanen föreslås att området får en förändrad markanvändning baserad på den nuvarande användningen som park, då genomförandetiden för gällande plan gått ut.

MARKNADSTORGET

Området utgör torg enligt gällande detaljplan (en stadsplan från 1954) men används som park.

Planförslag

Marknadstorget - Parken föreslås bibehållas och om möjligt säkerställas i plan. Ingen ny bebyggelse föreslås inom området.

HANTVERKARPARKEN

Intill Lunneviområdet finns ett grönområde där det tidigare har stått en friluftsstuga, hantverkarstugan, som nu är riven. Platsen ligger i ett centralt läge och även nära skolområdet. Intill grönområdet finns en boulebana som kan integreras med grönområdet. Detaljplanen för området anger Rf, Friluftsmuseum, med medger parkrelaterad bebyggelse.

Planförslag

Platsen föreslås utvecklas till en park där invånare kan mötas och utöva spontanidrott. Parken kan till exempel innehålla inslag av motorik- och balansanläggningar som kan nyttjas av skolelever och som är positivt för folkhälsan.

SKOGSOMRÅDEN I SYDVÄST

I de sydvästra delarna av kommunen som gränsar mot Trollhättans kommun finns skogsområden, där ett rationellt skogsbruk bedrivs. Områdena är glest bebyggda utan byar eller bebyggelsegrupper.

Skogsområdena nås genom väg 2535 varifrån de inre delarna kan nås via enskilda skogsvägar.

Planförslag

Här kan ett fortsatt friluftsliv bedrivas parallellt med fortsatt skogsbruk. Ingen förändrad markanvändning föreslås.

Kultur, sport och fritid

Ställningstaganden:

- Kommunen ska fortsatt verka för ett starkt och engagerande kultur- och föreningsliv, samt en aktiv fritid för barn och unga.
- Det ska finnas goda rekreativmiljöer längs Nossan, Hunneberg, vid Dättern och i det omväxlade jordbrukslandskapet i kommunens södra delar. Denna struktur ska bibehållas och utvecklas.
- Resecentrum i Grästorps tätort är fortsatt knutpunkt för all kollektivtrafik i kommunen. Detta är en förutsättning för god tillgänglighet till service- och fritidsanläggningar för alla kommunens invånare.

Förutsättningar

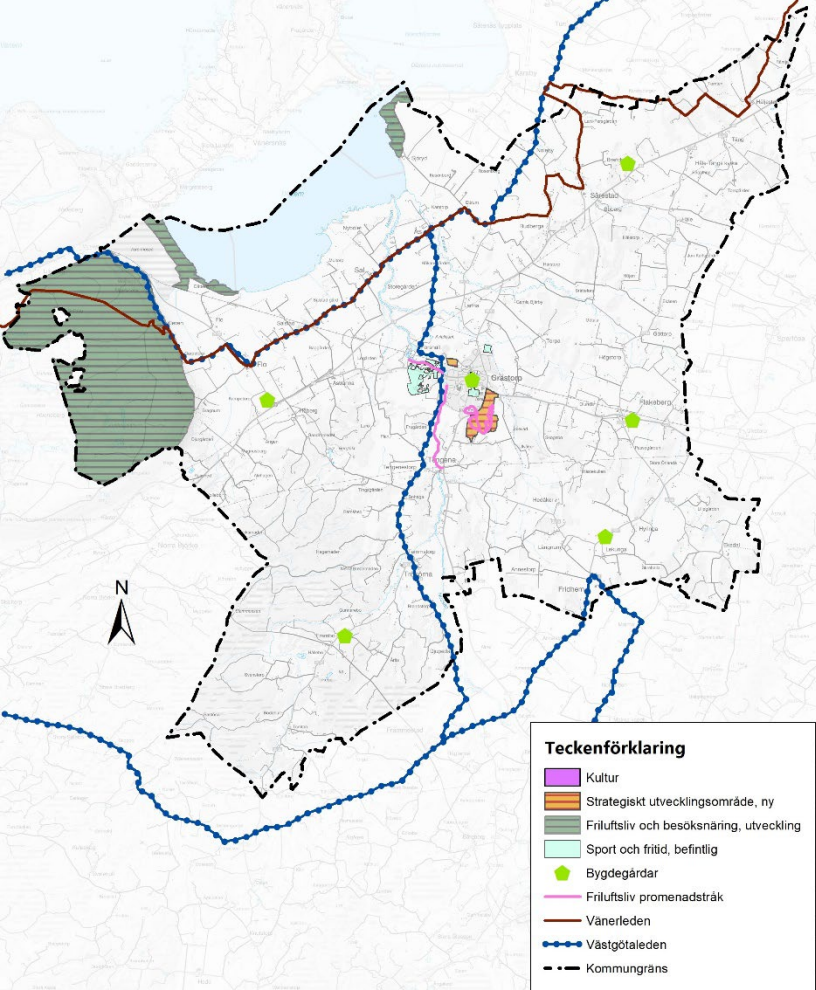
I Grästorps kommun finns goda möjligheter till ett rikt friluftsliv. Inom Grästorps tätort, eller på gångavstånd från densamma, finns bland annat idrottsplats, elljusspår, ridanläggning, golfbana, pistolskyttebana och bågskyttebana. Längs Nossans stränder, norr och söderut från tätorten finns vandringsleder och cykelleder. Runtom tätorten finns cykelleden Västgötaleden som passerar genom kommunen och på Hunneberg finns flera vandringsleder. Även Vänerleden, som är en

nationell cykelled som sträcker sig runt Vänern, går igenom Grästorps. Vid Dätterns stränder finns ett rikt fågelliv och möjligheter till fågelskådning.

I kommunens västra delar finns ett småbrutet landskap där det är möjligt att ströva i skogen på småvägar och stigar. I kommunens norra och östra delar är åkermarken mer dominerande och skogsområdena färre. Vagnätet är därför viktigt för möjligheten att promenera, jogga och cykla. I kommunens södra delar är landskapet småbrutet med omväxlande skog och jordbruksmark som fungerar väl för närrecreation. Längs Nossan finns fina rekreativ- och kulturmiljöer. Hunneberg är ett rekreativområde av regional betydelse. Kommuninvånarna reser över kommungränsen för att få tillgång till bland annat bad- och båtliv i Vänern.

Kommunen erbjuder ett rikt kulturutbud i form av bibliotek, kulturhus men även återkommande arrangemang så som Ljusfestivalen, där omgivningarna kring vattendraget Nossan ljussätts under festivalveckan. I grannkommunerna och i övriga regionen finns tillgång till ett brett utbud av kultur och rekreation som komplement till kommunens utbud.

Förutsättningar

Inom arbetet med strukturplanen har en rad utredningar tagits fram som legat till grund för strukturplanens utformning. En geoteknisk undersökning, en första fornlämningsutredning samt en naturvärdesinventering har utförts. Med utgångspunkt i strukturplanen får planprogrammet fortsatt fördjupa ställningstaganden och utreda markens lämplighet. Planprogrammet ger också kommunen möjligheten att samråda utvecklingen av Skubbet området med allmänhet och myndigheter.

Tidsaspekt

Nästa steg i planprocessen är att utifrån strukturplanen ta fram ett planprogram som ytterligare tydliggör innehåll och förutsättningar för området.

KONSERTHUSET

Planförslag

En utveckling av Konserthuskvarteret Kv. Kråkan med en utökning av verksamhetslokaler för konserthuset och till den tillhörande verksamheten. En ändring av befintlig detaljplan eller ny detaljplan krävs.

Förutsättningar

Konserthuset har nyligen renoverats och ger idag plats för revy, bygdegårdsförening, bio och en dansskola. I anslutning till konserthuset finns även en utomhusscenen och konserthuspaviljongen.

*Kartan visar: Stora områden där idrottsverksamhet bedrivs syns i kartan som **sport och fritid, befintlig**. Utöver dessa områden finns det flertalet andra idrottsplatser men som istället rymms inom **mångfunktionell bebyggelse**. **Friluftsliv** syns i kartan som **befintliga promenadstråk**, samt genom området på Hunneberg. Även **cykelleder** och **bygdegårdar** visas.*

SKUBBET-OMRÅDET - STRATEGISKT UTVECKLINGSOMRÅDE

Planförslag

En strukturplan med ett helhetsgrepp för en framtida möjlig utveckling av Skubbet-området har tagits fram och ska vidareutvecklas till att bli ett planprogram. I norr har område för sällanköpshandel placerats som en del av förlängningen av Södergatan/väg 47. Det är tänkt som ett utvidgat centrumstråk och som en del av Grästorps entré i öster. Vidare föreslås det vara en plats för idrott, camping, bostäder, hotell/konferensanläggning och kontor.

KULTURHUSET

Centralt vid torget i Grästorps ligger kulturhuset som är en naturlig mötesplats i kommunen. Här finns utöver bibliotek också teatercafé med scen för uppträdande och föredrag. Biblioteket är en viktig kunskaps- och informationskälla och en viktig del av Grästorps kommuns kulturverksamhet. Huset inrymmer även kommunalt arkiv samt kommunala kontor och mötesrum.

I centrum ligger även konserthuset med lokaler för biograf, teater, andra publika evenemang och fester. Utomhus i anslutning till konserthuset finns en scen.

BYGDEGÅRDAR

På landsbygden finns lokaler för möten och föreningsliv i form av bygdegårdar. Dessutom finns en bygdegårdsförening i Grästorps tätort. Bygdegårdarna är viktiga nav och mötesplatser och inrymmer många olika aktiviteter.

Bygdegårdarna finns på följande platser:

- Flo-Sal bygdegård
- Hyinga-Längnum bygdegård
- Flakeberg bygdegård
- Skogshyddan bygdegård
- Trökörna Frambo bygdegård
- Grästorps Bygdegårdsförening, verksam i Grästorps konserthus.

LUNNEVIOMRÅDET

Planförslag

Lunneviområdet ska fortsatt vara kommunens centrala plats för sport och aktiviteter.

Förutsättningar

Lunnevi idrottsplats ligger centralt i Grästorps tätort, i direkt anslutning till kommunens grundskolor. Området innefattar fotbollsplaner, bollhall, tennisplan, badhus, camping och ishall. På campingen finns plats för tält, husvagnar och husbilar.

SKUBBET MOTIONSSPÅR

Skubbet, med 2,5 km elljusspår och 5 km dagspår ligger direkt söder om tätorten, på gångavstånd från Lunnevi idrottsplats.

RIDSKOLOR

Ridklubben i Grästorps bedriver verksamhet med ridkola vid Lilla Västölet i Grästorps tätorts norra del. Ytterligare en ridkola finns norr om Flakeberg, Haglunds Ponnycenter.

EKARNAS GOLFBANA

Ekarnas golfklubb har en 18-håls golfbana direkt väster om Grästorps tätort. Golfbanan ligger norr och söder om väg 47. Vid golfbanan finns även hotell/vandrarhem och restaurang.

BÅGSKYTTEKLUBB

Planförslag

Vid planläggning av Brännebacka Västra har bågskyttarnas yta bedömts vara lämplig för flerbostadshus. Vid en sådan eventuell utbyggnad i framtiden behöver bågskyttarnas verksamhet placeras på en annan yta. En yta som skulle kunna vara lämplig är den stora yta som finns på Skubbetområdet som i planförslaget är utlagd som strategiskt utvecklingsområde.

Förutsättningar

Vid den västra infarten till Grästorps tätort finns Bågskyttarna i Grästorp. Verksamheten innehar en klubblokal med inomhusbana samt en intilliggande gräsplan med möjlighet till utomhusskytte.

FRILUFTSLIV

Med friluftsliv avses vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser. Ett områdes värde för friluftsliv handlar till stor del om tillgänglighet, upplevelser och aktiviteter. Ett aktivt friluftsliv har stor betydelse för folkhälsan. Möjligheterna till vardagsmotion är i stor grad beroende av tillgång till närrecreations- och strövområden, fritidsanläggningar och säkra gång- och cykelvägar.

I Grästorps kommun finns goda möjligheter till ett rikt friluftsliv. Inom eller på gångavstånd från Grästorps tätort finns bland annat idrottsplats, elljusspår, ridanläggning, golfbana, pistolskyttebana och bågskyttebana. Längs Nossans stränder, norr och söderut från tätorten finns vandringsleder och cykelleder. Runtom tätorten finns cykelleden Västgötaleden som passerar genom kommunen och på Hunneberg finns flera vandringsleder. Vid Dätterns stränder finns ett rikt fågelliv och möjligheter till fågelskådning.

I kommunens västra delar finns ett småbrutet landskap där det är möjligt att ströva i skogen på småvägar och stigar. I kommunens norra och östra delar är åkermarken mer dominerande och skogsområdena färre. Vagnätet är därför viktigt för möjligheten att promenera, jogga och cykla. Kommuninvånarna reser över kommungränsen för att få tillgång till bland annat bad- och båtliv i Väneren.

Nossan och Forshallsområdet

Vid Forshallsområdet vid ån Nossan har ett utvecklingsarbete redan påbörjats med iordningställandet av Forshalls Naturpark och en anslutande tillgänglighetsanpassad spång som ger både medborgare och besökare möjlighet att ta sig närmare vattnet.

FORSHALLSPROMENADEN

Planförslag

Forshallspromenaden ska vara en friluftspromenad som uppmuntrar till motion och rekreation för att stärka hälsan i en naturskön miljö. Promenaden startar i anslutning till golfbanans parkering (vid Hölja) och följer sedan utmed Nossans södra sida till Forshall. Här ska beläggningen vara grus och promenaden ska inneha tillräcklig bredd för att gående och personer med rörelsehjälpmedel ska kunna mötas säkert utan att behöva kliva av spåret. Belysning ska finnas längs denna sträcka och vegetationen längs promenadens sidor ska utformas på så sätt att den ger en naturupplevelse och samtidigt en trygg känsla.

Förutsättningar

Forshallspromenaden sträcker sig norrut från Grästorps tätort mot Forshall. Vid ett vattenfall i Forshall finns iordningställda fikaplatser samt ett vindskydd och en spång. Promenaden är belyst, snöröjs och halkbekämpas och är därför tillgänglig under hela året.

Från Forshall tillbaka till tätorten finns två valmöjligheter. Den ena leder norrut över ån och järnvägen och genom Forshallsallén till tätorten. Det andra alternativet leder från Forshall söderut längs med asfalterad och trafikerad väg till väg 47 som korsas för att sedan ansluta till den asfalterade gång/cykelvägen på södra sidan av väg 47 tillbaka mot tätorten. Denna sträcka ska snöröjas samt sandas/grusas. Belysning ska finnas. Här ska också byggas en anslutning till området kring Brännebacka där det går att ta sig in i tätorten via gång/cykelbron över Nossan till Rönnvägen.

Hela promenaden ska ha hög tillgänglighet för personer med nedsatt rörelseförmåga. Promenaden ska vara väl uppmärkt och enkel att hitta för både invånare och besökare.

TENGENEPROMENADEN

Tengenepromenaden sträcker sig söderut från tätorten utefter Nossans östra strand. Leden är anpassad för dem som är i behov av rullstol.

Planförslag

Tengenepromenaden ska vara en friluftspromenad som uppmuntrar till motion och rekreation för att stärka hälsan i en naturskön miljö. Den ska också binda samman centralorten med den mindre orten Tengene så att transport här emellan kan ske på ett tryggt och säkert sätt. Promenaden startar vid Ågatan i höjd med Ängsvägen och följer sedan Nossans östra sida fram till norra delen av Tengene by. Sträckningen är en tur och returpromenad men kan även med fördel användas för att fortsätta ut på landsbygden.

Beläggningen ska vara grus och promenaden ska inneha tillräcklig bredd för att gående och personer med rörelsehjälpmedel ska kunna mötas säkert utan att behöva kliva av spåret. Hela promenaden ska ha hög tillgänglighet för personer med nedsatt

rörelseförmåga. Promenaden ska vara väl uppmärkt och enkel att hitta för både invånare och besökare.

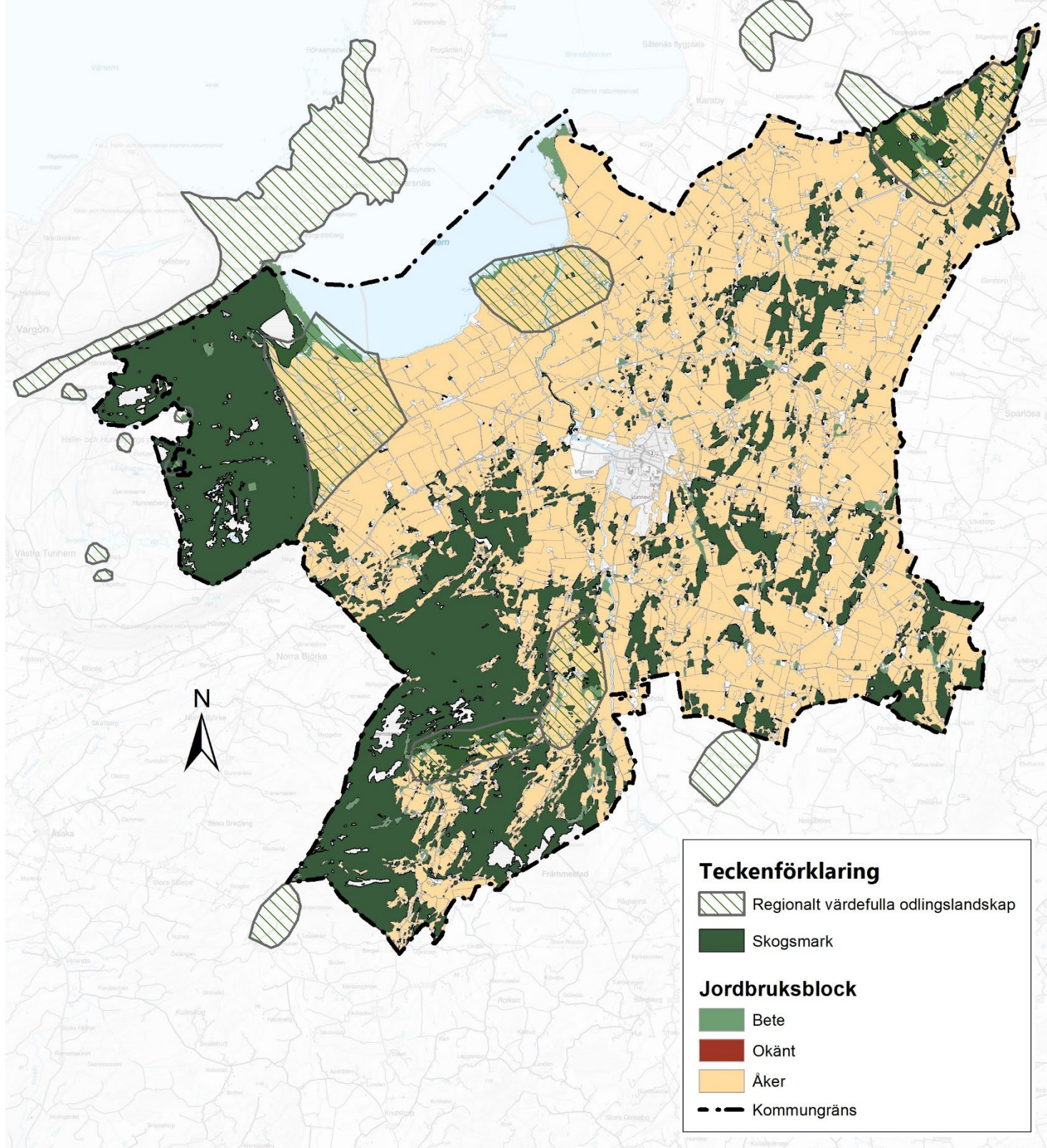
CYKELLEDER

Grästorps kommun genomkorsas av cykelleden Västgötaleden. Leden är utmärkt av Svenska Cykelsällskapet. Västgötaleden sträcker sig i östvästlig riktning mot Vänersborg respektive Lidköping och i sydlig riktning mot Främmestad i Essunga kommun. I Främmestad ansluter den till cykelleden Sverigeleden. Även Vänerleden, som är en nationell cykelled runt sjön Vänern, går igenom Grästorps kommun.

RIDSKOLA

Ridklubben i Grästorp bedriver verksamhet med ridskola vid Lilla Västölet i Grästorps tätorts norra del.

Areella näringar

Kartan visar: Områden som utgör jordbruksmark, sammanhängande jordbruksområden med övervägande storskalig jordbruksproduktion, visas utifrån en jordblocks-karta från Jordbruksverket. I kartan visas även skogsmarksområden, sammanhängande glest bebyggda områden med produktionsskog och våtmarker. Skrafferade områden visar regionalt värdefulla odlingslandskap.

Ställningstaganden:

- Jordbruksmark, där både åkermark och betesmark ingår, är en viktig samhällsresurs där åtgärder och ny bebyggelse som försvårar jordbruksverksamheten ska undvikas så långt som möjligt. Jordbruksmark får endast bebyggas för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, då lämplig alternativ lokalisering saknas.
- Nya enstaka bostäder på landsbygden kan prövas efter allmänna lämplighetsprinciper, samt genom principer för bebyggelseutveckling som redovisas under avsnittet *landsbygd och byar*.
- De utvecklingsområden som pekats ut på jordbruksmark har värderats utifrån hur kommunen definierar väsentliga samhällsintressen. Befintlig infrastruktur, kollektivtrafik och service ska i största möjliga mån nyttjas.
- Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som kompletterar jordbruksdriften ska prioriteras.

JORDBRUKSMARK

Planförslag

I de stora sammanhängande jordbruksområdena föreslås att en restriktiv syn iakttas mot ny bebyggelse som inte är kopplad till jordbruksdriften. I det omväxlande småskaliga jordbrukslandskapet, i anslutning till befintlig bebyggelse och där den inte söndrar det storskaliga jordbruket, är det friare för nybyggnad av bostäder, etablering av verksamheter för lokal produktion, utveckling av hästgårdar etc.

Inom jordbruksmarksområden ska i huvudsak nuvarande markanvändning bestå. Detta innebär att ett restriktivt förhållningssätt mot tillkommande bebyggelse som tar jordbruksmark i anspråk föreslås. Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som kompletterar jordbruksdriften ska prioriteras.

Nya bostäder inom område som är påverkat av buller från verksamheten på Såtenäs flottflygplats bör inte tillkomma annat än om det finns särskilda

skäl. Sådant särskilt skäl kan vara generationsväxling i jordbruket.

Förutsättningar

Grästorps är en utpräglad jordbrukskommun där 60 % av kommunens yta utgörs av jordbruksmark. Kommunens norra och östra delar domineras av den stora Västgötaslätten som är ett flackt, storskaligt och öppet jordbrukslandskap. Här utgörs jordbruksmarken övervägande av åker. I det flacka landskapet bidrar små nivåskillnader samt vattendrag, åkerholmar, skogsdungar, bostadshus och ekonomibyggnader omgivna av vegetation och alléer till en variation i landskapet. Brukningsenheterna med bostadshus och ekonomibyggnader ligger utskiftade spridda i landskapet. Områdena rymmer cirka 25 % av kommunens totala bostadsbestånd.

Befintliga bostadshus ligger antingen som enskilda hus, ofta med tillhörande jordbruksmark och ekonomibyggnader, eller i mindre bebyggelsegrupper med upp till fem hus samlade inom 200 meters avstånd. Bebyggelsemönstret har sitt ursprung i att mark vanligtvis har styckats av från lantbruksenheterna för generationsskifte. För att jordbruket ska ges möjlighet att fortleva bör det vara möjligt att även fortsättningsvis få avstycka mark och uppföra nya byggnader på detta vis även om jordbruksmark tas i anspråk.

Jordbruket är en viktig näring i Grästorps kommun. Totalt finns cirka 15 700 ha (157 km²) jordbruksmark varav 380 ha betesmark. Det innebär att cirka 60 % av den totala ytan utgörs av jordbruksmark. Ungefär 10 % av kommunens arbetstillfällen finns inom näringsgrenen jordbruk, skogsbruk och fiske och år 2022 fanns enligt Jordbruksverket 180 jordbruksföretag. Jordbruket bedrivs ofta som enskild firma eller handelsbolag utan anställda, vilket betyder att många jordbruksföretag drivs av företagets ägare ensam eller med hjälp av familjen.

En stor andel av kommunens jordbruksmark utgörs av högklassig åkermark som lämpar sig väl för odling. I kommunens norra och östra delar, inom det som beskrivs som finns stora arealer av sammanhängande åkermark. Även i kommunens

centrala och södra delar, inom det som benämns som småbrutet jordbrukslandskap i landskapskaraktäriseringen, finns värdefull åkermark som lämpar sig väl för odling, men arealerna är ofta mindre och mer uppsplittrade. I kommunen odlas bland annat vete, korn, havre och raps.

Betesmarkens andel av jordbruksmarken är relativt liten. Huvuddelen av betesmarken ligger inom det som beskrivs som "småbrutet jordbrukslandskap" i landskapskaraktäriseringen samt längs Dätterns stränder. Likväl som åkermarken är betesmarken en viktig och skyddsvärd del av jordbrukslandskapet.

Djurhållningen i kommunen utgörs till stor del av köttproduktion av nötdjur, grisar och höns samt äggproduktion. Mjölproduktion utgör endast en mindre andel av jordbruksföretagens inriktning. Utöver djurhållning kopplat till livsmedelsproduktion finns även många hästgårdar.

Värdefulla odlingslandskap

Odlingslandskapet har ett högt kunskapsvärde och upplevelsevärde. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet hotas dock både genom igenväxning och rationaliseringar i jordbruket.

Odlingslandskapet är en viktig del av vår historia och har stor betydelse för kulturmiljön på landsbygden. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet är dock en landskapstyp som är hotad genom bland annat igenväxning och håller därigenom på att försvinna. Tidigare rationaliseringar i jordbruket har även medfört att små biotoper i odlingslandskapet försvunnit eller förändrats. Allt eftersom de äldre spåren försvinner riskerar landskapet att förlora rollen som bärare av det natur- och kulturhistoriska arvet.

I Länsstyrelsens bevarandeprogram och åtgärdsplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården i Skaraborgs län (1992) redovisas fem områden med sådana värden i Grästorps kommun, Frambo, Trökörna, Flo, Ås och Täng.

Grästorps kommun har en rik historia som en del av den bördiga västgötsläätten. Det finns ett stort antal lämningar och miljöer från stenåldern och framåt som vittnar om människans närvaro sedan lång tid tillbaka. Många värdefulla kulturmiljöer finns runt byarna. Några byar visar på en lång historisk kontinuitet med gravar och gravfält från järnåldern. Andra har tillkommit under senare tid och har ursprungligen vuxit upp runt kommunikationsleder för vägar och järnväg. Runt om i kommunen finns ett stort antal sockenkyrkor. Samtliga är om- eller utbyggda under 1700- och 1800-talet, men vissa har fortfarande kvar äldre byggnadsdelar eller detaljer som i ett par fall är från medeltiden.

Trender inom jordbruket

Trenden inom jordbruket har under en lång tid varit att andelen små jordbruksföretag minskar och att jordbruksmark slås samman till större enheter. Mellan 1981 och 2022 minskade enligt statistik från Jordbruksverket antalet jordbruksföretag under 10 ha från 76 till 44 medan antalet över 100 ha ökade från 19 till 39 i kommunen. Effektiviseringen och sammanslagningen av jordbruksenheter påverkar landsbygden på flera sätt. Bostadshus och ekonomibyggnader riskerar exempelvis att stå oanvända när deras funktion för jordbruket försvinner. Detta kan leda till att befolkningen på landsbygden minskar.

Andra trender i jordbruket är att den ekologiska odlingen ökar. Mellan 2009 och 2022 ökade andelen jordbruksmark (åkermark och betesmark) som var omställd eller under omställning till ekologisk odling

med 16% i kommunen. Parallellt med en ökning av de allra största jordbruksenheterna finns i Grästorps kommun även ett ökat intresse för småskalig och lokal odling, djurhållning och förädling av produkter från jordbruket. I kommunen finns flera gårdsbutiker och små lokala producenter. I utvecklingen av det småskaliga jordbruket finns även en potential för ökad turism och besöksnäring.

SKOGSBRUK

Ställningstaganden:

- Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.
- Ny bebyggelse, vägar och annan infrastruktur ska placeras så att den inte försvårar ett rationellt skogsbruk.
- Skogsmark som ingår i gröna stråk nära tätorten har stor betydelse för människors möjlighet till rekreation och ska värnas. Skogsmarken har också betydelse för växt- och djurliv och korridorer av betydelse för ekosystemtjänster bör bevaras.

Planförslag

Inom skogsmarksområden ska i huvudsak nuvarande markanvändning bestå. Områdena har betydelse för friluftsliv såsom vandring, svamp- och bärplockning, jakt etc. Tätortsnära skogsområden ingår i gröna stråk, vilket visas under avsnittet *Grönstruktur, natur och vatten*. Dessa ägs i huvudsak av kommunen och ska värnas. Inga starka allmänna intressen förutom skogsbruk finns i områdena. Ny enstaka bostadshus kan prövas efter allmänna

lämplighetsprinciper i närheten av eller i anslutning till befintlig bebyggelse.

Förutsättningar

Större skogsområden med ett aktivt skogsbruk finns i kommunens sydvästra delar och på Hunneberg. I kommunen finns ca 6 800 ha (68 km²) skog enligt statistik från Skogsstyrelsen.

Möjligheten att vistas i skog och mark regleras i allemansrätten och innebär både rättigheter och skyldigheter. Skydd av områden med höga naturvärden hanteras istället av Miljöbalken och Skogsvårdslagen.

Skogsmarkerna på Halle- och Hunneberg ägs av Sveaskog. År 2004 gjorde Sveaskog Halle- och Hunneberg till en så kallad Ekopark. Det innebär att ett aktivt skogsbruk bedrivs men att skogsbruket i minst hälften av den produktiva skogsmarken är anpassad till områdets natur- och kulturvärden och värden för friluftslivet. I naturvårdsarbetet ingår att bevara, återskapa och utveckla höga naturvärden.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska enligt 3 kap. 4 § miljöbalken så långt som det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Skola, vård och omsorg

Kartan visar: Rosa områden är befintliga eller planlagda ytor för **skola, vård eller omsorg**. Ytorna som är skrafferade visar att platsen kan utvecklas inom **skola, vård eller omsorg**. Orange cirkel visar befintlig **räddningsstation**.

SKOLVERKSAMHETEN

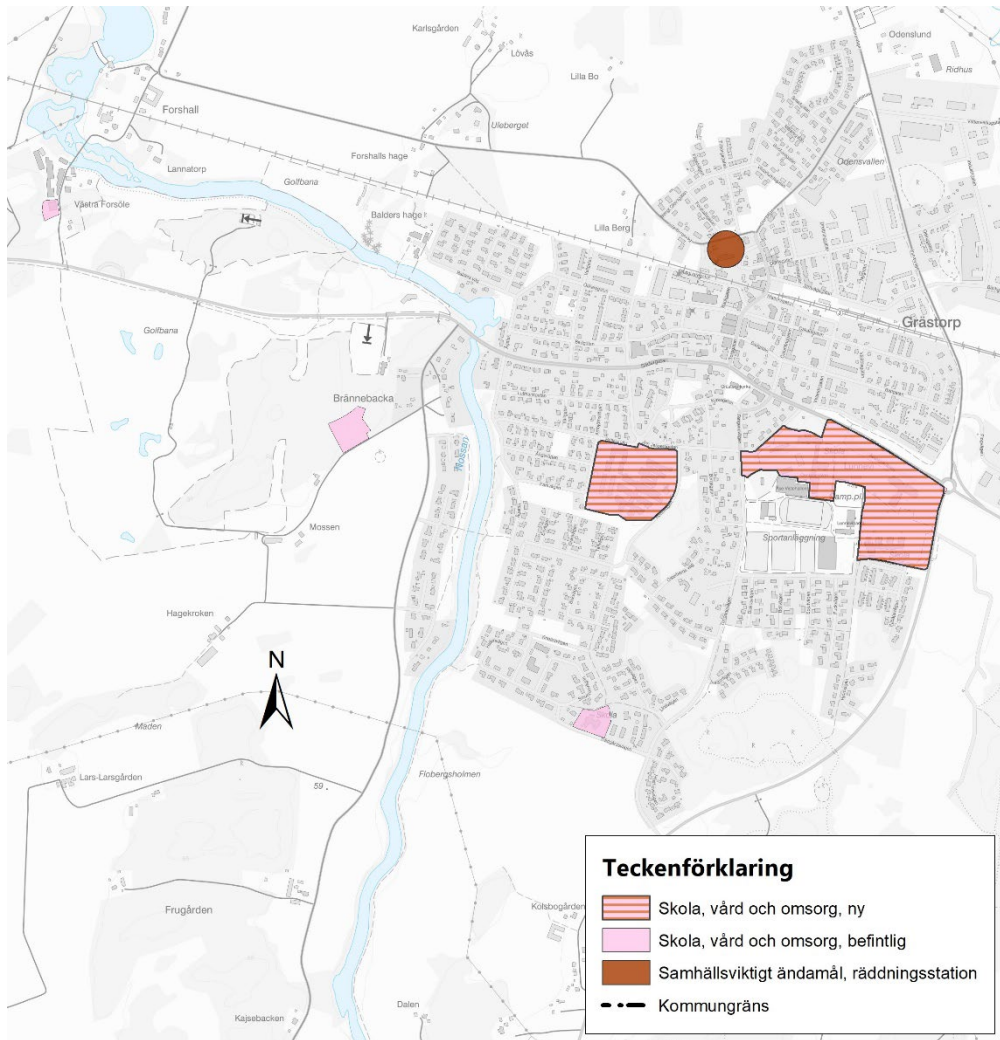
Tillgång och närhet till offentlig service, skola och omsorg är viktiga delar för att uppnå en god social livsmiljö. Behovet av kommunal verksamhet ändras i takt med demografiska förändringar, vilket är en utmaning att ta hänsyn till i planeringen av framtida behov. Vi förväntas bli allt äldre samtidigt som befolkningsprognoser visar att barn i skolför ålder förväntas minska i antal.

Ställningstaganden skola:

- Utbildningsverksamheten är en viktig samhällsservice och ska beaktas tidigt i planeringen. Kommunens kommande lokalförsörjningsplan ska ligga som stöd för all planering.
- Lunneviområdet ska i första hand vara kommunens primära fokus vad gäller utveckling av skolbeståndet. Där ligger både skola och idrott centraliserat.
- Bebyggelse på Lunneviområdet ska kunna prövas för en högre exploateringsgrad, till exempel genom möjliggörande av två våningar på en skola.
- Gång- och cykelvägar mot skolområdet ska vara högt prioriterat.

Planförslag

Vid framtida behov av utbyggnad eller behov av ny skola finns planberedskap för förskola eller grundskola på fyra avdelningar med plats för tjugo elever på vardera avdelningen inom detaljplanen för Brännebacka Västra. Ytterligare byggrätter för skola skall utredas inom Lunneviområdet.

Grundskolan

Grundskolan föreslås fortsatt ligga i Lunneviområdet i form av Lunneviskolan F-3 och Nya Centralskolan 4–9. Ytterligare befintlig eller ny byggrätt för verksamheten bör utredas, till exempel genom möjliggörande av ytterligare en våning där behov finns. Det är viktigt att fortsatt säkerställa en friyta om minst 30 kvm/elev för grundskolan.

Förskolor

Befintliga förskolor bibehålls i plan, inom detaljplanen för Brännebacka Västra möjliggörs ytterligare en förskola/skola.

Förutsättningar

Bildningsverksamheten ansvarar och är huvudman för kommunal förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola samt fritidshem. Enligt de senaste befolkningsprognoserna (2022) förväntas antalet barn i förskola och grundskola minska med 5–10 barn per år. Förskolans nuvarande lokaler är i behov av löpande underhåll i befintliga inre och yttre miljöer för att hålla en god standard på lokalerna.

Inom bildningsverksamheten i Grästorps kommun finns tre enheter under offentlig huvudman: Backenenheten, Lunnevienheten samt Nya Centralskolan. Backenenheten innefattar förskolan Äventyrets lokaler och den pedagogiska omsorgen på obekvämt arbetstid, Kvällskvisten, som är inrymd i förskolan Äventyrets lokaler. Lunnevienheten innefattar förskolan Ambjörns gårdens lokaler och Lunneviskolan lokaler inklusive B3 för grundskola och anpassad grundskola för årskurs F-3 samt fritidshemmets lokaler för årskurs F-6. Nya Centralskolans lokaler innefattar lokaler för grundskola samt anpassad grundskola årskurs 4–9. Nya Centralskolan nyttjar Åse- och Vistehallens lokaler för undervisning i ämnet idrott och hälsa. Samtliga enheter och lokaler är belägna inom Grästorps tätort.

I kommunen finns även förskolan Asphagen, som drivs av den fristående huvudmannen Tengene föräldrakooperativ ekonomisk förening. Grästorps kommun har beviljat Tengene föräldrakooperativ huvudmannaskap för 36 förskoleplatser och bedriver tillsyn över verksamheten.

Förskolan Äventyret byggdes år 2018 och är dimensionerad för 168 förskolebarn. Förskolan Ambjörns gård byggdes år 1991, renoverades och

byggdes ut år 2013 och är dimensionerad för 78 förskolebarn.

Lunneviskolan byggdes år 1984 och B3 år 1994. Bortsett från renoveringen Lunneviskolan genomgick som följd av branden 2007 är Lunneviskolan och B3 endast underhållna med mindre insatser likt målning av ytskikt och liknande.

Nya Centralskolan byggdes 1961 och har sedan dess byggts ut och byggts om i olika etapper. Den senaste ombyggnationen genomfördes 2015 då skolan också fick namnet Nya Centralskolan (tidigare Centralskolan). I samband med ombyggnationen byggdes flertalet klassrum om till förmån för plats för kulturskola, elevhälsa, hem- och konsumentkunskap samt lärararbetsplatser. Källaren under delar av skolbyggnaden byggdes om från fritidsgård till klassrum samt med nedsprängda ingångar i nivå med källarplanet.

Varken Lunneviskolan eller Nya Centralskolan har ett fastslaget dimensioneringstal. Det är dock påtagligt att grundskolans lokaler ej är dimensionerade för samma elevantal som förskolan är för antal barn.

Gymnasieskola erbjuds genom samverkansavtal med Kunskapsförbundet Väst, Gymnasium Skaraborg samt med Västra Götalandsregionen.

VÅRD- OCH OMSORGSVERKSAMHETEN

Ställningstaganden vård och omsorg:

- Vård- och omsorgsverksamheten är en viktig samhällsservice och ska beaktas tidigt i planeringen. Kommunens kommande lokalförsörjningsplan ska ligga som stöd för all planering.
- Fler boende för äldre ska prioriteras i kommunens utbud av bostäder kommande åren.
- Områden i nära anslutning till kommunens vårdcentrum ska i första hand nyttjas.
- Goda kommunikationer mot kommunens vårdcentrum samt mot intilliggande orter med regional vård ska eftersträvas.

Planförslag

Befolkningsprognoser visar att personer över 65 år kommer att öka markant i framtiden vilket ställer högre krav på vård och omsorg. Kommunen ser ett utökad behov av vårdplatser och trygghetsbostäder, strategiska fastigheter har förvärvats för att kunna skapa fler bostäder för våra äldre. Vård- och omsorgsverksamheten bedömer att Åsevihuset är mest lämpligt för trygghetslägenheter, eftersom det ligger i anslutning till befintliga bostäder för äldre. Flexibilitet i lokalerna bör möjliggöras. Lokalbehov

förändras både kortsiktigt och långsiktigt. Exempel på flexibilitet kan vara vikkväggar för att dela upp/förstora rum, flera utgångar för att skärma av verksamhet samt att göra det möjligt för olika verksamheter att nyttja lokaler vid olika tider på dygnet.

KVARTERET LÄRKFALKEN

En utveckling av kvarteret Lärkfalken med boende för äldre eller med behov av extra service lämpar sig väl i och med sin närhet till service och vårdcentrum i kvarteret Åsevi. Kommunen äger idag 1,2,3 men har för avsikt att förvärva även 5,7. Delar av kvarteret är utpekade i Kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn skall tas vid förändring och nybyggnation.

KVARTERET ÅSEVI

Inom kvarteret Åsevi, befintliga Kommunens hus, föreslås en högre bebyggelse prövas i form av nya bostäder för äldre. En högre bebyggelse kan prövas utifrån landskapsbildspåverkan och den omgivande bebyggelsens påverkan. Kyrkan och silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation.

Västra delarna av kvarteret Åsevi är idag planlagda som bostäder. I planförslaget pekas detta område ut som ett område att utveckla för vård. Platsen är

lämplig för bostäder för äldre, till exempel trygghetslägenheter, i och med dess närhet till vårdcentrum. Beroende på hur stort vårdinslag bebyggelsen kan komma att innehålla kan området krävas ny eller ändring av befintlig detaljplan.

INFRASTRUKTUR

Det är viktigt att det finns goda kommunikationer mellan bostäder för äldre och kommunens vårdcentrum, gång- och cykelvägar är viktiga i dessa stråk.

Sjukhus finns utanför kommunen men inom regionen och är tillgänglig genom en väl utbyggd infrastruktur och kollektivtrafik. Kommunen ska arbeta för att kommunikationsstråken bibehålls och utvecklas.

Förutsättningar

Demografi

Vi blir allt äldre vilket medför en hög kravbild på vård och omsorg. Grästorps kommun har jämförelsevis högre andel i särskilt boende än jämförbara kommuner. Hjälp i hemmet ska finnas för den som inte själv klarar sin omvårdnad. Hjälpen ska ges med respekt för individens integritet och självbestämmande. Den enskildes rätt att styra sin vardag ska alltid vara vägledande. Vidare ska kommunen verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan service ska ges. Det finns många äldre som önskar att få känna tryggheten i att bo i en gemenskap. Därför ska en fortsatt planering ske för olika former av tillgängliga boenden, med eller utan omsorg. En bra samverkan med andra förekommande aktörer och huvudmän där individens bästa är i fokus är en självklarhet.

Kommunen ska även erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har funktionsnedsättning. Anhöriga som vårdar en närstående behöver avlastning för att orka med.

Omsorgen för äldre ska vara lyhörd för deras behov och erbjuda stöd för att ge den enskilde förutsättningar att kunna bo kvar i hemmet så länge som möjligt.

Omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Kommunen ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Äldre människor ska ges förutsättningar att bo kvar i sina egna hem så långt det är möjligt.

Önskemål från äldre personer är ofta att de vill bo kvar på eller i närheten av sin hemort samt att de önskar ett mindre underhållskrävande boende som också är mer anpassat för äldre personer. Äldre efterfrågar även bostäder i form av hyresrätter vilket även syns i bostadsanalysen. Närhet till service som livsmedelsbutik och kollektivtrafik är också viktiga aspekter att ta hänsyn till vid planering av nya boenden för äldre.

Äldreomsorg omfattar dels distribuerat stöd för att äldre ska kunna bo kvar i sin hemmiljö så länge som möjligt och samtidigt kunna leva ett självständigt och gott liv. Detta stöd ges i form av bland annat matdistribution, hemtjänst och trygghetslarm. Omsorgen om äldre omfattar också särskilt boende och tillfälligt boende med lokaler i centralorten.

Särskilt boende

Grästorps kommun har idag två särskilda boenden, Vistegården och Hallers väg 20. På Vistegården finns det 48 lägenheter som är avsedda för personer med demenssjukdom. Hallers väg 20 är ett vård- och omsorgsboende med 12 lägenheter. Båda dessa boenden har tillgång till sjuksköterskor och undersköterskor dygnet runt. Dessa boenden är till för personer som har ett omfattande och varaktigt behov av hjälp som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Trygghetsbostäder

Boenden avsedda för äldre som bedöms vara för friska för särskilt boende men som vill ha mer trygghet och social samvaro än vad de kan få i sitt nuvarande hem. Begreppet infördes 2008 vilket

innebär att denna boendeform är förhållandevis ny och utbudet fortfarande begränsat. Boendet är inte behovsprövat enligt socialtjänstlagen utan ska finnas på den öppna och vanliga bostadsmarknaden. Målgruppen är äldre personer som känner sig otrygga och oroliga i sina nuvarande bostäder. Kraven på trygghetsboendet är att det ska finnas tillgång till en gemensamhetslokal och personal dagligen som ger stöd till trygghet och aktiviteter samt att det ska finnas möjlighet att äta gemensamma måltider.

I kommunen finns i nuläget 22 trygghetsbostäder på Hallers väg 22 som förvaltas av Trygga Hem i Grästorps kommun. Dessa är avsedda för personer över 70 år som är för friska för äldreboende men som vill ha mer trygghet och social samvaro. Grästorps kommuns gruppboende ligger på Smultronvägen och består av sex lägenheter med gemensamt kök och vardagsrum. Grästorps kommuns servicebostad ligger på Österlånggatan med tillhörande personal dygnet runt.

Biståndsbedömda trygghetsboenden

Biståndsbedömt trygghetsboende är en boendeform för äldre människor som kan behöva stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering. Verksamheten bedrivs enligt 7 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (SoL).

Biståndsbedömda trygghetsboenden är avsedda för äldre personer som har ett omvårdnadsbehov som understiger heldygnsvård, men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar i det egna hemmet. Ett ytterligare syfte är att bryta oönskad isolering. Skillnaden mellan ordinärt boende och biståndsbedömt trygghetsboende är att den äldre får möjlighet att komma till ett boende som till exempel kan erbjuda gemensamma måltider, kulturella aktiviteter och umgänge.

Personer med funktionsnedsättning

Kommunen har enligt lagen om stöd och service (LSS) skyldighet att ordna bostäder åt personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att leva som alla andra i samhället, få en god service och bra stöd. Bostäder speciellt anpassade för

funktionshindrade finns inom kommunen i form av lägenheter i antingen gruppboende eller servicebostad.

Gruppboenden består av ett litet antal lägenheter som är grupperade kring gemensamma utrymmen där stöd, service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet.

Servicebostäder är fullvärdiga bostäder som är geografiskt samlade och är en mellanform mellan gruppboende och boende i egen lägenhet. De som bor där får ett visst stöd genom fast anställd personal.

RÄDDNINGSTJÄNST

Ställningstaganden:

- Vid planering, lovgivning och projektering ska räddningstjänstens insatstider, utryckningsvägar och brandvatten beaktas.

Planförslag

Förutsättningarna för att bygga en räddningsstation på en ny plats utreds. En lokaliseringsutredning planeras att utföras hösten 2023 för att hitta den mest lämpliga placeringen, där flera olika aspekter vägs mot varandra.

Förutsättningar

Grästorps befintliga räddningsstation är idag placerad i tätortens norra del och ingår i Räddningstjänsten Skaraborg som utgår från Lidköping. Räddningsstationen är en deltidsräddningsstation vilket innebär att anställda har jour en vecka i månaden och ska vid larm kunna infinna sig på stationen inom 5 minuter. Dagens placering av stationen kommer alltmer norrut i relation till Grästorps samhälle. Dessutom finns järnvägen som en barriär mot dagens placering. Under flera års tid har det pågått diskussioner om en ny räddningsstation i Grästorp, både från politiken, kommunen och allmänheten.

Transportsystem och kommunikation

Ställningstaganden:

- Resecentrum i Grästorp tätort är fortsatt knutpunkt för all kollektivtrafik i kommunen. Detta är en förutsättning för god tillgänglighet till service- och fritidsanläggningar för alla kommunens invånare. Stråket mellan resecentrum och kulturhuset ska stärkas och förtydligas.
- Utpekade pendlingsnoder ska vara en attraktiv miljö att vistas i, samt vara lättillgänglig för olika transportmedel.
- Kollektivtrafiken kompletteras med gång- och cykelstråk för att öka tillgängligheten.
- Viktiga kommunikationsstråk ska behållas eller utvecklas. Inriktningen är att det ska finnas fler valmöjligheter. Boende i Grästorp ska kunna välja mellan att färdas med bil, kollektivtrafik eller att gå och cykla beroende på vart man ska.
- Pendelparkering längs med väg 44 ska utredas och samordnas med den åtgärdsvalsstudie som tas fram för vägen.
- Viktiga entréer ska utvecklas och stärkas utifrån ett besöksnäring- och turismperspektiv, där hänsyn tas till både skyltning, intryck och gestaltning.
- Hållbara transporter där fler kan välja ett klimatsmart resande ska eftersträvas.

Förslag till fortsatt arbete:

- Kommunen ska arbeta med marknadsföring av hållbara transportmedel.
- Kommunen ska göra undersökningar av resvanor och följa upp statistik för att få ett bättre beslutsunderlag.

PENDLING OCH INFRASTRUKTUR

Grästorp är en pendlingskommun. Mer än hälften av de som bor i kommunen har sitt arbete i annan kommun än Grästorp. Fler personer pendlar ut än in till kommunen. Tillgången till en förstoraad arbetsmarknad med flera olika näringsgrenar är viktig.

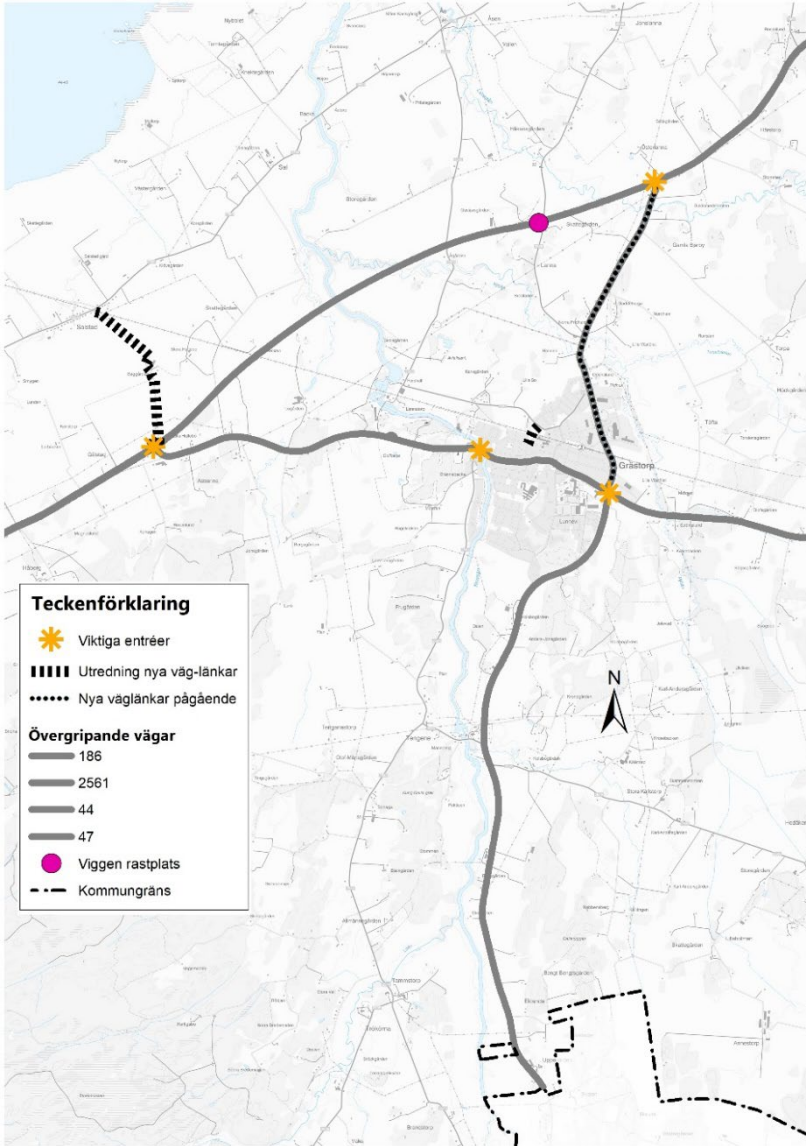
Åt väster sker arbetspendlingen mot Trollhättan och Vänersborg samt i viss mån till Göteborgsregionen. Åt norr, öster och söder sker pendling mot Lidköping, Vara och Essunga kommun. I grannkommunerna och i övriga regionen finns tillgång till ett brett utbud av service, kultur och rekreation som komplement till kommunens utbud.

Översiktsplanens inriktning är att bevara och utveckla de goda kommunikationsmöjligheter som ger boende i Grästorp tillgång till lokal och regional arbetsmarknad, service och en innehållsrik fritid. I tätorten och längs väg 44/47 är kollektivtrafiken utbyggd med god turtäthet till angränsande kommuner och till övriga regionen via tåg eller buss. För boende i småorter och på landsbygden kommer bilen fortsatt att vara det viktigaste transportmedlet.

För att erbjuda fler valmöjligheter i resandet föreslås en satsning på gång- och cykelvägnät och pendelparkeringar i anslutning till befintliga transportstråk.

Den tunga trafiken genom Grästorp tätort innebär problem med framkomligheten och trafiksäkerheten i orten och medför olägenheter med buller och avgaser. Den tunga trafiken planeras därför att ledas om i och med den nya förbifarten.

vägen, vilket också åtgärdssvalsstudien tar hänsyn till.

Omledning av tung trafik på väg 47

Trafikverket har påbörjat byggnation för omledning tung trafik genom samhället till nuvarande väg 2561, även kallad Östra vägen. Efter att en åtgärdsvalsstudie genomförts togs en detaljplan fram som vann laga kraft under våren 2021 och ny vägplan vann laga kraft under hösten 2021.

Sträckningen innebär att väg 44 kopplas ihop med väg 47 via förbättringar i det befintliga vägnätet och att väg 2561 skyltas om till väg 47. I samband med detta så planeras Södergatan få kommunalt huvudmannaskap och omgestaltas i syfte att minska barriäreffekterna i orten. På så sätt kan kommunen också begränsa den tunga trafiken genom tätorten. Det är dock viktigt att den behåller sin bredd och att det inte blir svårare för stora lantbrukstransporter, eller andra tyngre transporter med målpunkt i Grästorp, att ta sig fram. Avsikten är också att Södergatan ska få en ny gestaltning och ökad trafiksäkerhet så att gatan blir en tydligare del av en attraktiv centrummiljö.

Åtgärder genomförs för att underlätta för den tunga trafiken att välja Östra vägen. Åtgärderna omfattar bland annat ny skyltning som innebär att väg 2561 skyltas om till väg 47, två nya cirkulationsplatser vid korsningarna mellan väg 2561 och väg 44 resp väg 47. Bullerdämpande åtgärder och trafiksäkerhetshöjande åtgärder för korsande oskyddade trafikanter ingår också i projektet.

På sikt kan det bli aktuellt med en helt ny sträckning av en förbifart öster om samhället. Något exakt läge för förbifarten pekas inte ut i översiktsplanen då denna åtgärd ligger utanför planens planeringshorisont. I översiktsplanen föreslås inte heller att någon utbyggnad ska ske som allvarligt skulle kunna inverka på lokaliseringen av en sådan förbifart.

VÄGTRAFIK

Kartan visar: Större övergripande vägar inom kommunen, där både arbets-, skol-, och fritidspendling är viktigt för Grästorp som pendlingskommun. Kartan visar även var kommunen planerar och bygger nya väglänkar för att knyta samman kommunen, samt viktiga entréer.

Planförslag

Väg 44

Kommunen ställer sig positiv till en förbättring av standarden på väg 44 i riktning mot Lidköping. Väg 44 är en viktig länk mellan E45 och E6 i väster och E20 i öster. Vägen har stor betydelse för kommunens läge i regionen och för den framtida utvecklingen, bland annat avseende pendling och transporter. Arbete med att ta fram en åtgärdsvalsstudie för vägen pågår hos Trafikverket tillsammans med berörda kommuner, Försvaret, Västtrafik och andra intressenter. Väg 44 är av intresse för Försvarets flygande förband och mitträcken får inte uppföras på utvalda delar av

Planskild korsning

En planskild korsning mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen ska utredas för att möjliggöra en tryggare centrummiljö. Stråket ligger som utredningsförslag för en ny väg-länk i kartan och en eventuell undergång ska inledas med en funktionsutredning som utförs av Trafikverket. Utredningsförslaget berör Älvsborgsbanan, som är av riksintresse, och påverkan behöver utredas vidare.

Viktiga entréer

Viktiga entréer finns i vardera änden av Södergatan där upplevelsen av att köra in i ett centrum ska uppnås genom att gatan ses över vad det gäller skyltning, belysning och grönska. Samtidigt ska Södergatan kännas säker och ha god framkomlighet för de transporter och lantbruksfordon som har målpunkter i och runt Grästorps tätort. Det pågår ett arbete tillsammans med Näringslivssamverkan Grästorp där syftet är att ta fram ett utvecklingsförslag för Södergatan. Gatan kan sedan utvecklas etappvis.

En viktig entré finns också vid Tre Älgar där framför allt skyltning in mot Grästorps centrum är viktig för det lokala näringslivet. Det är vid denna entré som tung genomfartstrafik ska välja väg 44 istället för väg 47 igenom Grästorp. Entrén blir istället infart för personbilstrafik samt tung trafik med målpunkt i och runt Grästorps tätort.

Vid korsning väg 44/2561 byggs en ny cirkulationsplats i samband med projektet Förbifart Grästorp, vilket också är en entré där skyltning in mot Grästorps handel och företagare är viktigt.

Ny väglänk till Salstad

Planen föreslår att utreda möjligheten till att en idag enskild väg som kopplar samman Salstad med Tre Älgar skulle kunna bli en allmän väg och på så sätt stärka den allmänna kopplingen till Tre Älgar, och vidare pendling till omkringliggande kommuner. Om vägen avser bli statlig ska behovet spelas in via Skaraborgs kommunalförbund till regional infrastrukturplan som Västra Götalandsregionen beslutar om.

Förutsättningar

Grästorps kommun ligger i ett kommunikationsstråk som sträcker sig från Trestad i väst mot Mälardalen i öst. Genom kommunen passerar väg 44, väg 47 och järnvägen Älvsborgsbanan. Stråket har bland annat stor betydelse för näringsliv, pendling och transporter inom regionen, men även på en nationell nivå.

Väg 44 och väg 47 utgör stommen i Grästorps vägnät. De båda vägarna är viktiga öst-västliga förbindelser mellan E45 och E6 i väster och E20 i öster.

Väg 44 mellan Uddevalla och Götene är av särskild betydelse för regional eller interregional trafik. Delen mellan Vänersborg och Götene utgör förbindelse mellan två regionala centra, då vägen förbinder Vänersborg/Trollhättan och Mariestad. Vägen är också en förbindelse till Vänersborgs hamn som är en utpekad hamn av riksintresse.

Väg 47 mellan Oskarshamn och Trollhättan är av särskild betydelse för regional eller interregional trafik. Delen mellan Trollhättan och Jönköping utgör förbindelse mellan regionala centra. Väg 47 har en viktig roll för transporter mellan ost- och västkusten.

Väg 44 och väg 47 går i gemensam sträckning mellan Trollhättan och Tre Älgar, strax väster om Grästorps tätort. Från Tre Älgar sträcker sig väg 44 i nordostlig riktning mot Lidköping och Götene. På denna sträcka har väg 44 en ojämn standard och hastighet. Väg 47 sträcker sig i sydostlig riktning mot Falköping och passerar genom Grästorps tätort.

Grästorps tätort ligger lättillgänglig från det allmänna vägnätet och har därför bra kommunikationer mot större intilliggande städer. Väg 47 passerar genom Grästorps tätort i öst-västlig riktning. Den stora andelen tung trafik orsakar bland annat buller- och säkerhetsproblem längs Södergatan i orten och arbete pågår för att förändra detta.

Övrigt allmänt vägnät

Det övriga allmänna vägnätet består av länsvägar. Viktiga förbindelser är väg 2050 mellan väg 44/47

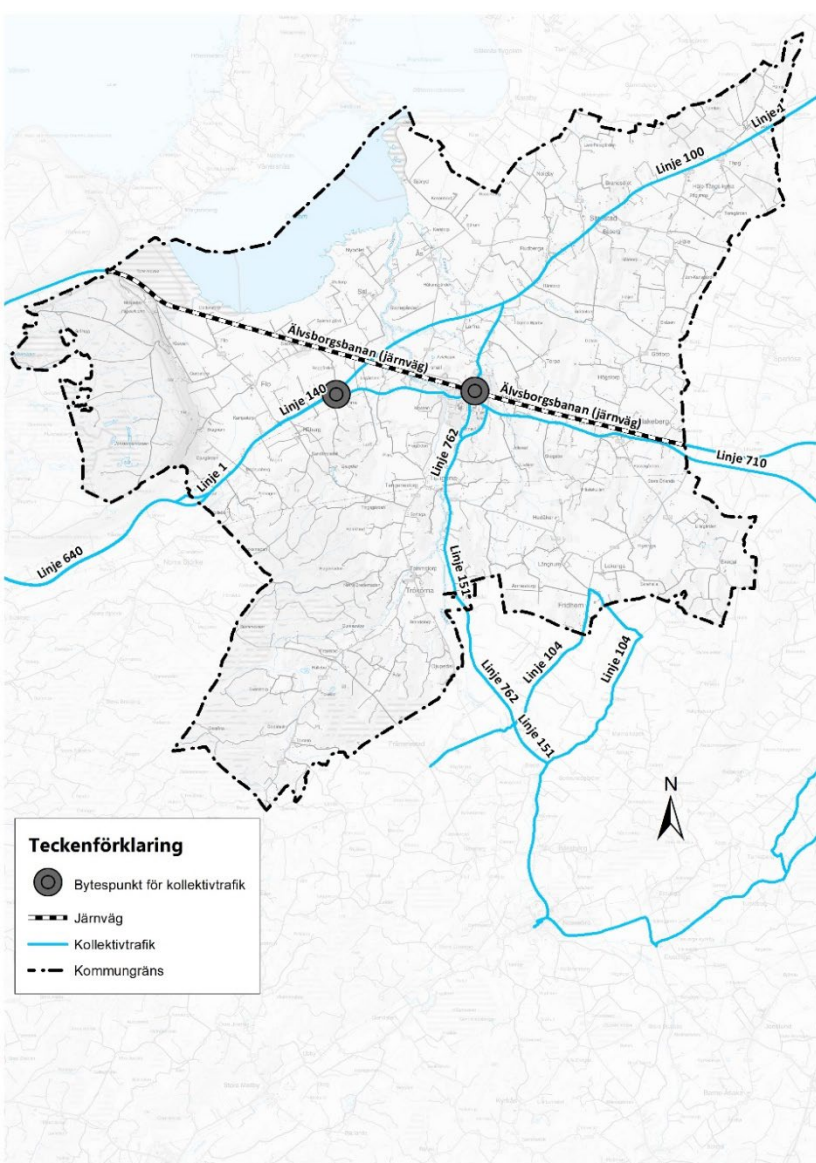
och Vänersborg, väg 186 åt söder från Grästorps tätort mot Nossebro, samt vägarna 2559 och 2561 som båda sträcker sig norrut från Grästorps tätort. På övriga vägar är trafikmängderna relativt små. Flera av de allmänna vägarna är smala, med en vägbredd ner mot 3,5 meter. Framkomligheten inom kommunen är ändå relativt god med tanke på de små trafikmängderna.

Rastplats Viggen

Inom kommunen finns rastplatsen Viggen belägen vid väg 44, i höjd med infarten till Grästorps tätort via väg 2559. Rastplatsen är kommunal och har flertalet besökare, fram för allt under sommartid då många turister lockas dit.

JÄRNVÄG

Kartan visar: Grästorps järnväg, Älvsborgsbanan, samt övrig kollektivtrafik där busslinjer finns. Kartan visar även viktiga noder för pendling, i form av bytestpunkter för kollektivtrafik.

Planförslag

I Grästorps tätort föreslås en ny förbindelse under järnvägen mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen. Förbindelsen syftar till att knyta samman de norra och södra delarna av orten och att komplettera de två överfarter som finns i nuläget. En eventuell undergång ska inledas med en funktionsutredning som utförs av Trafikverket. Utredningsförslaget berör Älvsborgsbanan, som är av riksintresse, och påverkan behöver utredas vidare. Med ytterligare en förbindelse ökar robustheten genom att exempelvis räddningstjänsten får större möjlighet att ta sig mellan ortens norra och södra del om en olycka inträffar.

En planskild korsning för gång- och cykeltrafik inom Grästorps centrum är önskvärt utifrån ett säkerhets- och trygghetsperspektiv i centrummiljö, då spårsprung idag förekommer. Med en ökning av trafiken på Älvsborgsbanan blir detta ännu mer väsentligt, då väntetiderna vid nedfällda bommar blir allt mer påtagligt. En förbindelse över eller under järnvägen skulle påverka centrubilden på många sätt och exakt placering samt utformning behöver studeras i detalj, med särskild koppling till resecentrum och centrubild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen. Den planskilda korsningen visas som ett utredningsförslag för en nytt gång- och cykelstråk, placerat vid Torggatan/Storgatan.

Föreslagna väg-, samt gång- och cykelvägsförbindelse under järnvägen ska prövas i detaljplan och/eller i vägplan/järnvägsplan.

Förutsättningar

Älvsborgsbanan, järnvägen mellan Uddevalla och Borås, går genom Grästorps och används huvudsakligen för persontrafik. En station finns i kommunen och ligger inne i Grästorps tätort. Älvsborgsbanan utgör en viktig del av kommunikationsnätet i Grästorps kommun.

Enligt Målbild tåg 2035 kommer Älvsborgsbanans tågtrafik på sikt att utgöras av två delar; Borås-Herrljunga respektive Uddevalla-Herrljunga, varpå den sista trafikerar förbi Grästorp. Älvsborgsbanan kommer därmed inte ha ett genomgående tåg i framtiden. Trafiken på Älvsborgsbanans norra och södra delar kommer successivt att öka till 60-minuterstrafik.

Järnvägen Älvsborgsbanan genom Grästorps kommun

KOLLEKTIVTRAFIK

I tätorten och längs väg 44/47 är kollektivtrafiken utbyggd med god turtäthet till angränsande kommuner och till övriga regionen via tåg eller buss. På landsbygden finns fåtal linjer som trafikerar, men där finns istället Närtrafik som komplement.

Planförslag

Grästorps resecentrum ska fortsatt vara målpunkt för all kollektivtrafik i kommunen. Mellan resecentrum och Grästorps kulturhus ska det finnas en tydligare koppling, då kulturhuset även används som vänthall. Stråket mellan platserna kan utvecklas genom exempelvis skyltning, grönstruktur och vägbeläggning som gör det tydligare att hitta mellan platserna.

Pendelparkeringar föreslås få tillkomma i lämpliga lägen längs vägarna 44, 47 och 186 i anslutning till busshållplatser och övrigt allmänt vägnät. Några exakta lägen har inte föreslagits i översiktsplanen, men en lämplig plats skulle kunna vara att utveckla platsen runt Tre Älgar.

Vid planering av pendelparkeringar längs väg 44 ska hänsyn tas till försvarets intressen och samråd ske med Försvarmakten, då vägen är av intresse för Försvarmaktens flygande förband.

Pendelparkeringar behöver även sättas i ett större sammanhang och överensstämna med den ÅVS som håller på att tas fram för väg 44.

Förutsättningar

Buss

Huvuddelen av kollektivtrafiken med buss går längs väg 44 mellan Trollhättan och Lidköping/Skövde via Grästorps tätort. Linje 1 Express trafikerar sträckan en gång per timme i vardera riktningen under dagtid på vardagar. Längs väg 44 finns ett flertal hållplatser och stråket har stor betydelse för pendlingen i kommunen. Viss busstrafik finns mot Vara och Främmestad. Samtliga linjer går via Grästorps tätort. På landsbygden finns närtrafik och skolskjuts.

Pendelparkering

Pendelparkering finns vid Grästorps busstation. Det kan finnas behov av att utreda behovet av ytterligare en pendelparkering efter väg 44 där stombusslinjen stannar, för att underlätta pendling för landsbygdsboende samt avlasta parkering i Grästorps centrum. Detta ska beaktas vid en framtida förändring av väg 44, då Trafikverket nu tar fram en åtgärdsvalsstudie för vägen. Även mindre pendelparkeringar längs väg 47 och väg 186 kan vara aktuellt för att underlätta för landsbygdsboende som reser kollektivt, men några exakta lägen har inte föreslagits i översiktsplanen.

GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

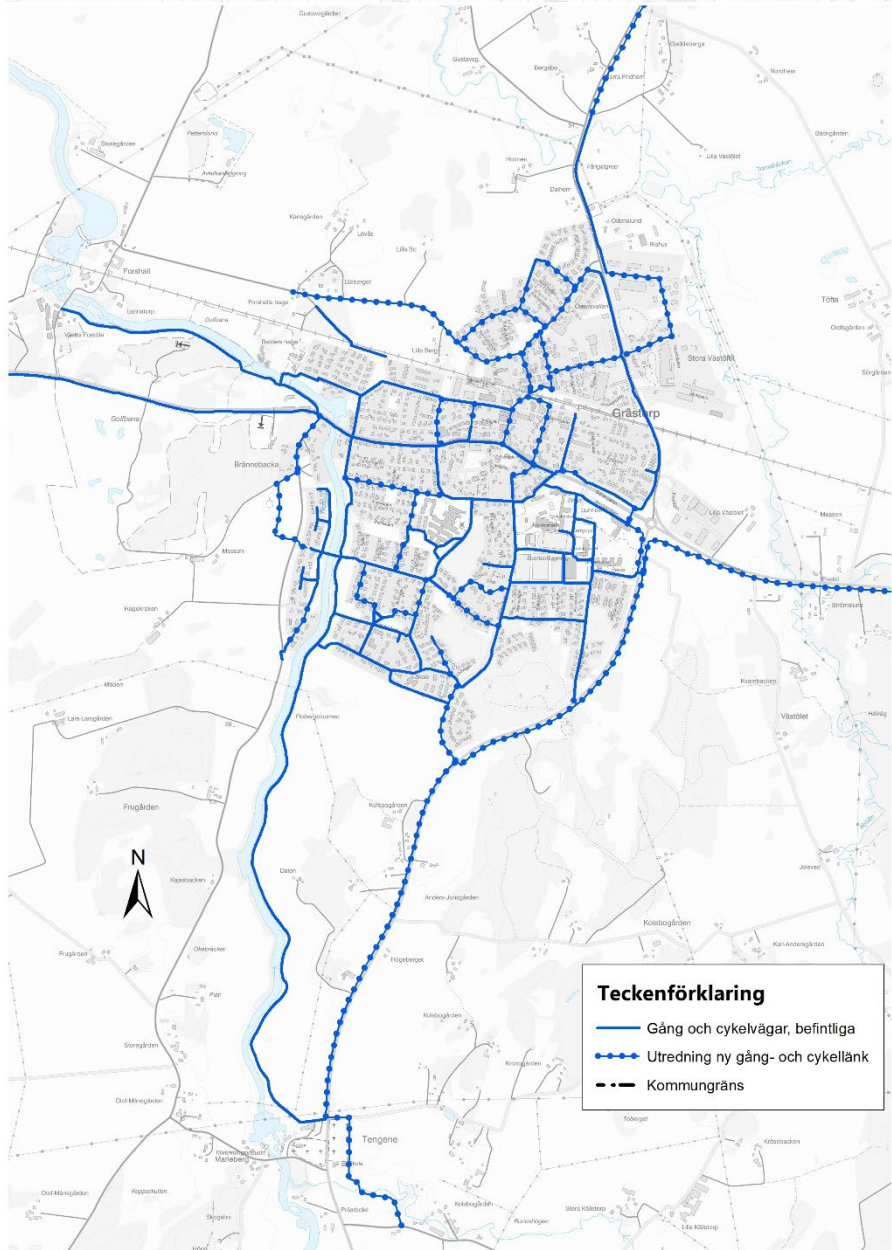
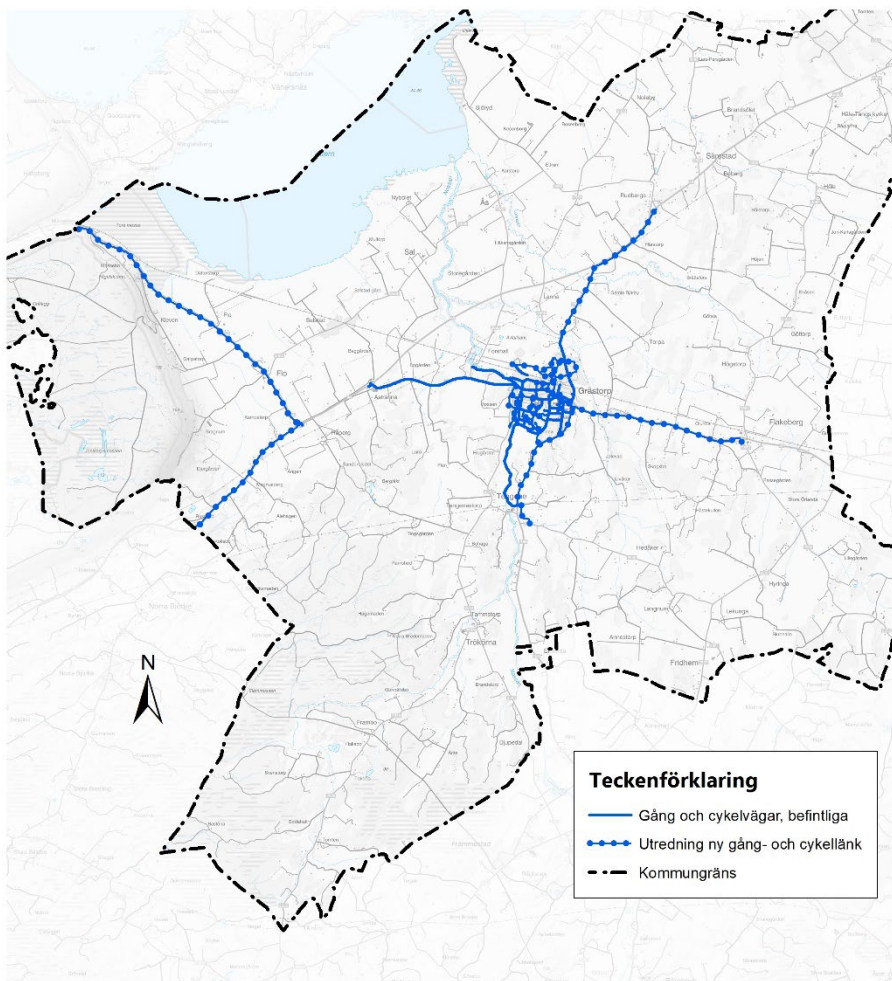
Det ska vara enkelt att bibehålla goda vanor. Med ett väl utbyggt nät för gång- och cykeltrafik ska boende och besökare i Grästorp förflytta sig i och utanför tätorten på ett enkelt och säkert sätt för egen maskin.

Kartan visar: heldragna linjer där befintliga gång- och cykelvägar finns samt linjer med cirklar där nya gång- och cykellänkar planeras att utredas.

Planförslag

I Grästorps tätort finns ett system av gång- och cykelvägar utbyggt. Kompletteringar föreslås i det befintliga nätet där viktiga kopplingar saknas. Syftet är att göra det möjligt att ta sig runt i kommunen på ett hållbart sätt, prioriterat är kopplingar till Lunneviområdet där många skolverksamheterna är samlade. En av de befintliga gång- och cykelvägarna föreslås tas bort, då den utgör en otrygg passage över järnvägsspåret. Denna sträcker sig idag genom skogen från Uleberget, över järnvägen och till Ågatan. Som kompensation föreslås en ny förbindelse med tätorten längs med Lilla Bergsvägen.

En planskild korsning för gång- och cykeltrafik inom Grästorps centrum är önskvärt utifrån ett säkerhets- och trygghetsperspektiv i centrummiljö, då spårspring idag förekommer. Med en ökning av trafiken på Älvsborgsbanan blir detta ännu mer väsentligt, då väntetiderna vid nedfälda bommar blir allt mer påtagligt. En förbindelse över eller under järnvägen skulle påverka centumbilden på många sätt och exakt placering samt utformning behöver studeras i detalj, med särskild koppling till resecentrum och centumbild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen. Förslaget berör Älvsborgsbanan, som är av riksintresse, och påverkan behöver utredas. Den planskilda korsningen visas som ett

utredningsförslag för en nytt gång- och cykelstråk, placerat vid Torggatan/Storgatan.

Cykelplanen för tätorten och inriktningsdokument för kommunens gång- och cykelvägar på landsbygden ligger till grund för utvecklingen.

I anslutning till Grästorps tätort föreslås ett antal gång- och cykelvägar för motion, rekreation, arbets- och fritidspendling. Dessa ska knyta samman tätorten med de mindre orterna på landsbygden, skapa en sammanhållen struktur för hela kommunen och på så sätt bidra till en levande landsbygd. I översiktsplanen föreslås förbättrade gång- och cykelvägar mellan tätorten och byarna Flakeberg (pågående arbete), Tengene, Särestad samt västra Flo.

Förutom planerade gång- och cykelvägar inom tätorten och mellan tätorten och landsbygden föreslås att olika standardhöjande åtgärder utreds. Exempel på sådana åtgärder är förbättrad belysning, skyltning och beläggning. Underhåll av trottoarer och gångbanor ska ske kontinuerligt.

Förutsättningar

Huvuddelen av gång- och cykelvägarna finns i Grästorps tätort. Inom orten finns ett nät av gång- och cykelvägar som omfattar trottoarer samt separata gång- och cykelvägar längs de större vägarna, mellan bostadsområden i ortens södra del, till skolområdet, idrotts- och friluftsområden samt till centrum. På landsbygden finns en gång- och cykelförbindelse som sträcker sig längs med Nossan mellan Tengene och Forshall via Grästorps tätort. Vägen är grusad och delen mellan Tengene och Grästorp saknar belysning. Det finns även en gång- och cykelväg mellan tätorten och Tre Älgar (Rasta AB).

Det finns behov att bygga fler gång- och cykelvägar såväl inom tätorten som på landsbygden. År 2020 tog kommunen fram en cykelplan för hur kommunens gång- och cykelvägnät i de centrala delarna kan utvecklas och i vilken ordning de ska prioriteras. Kommunen har även tagit fram ett inriktningsdokument för kommunens gång- och cykelvägnät på landsbygden. Senast byggdes gång- och cykelvägen mellan Grästorps tätort och Tre Älgar. Utbyggnad pågår av en gång- och cykelväg längs väg 47 mellan Flakeberg och Grästorps tätort.

Tekniska anläggningar

IT, FIBER OCH ELFÖRSÖRJNING

Ställningstaganden:

- Vid detaljplanarbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar ska en tidig dialog med Grästorps Energi inledas.
- Kommunen ska verka för, och ser positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor.

Förslag till fortsatt arbete:

- Kommunen tar fram en energiplan där både nuvarande förutsättningar och framtidens behov utreds.

Planförslag

I samband med pågående energiomställning kommer det krävas ytor för att utveckla verksamheten och uppfylla de krav som kan komma och ställas inom energiförsörjningen. Idag vet vi inte vilka de tekniska lösningarna blir eller vilka krav som kommer att ställas på utrustning. Förmodad utrustning kommer att bli stationsbyggnader, transformatorer, styrutrustningar och batterilagerlösningar. I översiktsplanen föreslås två ytor för framtida energianläggningar eller utrustning. Dessa ligger i anslutning till befintliga ställverk.

Förutsättningar

Båda planförslagen ligger på jordbruksmark, och ianspråktagandet behöver utredas och bedömas utifrån vilka konsekvenser det får. Planförslaget vid Odenslund, intill Östra vägen, ligger nära Mjölån och översvämningsrisk samt risk för erosion behöver beaktas.

IT OCH FIBER

Möjlighet till uppkoppling via bredband till datatjänster av olika slag har stor ekonomisk och social betydelse för såväl hushåll som företag, i synnerhet i en kommun som Grästorp där många bor och verkar på landsbygden och många pendlar

till sina arbetsplatser. En väl utbyggd infrastruktur kan ge ökade möjligheter för företag att etablera sig på landsbygden. Det kan även ge större möjligheter att arbeta hemifrån vissa dagar i kombination med pendling på längre avstånd. En väl utbyggd IT-infrastruktur har därför stor betydelse för kommunens utveckling.

Ett fiberbaserat nät finns inom Grästorps tätort och drivs genom Grästorp Energis försorg. Inom ramen för kommunens arbete med landsbygdsutveckling har ett stort och framgångsrikt arbete med att i föreningsform ansluta fiber, vatten och avlopp. Detta gör att fibertillgången är god inom hela Grästorp kommun.

KRAFTLEDNINGAR OCH ELFÖRSÖRJNING

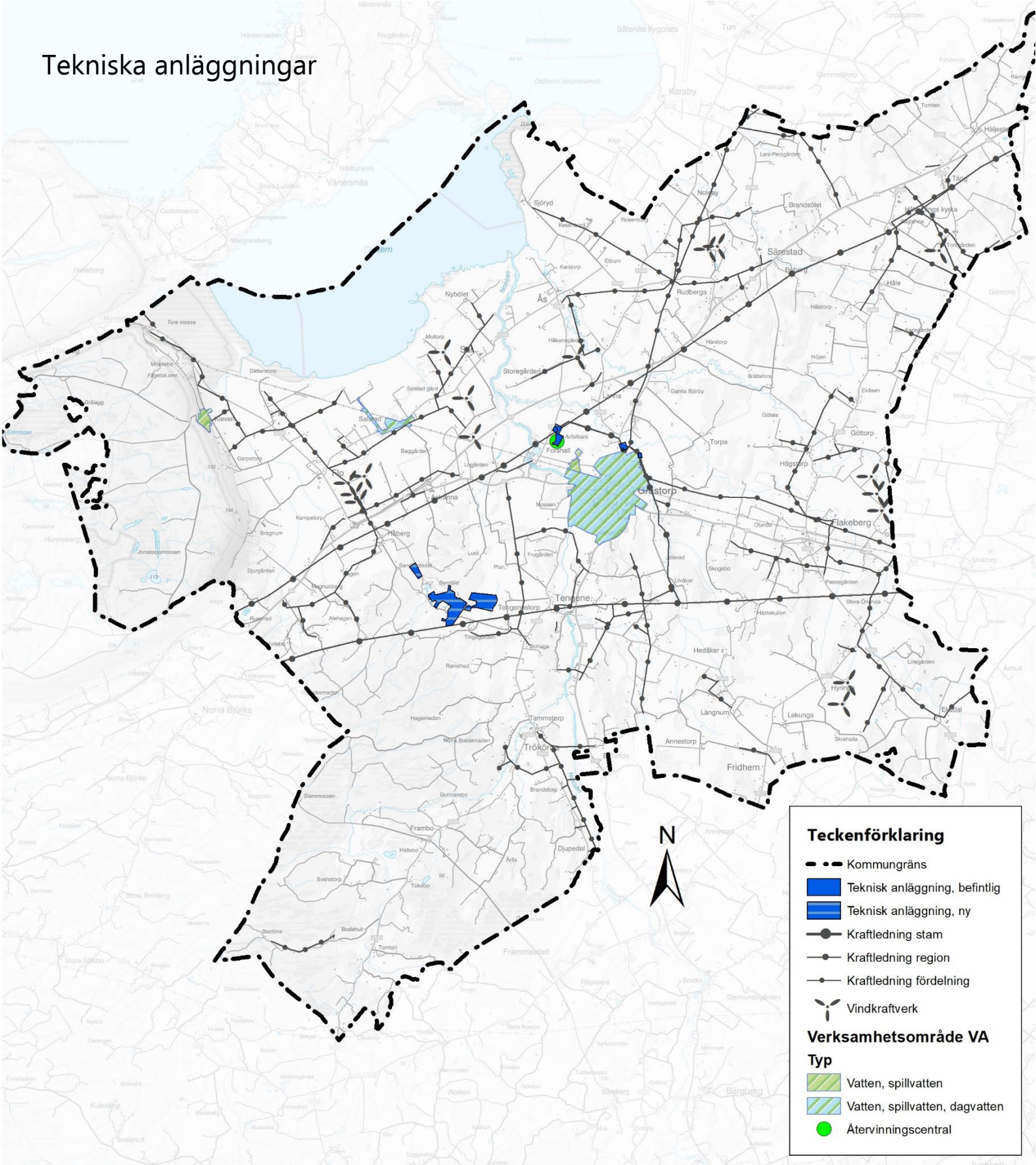
Det rikstäckande kraftledningsnätet är uppbyggt i ett stamnät som förgrenas i regionnät och vidare till lokala elnät.

I Grästorps kommun finns inga stamledningar som ingår i riksnätet. Vattenfall Eldistribution ansvarar för regionnätet i kommunen. Två regionledningar på 130 respektive 40 kV passerar kommunen i öst-västlig riktning. Strax öster om Grästorps tätort knyts dessa ihop med en ledning i nord-sydlig riktning.

För det lokala elnätet ansvarar Grästorp Energi som lokalnätsägare med egen områdeskoncession och inmatningspunkt från regionnätet.

Säkerhetsavstånd till kraftledningar är olika beroende på vilken ledningstyp och spänningsnivå ledningen har. Vid planarbeten eller byggnation i närheten av kraftledningar ska en tidig dialog hållas med ansvarig ledningsägare.

Tekniska anläggningar

Kartan visar: Grästorps verksamhetsområde för vatten och avlopp, samt ytor för tekniska anläggningar, både befintliga och planerade. Även vindkraftverk, kraftledningar samt kommunens återvinningscentral visas.

Krav på bygglov vid solceller eller solfångare

För byggnader som inte omfattas av detaljplan krävs det inte bygglov för solfångare och solceller. Det gäller även för byggnader eller inom bebyggelseområden som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Det gäller även för byggnader som ligger inom olika typer av riksintresseområden. Det krävs alltså aldrig bygglov för att sätta upp solfångare eller solceller på byggnader utanför områden med detaljplan och det gäller även om byggnaden eller området är särskilt värdefullt eller om byggnaden ligger inom ett riksintresseområde.

Det krävs dock alltid en första kontakt med Grästorps Energi, innan installation av solcellsanläggningar, som ska anslutas till det lokala elnätet. Detta gäller oavsett om anläggningen är bygglovspliktig eller inte.

Energiplanering

Grästorps kommun har tidigare haft en energiplan men kommunen är i behov av att ta fram en ny.

Arbete pågår även på delregional nivå, där direktionen för Skaraborgs Kommunalförbund beslutat att gemensamt satsa på energiförsörjning i Skaraborg för att öka tillgången till el och energi. Det pågår en nyindustrialisering där omställningen från fossila bränslen till elektrifiering är en stark drivkraft. Det behövs en tydligt uttalad inriktning som ger bilden av vart Skaraborg behöver vara på väg för att säkerställa den utveckling som eftersträvas. Beslutet består av flera delar där fokus är att ta fram ett planeringsunderlag för kommunernas energiförsörjning.

VATTEN OCH AVLOPP (VA)

Ställningstaganden:

- Kommunen ska vid all samhällsplanering och detaljplanering ha en nära dialog med tekniska enheten avseende VA-försörjning.
- Kommunen ska arbeta med att skapa en tydlig helhetsbild över VA-försörjningen för att kunna

planera framtida investeringar och kunna möta upp framtida utbyggnadsambitioner.

- Kommunen ska ha en aktuell vattentjänstplan, dagvattenpolicy samt en vatten- och avloppsplan.

Förslag till fortsatt arbete:

- Utföra en kapacitetsutredning för vattenförsörjningen avseende hela Grästorps
- Utföra en kapacitetsutredning för avlopp och reningsverk
- En vattentjänstplan är påbörjad och ska antas, VA-plan ska hållas uppdaterad och dagvattenpolicy kan inkluderas där
- Kommunen ska fortsätta med att digitalisera sitt VA-nät för att bland annat underlätta driftplaneringen.

DRICKSVATTEN

Ställningstaganden:

- Kommunens vattentäkter ska skyddas med vattenskyddsområde och föreskrifter som begränsar vad man tillåts göra inom området. Vid bildandet ska tidig dialog ske med berörda parter.
- En kapacitetsutredning för dricksvattenförsörjning ska tas fram.

Planförslag

Anlägga sista etappen av vattenledning från Vänersborg till Grästorps vattenverk.

Förutsättningar

Verksamhetsområde för den allmänna försörjningen av dricksvatten omfattar Grästorps samhälle, Salstad, Flo klev och Ås Solbacken. Grästorps samhälle, Salstad och Ås Solbacken försörjs av dricksvatten från Ryda grundvattentäkt i Vara kommun. Någon reservvattentäkt finns inte inom kommunen.

För att öka robustheten i dricksvattenförsörjningen används idag vatten från Lidköpings kommun (Vänervatten) via avtal med Vara kommun. Om avbrott i dricksvattenleveransen skulle uppstå från Ryda grundvattentäkt kan Grästorps kommun

kompensera bortfallet med ett större inköp av dricksvatten från Lidköpings kommun och på så sätt klara sina vattenleveranser

Grästorps kommun har påbörjat framtagande av en större kapacitetsutredning avseende kommunens dricksvattenförsörjning. Denna utredning kommer att ge förslag på förstärknings- och säkerhetshöjande åtgärder i dricksvattennätet. Utredningsresultatet kommer vara en del av kommunens underlag för kommande dricksvatteninvesteringar.

En avsiktsförklaring om vattenförsörjning finns upprättad mellan Grästorp och Vänersborgs kommun. Båda kommunerna ska samverka för att skapa redundans och minska sårbarheten i dricksvattenförsörjningen vid en eventuell kris. Grästorps kommun har påbörjat byggnation av en vattenledning mellan kommunerna för att kunna leverera vatten över kommungränsen vid händelse av krissituation. Vattenledningen ska kunna användas av båda kommunerna.

En stor del av bebyggelsen på landsbygden får sitt vatten från enskilda brunnar.

Vattenskyddsområde Ryda

Ryda vattentäkt försörjer Grästorps kommun med dricksvatten. Totalt försörjs ca 1 800 hushåll (4 460 invånare). Vattentäkten finns utpekad i Vara kommuns översiktsplan och ska enligt denna skyddas på samma sätt som kommunens egna vattentäkter. Ryda dricksvattentäkt är skyddad genom ett vattenskyddsområde.

AVLOPP

Avloppsvatten kan delas upp i olika begrepp, spillvatten, dagvatten och dränvatten. Spillvatten består av hushållspillvatten och industrispillvatten. Dagvattnet kommer från gator och stuprännor från regn och snösmältning. Dränvatten är vatten från husgrundsdränering och grundvattenreglering.

Spillvatten

Verksamhetsområdet för spillvatten sammanfaller med verksamhetsområdet för vattenförsörjning. I Forshall finns ett reningsverk som betjänar

Grästorps samhälle och Salstad. Recipient för utgående renat avloppsvatten är Nossan som rinner ut i Dättern.

Reningsverket i Forshall är dimensionerat för 4 500 personekvivalenter. Trots att färre personekvivalenter är anslutna har verkets kapacitet stundtals varit otillräcklig, vilket troligen har berott på att en stor del dagvatten och dränvatten nått spillvattennätet via felkopplingar och inläckage. Under 2014 och 2015 har ett stort arbete genomförts med att koppla bort dagvatten från spillvattennätet. Eftersom avloppsreningsverket breddar ut i Nossan och Dättern om en allt för stor mängd dagvatten kommer dit, får denna bortkoppling en positiv effekt på miljön då det blir färre breddningar och vattnet som renas blir mer koncentrerat. Som åtgärd kan det även få viss positiv effekt gällande recipienternas möjlighet att uppnå god status enligt MKN vatten.

En avsiktsförklaring finns upprättad med Vänersborgs kommun om att skicka spillvatten från Grästorps kommun motsvarande 350 pe till Vänersborgs avloppsnät för vidare rening i Holmängens avloppsreningsverk. Detta kommer att minska belastningen på Forshalls reningsverk tills Grästorps utbyggnad av reningsverket är färdigställd.

På landsbygden är en stor andel av avloppsanläggningarna enskilda. Stora delar av kommunens yta avrinner mot Dättern, där det finns övergödningsproblem. Kontrollen av de enskilda avloppen på landsbygden har varit bristfällig. Enskilda avlopp bedöms vara en av flera källor till negativ påverkan på Dättern.

Dagvatten

Verksamhetsområdet för dagvatten sammanfaller med verksamhetsområdet för vatten och spillvatten, förutom i Flo klev och Ås Solbacken, där det inte finns behov av dagvattenledningar på grund av att få fastigheter är anslutna och att andelen hårdgjorda ytor är liten.

Alla dagvattenledningar är separata. Det separerade dagvattnet släpps genom utloppsledningar ut till Nossan och Mjölån och når så småningom Dättern.

VA och landsbygdsutveckling

Som ett led i utvecklingen av landsbygden arbetar Grästorps kommun med att underlätta för anslutning till allmän VA-anläggning. Syftet är dels att minska antalet enskilda avlopp på landsbygden och därmed minska den negativa miljöpåverkan som dessa bidrar till, dels att ge möjlighet till en hög servicenivå på landsbygden över hela kommunen, ge ett mer differentierat bostadsutbud/bostadsbyggande och öka kommunens attraktionskraft.

Inriktningen för arbetet med anslutning till allmän VA-anläggning är att fastigheter ges möjlighet att gå samman och bilda en så kallad vatten- och avloppsförening. *Fiber, Vatten och Avlopp i Flo ekonomiska förening* har bildats för att administrera och genomföra utbyggnad av fibernät samtidigt med ledningar för anslutning till allmän VA-anläggning. Föreningen är öppen för alla landsbygdsboende i kommunen. Utbyggnad av VA och fiber pågår och sker i etapper. Anslutning till föreningens VA-nät är frivilligt, men ledningarna för vatten, avlopp och fiber läggs samtidigt för att få det mest ekonomiska utbytet av satsningen.

Även föreningen *Flo-Sal-Ås Vatten och Fiber ekonomisk förening* har tillgång till den allmänna VA-anläggningen via avtalsanslutning sedan 2013 och tar hand om vattenförsörjning samt fiber i den norra delen av Grästorps landsbygd.

Utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp kan vatten och avlopp lösas genom anslutning till någon av vatten- och avloppsföreningarna på landsbygden alternativt genom enskild anläggning. För en anslutning till allmän VA-anläggning förutsätts att det enskilda hushållet är ansluten till en förening som har avtal med kommunen. För enskilda anläggningar ska kommunens riktlinjer för enskilda avlopp följas. I riktlinjerna ställs olika krav på rening beroende på platsens förutsättningar.

VATTENTJÄNSTPLAN OCH VA-PLAN

I lag (2006:412) om allmänna vattentjänster ställs krav på att alla kommuner från och med 1 januari 2024 ska ha en antagen vattentjänstplan.

Kommunen arbetar med att ta fram en vattentjänstplan som ska redovisa kommunens långsiktiga planer för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster. I vattentjänstplanen kommer det även redogöras för vilka åtgärdsbehov som behöver vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid skyfall. I och med detta arbete kommer antagen VA-plan att ses över. VA-planen ska bestå av tre delar, en VA-översikt som ger en överblick av hela kommunens vatten- och avloppssystem, en VA-policy som ska godkännas av kommunfullmäktige samt en VA-åtgärdsplan. Arbetet sker parallellt med att denna översiktsplan tas fram.

AVFALLSHANTERING

Ställningstaganden:

- I samhällsplaneringen ska utrymmen i bebyggelsen som underlättar återanvändning och återvinning säkerställas.

Planförslag

Ett nytt område för återvinningsstation ska utredas och föreslås inom industriområde Västölet, där planarbete pågår.

Förutsättningar

Grästorps kommun blev medlem i Avfall & Återvinning Skaraborg (A&ÅS) under 2022, och ingår där tillsammans med 12 andra kommuner. Kommunalförbundet ansvarar för planering och utveckling av avfallshanteringen inom medlemskommunerna. I ansvaret ingår också insamling, transport och behandling av hushållsavfall.

Enligt miljöbalken ska varje kommun ha en renhållningsordning med särskilda föreskrifter om hantering av avfall. Grästorps kommun har gemensamma avfallsföreskrifter tillsammans med de andra kommunerna som ingår i A&ÅS. I föreskrifterna beskrivs bland annat avfallsförbundets hantering av avfall från enskilda hushåll och företag som bedriver verksamhet, samt också det avfall som producenterna ansvarar för. Kommunens återvinningscentral ligger i Forshall,

strax norr om Grästorps tätort. Ett förslag om ny placering av återvinningscentralen finns vilket innebär att den placeras på Västölet industriområde.

Ny lagstiftning

I dag ansvarar producenterna för insamling och omhändertagande av förpackningar via Förpackningsinsamlingen. Enligt en ny lag från juli 2022 har insamlingsansvaret flyttats över till kommunerna, i detta fall till A&ÅS, Avfall och Återvinning i Skaraborg. Producentansvaret ligger dock kvar, vilket innebär att producenterna säkerställer omhändertagandet samt ersätter kommunerna för insamlingen. Den nya lagstiftningen innebär att A&ÅS, från 1 januari 2024, ansvarar för insamling av förpackningar från hushållen.

Lagstiftningen kräver även att alla vanligaste förpackningar, senast 1 januari 2027, ska samlas in i separata fraktioner vid de fastigheter de uppstår (fastighetsnära) eller i nära anslutning till den fastighet där förpackningen uppstår (kvarternära). Detta innebär i praktiken att fler sopkärl behöver sättas ut vid samtliga fastigheter. Eftersom kärnen tar plats behöver detta finnas med när områden planeras. En trolig utveckling är att insamlingen i allt större utsträckning kommer att ske på gemensamma platser i respektive bostadsområde. Vid planering av nya områden samt vid ombyggnationer i befintliga områden behöver plats avsättas för detta – särskilt i områden där man vill undvika tung trafik.

RÄDDNINGSTJÄNST

Ställningstaganden:

- Vid planering, lovgivning och projektering ska räddningstjänstens insatstider, utryckningsvägar och brandvatten beaktas.

Planförslag

Ny placering av räddningstjänst ska utredas för att underlätta inställetiden. Placering utreds genom en lokaliseringsutredning.

Förutsättningar

Grästorps befintliga räddningsstation är idag placerad i tätortens norra del och ingår i Räddningstjänsten Skaraborg som utgår från Lidköping. Räddningsstationen är en deltidsräddningsstation vilket innebär att anställda har jour en vecka i månaden och ska vid larm kunna infinna sig på stationen inom 5 minuter. Då räddningsstationen är belägen norr om järnvägen äventyras inställningstiden vid händelse av förbipasserande tåg i samband med utryckning. På grund av detta utreds nu förutsättningarna för att bygga en räddningsstation på en ny plats. En lokaliseringsutredning planeras att utföras under hösten 2023 där olika platser jämförs mot varandra.

FÖRNYBAR ENERGI

Ställningstaganden:

- Kommunen ska på ett övergripande sätt verka för en hållbar omställning.
- Kommunen ska verka för, och ser positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor.

Planförslag

Ett förslag på placering av solcellspark utreds av Solkompaniet på Tengenestorp, strax söder om väg 44. Med de restriktioner som kommer i och med influensområdet för Såtenäs flygflottilj finns det idag ingen planerad utbyggnad av vindkraften. Kommunen bygger kontinuerligt ut en laddinfrastruktur för att stödja och uppmuntra användandet av elbilar.

Mål gällande energiförbrukning

Kommunernas klimatlöften är en satsning inom Västra Götalands klimat 2030 där kommunerna inom Västra Götaland kan välja från 30 klimatlöften att uppfylla innan 2030. Grästorps kommun har antagit åtta klimatlöften, var av tre berör frågan om förnybar energi.

- Vi arbetar strategiskt med att minska klimatpåverkan genom upphandling

- Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal
- Vi energieffektiviserar vårt fastighetsbestånd

Förutsättningar

I kommunen finns större vindkraftverk på Floslätten, vid Särestad i kommunens östra del, samt vid Hyringa i sydöst. Kommunen har haft en positiv inställning till utbyggnad av vindkraft. Hela kommunen ligger dock inom Försvarmaktens stoppområde för höga objekt runt Såtenäs flottiljflygplats och Råda övningsflygplats. Stoppområdet innebär för närvarande att inga nya större vindkraftverk kan uppföras inom kommunen. Stora delar av Grästorps kommun ligger även inom influensområde för väderradar i Vara kommun,

vilket också kan påverka möjligheten att uppföra nya vindkraftverk.

Solcellsanläggningar lämpar sig bättre för kommunen då dessa är lägre anläggningar. Dock medför Såtenäs restriktioner att det tillkommer ökade krav vid byggnation av solceller. Ett arbete utförs just nu av Solkompaniet tillsammans Ecogain där man utreder en plats i Tengenestorp för placering av en ny anläggning på 57 ha fördelat på 3 olika fastigheter. Arrendavtal finns med berörda markägare. Förslaget kommer vara ute på samråd under sommaren 2023 och förväntas vara helt färdigt under senhösten 2023.

Hänsyn och riksintressen

Vid samhällsplanering finns det riksintressen och många andra värden som behöver beaktas, i detta kapitel beskrivs dessa.

Riksintressen

Vid samhällsplanering finns det många värden som behöver beaktas. De flesta regleras i plan- och bygglagen eller i miljöbalken. I detta kapitel beskrivs Grästorps riksintressen samt andra värden och hänsynsaspekter. Det finns även en beskrivning av hur översiktsplanen kan komma att påverka dessa.

De allmänna intressen som är särskilt värdefulla och av betydelse för hela landet kallas riksintressen. Enligt miljöbalken (MB) ska områden som är av riksintresse skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller påtagligt försvåra tillkomsten eller möjligheten att utnyttja områdena eller anläggningarna för avsett ändamål.

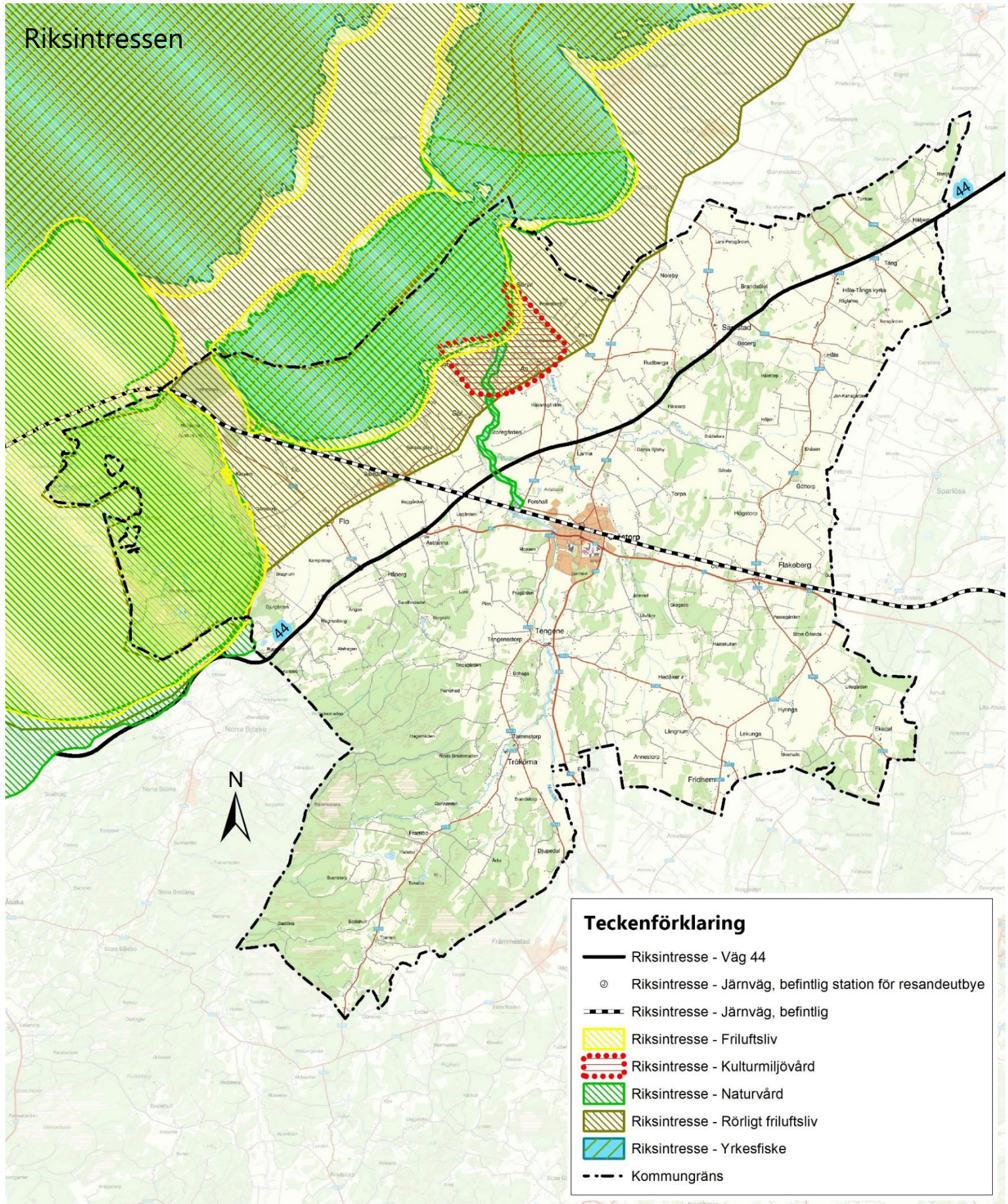
Riksintresseområden i kommunen, som även finns redovisade i kartor bredvid, rör:

- Naturvård MB 3 kap. 6 §
- Kulturmiljövård MB 3 kap. 6 §
- Friluftsliv MB 3 kap. 6 §
- Kommunikationer MB 3 kap. 8 §
- Totalförsvaret MB 3 kap. 9 §
- Rörligt friluftsliv MB 4 kap. 2 §
- Yrkesfiske sjöar MB 3 kap. 5 §

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska kommunen i översiktsplanen visa hur riksintressena tillgodoses och bedöma vilken påverkan eller eventuell skada på riksintressena som planens förslag kan medföra.

Länsstyrelsens uppgift är att samordna de statliga verkens riksintresseanspråk och lämna kommunen det aktuella planeringsunderlag som behövs för bedömningen. Vidare ska Länsstyrelsen för statens del bevaka att riksintressena tillgodoses i planen på det sätt som lagen föreskriver. Om kommunen i planen ger uttryck för en annan uppfattning än Länsstyrelsen om tolkning och innebörd av ett speciellt riksintresse, uppmärksammas detta i Länsstyrelsens granskningsyttrande av planen, och om kommunen vidhåller sin uppfattning även vid antagandet av planen antecknas detta särskilt i planhandlingarna. Utöver de utpekade riksintressena finns det många andra värden kopplade till mark- och vattenområden som kommunen ska ta hänsyn till i sin planering av den fysiska miljön. I det följande finns en beskrivning av förekommande riksintressen och övriga värden med redovisning av hur de är berörda av planens förslag och hur de är tillgodosedda i planförslaget.

Riksintressen

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD - MB 3 KAP 6 §

Kartan, på s.114, visar: Riksintresseområden för naturvård ska representera svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa på naturens mångfald. Natura 2000-nätverket är ett europeiskt samarbete med syfte att bevara skyddsvärt växt- och djurliv för framtida generationer. I Sverige är samtliga Natura 2000-områden klassade som riksintressen.

Dättern med omgivningar

I översiktsplanen föreslås att området runt Tore mosse och Sjöryd utvecklas inom friluftsliv och besöksnäring. Platserna berörs av riksintresse för naturvård samt Natura 2000-område. Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplan för naturreservatet.

Halle- och Hunneberg

Bergen berörs av riksintresse för naturvård samt Natura 2000-område. Ianspråktagande av mark inom Hunneberg för utveckling av friluftsliv och besöksnäring kan påverka naturmiljön negativt. I riksintressets värdebeskrivning anges att en förutsättning för bevarande är att helt undvika större landskapsförändrande ingrepp så som tåkter, kraftledning, dikningar och nya vägar.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Utveckling av friluftsliv och besöksnäring på Hunneberg, Tore mosse och Sjöryd kan påverka naturmiljön i områdena negativt beroende på typ och omfattning. Hur utvecklingen ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd, behöver utredas vidare. Ett större antal åtgärder bedöms kunna innebära en skada på riksintresset.

I övrigt föreslår inte planen något som bedöms påverka kommunens Natura 2000-områden eller riksintressen för naturvård negativt.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖ - MB 3 KAP 6 §

Kartan på s.114, visar: När ett område klassas som riksintresse för kulturmiljön innebär det att kulturmiljön i området är unik eller av särskild betydelse för länet, landet eller internationellt. Inom område av riksintresse för kulturmiljövården får inga åtgärder vidtas som kan innebära skada på kulturmiljön.

Ås kyrkomiljö

I Grästorps kommun är Ås kyrkomiljö utpekad som riksintresse för kulturmiljövården. Området omfattar Ås kyrka, Sjöryds herrgård, en storhög från järnåldern, stenåldersboplatser och omgivande odlingslandskap med enskiftesstruktur.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Planen föreslår ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring runt Sjöryd. Området angränsar till riksintresse för kulturmiljövård, Ås kyrkomiljö. I samband med ett tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd behöver riksintresset beaktas, t.ex. vid utformning och placering av skyltar. Riksintresset kan påverkas indirekt genom åtgärder som kan ge visuell effekt från platser utanför riksintresseanspråkets geografiska avgränsning.

RIKSINTRESSEN FÖR FRILUFTSLIV OCH RÖRLIGT FRILUFTSLIV - MB 3 KAP 6 §, 4 KAP 2 §

Kartan, på s.114, visar: Med **friluftsliv** anses vistelse utombus i natur- eller kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser. Ett områdes värde för **friluftsliv** handlar till stor del om tillgänglighet, upplevelser och aktiviteter. Ett aktivt **friluftsliv** har stor betydelse för folkhälsan. Möjligheterna till vardagsmotion är i stor grad beroende av tillgång till när-rekreations- och strövområden, fritidsanläggningar och säkra gång- och cykelvägar.

Vänern - delområdet Vänersborg-Vänersnäs

Vänern med öar och strandområden omfattas av särskilda hushållningsbestämmelser och är av riksintresse. Inom Grästorps kommun berörs hela området runt Dättern. Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Halle- och Hunneberg

Hunnebergs plataberg utgör även område av riksintresse för friluftsliv. Här finns goda möjligheter till naturstudier, strövande, vandring, skidåkning, bär- och svamplockning, utförsåkning, fritidsfiske och jakt. Exploatering i form av nya vägar, kraftledning, dikningar, omfattande kalavverkningar är åtgärder som påtagligt kan skada områdets friluftslivsvärden.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Utveckling av områdena Hunneberg, Sjöröd och Tore mosse berörs av riksintresse för friluftsliv. Möjligheten att tillgodose riksintressets värden förutsätter att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten. Hur utvecklingen ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd, behöver utredas vidare.

RIKSINTRESSE FÖR KOMMUNIKATIONER - MB 3 KAP 8 §

Kartan, på s.114, visar: Mark- och vattenområden som är av riksintresse för **kommunikationer** ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Grästorps kommun ligger i ett kommunikationsstråk som sträcker sig från Trestad i väst mot Mälardalen i öst. Genom kommunen passerar väg 44, väg 47 och järnvägen Älvsborgsbanan. Stråket har bland annat stor betydelse för näringsliv, pendling och transporter inom regionen, men även på en nationell nivå. I Grästorps kommun utgör väg 44 och Älvsborgsbanan riksintresse för kommunikationer.

Väg

Väg 44 och väg 47 utgör stommen i Grästorps vägnät. De båda vägarna är viktiga öst-västliga förbindelser mellan E45 och E6 i väster och E20 i öster. Väg 44 och väg 47 går i gemensam sträckning mellan Trollhättan och Tre Älgar, strax väster om Grästorps tätort. Väg 44 går sedan i nordostlig riktning mot Lidköping och väg 47 sträcker sig i sydostlig riktning genom Grästorps tätort och vidare mot Falköping.

Väg 47 kommer dock förändra sin sträckning i och med den nya förbifarten, då väg 47 istället kommer ledas via nuvarande väg 2561, Östra vägen. Detta förväntas ske under 2024.

Järnväg

Älvsborgsbanan, järnvägen mellan Uddevalla och Borås som går genom Grästorp är av riksintresse. Järnvägen används huvudsakligen för persontrafik men används även för omledningstrafik. Banan förbinder Västra stambanan, Norge/Vänerbanan, Kinnekullebanan samt Norra och Södra Bohusbanan. I kommunen finns en station längs Älvsborgsbanan. Denna ligger i Grästorps tätort och är av riksintresse. På Grästorps station stannar tåg som trafikerar sträckan mellan Uddevalla - Borås - Varberg ungefär 10 gånger per dag i vardera riktningen.

I översiktsplanen föreslås en ny vägförbindelse mellan Jon-Jespersgatan och Bengt-Olovsgatan i Grästorps tätort samt en planskild gång- och cykelväg i centrum som berör Älvsborgsbanan som är av riksintresse.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Planen föreslår en ny vägförbindelse i Grästorps tätort samt en planskild gång- och cykelväg i centrum som berör riksintresset. Planerade åtgärder kommer först genomgå en funktionsutredning, och därefter prövas i järnvägsplan och detaljplan. Ett genomförande av förbindelserna bedöms kunna ske utan skada på riksintresset.

En ny VA-ledning planeras från Salstad till Grästorp, beroende på val av sträckning kan riksintresset för kommunikation (järnvägen) komma att behöva tas hänsyn till. Vidare utredningar får utreda hur stor dess påverkan blir.

RIKSINTRESSE FÖR YRKESFISKE - 3 KAP 5 §

Kartan, på s.114, visar: Områden som är av riksintresse för yrkesfisket är utpekade inom havsområde, sjöar och vattendrag samt för fiskehamnar.

Havs- och vattenmyndigheten lämnar uppgifter om områden som är av riksintresse för yrkesfiske enligt Miljöbalkens 3 kap. 5 §. Riksintresset innebär att planeringen för användning av mark- och vattenområden ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden i både havet och inlandsvatten. Det är också avgörande att planeringen säkerställer nödvändig infrastruktur av hamnar med service för fiskefartygen och som erbjuder lämpliga möjligheter för landning av fångsten.

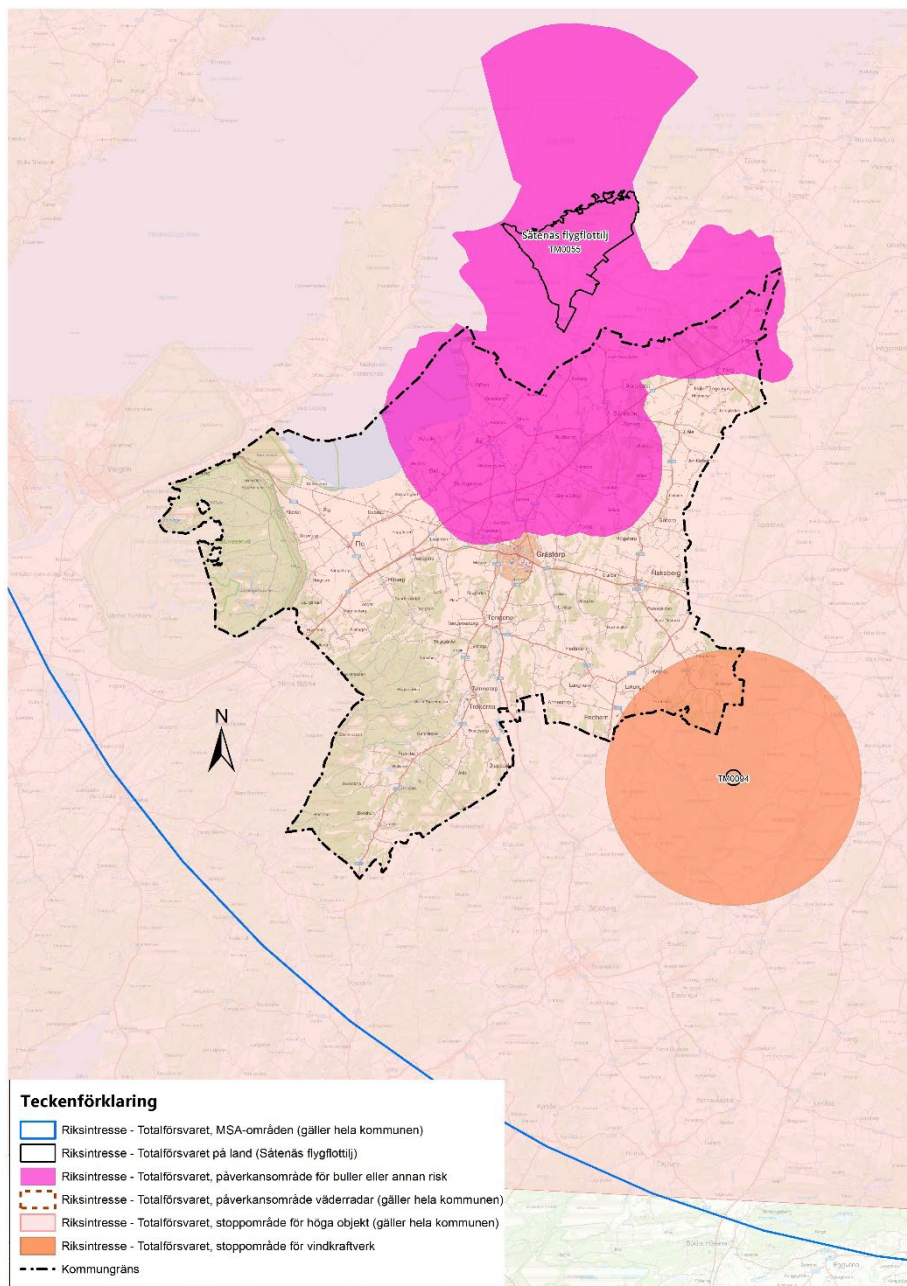
Inom Grästorps kommun utgör Dättern riksintresse för yrkesfiske.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Inga förändringar som kan skada riksintresset på ett påtagligt sätt föreslås i översiktsplanen.

RIKSINTRESSE FÖR TOTALFÖRSVARET - MB 3 KAP 9 §

Kartan nedan visar: Riksintressen för totalförsvarets militära del regleras i kap. 9 § miljöbalken. Enligt denna paragraf ska mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret så långt det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Områden som är av riksintresse för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomst eller användning av anläggningarna. Enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska ett riksintresse för totalförsvarets militära del ges företräde vid en avvägning mellan oförenliga riksintressen.

I Grästorps kommun finns följande intresseområden för Försvarsmakten:

- Påverkansområde för buller eller annan risk (Såtenäs flottilflygplats samt Råda övningsflygplats)
- Stoppområde för höga objekt (Såtenäs flottilflygplats samt Råda övningsflygplats)
- MSA-områden (Såtenäs flottilflygplats samt Råda övningsflygplats)
- Stoppområde för vindkraftverk (Vara väderstation)
- Påverkansområde väderradar (Vara väderstation)

Det bedömda påverkansområdet avseende buller och hinderfrihet är omfattande och berör stora delar av Grästorps kommuns norra del. Gränsen för påverkansområdet sammanfaller med centralortens utbredning i nordlig riktning. Verksamheten pågår både under dag- och kvällstid och påverkar bebyggelseplanering både avseende buller och hinderfrihet. Försvarsmakten har i ett beslut från 2019-12-18 preciserat riksintressena enligt 3 kap 9 § MB. För flygplatserna redovisas påverkan av buller och hinderfria områden. Redovisat påverkansområde utgår från beräknad utomhusnivå LAmax 80 dBA från dimensionerande verksamhet vid flygplatsen. Hela kommunen berörs av stoppområde för höga objekt och MSA-område. Delar av kommunens östra del utgörs även av stoppområde för vindkraftverk.

Genom bestämmelserna i miljöbalken ska riksintresset skyddas mot åtgärder som kan innebära påtaglig skada. Försvarsmakten förtydligar att påtaglig skada kan uppstå då åtgärder medför direkta eller indirekta begränsningar i vilken verksamhet som kan utföras på eller kring flygplatsen/flottiljen.

Exempel på sådana åtgärder kan vara:

- Uppförande av störningskänslig bebyggelse inom påverkansområdet för buller eller annan risk.
- Uppförande av höga objekt inom stoppområde för höga objekt, område med särskilt behov av hinderfrihet eller MSA-område.
- Införandet av begränsningar så som områdesskydd som på något sätt förändrar

möjligheterna till nyttjande av riksintresseområdet.

- Planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv inom påverkansområdet för buller eller annan risk.

Vidare anges i miljöbalken att vid konflikt med andra riksintressen ska totalförsvarets intressen ges företräde.

För att möjliggöra bevakning av riksintressena ska Försvarsmakten i ett tidigt skede remitteras vid följande ärenden inom de redovisade områdena:

- Planläggning samt bygglovsprövning utanför detaljplanelagt område.
- Byggnader och andra objekt högre än 20 m över mark belägna utanför sammanhållen bebyggelse, och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse.
- Vägar och järnvägar där kommunen detaljplanelägger för en järnvägshub/station eller liknande.
- Ledningar/kablar
- Sjökablar i hav, sjöar och vattendrag
- Tåktverksamhet
- Områdesskydd enligt miljöbalkens 7:e kapitel

Civil luftfart

Flygplatser och Luftfartsverket är sakägare för civil luftfart. Alla byggnadsobjekt oavsett typ som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc. som är högre än 20 meter över mark- eller vattenytan ska remitteras till Luftfartsverket. Detta gäller oavsett position på svenskt territorium. Befinner sig objektet till havs eller i insjö ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Berörda flygplatser ska alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA/TAA-yta ca 80 km ut från flygplatsen.

Såtenäs flottiljflygplats

Flygplatsen är utpekad som riksintresse för totalförsvaret. Försvarsmakten har definierat riksintresset för verksamhetens bullerpåverkan att utgöra ett influensområde för buller, och säkerhet. Påverkansområdet avseende buller har av Försvarsmakten definierats som beräknade utomhusnivån LAmax 80 dB för det definierade flygvägsystemet. Hela kommunen ligger dessutom inom ett s k stoppområde för höga objekt kring flygplatsen.

I översiktsplanen föreslås att en restriktiv syn ska tillämpas vid prövning av ny bebyggelse inom influensområde för Såtenäs flottiljflygplats. Alla plan- och bygglovsärenden inom detta område ska remitteras till Försvarsmakten i enlighet med riksintressebeslutet. Dessutom gäller enligt bestämmelser i PBL 9 kap 4 d att bygglov ska sökas för samtliga åtgärder som enligt PBL normalt är bygglovsbefriade.

Ingen ny bebyggelse föreslås inom påverkansområdet förutom en mindre del av området Kilen, där kommunen vill pröva möjligheten till att komplettera bebyggelsen norr om Grästorps tätort. Även ett av utredningsområdena för ny verksamhetsmark, Gaddeberga, ligger inom

påverkansområdet till Såtenäs riksintresse. Verksamheter är inte en störningskänslig bebyggelse såsom bostäder varför området kan utredas för verksamheter.

Kommunen har inte föreslagit någon ny landsbygdsbebyggelse inom Såtenäs påverkansområde. Flakeberg, Salstad, Tengene, Flo och Frambo ligger alla utanför det bullerpåverkade området, vilket är byar där det tillåts en generell komplettering med bebyggelse som förhåller sig till ställningstagandena för landsbygdsbebyggelse. Det tillåts även tillkomma enstaka nya hus inom det som kallas landsbygd i kartan, där prövning får ske från fall till fall. Även här ska ställningstagandena för landsbygd vara vägledande.

Väderradarstationen i Vara är av riksintresse för totalförsvaret. Riksintresset kan framförallt skadas av vindkraftsetableringar för nära väderradarstationerna. Inga vindkraftverk får uppföras inom 5 km radie (stoppområde) och ut till 20 km måste särskilda analyser genomföras.

Bedömd påverkan på riksintresset:

Planen föreslår ett strategiskt utvecklingsområde norr om tätorten inom område Kilen, där en mindre del av området berörs av riksintressets påverkansområde för buller eller annan risk. Utifrån rådande bullerförutsättningar kommer framtida lämplig markanvändning prövas i en detaljplan. Om och hur bebyggelsen och riksintresset kan kombineras, utreds vidare i ett planskede.

Inom påverkansområde för buller eller annan risk föreslås en utveckling av friluftsliv och besöksnäring för området runt Sjöryd. Beroende på utformning och antalet besökare så kan detta påverka riksintresset för totalförsvaret.

Natur- och vattenmiljö

LANDSKAPSBILD

Kommunen ligger i en utpräglad jordbruksbygd på den vidsträckta och flacka Västgötaslätten. I norr och öster karaktäriseras landskapet av det storskaliga slättlandskapet, medan landskapet i de centrala och södra delarna är mer småskaligt, kuperat och varierat. I såväl det öppna jordbrukslandskapet som i det småbrutna ligger flera mindre byar och bebyggelsegrupper. Genom de goda förutsättningarna för odling har jordbruket sedan lång tid tillbaka varit en viktig näring i kommunen, något som också tar sig ett stort uttryck i landskapet. De mänskliga avtrycken så som ett stort antal kyrkor, värdefulla kulturmiljöer och fornlämningar vittnar om en välmående bygd, både i dåtid och nutid. De olika landskapskaraktärerna beskrivs nedan.

Storskaligt, flackt och öppet jordbrukslandskap

Det storskaliga, öppna slättlandskapet domineras av flack åkermark. Små nivåskillnader i landskapet, åkerholmar, skogsdungar, alléer och vattendrag samt gårdsbebyggelse omgiven av vegetation bidrar till variationen i landskapet. Bebyggelsen ligger dels som enstaka brukningscentra till utskiftade gårdar, dels i byar eller i grupper i anslutning till det allmänna vägnätet, som i Flo och Salstad. Bebyggelsegrupperna ligger ofta utmed vägar, intill kyrkor, vid järnvägen eller i anslutning till ett höjdparti eller en skogsdunge. I det öppna jordbrukslandskapet finns flera större vindkraftverk uppförda under senare tid.

Småbrutet jordbrukslandskap

Det småbrutna landskapet i kommunens centrala och södra delar är småskaligt och varierat, med åker- och betesmark i de flackare delarna och med löv- och barrskog på höjdparter. Bebyggelsen ligger spridd inom stora delar av det småbrutna landskapet, ofta i randen mellan den öppna åker- eller betesmarken och ett skogklätt höjdparti. Inom denna landskapstyp finns flera byar eller bebyggelsegrupper, däribland Tengene och

Flakeberg. Den tätare bebyggelsen ligger ofta i anslutning till en allmän väg, en kyrka eller en tidigare järnvägsknutpunkt. Utöver det kommersiella jordbruket finns många mindre gårdar med djurhållning eller odling i liten skala, exempelvis hästgårdar.

Dättern med strandängar

Dättern, i kommunens nordvästra del, är en grund vik med stränder beväxna med bladvass på vidsträckta områden. Dättern har bland annat stor betydelse för fågellivet. Området och fågeltornen besöks av fågelintresserade under hela året. Dättern omges av ett flackt och öppet jordbrukslandskap. På grund av de små nivåskillnaderna har jordbruket runt Dättern historiskt varit förenat med kampen mot översvämningar. Idag skyddas jordbruksmarken av vallar. Längs Dätterns stränder finns några enstaka gårdar.

Hunneberg, platåberg

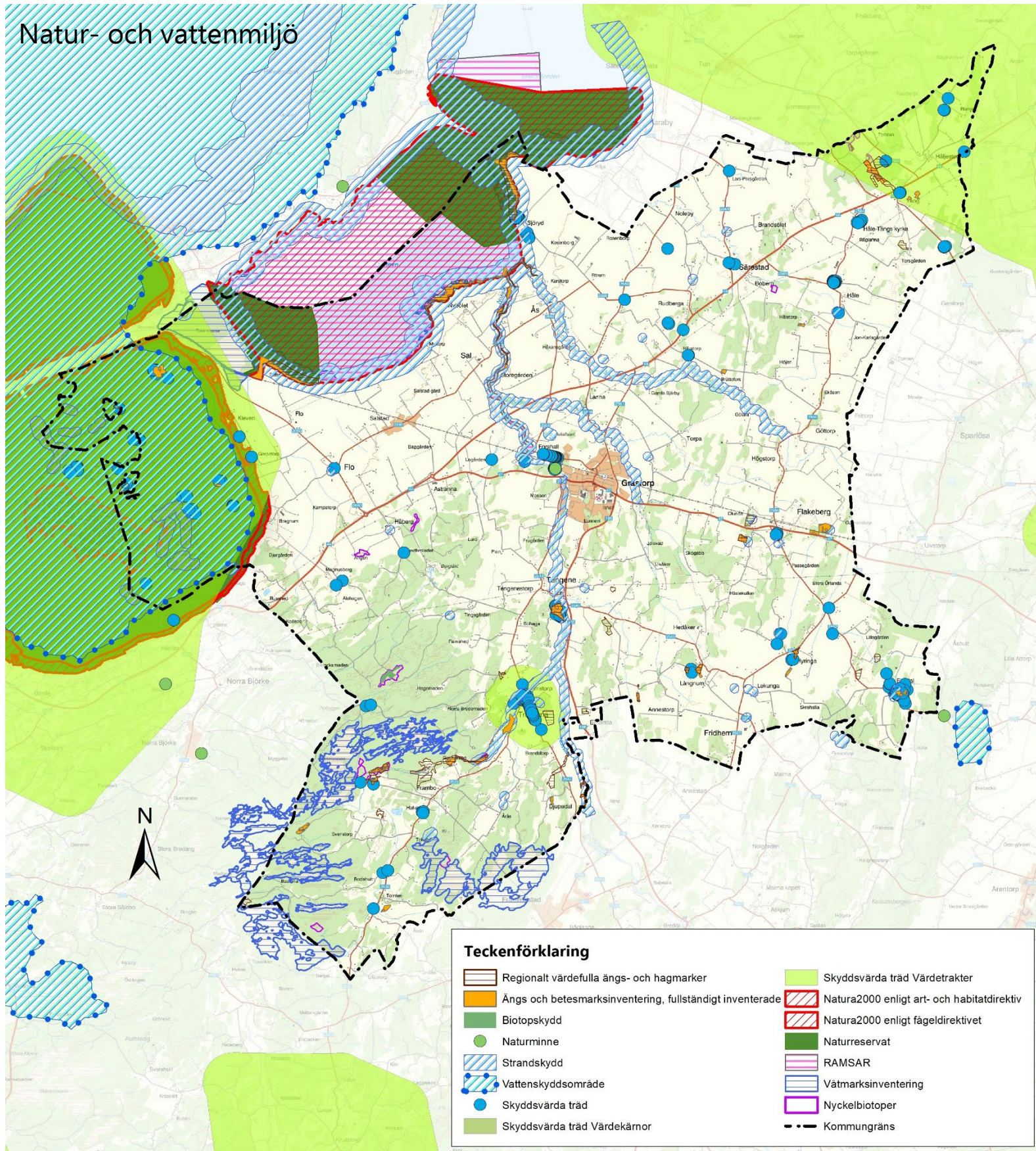
Halle- och Hunneberg reser sig över det flacka jordbrukslandskapet vid Vänerns sydspets, i kommunens nordvästra del. Berget är synligt på långt håll i de öppna omgivningarna. Hunneberg ligger delvis inom Grästorps kommun och delvis inom Vänersborgs kommun. Halleberg ligger helt inom Vänersborgs kommun. Platåbergen står i stor kontrast till de flacka omgivningarna. De båda bergen hyser höga naturvärden, har stor betydelse för friluftslivet och utgör unika landskapselement. Hunneberg erbjuder en storslagen utsikt över Vänern med Dättern och det omgivande jordbrukslandskapet. Hunnebergs topp är glest bebyggd. Bebyggelsen ligger istället vid bergets fot som exempelvis vid Flo klev.

Skog med inslag av våtmarker

De sydvästra delarna av kommunen består av tätbevuxna skogsområden, som till stora delar utgörs av produktionsskog, och med inslag av våtmarker. Områdena är relativt svårtillgängliga och glest bebyggda. Dessa delar av kommunen är inte tillgängliga via det allmänna vägnätet, utan nås via ett enskilt vägnät av som ofta utgörs av grusbelagda mindre skogsvägar. Bebyggelse förekommer som enstaka bostadshus. Inga byar eller grupper av bebyggelse finns i området. Nedanför Hunneberg ligger Tore mosse som också den är svårtillgänglig och utan bebyggelse.

Natur- och vattenmiljö

Nossan

Kommunens största vattendrag Nossan börjar i söder vid gränsen till Essunga kommun, och rinner ut mot Dättern i norr. Ån har flera biflöden inom kommunen, däribland Mjölån och Lillån. Grästorps tätort och flera av kommunens byar ligger längs Nossan eller dess biflöden. Nossans stränder kantas till stora delar av lövträd och vattendraget är ett viktigt landskapselement i det annars till stora delar flacka och öppna jordbrukslandskapet. Ån hyser naturvärden och har stor betydelse för friluftslivet.

Grästorps tätort

Grästorp är en ung ort, som har vuxit upp sedan början av 1900-talet. Orten är centrum i kommunen och den samlande punkten för kommuninvånarna. Som längst är avståndet från kommungräns till tätort knappt 1,5 mil. Bebyggelsen är småskalig, med centrumbebyggelse i två till tre våningar och en stor andel småhus. Grästorps kyrka och Lantmännens silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation.

NATURMILJÖ

Platåbergen Halle- och Hunneberg samt Dättern med omgivning är riksintresse för naturvärden. Områdena Hunneberg och Dättern är även utpekade natura 2000-områden och naturreservat.

Rasbranterna kring Halle- och Hunneberg är de största i sydsverige och saknar motsvarighet i landet. I branterna runt bergen finns regionens största sammanhängande ädellövskogar.

Hunneberg ingår i Platåbergens Unesco Globala Geopark och erhöll sin internationella titel 2022.

Utmärkelsen innebär att platåbergslandskapet har geologiska platser och landskap som är av internationell betydelse – något som ses som världsunikt.

Geoparken berättar om sambanden mellan geologi, biologi och kulturhistoria och ger förståelse för hur vi kan förvalta våra naturresurser och vår planet på ett hållbart sätt. Grästorps kommun är verksamhetsägare till Platåbergens Geopark som är ett samarbete mellan totalt nio kommuner.

Unesco Global Geopark

Det välbesökta friluftsområdet Hunneberg ingår i Platåbergens Unesco Globala Geopark, som erhöll sin internationella titel 2022. Utmärkelsen innebär att platåbergslandskapet har geologiska platser och landskap som är av internationell betydelse – något som ses som världsunikt.

En Geopark har tre kärnuppgifter enligt Unesco:

- Utveckla besöksnäringen och turismen i området på ett hållbart sätt
- Sprida kunskap och berätta om sambandet mellan geologi och natur- och kulturarv.
- Bidra till att området förvaltas med tanke på kommande generationer.

Geoparkens övergripande vision/uppgift är att:

- Bidra till att öka möjligheterna för utveckling av en hållbar besöksnäring i platåbergslandskapet
- Sprida kunskap om och stärka intresset för platåbergslandskapets geologi
- Öka kunskapen om och se till att viktiga geologiska naturvärden bevaras
- Stärka varumärket platåbergslandskapet nationellt och internationellt
- Stimulera delaktighet och initiativ från organisationer, föreningar, företag och privatpersoner
- Säkra en internationell Unesco-certifiering av platåbergslandskapet

SÄRSKILDA HUSHÅLLNINGSBESTÄMMELSER - MB 4 KAP 2 §

Vänern med öar och strandområden omfattas av särskilda hushållningsbestämmelser och är av riksintresse. Inom Grästorps kommun berörs hela området runt Dättern och Hunneberg. Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får endast komma till stånd om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden.

NATURA 2000

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i EU, vars syfte är att bevara och skydda den biologiska mångfalden ur ett europeiskt perspektiv. De områden som ingår i nätverket har valts ut för att de innehåller naturtyper som är listade i EU:s fågeldirektiv (fågelarter, SPA) och art- och habitatdirektiv (naturtyper och övriga arter, SCI). I Sverige är alla Natura 2000-områden även riksintressen enligt 4 kap i miljöbalken.

Det krävs tillstånd av Länsstyrelsen att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även verksamheter som bedrivs utanför Natura 2000-området och som medför en betydande påverkan på naturområdet.

I Grästorps kommun finns tre Natura 2000-områden:

- Dättern, SE0530126 (SPA/SCI)
- Halle- och Hunnebergs branter, SE0530029 (SPA/ SCI)
- Öjemossarna, SE0530030 (SPA/SCI)

Riksintresseområden för naturvård ska representera svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa på naturens mångfald. Natura 2000-nätverket är ett europeiskt samarbete med syfte att bevara

skyddsvärd växt- och djurliv för framtida generationer. I Sverige är samtliga Natura-2000 områden klassade som riksintressen.

Dättern med omgivningar omfattar Dättern med strandängar och den del av Nossan som rinner mellan Dättern och Forshall. Inom området finns stora vassområden med värdefulla rast- och häckningslokaler för fågel och en representativ naturbetesmark som är en betad sötvattensång vid Dätterstorp. Dättern är ett av landets mest värdefulla reproduktionsområden för gös. Nossan utgör bland annat lekområde för asp och utgör livsmiljö för strömlevande öring och nissöga.

Halle- och Hunneberg är plåtåberg med pelarförklyftande diabas i lodbranterna och välutvecklade talusbranter nedanför. I branterna runt bergen finns regionens största sammanhängande ädellövskogar, med mycket rik förekomst av kryptogamer med många rödlistade arter. På bergen finns värdefulla skogsmyrmiljöer.

I och med de goda förutsättningarna för fåglar samt fisken gös har Dättern pekats ut som Natura 2000-område. De artrika rasbranterna samt myrmiljöerna på Halle- och Hunneberg utgör också Natura 2000-områden.

I översiktsplanen föreslås ingen förändrad markanvändning, som kan påverka värdena i Dättern eller Nossan på ett negativt sätt. Runt både Dättern och Nossan är det strandskyddat område där det krävs dispens för åtgärder som kan påverka strandmiljön samt växt- och djurlivet. I översiktsplanen föreslås en utveckling av friluftsliv och besöksnäring på Hunneberg. En sådan utveckling bedöms kunna ske på ett sådant sätt så att värdena i Natura 2000-området inte kommer till skada. Om värdet bedöms påverkas ska tillstånd sökas hos Länsstyrelsen.

SKYDD AV NATUROMRÅDEN

Naturresevat

Enligt miljöbalken (MB 7 kap 4 §) får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturresevat av länsstyrelsen eller kommunen i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla

naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Varje reservat har ett särskilt syfte och har skyddsföreskrifter som anger vad som gäller inom området. Skötselplaner finns upprättade. Länsstyrelsen kan, om det finns särskilda skäl, ge dispens till att utföra åtgärder i strid mot föreskrifterna.

I Grästorps kommun finns fem naturreservat:

- Dättern I Frugårdssund, nordöstra delarna av Dättern
- Dättern II Dätterstorp, sydvästra delarna av Dättern
- Halle- och Hunnebergs rasbranter
- Halle- och Hunnebergs plåtåer
- Öjemossarna

I översiktsplanen föreslås att en utveckling av friluftslivet får ske på Hunneberg. Utvecklingen kan i stora delar ske i linje med reservatsföreskrifterna, och bedöms därför inte påverka naturreservatet. Om värdet bedöms påverkas ska tillstånd sökas hos Länsstyrelsen.

Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett nyttjanderättsavtal som kan tecknas mellan en markägare och staten genom Skogsstyrelsen eller länsstyrelserna. Även kommuner kan teckna naturvårdsavtal.

Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de höga naturvärden som redan finns. Naturvårdsavtal anses som en nyttjanderätt enligt jordabalken. I avtalet regleras:

- hur naturvärden ska bevaras och utvecklas
- vad markägare ska avstå ifrån
- vilken ersättning som utgår
- hur lång tid avtalet gäller

Det går att teckna naturvårdsavtal både för områden som behöver utvecklas fritt och för områden där det behövs en naturvårdande skötsel för att naturvärdena ska bestå och utvecklas.

Djur- och växtskyddsområde

Syftet med djur- och växtskyddsområden är att skydda sällsynta eller störningskänsliga arter. Inom

området får länsstyrelsen eller kommunen meddela särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens rätt att upprätthålla sig inom området (MB 7 kap 12 §). Inom Grästorps kommun finns ett fågelskyddsområde, Mossebo, vid Hunnebergs östra brant.

Naturminne

Ett naturminne är ett särpräglad naturföremål som behöver skyddas eller särskilt vårdas (MB 7 kap 10 §). I kommunen finns ett naturminne, vilket består av tolv ekträd vid Forsöle.

Biotopskydd

Små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda skyddas som biotopskyddsområden. De utgör livsmiljöer som är viktiga att bevara för den biologiska mångfalden. Biotoperna är också viktiga för vanligare arter, samt underlättar spridningen av växter och djur mellan större naturområden. Ur ett landskapsperspektiv bidrar de med höga natur- och kulturvärden samt till den visuella upplevelsen av ett landskap. Biotopskyddet bidrar också till att Sverige uppfyller FN:s överenskommelse om biologisk mångfald, samt de nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit. Biotopskyddsområden skiljer sig från till exempel naturreservat genom att det är ett antal namngivna biotop typer som får skyddas som biotopskyddsområde.

Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om biotoperna påverkas, krävs en biotopskyddsprövning som görs av Länsstyrelsen. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. Vid prövning av en åtgärd som underlättar för jordbruket ska det anses finnas särskilda skäl om åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark och biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses.

Det finns två olika former av biotopskyddsområde. Den ena innebär ett generellt skydd för vissa

biotop typer, och den andra att skydd för en särskild biotop beslutas i varje enskilt fall:

Generellt biotopskydd enligt MB 7 kap 11 § gäller för:

- alléer
- källor med omgivande våtmark i jordbruksmark
- odlingsrösen i jordbruksmark
- pilevallar
- småvatten och våtmarker i jordbruksmark
- stenmurar i jordbruksmark
- åkerholmar

Sådana småbiotoper finns i jordbruksmarken på många platser i kommunen och ska så långs som möjligt förbli opåverkade.

Skydd för en enskild biotop

Den andra formen av biotopskyddsområde är då biotoper utgörs av ett särskilt biotopskyddsområde, som beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun. Biotopskyddsområden bildade på detta sätt är alltid markerade i terrängen. I Grästorps kommun finns ett område som utgör ett biotopskyddat område, Vargemossen, i västra delen av kommunen. Området förvaltas av Skogsstyrelsen. Det finns även ett antal nyckelbiotoper runt om i kommunen.

Artskydd

Artskydd regleras genom artskyddsförordningen och finns för att skydda samt gynna växt- och djurarter som på något sätt hotas av människans verksamheter. Om en art försvinner kan det få konsekvenser i en framtid, konsekvenser som inte går att förutsäga idag. Arterna i kombination med deras livsmiljöer utgör en viktig del i den biologiska mångfalden som är livsviktig för mänskligheten. Alla arter kanske inte verkar omedelbart nyttiga för människan, men arterna påverkar och är beroende av varandra.

Artskyddsförordningen innebär ett förbud att bland annat förvara, transportera, exportera och importera vissa vilda djur och växter eftersom arterna behöver ett extra skydd. Naturvårdsverket ansvarar för de flesta bestämmelserna men Jordbruksverket ansvarar för att ge undantag i ett fåtal fall.

Fridlysta arter

Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna. Fridlysning kan också ske för att uppfylla internationella åtaganden. Fridlysta arter har ett starkt lagskydd. De regler som anger vilka arter som är fridlysta finns i artskyddsförordningen. Alla växt- och djurarter som är betecknade med bokstaven ”N” eller ”n” i bilaga 1 till förordningen och alla växt- och djurarter i bilaga 2 är fridlysta. Till exempel är alla orkidéer, groddjur, kräldjur, fladdermöss och vilda fåglar fridlysta.

Exempel på åtgärder som kan skada fridlysta arter:

- Fånga eller samla in djur och djurens ägg, rom och larver.
- Gräva upp växter, att samla in växter eller deras frön.
- Renovera utrymmen där fladdermöss lever.
- Rensa diken där groddjur lever.
- Fälla träd där fridlysta arter lever.
- Täcka platser där djur och växter lever med jord, grus eller timmer.

Det krävs dispens från Länsstyrelsen för att göra åtgärder som kan påverka fridlysta arter eller deras livsmiljöer.

Eftersom artskyddslagstiftningen är en förbudslagstiftning, blir det viktigt att hantera artskyddsfrågor tidigt i planeringsprocessen. Skyddet är utformat som ett strikt skydd, det finns alltså ingen rimlighetsavvägning mellan olika intressen. I samband med att naturvärdesinventeringar görs inom detaljplaneprocessen utreds vilka naturtyper och arter som förekommer inom undersökningsområdet.

Ramsarområden

Ramsarkonventionen är en global naturvårdskonvention om att bevara våtmarker och vattenmiljöer och att nyttja dem på ett hållbart sätt. Sverige har ratificerat konventionen. Inom Grästorps kommun utgör Dättern ett ramsarområde.

ÖVRIGA OMRÅDEN MED NATURVÄRDEN

Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper är skogsområden med mycket höga naturvärden. Områdena har förutsättningar att hysa hotade och rödlistade arter. I Grästorps kommun finns flera områden som klassats som nyckelbiotoper i Skogsstyrelsens inventeringar. Huvuddelen av områdena ligger i kommunens södra och västra delar som domineras av skog.

Skyddsvärda träd

Länsstyrelsen har inventerat skyddsvärda lövträd i kommunen, det vill säga grova, äldre träd samt hålträd. Dessa träd har stor betydelse för den biologiska mångfalden och har en stark koppling till ett levande kulturlandskap. Skyddsvärda träd har inget formellt skydd enligt miljöbalken men genom att uppmärksamma att de finns är chansen större att hänsyn tas till träden. Inom kommunen finns ett femtiotal skyddsvärda träd i inventeringen. Större samlingar av träd finns vid Sjöryd vid Dättern och vid Balders hage i Grästorps tätort.

Ängs- och betesmarker

Ängar och naturbetesmarker förknippas med en rik flora av kärlväxter och har ofta betydelse både för den biologiska mångfalden och för upplevelsen av kulturlandskapet. I kartan ”Naturvärden” redovisas den senaste inventeringen av ängs- och betesmarker som Jordbruksverket genomfört tillsammans med Länsstyrelsen under 2002–2004.

Våtmarksinventering

Våtmarker har stor betydelse för många djur- och växtarter. I kartan ”Naturvärden” redovisas Länsstyrelsens inventering av våtmarker genomförd under 1980-talet. Inventeringen är uppdelad i fyra naturvärdesklasser där klass 1 innebär högsta naturvärde.

Strandskydd

Strandskydd gäller vid havet, kring insjöar och vattendrag (7 kap 13-18 §§ MB). Syftet är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. För Väneren har länsstyrelsen förordnat om utvidgat strandskyddsområde till 300 meter. Inom strandskyddsområde råder förbud mot ett antal åtgärder. Bland annat får inte nya byggnader uppföras, byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle få färdas fritt, grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar eller åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

I detaljplan får kommunen upphäva strandskyddet för ett område om det finns särskilda skäl för det och om intresset som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Strandskyddet bör aldrig upphävas i större omfattning än vad som behövs för att genomföra planen. Det är framför allt förfarandet för upphävandet av strandskydd som regleras i plan- och bygglagen, PBL. Bestämmelser om vilka krav som ska vara uppfyllda för att strandskyddet ska kunna upphävas finns i miljöbalkens sjunde kapitel och i plan- och bygglagens fjärde kapitel. Ett upphävande ställer

krav på utredningar inom planskedet, där man bland annat ska kunna påvisa att behovet inte kan säkerställas på en annan lokalisering.

Strandskyddsområden som berörs av planförslaget:

- Strandskyddet för Nossan berörs av förslaget om att utveckla ett *promenadstråke längs med Nossan* mellan Forshall och tätorten varför en dispens behöver sökas för den tänka utvecklingen.
- Förslaget som berör en *utveckling av Tengene-promenaden* berörs av strandskyddet för Nossan och en dispens behöver därför sökas för den tänka utvecklingen.
- Landsbygdsutveckling, *LIS-området, i Tengene* berörs av strandskydd och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.
- Delar av de två utbredningsområdena för *verksamhetsmark inom Västölet och öster om Västölet* berörs av strandskyddet för Mjölån och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.
- Planförslaget för *Söderåkern* berörs i sin västra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.
- Planområdet *Brännebacka Södra* berörs till en mindre del av strandskydd och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom

detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.

LIS-OMRÅDEN

Strandskyddet för Nossan berörs av ett föreslaget LIS-område i Tengene.

Då gäller enligt 7 kap 18 d §:

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får man också beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden.

MARKAVVATTNING

Ställningstaganden:

- Vid planläggning som berör markavvattningsföretag ska samråd ske med delägare.
- Om markavvattning krävs inom detaljplan behöver tillstånd och dispens sökas hos Länsstyrelsen.

Med markavvattning menas dikning, bortledning av vatten eller invallning som utförs för att varaktigt dränera mark eller skydda mot översvämning. Inom Västra Götalands län gäller generellt förbud mot markavvattning (11 kap 14 § MB). Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det finns särskilda skäl.

Kulturmiljö

KULTURMILJÖN I GRÄSTORP

Grästorps kommun har en rik historia som en del av den bördiga västgötsläppen. Det finns ett stort antal lämningar och miljöer från stenåldern och framåt som vittnar om människans närvaro sedan lång tid tillbaka. Många värdefulla kulturmiljöer finns runt byarna. Några byar visar på en lång historisk kontinuitet med gravar och gravfält från järnåldern. Andra har tillkommit under senare tid och har ursprungligen vuxit upp runt kommunikationsleder för vägar och järnväg. Runt om i kommunen finns ett stort antal sockenkyrkor. Samtliga är om- eller utbyggda under 1700- och 1800-talet, men vissa har fortfarande kvar äldre byggnadsdelar eller detaljer som i ett par fall är från medeltiden.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRD

I Grästorps kommun finns ett område utpekat som riksintresse för kulturmiljövården (3 kap 6 § MB):

- Ås kyrkomiljö (R61) - Området omfattar Ås kyrka, Sjöryds herrgård, en storhög från järnåldern, stenåldersboplatser och omgivande odlingslandskap med enskiftesstruktur. Läs mer under avsnittet om Riksintressen.

KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA MILJÖER

Skaraborgs länsmuseum har på uppdrag av Grästorps kommun utfört en kulturhistorisk inventering av byggnader och miljöer i kommunen. Resultatet visar både på miljöer med en lång historisk kontinuitet samt de som tillkommit på senare tid runt viktiga kommunikationsstråk. Runt om i kommunen finns även ett stort antal kyrkomiljöer.

Arbetet delades in i två etapper där tätorten inventerades 1987 och landsbygden 1992. Inventeringen redovisas i *Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* från 1993. I

rapporten redovisas ett urval av byggnader och miljöer, där målsättningen var att söka efter det som är eller har varit karaktäristiskt för bygden. Nedan följer en sammanfattning av de värdefulla kulturmiljöer utanför tätorten som redovisas i rapporten. Områdena finns även att se i kartan för kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

1. Bjärby - ödekyrkogård, kvarnplats och broplats. Fornåkrar finns strax söder om området.
2. Flakeberg - fd stationssamhälle och kyrka med nygotiska stildrag från 1898
3. Olunda - Olunda by, bevarad äldre bystruktur med ekonomibyggnader och bostadshus. Fornlämningar förekommer i området och i dess omgivning.
4. Flo - Flo Kyrka, bymiljö och 1930-talsbebyggelse. Inom området finns förhistoriska fornlämningar registrerade.
5. Flo nedre - radby med fem gårdsanläggningar längs en grusväg.
6. Flo klev - torp och backstugebebyggelse längs äldre anlagd väg.
7. Hyringa - bymiljö med ödekyrkogård, väl samlad by med delvis välbevarad bebyggelse i ett karaktäristiskt höjdläge. Fornlämningar finns i området.
8. Håle - delvis bevarad gammal radby, ödekyrkogård och skolbyggnader.
9. Sjuberga - samlad utkantsbebyggelse, handelsplats och kyrkplats.
10. Längnum - f.d. sockencentrum med ödekyrkogård och prästgård.
11. Längnums by - byn är oförändrad sedan laga skiftet och dess samlade bystruktur är densamma som på 1877-82 ekonomiska karta.
12. Fridhem - Kyrkplats belägen mitt emellan Malma, Hyringa och Längnums socknar.
13. Sal - Sals kyrkplats.
14. Salstad - f.d. stationssamhälle, bebyggelse i och omkring järnväg och genomfartsväg.

15. Särestad - äldre sockencentrum, Särestads kyrka, kyrkoherdebostad, f.d. skola och f.d. ålderdomshem med omgivning. Inom området finns fornlämningar.

16. Tengene - f.d. handelsplats, såg- och kvarnplats samt kyrkplats, bygdecentrum vid urgammalt vadställe med mycket lång historisk kontinuitet.

17. Frambo - Frambo gård, torpbebyggelse och omgivande odlingslandskap.

18. Frambo samhälle - f.d. stationssamhälle vid en korsning mellan väg 2535 och den numera nedlagda järnvägen mellan Trollhättan och Nossebro.

19. Myggebo - Torpbebyggelse på båda sidor om Lillån med omkringsliggande odlings- och slättermark.

20. Trökörna - Trökörna kyrka och Thamstorps herrgård med dess omgivning.

21. Täng - Tängs by med ödekyrkogård, f.d. skola och bondgårdar placerade utmed vägen till Levene.

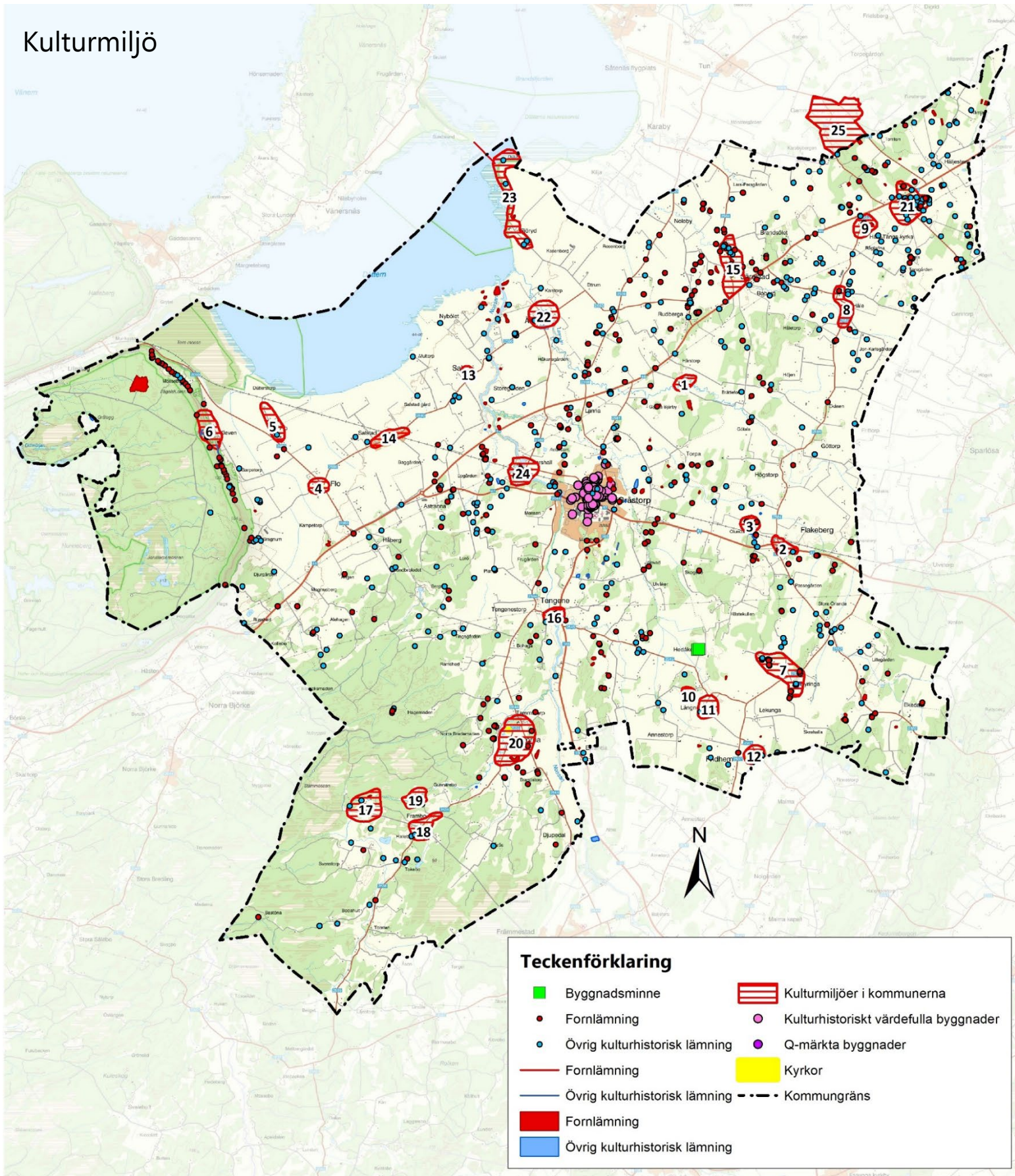
22. Ås - Ås kyrka med närmaste omgivning. Ås ligger inom riksintresse för kulturmiljövård.

23. Sjöryd - Sjöryds herrgård, troligen från 1750-talet och Thamstorps herrgård (område 20) ca tre kilometer långa betade invallningar vid Dättern. Sjöryd ligger inom riksintresse för kulturmiljövård.

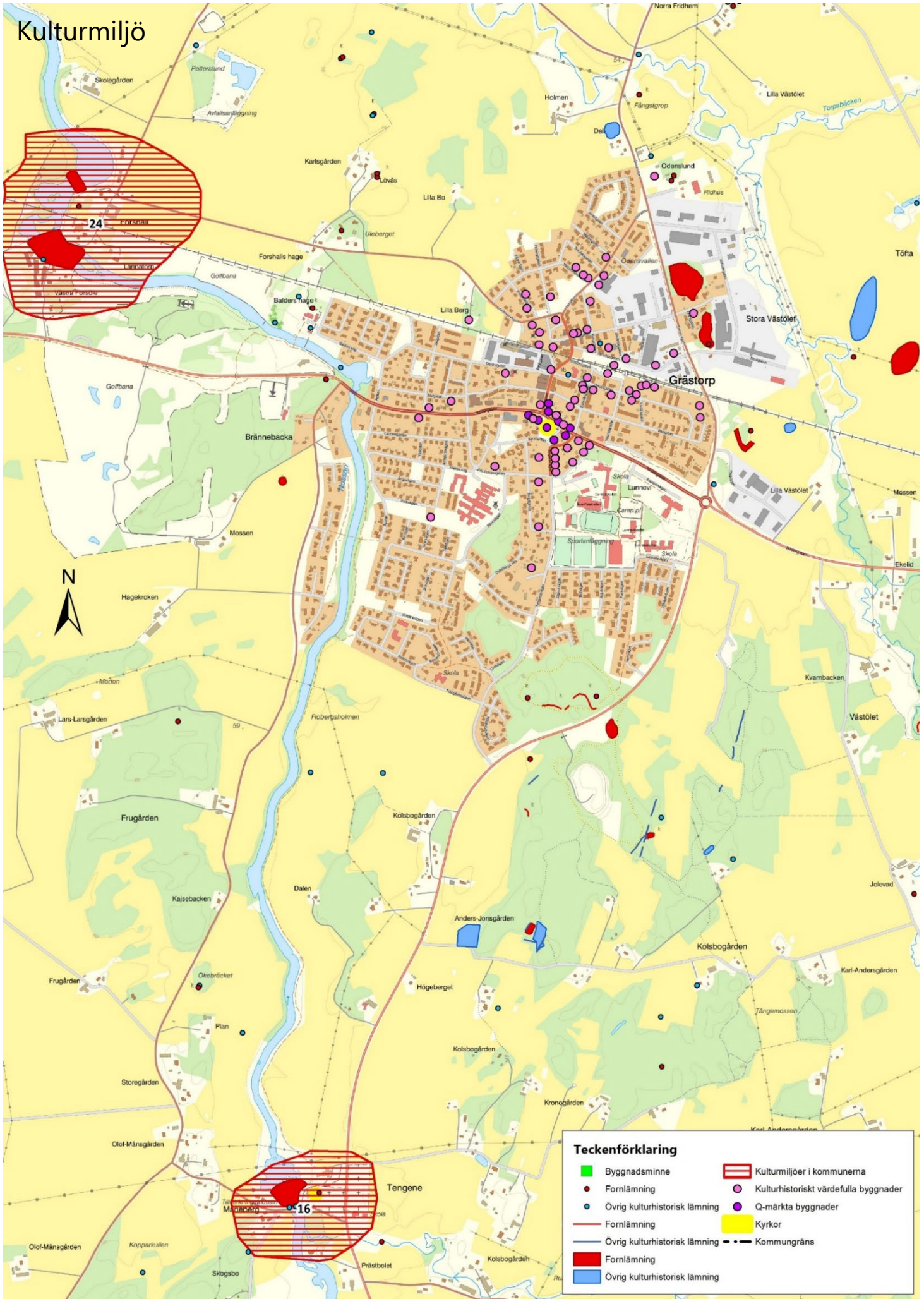
24. Forshall - Kvarnmiljö vid Nossan, någon kilometer från Grästorps tätort. Området ger en god bild av hur Nossan i äldre tid varit en förutsättning som kraftkälla för verksamheter såsom sågar och kvarnar.

25. Gammalstorp - Område med herrgårdsmiljö och fornlämningar i odlingslandskap.

Kulturmiljö

Kulturmiljö

Teckenförklaring

■ Byggnadsminne	 Kulturmiljöer i kommunerna
● Fornlämning	 Kulturhistoriskt värdefulla byggnader
● Övrig kulturhistorisk lämning	 Q-märkta byggnader
— Fornlämning	 Kyrkor
— Övrig kulturhistorisk lämning	 Kommungräns
■ Fornlämning	
■ Övrig kulturhistorisk lämning	

BYGGNADER MED KULTURHISTORISKT VÄRDE

I rapporten *Kulturbistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Grästorps kommun* finns ett antal byggnader utpekade, dels inom de områden utanför tätorten som syns i kartan, men också inom tätorten. Inom tätorten finns ett antal inventerade byggnader och beskrivningar kring ursprung och karaktärsdrag. Byggnaderna i tätorten som finns uppräknade i boken syns i kartan bredvid.

Bebyggelse med kulturhistoriska värden kan genom detaljplaner och områdesbestämmelser skyddas genom rivningsförbud samt skydds- och varsamhetsbestämmelser (q-märkning och k-märkning). I Grästorp finns q-märkta byggnader inom kvarteret Lugnet där Grästorps kyrka och församlingshem finns. Det finns också ett antal hus inom kvarteret Björnen som är skyddade.

GRÄSTORPS TÄTORT

Grästorp var till långt in på 1800-talet en bondby. Byn hade ett strategiskt läge vid en vägknut utmed en viktig led mellan Mälarbygden och västkusten. Vid Grästorp fanns ett vadställe och på 1100-talet byggdes en bro över Nossan.

Under 1800-talets senare hälft byggdes Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga järnväg. Järnvägen drogs genom Grästorp där en station byggdes. Samtidigt uppstod en marknad för havre, som bland annat exporterades till Storbritannien. Med utbyggnaden av järnvägen blomstrade handeln med havre, annan handel följde med havrehandeln och ett samhälle växte fram.

År 1900 blev Grästorp köping. En stadsplan upprättades av Albert Lilienberg. Planen stadfästes år 1918.

SKYDD AV KULTURMILJÖ

Ställningstaganden:

- Hänsyn ska tas till landskapets och bebyggelsens karaktär och till övriga värden i kulturmiljön vid val av tomtplats och vid nybyggnad, om- och tillbyggnad och andra förändringar inom eller i anslutning till områden och byggnader med utpekade kulturvärden.

I kulturmiljölagen (KML) finns grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade (KML 2 kap) och får inte skadas. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas, vilket syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Om ett fornminne påträffas under grävning eller annat arbete ska arbetet genast avbrytas och länsstyrelsen kontaktas. Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget genom att inhämta information från Länsstyrelsen och vid behov snarast samråda med Länsstyrelsen. Den som på något sätt vill ändra eller ta bort en fornlämning måste ha Länsstyrelsens tillstånd. I lagen anges vad en fornlämning är, vilken utbredning en sådan har och hur tillståndsprövningen går till. Länsstyrelsen beslutar om fornlämningar.

Huvuddelen av de registrerade fornlämningarna i Grästorps kommun är från förhistorisk tid. Fornlämningarna från stenålder består av boplatser,

gravar och lösfynd. Från bronsålder finns sparsamt med lämningar. De lämningar som finns från denna tid består till stor del av skålgropar. Från järnålder finns den rikaste mängden lämningar, spridda över i stort sett samtliga av kommunens socknar. Från järnåldern finns bland annat stensättningar och/eller högar. Två av de största gravfälten finns i Trökörna socken i närheten av Trökörna kyrka. I kommunen finns även flera runstenar.

Byggnadsminnen

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av Länsstyrelsen (KML 3 kap). När en byggnad förklaras för byggnadsminne, ska Länsstyrelsen genom skyddsbestämmelse ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras.

I Grästorps kommun finns ett byggnadsminne, Hedåkers säteri. Hedåkers säteri är ett av landets äldsta, nämnt under 1300-talet senare del. Den nuvarande mangårdsbyggnaden uppfördes troligen omkring mitten av 1700-talet, men kan också innehålla delar av en byggnad från 1600-talet.

Kyrkliga kulturminnen

Samtliga kyrkobyggnader som uppförts innan 1940 och sådana kyrkobyggnader som tillkommit efter 1939 och som Riksantikvarieämbetet beslutat har högt kulturhistoriskt värde, får enligt 4 kap KML inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd från Länsstyrelsen. Samtliga tio kyrkor i Grästorps kommun omfattas av den generella tillståndsplikten.

Värdefulla odlingslandskap

Odlingslandskapet har ett högt kunskapsvärde och upplevelsevärde. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet hotas dock både genom igenväxning och rationaliseringar i jordbruket.

Odlingslandskapet är en viktig del av vår historia och har stor betydelse för kulturmiljön på landsbygden. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet är dock en landskapstyp som är hotad genom bland annat igenväxning och håller

däriigenom på att försvinna. Tidigare rationaliseringar i jordbruket har även medfört att små biotoper i odlingslandskapet försvunnit eller förändrats. Allt eftersom de äldre spåren försvinner riskerar landskapet att förlora rollen som bärare av det natur- och kulturhistoriska arvet.

I Länsstyrelsens bevarandeprogram och åtgärdsplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården i Skaraborgs län (1992) redovisas fem områden med sådana värden i Grästorps kommun, Frambo, Trökörna, Flo, Ås och Täng.

Grästorps kommun har en rik historia som en del av den bördiga västgötsläkten. Det finns ett stort antal lämningar och miljöer från stenåldern och framåt som vittnar om människans närvaro sedan lång tid tillbaka. Många värdefulla kulturmiljöer finns runt byarna. Några byar visar på en lång historisk kontinuitet med gravar och gravfält från järnåldern. Andra har tillkommit under senare tid och har ursprungligen vuxit upp runt kommunikationsleder för vägar och järnväg. Runt om i kommunen finns ett stort antal sockenkyrkor. Samtliga är om- eller utbyggda under 1700- och 1800-talet, men vissa har fortfarande kvar äldre byggnadsdelar eller detaljer som i ett par fall är från medeltiden.

Andra värden och hänsyn

BULLER

Ställningstaganden:

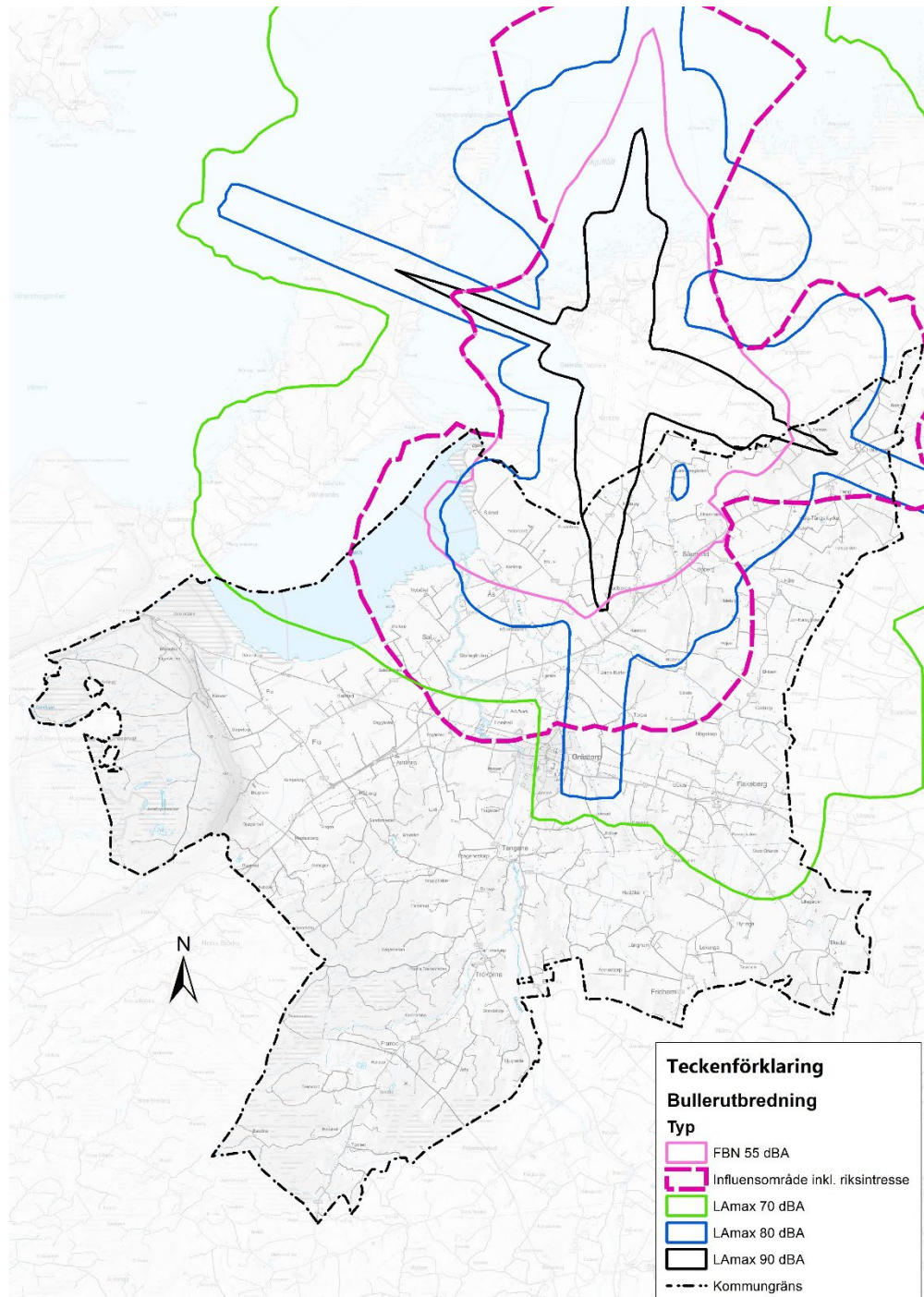
- Vid planläggning av nya bostadsområden som riskerar att inte uppnå riktvärdena för buller ska en trafikbullerutredning utföras och vid behov ska åtgärder tillämpas för att minska eventuella bullerstörningar.
- Skolor, förskolor och annan känslig verksamhet ska utformas så att god ljudmiljö kan skapas i utomhusmiljön.
- Vid en framtida byggnation inom Såtenäs påverkansområde är en tät dialog med försvaret viktig, både för att säkerställa en god boendemiljö samt för att inte medföra risk för skada på riksintresset.
- Kommunen ska sträva efter att samla bullrande verksamheter till befintligt industriområde Västölet, samt där flygbullerkurvorna inte tillåter störningskänslig bebyggelse.
- Kommunen ska arbeta för åtgärder som minskar bullret genom samhället, genom omledning av den tyngre trafiken och bullerdämpande trafiklösningar.
- Vid förtätning i närheten av Älvsborgsbanan eller någon av kommunens större vägar behöver buller beaktas i planeringen och vid behov ställas krav på ljudisolerande fasadmaterial eller liknande.

Vad är buller?

Med buller avses oönskat ljud. Upplevelsen av buller är subjektiv och människor upplever buller på olika sätt. I Sverige utgör trafiken, främst vägtrafiken, den vanligaste orsaken till bullerstörningar.

Buller är ett utbredd miljö- och folkhälsoproblem där exempelvis trafikbuller är den miljöstörning som berör flest människor i Sverige. Bullerfrågorna hanteras av flera svenska myndigheter.

Naturvårdsverket har ansvar för att ”särskilt samordna myndigheternas arbete avseende omgivningsbuller”. Vidare lämnar verket allmänna råd och riktlinjer för hur bullerfrågorna ska hanteras i planeringen. Sådana råd och riktlinjer finns förutom för trafikbuller också för t ex buller från flygtrafik, industri, motorbanor, skjutbanor och vindkraftverk.

Trafikbuller

I förordningen om buller (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggande finns bestämmelser om riktvärden för buller utomhus för spårtrafik, vägar och flygplatser.

Riktvärden för trafikbuller vid bostad

På senare år har en del förändringar införts i lagstiftningen på bullerområdet. I förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader som kom 2017 anges riktvärden för buller utomhus för spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader. Bestämmelserna ska tillämpas vid planläggning, i ärenden om bygglov och i ärenden om förhandsbesked.

Riktvärden som gäller för vägtrafik, spårtrafik och väg- och spårtrafik sammanvägt:

- Vid bostadsbyggnads fasad bör buller inte överskrida 55 dBA ekvivalentnivå. För lägenhet om högst 35 m² gäller högst 60 dBA ekvivalentnivå vid bostadsbyggnads fasad.
- Om riktvärde 55 dBA (eller 60 dBA för lägenhet om högst 35 m²) ändå överskrids gäller att minst hälften av bostadsrummen bör vara vända mot en sida där 55 dBA ekvivalentnivå vid bostadsbyggnads fasad inte överskrids och där 70 dBA maximal ljudnivå inte överskrids mellan kl. 22:00 och 06:00 vid fasaden.
- Vid uteplats bör buller inte överskrida 50 dBA ekvivalentnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå om en sådan anordnas.
- Om riktvärde 70 dBA maximalnivå ändå överskrids, bör nivån inte överskridas mer än 10 dBA maximal ljudnivå under fem gånger per timme mellan kl. 06:00 och 22:00.

Flygbuller

De norra delarna av kommunen är starkt påverkade av flygbuller från flygverksamheten på Skaraborgs flygflottilj i Såtenäs.

Länsstyrelsen har efter samråd med berörda kommuner i ett PM från 2008-09-11 redovisat *Riktlinjer för bygglovs hantering, lantmäteriförrättningar och planering runt Såtenäs flygplats med avseende på flygbuller.* Riktlinjerna grundas på bullerkurvor utifrån

maxvärdena 70, 80, och 90 dBA, som tillhör koncessionstillståndet för verksamheten på Såtenäs flygplats och som redovisas på kartan. Riktlinjerna redovisas i en bilaga till PM:et, där det inom områden mellan 80 och 90 dBA maxvärden och högre i princip inte ska tillåtas någon ny bebyggelse alls, och där det i områden med bullervärden mellan 70 och 80 dBA kan tillåtas nya bostäder om det finns särskilda skäl och då med villkor om ljudisolerande fasadmaterial. Inom den zon som ligger inom 90 dBA har Såtenäs flygflottilj krav på sig att bullersäkra befintlig bebyggelse.

Försvarmakten har i ett beslut från 2013-09-16 preciserat riksintressena enligt 3 kap 9 § MB. För flygplatserna redovisas påverkan av buller och hinderfria områden. Utbredningen av influensområden med bullerpåverkan bygger på beräknad ljudutbredningsnivå utifrån beslutade riktvärden för flygbuller från dimensionerande flygplan och helikoptrar. I fråga om flygbuller anger Försvarmakten avgränsningen L_{Amax}80 dB (maximal ljudnivå vid uteplats).

De båda kurvorna med maxvärdet 80 dBA för ljudutbredning enligt tillstånd och den enligt senare preciseringen av riksintresset L_{Amax} 80 dB stämmer inte överens med varandra.

Buller längs med Södergatan

I syfte att förbättra bullerproblematik i tätorten arbetar kommunen och Trafikverket med att leda om den tunga trafiken norr om Grästorps via väg 2561 vilken då kommer att utgöra en ny sträckning av väg 47. Omdragningen kommer att förbättra bullernivåerna längs Södergatan i tätortens centrum.

RAS OCH SKRED

Ställningstaganden:

- Vid detaljplanearbete eller handläggning av bygglov behöver de geotekniska förutsättningarna beaktas, särskilt vid planering och byggnation inom 100 meter från kommunens vattendrag. Krav bör ställas på geoteknisk undersökning för att säkerställa behov av förstärkningsåtgärder eller grundläggningsmetoder.

Skred och ras är när jordmassor eller en massa av sten, grus och sand kommer i snabb rörelse. Skred och ras kan medföra skador på människor, byggnader och mark i det drabbade området. Skred sker vanligen i sluttningar och slänter, i synnerhet i lermark som sluttar mot ett vattendrag. Ras sker i branta bergsslänter och i grus- och sandbranter, huvudsakligen längs vattendrag.

Ras och skred kan uppstå av naturliga orsaker eller genom mänsklig påverkan. Exempelvis kan ökad belastning vid byggande eller minskad motvikt vid förändrad vattennivå vara utlösande faktorer. Klimatförändringarna förväntas bidra till ökade nederbörds mängder och större andel intensiva regn. Ökad nederbörd medför att erosionen tilltar, grundvattennivån höjs och att omfattning och frekvens av översvämningar längs sjöar och vattendrag tilltar. Dessa faktorer bidrar, var för sig och i samverkan, till att stabilitetsförhållande försämras och att risken för bland annat skred och ras ökar.

Översiktlig stabilitetskartering i finkorniga jordarter, MSB 2008

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har tagit fram en översiktlig kartering av stabilitet i finkorniga jordar för Grästorps kommun. Syftet med karteringen är att översiktligt kartlägga markens stabilitetsförhållanden i bebyggda områden.

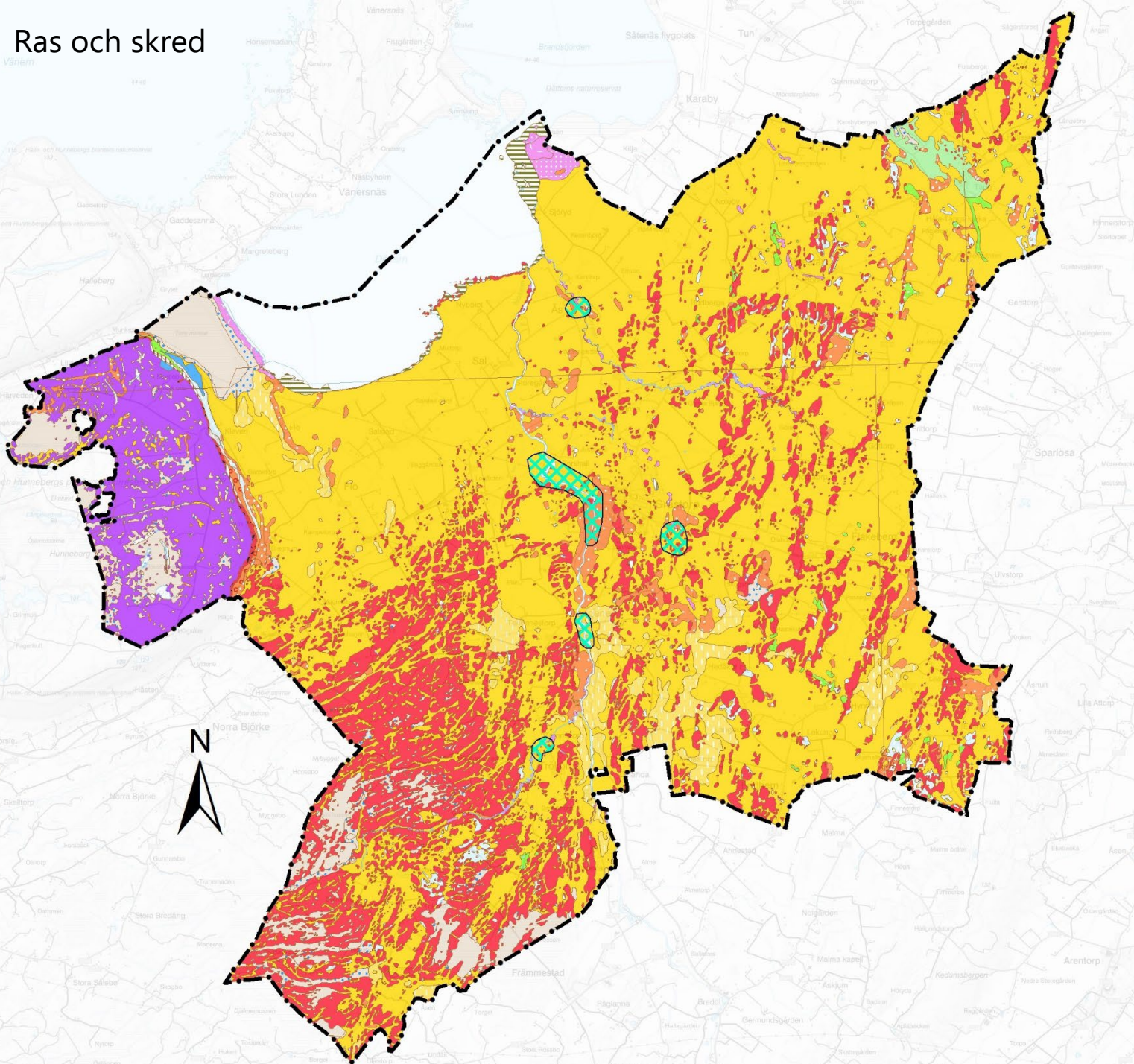
Jordarterna i Grästorps kommun utgörs huvudsakligen av lera, silt och sand underlagrade av morän och berg. Stabilitetsutredningen omfattar Grästorps tätort samt delområden i

Strömslund/Kvarnbacken, Tengene, Trökörna och Ås. Samtliga undersökta områden ligger i anslutning till vattendrag. Karteringen är gjord inom bebyggda områden med rådande förhållanden och ska inte användas som underlag då man bygger nytt.

De stabilitetsberäkningar som utförts visar att stabilitetsförhållandena inte uppfyller stabilitetsrekommendationerna för en översiktlig stabilitetsutredning (enligt Skredkommissionens rapport 3:95). Dessa utgörs i stora delar av slänterna mot Nossan inom Grästorps samhälle, inom delar av utredningsområdet Strömslund/Kvarnbacken vid Mjölån och i en slänt på västra sidan av Lannaån i Ås. Erosionsprocessen i de karterade områdena längs Nossans stränder och längs Mjölån bör hållas under uppsikt då erosion på sikt kan vålla problem i form av förändring av släntgeometrin, vilket kan utlösa ras och skred. Inom utredningsområdena längs Nossan i Tengene och längs Lillån i Trökörna bedöms stabilitetsförhållandena vara tillfredsställande goda.

Inom de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller rekommendationerna enligt skredkommissionen föreslås att en prioriteringslista tas fram för vidare arbete, att ytterligare utredningar/undersökningar utförs, eventuella förstärkningsåtgärder projekteras samt att en eventuell ansökan om stadsbidrag görs för utförande av dessa åtgärder.

Ras och skred

Teckenförklaring

	Riskområden ras och skred, MSB Stabilitetsutredning 2008		Postglacial sand
	Torv		Svallsediment, grus
	Mossetorv		Klapper
	Kärrtorv		Glacial lera
	Gyttja		Isälvsediment
	Oklassat område, tidvis under vatten		Isälvsediment, sand
	Talus (rasmassor)		Isälvsediment, grus
	Svämsediment, ler-silt		Morän omväxlande med sorterade sediment
	Svämsediment, grovsilt-finsand		Sandig morän
	Svämsediment, sand		Sedimentärt berg
	Svämsediment, grus		Fanerozoisk diabas
	Flygsand		Urberg
	Gyttjelera (eller lerygttja)		Fyllning
	Postglacial silt		Fyllning, rödfyr
	Postglacial finsand		Vatten
			Kommungräns

Förutsättningar för skred i finkornig jordart, SGU

Planeringsunderlaget kan ses som ett komplement till MSB:s kartering och bör användas för att identifiera riskområden för skred i de områden som är obebyggda. Det kan användas i ett tidigt planeringsskede för att hitta områden med skredfara och där ytterligare utredningar behöver utföras.

Stränders jordart och eroderbarhet, SGU

Planeringsunderlaget visar en förenklad bild av jordarter längs stränder och jordarternas eroderbarhet. Informationen bygger på en omklassning av Jordarter 1:25 000–1:100 000 och kan ge ett översiktligt underlag vid samhällsplanering och infrastrukturprojekt. Byggnation och markarbeten kan ha ändrat strandens egenskaper och underlaget kan variera i kvalitet och ålder. Därför bör man tolka underlaget med stor försiktighet inom tätorter.

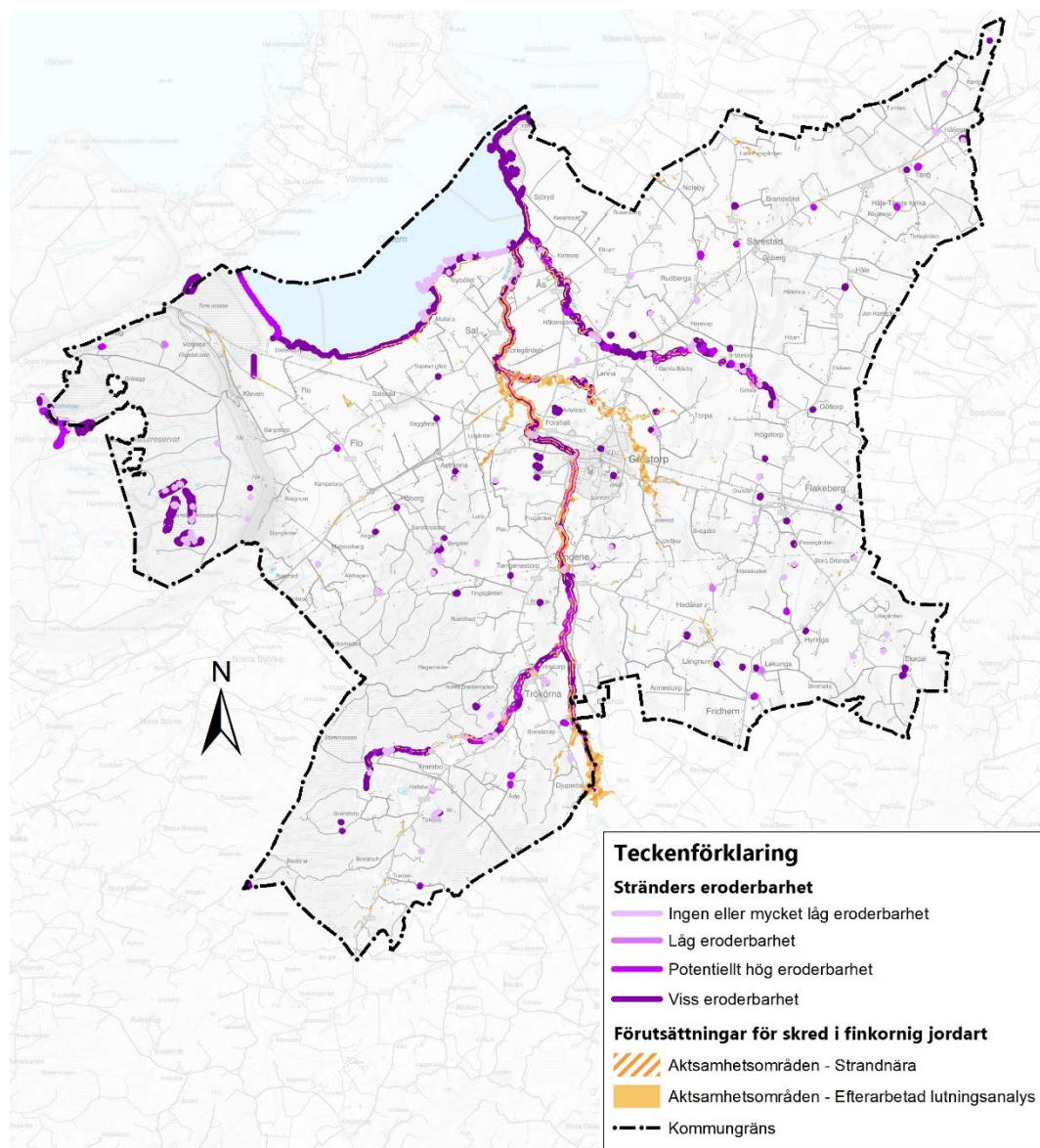
Begreppet eroderbarhet avser endast jordens materialegenskaper såsom jordpartiklarnas tyngd och sammanhållande krafter. Faktorer som vattnets strömshastighet, vågpåverkan och morfologi, som är avgörande för erosionsprocessen, beaktas ej.

Rekommendationer vid planering och nybyggnation

Den översiktliga stabilitetskarteringen ger en fingervisning om var stabilitetsproblem kan förekomma i kommunen. Samtliga undersökta områden ligger längs med vattendrag. Vid några platser, däribland vid Nossans stränder i tätorten har stabilitetsproblem uppmärksammats.

En stor andel av den nya bebyggelsen i kommunen kommer sannolikt tillkomma i anslutning till befintlig, och i huvudsak i och runt tätorten. Vid planering och nybyggnation ska de geotekniska förutsättningarna alltid beaktas, oavsett om det är inom planlagt område eller utanför detaljplanlagt område. Prövning ska ske avseende risk för människors säkerhet, som ras och skred, och avseende risk för skador på byggnader, exempelvis sättningar. Med anledning av den översiktliga karteringen och rapportens resultat samt övriga planeringsunderlag från SGU, så ska risk för ras och skred särskilt uppmärksammas vid planering och byggnation inom 100 meter från kommunens vattendrag, se karta till höger.

Vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål ska livslängden hos bebyggelse och anläggningar vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.

TRANSPORTLEDER FÖR FARLIGT GODS

Ställningstaganden:

- Länsstyrelsens riskpolicy för markanvändning intill transportled för farligt gods ska beaktas när detaljplaner tas fram för områden inom 150 meters avstånd från en led för farligt gods, detta gäller såväl väg som järnväg.

Farligt gods är varor som till exempel är explosiva, brandfarliga, giftiga eller frätande och som kan orsaka skador på människor, djur och omgivande miljö om de inte hanteras rätt under en transport. Farligt gods innebär en risk för omgivningen och kräver hänsyn och att riskaspekter uppmärksammas i den fysiska planeringen. Länsstyrelsen har pekat ut vägar och järnvägar som ska utgöra det rekommenderade vägvalet vid transport av farligt gods.

Det rekommenderade vägnätet för farligt gods i Grästorp utgörs av väg 44, väg 47 och väg 2561 (primära transportvägar) samt väg 186 och väg 2566 (sekundär transportväg). Väg 2561 kommer dock skyltas om till väg 47 då förbifart Grästorp är färdigutbyggd. De primära transportvägarna avser ett lämpligt huvudvägnät som bör användas så långt det är möjligt medan de sekundära transportvägarna är avsedda för lokala transporter till och från de primära transportvägarna. De sekundära transportvägarna bör inte användas för genomfartstrafik.

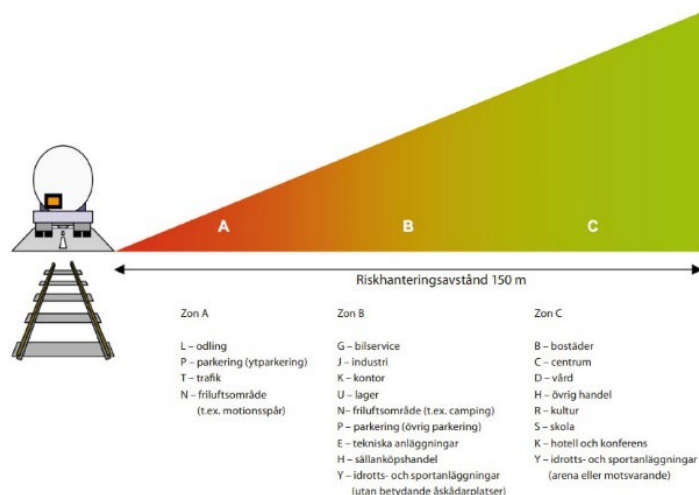
Järnvägen Älvsborgsbanan trafikeras främst av regionala persontåg men används även för omledningstrafik. I september 2006 utförde SCB på uppdrag av Räddningsverket en kartläggning av farligt gods på väg, järnväg, till sjöss och i luften. Kartläggningen publiceras på MSB:s hemsida. I rapporten redovisas inga farligt godstransporter på Älvsborgsbanan inom Grästorps kommun. Rapporten visar tendenser och är inte tillräckligt detaljerad för att beskriva Älvsborgsbanans trafikslag till fullo. Generellt bör ny bebyggelse inte tillåtas inom ett område på 30 meter från en järnväg. Ett sådant avstånd ger utrymme för underhållsåtgärder och eventuella räddningsinsatser om det skulle ske en olycka. Det medger också en

komplettering av riskreducerande åtgärder vid en förändrad risksituation.

Riskhantering inom den kommunala planeringen

Länsstyrelsen har tagit fram en riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Detta för att underlätta detaljplaneprocessens hantering av risker med farligt godstransporter och ge vägledning i hur markanvändning, avstånd och riskhantering bör beaktas i samband med planprocessen. Riskpolicyen innebär att en riskhanteringsprocess ska beaktas när detaljplaner tas fram för områden inom 150 meters avstånd från en väg- eller järnvägsled där farligt gods transporteras. I kartan syns en riskhanteringszon, likt en buffertzozon, på 150 meter från leder där farligt gods transporteras.

Älvsborgsbanan inom Grästorps kommun har även en buffertzozon på 30 meter, då det inom denna zon generellt är olämpligt med nyttillkommande bebyggelse. Influensområdet för risker kan dock vara betydligt större än 30 meter, och riskanalyser kan behöva tas fram även för sådant som ligger längre från järnvägen än så.

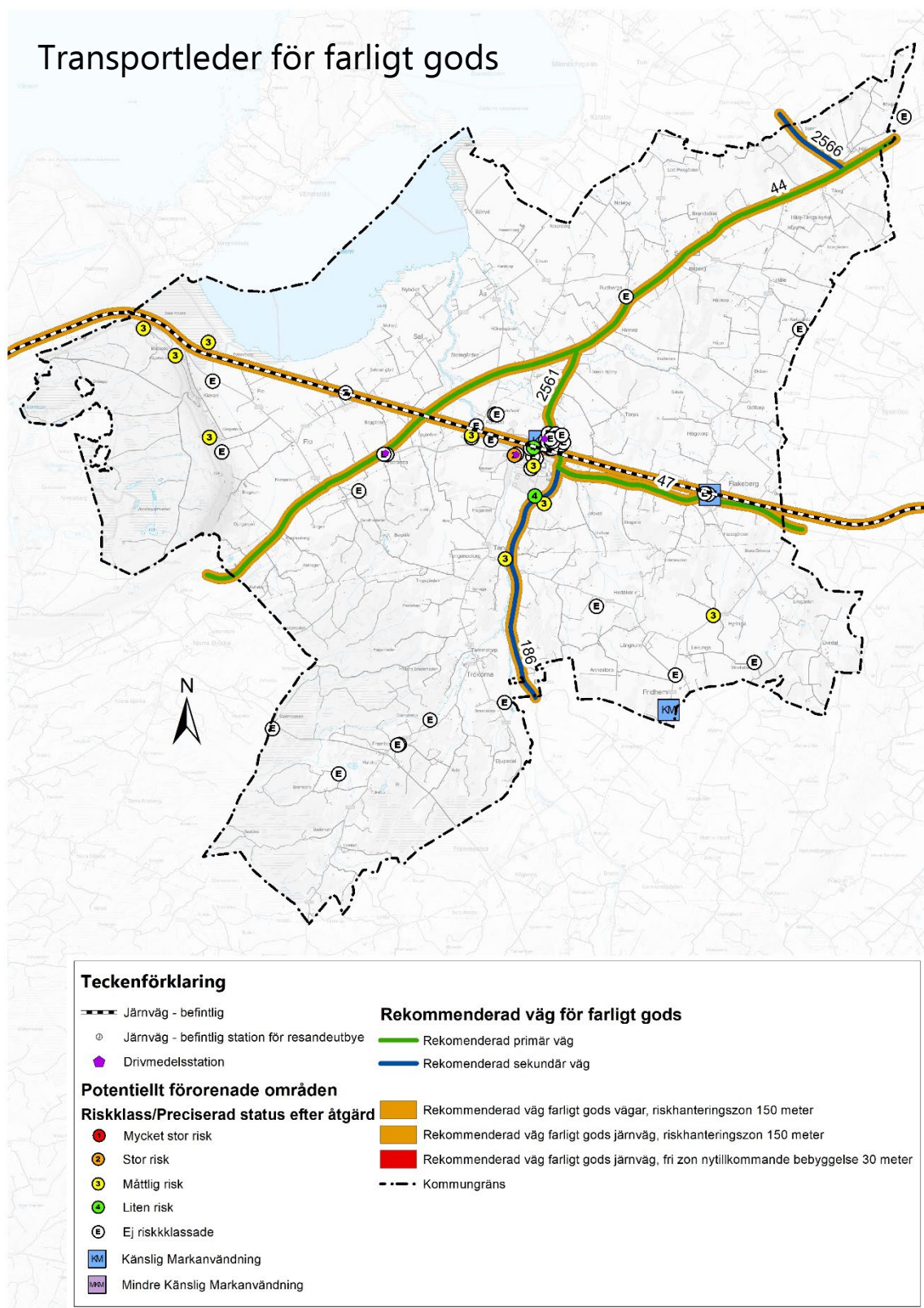

Riskhanteringsavstånd för riskpolicyens riskhanteringsavstånd gällande kvartersmark.

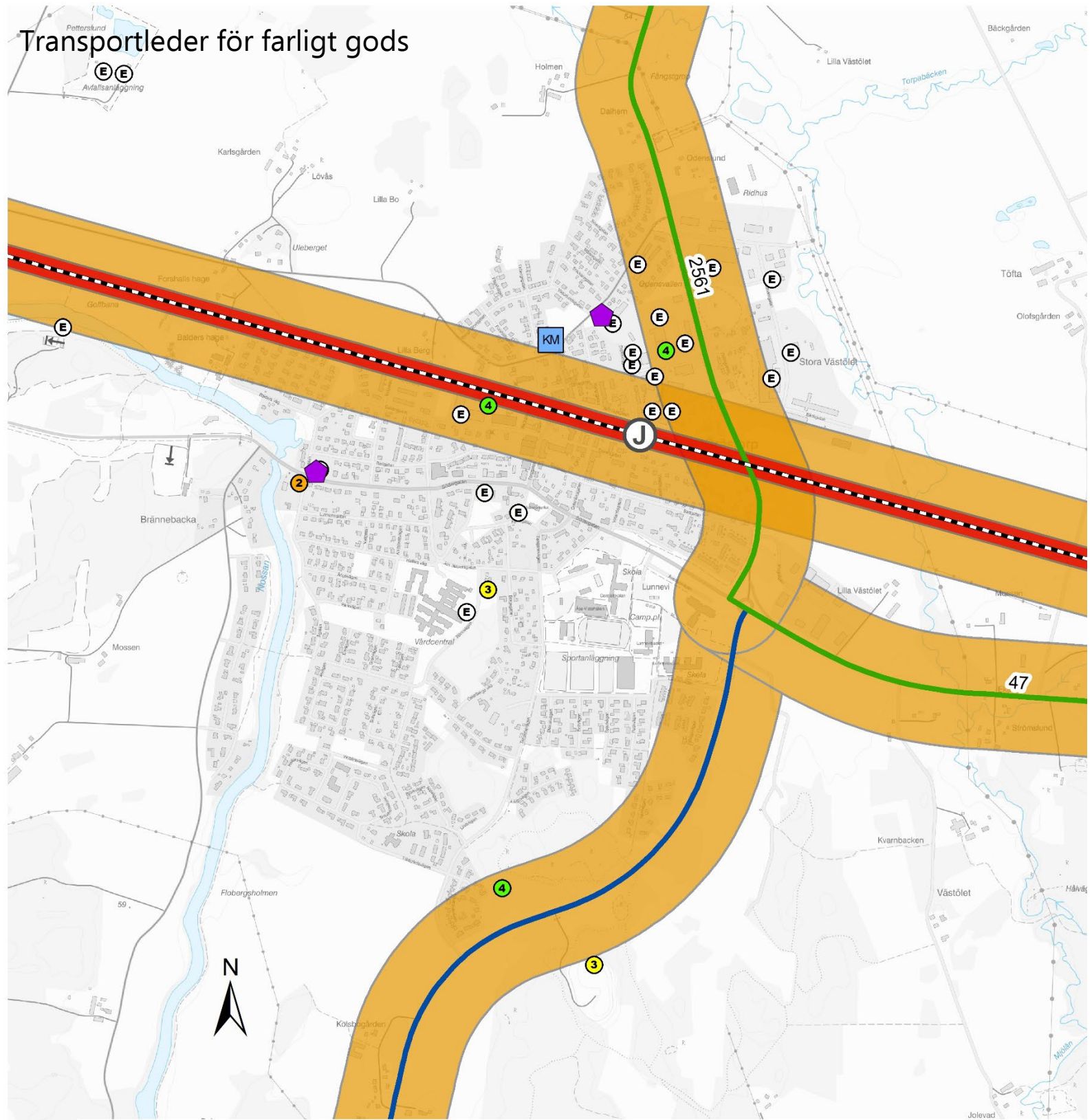
Det finns också rekommendation vad gäller kvartersmark, som presenterar möjlig markanvändning i förhållande till transportled för

farligt gods. Riskbilden för det aktuella planområdet får studeras från fall till fall, och därför har inte heller zonerna några fasta gränser. En och samma markanvändning skulle därigenom kunna tillhöra olika zoner.

Gällande allmän platsmark inom den kommunala planeringen bör områden närmast transportleden för farligt gods inte planläggas på ett sådant sätt att det uppmuntrar till stadigvarande vistelse. Områden i direkt anslutning till riskkällan bör inte heller utformas på sådant sätt att ett eventuellt olycksförlopp kan förvärras.

Transportleder för farligt gods

Teckenförklaring

- Järnväg - befintlig
- Järnväg - befintlig station för resandeutbyte
- Drivmedelsstation

Potentiellt förorenade områden

Riskklass/Preciserad status efter åtgärd

- Mycket stor risk
- Stor risk
- Måttlig risk
- Liten risk
- Ej riskklassade
- Känslig Markanvändning
- Mindre Känslig Markanvändning

Rekommenderad väg för farligt gods

- Rekommenderad primär väg
- Rekommenderad sekundär väg

- Rekommenderad väg farligt gods vägar, riskhanteringszon 150 meter
- Rekommenderad väg farligt gods järnväg, riskhanteringszon 150 meter
- Rekommenderad väg farligt gods järnväg, fri zon nyttillkommande bebyggelse 30 meter
- Kommungräns

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Ställningstaganden:

- Länsstyrelsens inventering av potentiellt förorenade områden ska beaktas. Finns misstanke om förorenad mark ska detta utredas i detaljplaneskedet eller innan bygglov ges. Om utredningen visar på förekomst av föroreningar får byggnation endast tillåtas efter att sanering i lämplig omfattning genomförts. Vid förorenade objekt nära vatten behöver saneringen ta hänsyn till framtida klimatförändringar och potentiella flöden som kan påverka saneringens varaktighet.
- Skyddsavstånd till farlig verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet.
- Då en miljöfarlig verksamhet läggs ner eller omlokaliseras ska eventuell förorening i marken utredas samt vid behov saneras.
- Då planläggning sker inom ett känt förorenat eller potentiellt förorenat område är det lämpligt att göra en markteknisk miljöundersökning, företrädesvis i samband med en geoteknisk grundundersökning.

Miljöfarliga verksamheter

Miljöfarlig verksamhet definieras i MB 9 kap. 1 § som användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra störningar eller skada på människors hälsa eller miljön:

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

I Grästorps kommun bedrivs i första hand miljöfarlig verksamhet inom utpekade verksamhetsområden. Det finns också ett avloppsreningsverk, en mottagningsstation för avfall (ÅVC) och några jordbruksverksamheter som klassas som tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter. Det finns även en bergtäkt i västra delen av Grästorp, som har tillstånd att bedriva sin verksamhet. Miljöfarliga verksamheter som hanterar en stor mängd kemikalier kallas Seveso-verksamheter, bergtäkten är en sådan.

Riskobjekt

Med riskobjekt menar man industrier, drivmedelstationer eller andra verksamheter som kan utsätta omgivningen för olycksrisk i form av till exempel gasutsläpp eller explosion. Det kan även handla om höga bullernivåer och lukter. De flesta riskobjekt ligger inom markanvändningarna verksamhet eller industri, ett undantag är dock drivmedelsstationer. Skyddsavstånd ska alltid beaktas för alla typer av riskobjekt, både befintliga och tillkommande.

Förorenad mark

Ett förorenat område är mark, grundvatten, ytvatten, sediment eller byggnader där halten av något ämne är så hög att den kan orsaka en risk för människors hälsa eller för miljön.

Ett av de sexton miljömål som riksdagen antagit är att skapa en giftfri miljö. Som en del i arbetet med att uppnå målet genomförs inventering av potentiellt förorenade områden enligt MIFO (Metod för Inventering av Förorenade Områden), där Länsstyrelsen har samordningsansvaret. Områden som misstänks vara förorenade av nedlagda eller pågående industriella verksamheter kartläggs och en klassning sker utifrån en bedömning av vilken risk som finns för människors hälsa och miljön. Identifierade områden delas in i en skala från 1–4 där riskklass 1 innebär en mycket stor risk och har högst prioritet vid en eventuell efterbehandling.

I Grästorps kommun har ca 60 potentiellt förorenade områden identifierats varav drygt hälften finns inom eller i anslutning till tätorten, huvudsakligen inom ortens verksamhetsområden.

Identifierade objekt finns även spritt i områdena Tre älgar, Forshall samt i byarna Tengene och Flakeberg. Det finns generella riktvärden framtagna av Naturvårdsverket som anger vilken föroreningshalt i marken som är acceptabel för att minimera risken för negativa effekter på människors hälsa och miljön. Inga områden har identifierats med riskklass 1, ett område har riskklass 2. En stor andel av de områden som identifierats i kommunen har ingen riskklass.

Process vid nyetablering

Nyetablering av miljöfarlig verksamhet prövas i särskild tillståndprocess hos Länsstyrelsen där risker och placeringen av verksamheten prövas enligt Miljöbalken. Krävs inte tillstånd prövas det istället i en anmälningsprocess hos kommunen enligt Miljöbalken. Miljöprövningsförordningen anger vilken process som blir aktuell. Skyddsavstånd till farlig verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet. I kommunen finns en rad drivmedelsstationer och andra verksamheter med behov av skyddsavstånd till nyetableringar. I bedömningen av skyddsavstånd och riskhantering behöver även transporter till och från den miljöfarliga verksamheten tas i beaktning.

RÄDDNINGSTJÄNSTENS INSATSTIDER

Ställningstagande:

- Vid planering, lovgivning och projektering ska räddningstjänstens insatstider, uttryckningsvägar och brandvatten beaktas

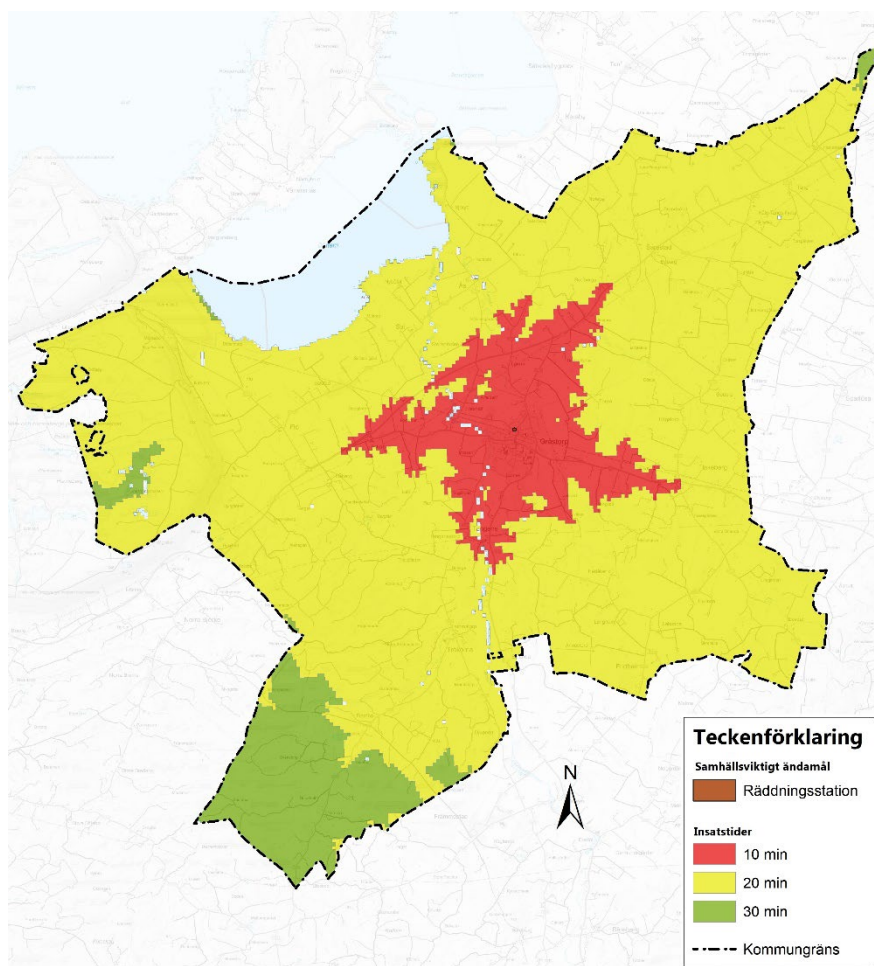
Grästorps räddningstjänst ingår i kommunalförbundet Räddningstjänsten Skaraborg tillsammans med ytterligare 10 kommuner. Räddningstjänsten Skaraborgs uppdrag är att i medlemskommunerna bedriva operativ räddningstjänst samt ansvara för att åtgärder vidtas så att bränder och skador till följd av bränder förebyggs. De ansvarar också för sotning och

brandskyddskontroll, är lokal tillstånds- och tillsynsmyndighet för brandfarliga och

explosiva varor samt utbildar medlemskommunernas medarbetare.

Grästorps befintliga räddningsstation är idag placerad i tätortens norra del och ingår i Räddningstjänsten Skaraborg som utgår från Lidköping. Räddningsstationen är en deltidsräddningsstation vilket innebär att anställda har jour en vecka i månaden och ska vid larm ska kunna infinna sig på stationen inom 5 minuter. Inom området närmast Grästorps tätort är förväntad insatstid 0–10 minuter. Inom övriga delar av kommunen är förväntad insatstid 10–20 minuter. Dagens placering av räddningsstation kommer alltmer norrut i relation till Grästorps samhälle. Grästorps tätort växer söder- och västerut på grund av riksintresset från Sätenäs flygflottilj som stoppar tillkommande bebyggelse norrut. Därtill förväntas det tillkomma ytterligare inskränkningar på nybyggnation öster om Grästorps tätort i och med nya bullernivåer. De nya bostadsområdena i Grästorp planeras till Brännebacka, Söderskogen och Österskogen, vilket på lång sikt kommer att göra att räddningsstationen hamnar än längre norrut i relation till övriga samhället.

För räddningstjänsten finns i enlighet med lagen om skydd och olyckor (LSO) ett handlingsprogram. I handlingsprogrammet redovisas hur

räddningstjänsten är organiserad och hur riskbilden ser ut i kommunerna. Särskilt fokus läggs på det förebyggande arbetet. I Grästorps kommun lyfts bland annat risken för ras och skred längs Nossan och risken för olyckor längs de större vägarna och järnvägen fram. Handlingsplanen ska revideras minst vid varje mandatperiod.

Kommunen ansvarar för att ny bebyggelse planeras och byggs ut med hänsyn till behovet av brandskydd enligt plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 § och Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 1 §. Brandvattensystemet med brandposter, ledningsnät, m.m. ska i den mån det är möjligt byggas ut och vara dimensionerade för att ha den kapacitet som anges i Räddningstjänsten Skaraborgs brandvattenplan.

Räddningstjänstens förmåga att bistå med utrymning från fönster är begränsad till 12 meter över marknivå, räknat från fönstrets underkant. Högre bebyggelse måste därmed projekteras så att utrymning kan ske utan hjälp av Räddningstjänsten.

RADON

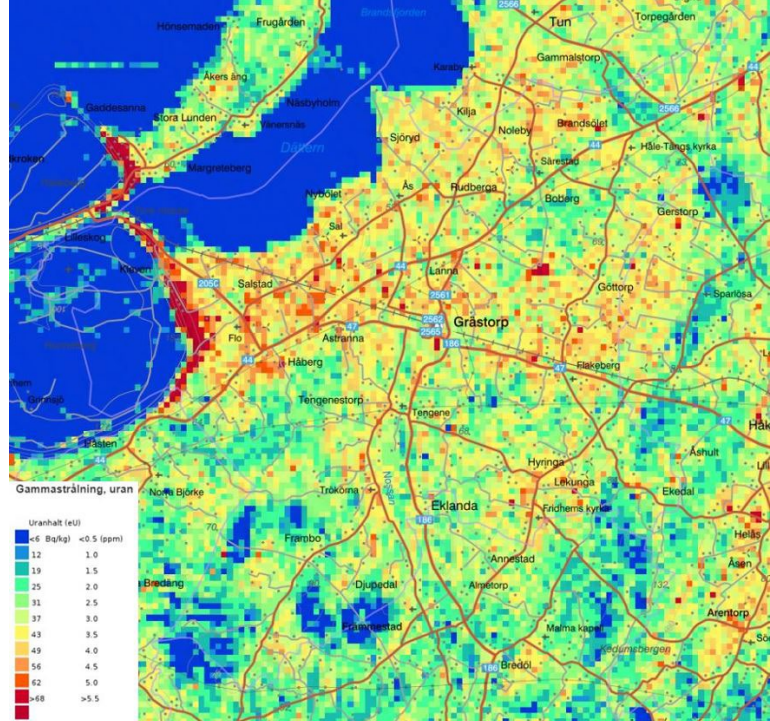
Ställningstagande:

- För att förebygga riskerna ska alla nya byggnader uppföras radonsäkert i Grästorps kommun.

Radon är en osynlig och luktfri gas som bildas när vissa radioaktiva grundämnen sammanfaller. Radon finns naturligt i luften, marken och vattnet. Höga halter av radon i byggnader där människor vistas, exempelvis i bostäder och på arbetsplatser kan vara skadligt på hälsan. Radon i inomhusluft är näst efter tobaksrökning den vanligaste orsaken till lungcancer i Sverige.

Radon från marken är den vanligaste källan till radon i byggnader. Även vissa byggmaterial (exempelvis blå lättbetong) i byggnaden eller radon i dricksvattnet kan vara orsaker till förhöjda radonhalter inomhus. Radonhalten i inomhusluft bör inte överstiga 200 Bq/m³ (Folkhälsomyndighetens riktvärde).

Det finns ingen markradonöversikt för kommunen. I rapporten Radon - en sammanställning över

Kartan visar gammastrålning, uran. Syftet med kartan är att visa halten av den radioaktiva isotopen U-238 (uran) i marken. Uran förekommer naturligt i berggrunden och jordarterna och mätningarna visar koncentrationen i den allra översta delen av marken. Uranhalten redovisas som Becquerel/kg samt i miljondelar (ppm).

radonsituationen i kommunerna i Västra Götalands län (Länsstyrelsen Västra Götaland, rapport 2001:01) redovisas översiktligt områden med risk för höga radonhalter baserat på berggrundens innehåll av uran. Inom Grästorps kommun utgör endast rasbranterna runt Hunneberg ett sådant högriskområde. Övriga delar av kommunen bedöms utgöra låg- eller normalradonmark.

Oavsett marktyp bör risken för förekomst av radon i mark beaktas. Det finns alltid risk för att det lokalt kan finnas så höga halter radon i marken att gräns- och riktvärdena för radon överskrids i en byggnad om konstruktionen är otät (SGU). När nya byggnader uppförs där människor ska vistas stadigvarande ska radonhalterna ligga under gränsvärdet på 200 Bq/m³. För nybyggande inom kommunen innebär det i allmänhet att grunden ska utföras radonskyddande. Det är byggherrens ansvar att de krav som gäller enligt plan- och bygglagen eller de föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av den lagen följs.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT

Boverket har tillsammans med Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen, Elsäkerhetsverket och Strålsäkerhetsmyndigheten givit ut en skrift om magnetfält och hälsorisker. Ett av råden är att placering av nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält ska undvikas. Det finns dock inga fastlagda rekommendationer om minsta tillåtna avstånd till högspänningsledningar.

Svenska Kraftnät har en policy vid planering av nya växelströmsledningar som utgår från att högsta magnetfältsnivå vid bostäder eller där människor vistas stadigvarande inte ska överstiga 0,4 mikrotlesa. Enligt Svenska Kraftnäts generella beräkningar ska ny bebyggelse inte placeras närmare än 130 meter från en 400 kV- ledning. I Grästorps kommun finns ingen kraftledning större än 130 kV. Magnetfältsnivån är 0,4 mikrotlesa på ca 50 meter från 130 kV.

TÄKTVERKSAMHET

Värdefulla ämnen och material

Ett täkttillstånd finns för bergtäkt vid Lurebergen sydväst om Grästorps tätort. Täkttillståndet omfattar 12 miljoner ton berg med ett tillåtet årligt uttag om maximalt 400 000 ton i 30 år från den 4 september 2013. Brytning av diabas har tidigare skett i mindre skala i Hunnebergs rasbranter norr om Flo klev. Täkten är avslutad men spåren från verksamheten är fortfarande synliga i den berörda rasbranten. Mindre förekomster av naturgrus finns i kommunens nordöstra del. Några tillstånd att bedriva grustäkt finns inte.

Areella näringar

GRUNDLÄGGANDE

HUSHÅLLNINGSBESTÄMMELSER

- MB 3 KAP 4 §

Jord- och skogsbruk

Genom de grundläggande bestämmelserna för hushållning med mark- och vattenområden i kapitel 3 miljöbalken (1998:808) anges att både jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att ta annan mark i anspråk. Jordbruksmark är brukningsvärd om den med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. I bedömningen av om jordbruksmark är lämplig att ianspråk tas ska hänsyn tas till att jordbruksmark är en begränsad resurs med avgörande betydelse för att trygga landets livsmedelsförsörjning.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Av kommunens cirka 15 900 ha jordbruksmark utgör den mark som pekas ut för utveckling av cirka 111 ha, vilket motsvarar ungefär 0,7%. För tidsperspektivet på denna översiktsplan är det ingreppet litet och bedöms medföra små negativa konsekvenser för livsmedelsproduktionen. Sett ur ett längre perspektiv där denna mängd kontinuerligt tas i anspråk blir dock ingreppet succesivt större med negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen som följd. Vid en situation där kontinuerliga ianspråktaganden av jordbruksmark sker både regionalt och nationellt blir konsekvenserna ännu större.

Planförslaget innebär även ianspråktagande av viss skogsmark. Genom att satsa på förtätning och en högre bebyggelse i de centrala delarna skapas förutsättningar för fler att bo på redan ianspråktagen mark. Det är även kommunens vilja att utveckling av landsbygden ska ske i anslutning

till befintlig bebyggelse för att inte försvåra jordbrukets bedrivande. Det finns även en utbyggnadsstrategi som innebär att tätorten får utvidgas, i lägen där befintliga kommunikationer och infrastruktur kan utnyttjas. Att bygga i tätortsnära områden tar inte i anspråk mer jord- och skogsbruksmark än nödvändigt. Att negativa konsekvenser ändå uppstår genom ianspråktagande av mark går dock inte att frångå.

Värdefulla odlingslandskap

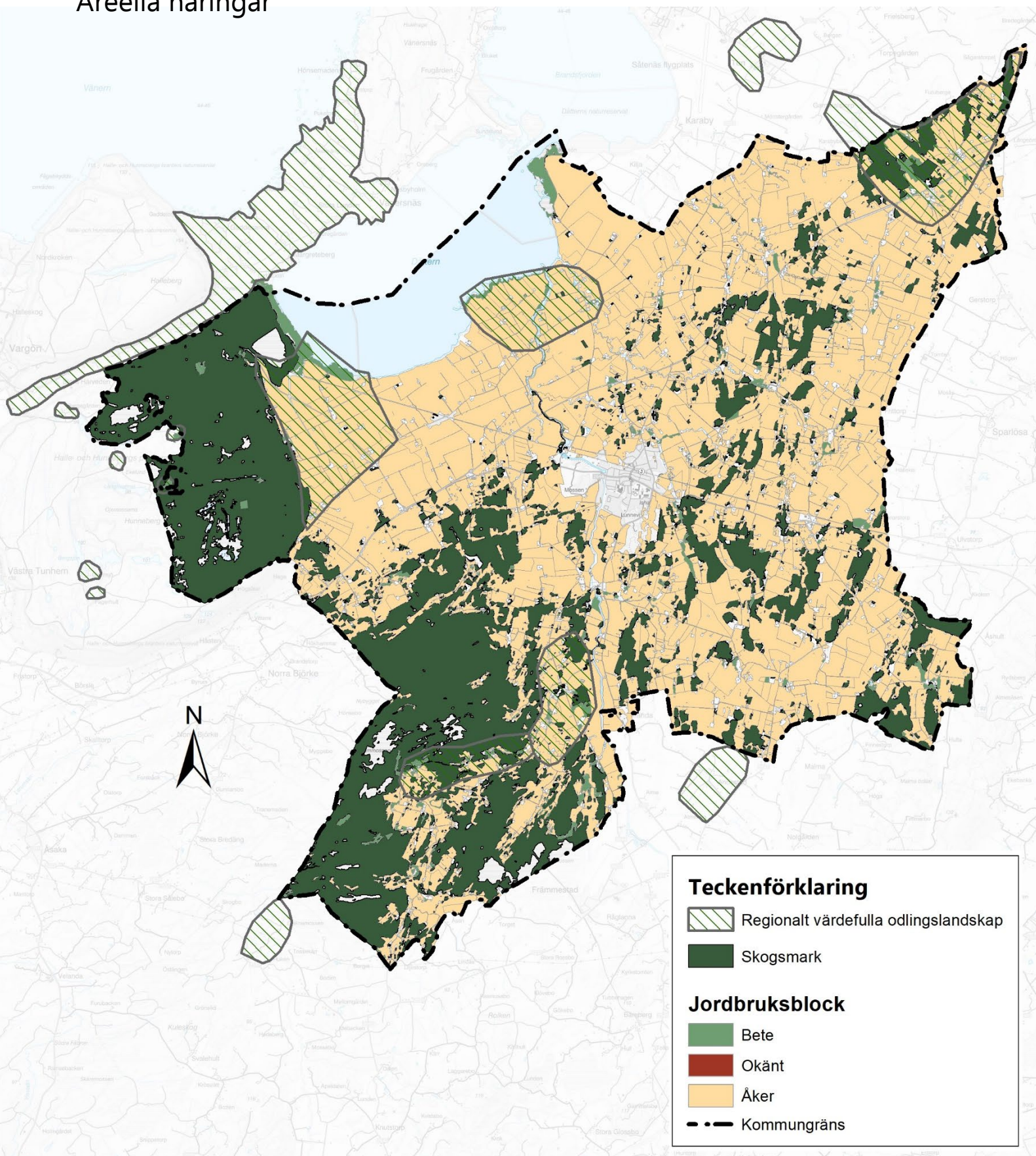
Odlingslandskapet har ett högt kunskapsvärde och upplevelsevärde. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet hotas dock både genom igenväxning och rationaliseringar i jordbruket.

Odlingslandskapet är en viktig del av vår historia och har stor betydelse för kulturmiljön på landsbygden. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet är dock en landskapstyp som är hotad genom bland annat igenväxning och håller därigenom på att försvinna. Tidigare rationaliseringar i jordbruket har även medfört att små biotoper i odlingslandskapet försvunnit eller förändrats. Allt eftersom de äldre spåren försvinner riskerar landskapet att förlora rollen som bärare av det natur- och kulturhistoriska arvet.

I Länsstyrelsens bevarandeprogram och åtgärdsplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Skaraborgs län (1992) redovisas fem områden med sådana värden i Grästorps kommun, Frambo, Trökörna, Flo, Ås och Täng.

Grästorps kommun har en rik historia som en del av den bördiga västgötslättan. Det finns ett stort antal lämningar och miljöer från stenåldern och framåt som vittnar om människans närvaro sedan

Areella näringar

lång tid tillbaka. Många värdefulla kulturmiljöer finns runt byarna. Några byar visar på en lång

historisk kontinuitet med gravar och gravfält från järnåldern. Andra har tillkommit under senare tid och har ursprungligen vuxit upp runt kommunikationsleder för vägar och järnväg. Runt om i kommunen finns ett stort antal sockenkyrkor. Samtliga är om- eller utbyggda under 1700- och 1800-talet, men vissa har fortfarande kvar äldre byggnadsdelar eller detaljer som i ett par fall är från medeltiden.

Djurhållning

I Grästorps kommun som är en utpräglad jordbrukskommun, finns många lantbruksenheter med inriktning mot uppfödning av djur som grisar, fjäderfä och nötboskap. I Grästorp liksom i många andra kommuner har också antalet hästar och så kallade hästgårdar ökat.

Djurhållning kan ge upphov till störningar gentemot omgivningen som lukt, flugor, damm, oljud och allergiska reaktioner. Kommunen ska vid planläggning och bygglovgivning beakta olägenheter och hälsorisker om kan påverka omgivningen från olika verksamheter.

Enligt Boverkets rapport ”Vägledning för planering för och invid djurhållning” bör kommunen inte enbart vara inriktad på ett generellt avstånd mellan bostadsbebyggelse och djurhållningsverksamheten, utan också utreda natur- och terrängförhållandena i omgivningen.

Några generella riktlinjer för avstånd mellan djuranläggningar och bebyggelse kan därför inte anges.

Bedömningar bör istället göras i den aktuella planeringssituationen för varje enskilt fall. Verksamhetens art och omfattning, lokala förhållanden som vind, topografi och vegetation och vilken typ av bebyggelsemiljö som planeras är parametrar att ta med i planeringen.

Miljö kvalitetsnormer

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR BULLER, LUFT OCH VATTEN

Till följd av dagens redan låga trafikmängder och begränsad mängd produktionsindustri bedöms det inte finnas någon risk för att miljö kvalitetsnormerna för buller eller luft kommer att påverkas genom en ökning av bostäder och verksamheter. Buller från Såtenäs flottflygplats omfattas inte av miljö kvalitetsnormerna då det inte är en civil flygplats.

I Grästorps kommun är problem med vattenmiljön framför allt kopplat till övergödning genom näringsläckage från jordbruket samt delvis enskilda avlopp.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten anger vilken miljö kvalitet som ska uppnås i vattenförekomsterna, yt- och grundvatten, och vid vilken tidpunkt den senast ska vara uppfylld. Syftet med normerna är att säkra Sveriges vattenkvalitet. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå god status och att ingen vattenförekomsts status ska försämrats.

Trots allt bra som görs och de stegvisa förbättringar som sker, visar vår kartläggning och analys att Sverige fortfarande är långt ifrån att nå målen i vattendirektivet, det vill säga miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. De sammanlagda resultaten från 2016–2021 visar att cirka hälften av vattenförekomsterna i Sverige fortfarande inte når så kallad god status. Detta innebär att mer behöver göras.

Västerhavets vattendistrikt

Till följd av EU:s vattendirektiv har fem vattendistrikt bildats i Sverige vars indelning bygger på landets avrinningsområden. Grästorps kommun tillhör Västerhavets vattendistrikt.

Vattenmyndigheterna har identifierat vilka administrativa åtgärder som behöver genomföras för att se till att nödvändiga fysiska åtgärder i vattenmiljöerna faktiskt kommer till stånd. Det är dessa administrativa åtgärder, riktade till centrala

myndigheter, länsstyrelser, utvalda regioner och kommuner, som vattenmyndigheten beskriver i ett åtgärdsprogram. Dessa åtgärdsprogram tas fram vart sjätte år, och det nuvarande omfattar perioden 2022–2027.

Statusklassificeringar inom Grästorps kommun

Vattenförekomster med miljö kvalitetsnormer finns för Dättern och vattendragen Nossan, Lannaån, Mjölån, Lillån, Kämpegårdsån och Bastån. Stora delar av kommunens yta avrinner mot Dättern via vattendragen. Dättern är påverkad dels av utsläpp från omkringliggande jordbruksmarker, och dels av enskilda avloppsanläggningar av bristande kvalitet.

Genom statusklassificeringar beskrivs den nuvarande vattenkvaliteten i vattenförekomsten. Enligt de senast gällande statusklassificeringarna av kommunens vattendrag bedöms flertalet ha en *måttlig ekologisk status*. Detta beror generellt på en övergödningssituation främst kopplat till jordbruksnäringen, men även enskilda avlopp. Flera vattendrag har även påverkats av aktiviteter som rensning, muddring och markavvattning eller av skapade vandringshinder. Detta är faktorer som försämrar livsmiljöerna för både vattenlevande växter och djur.

Endast Bastån, belägen på Hunneberg, har bedömts ha *god ekologisk status*. Övriga vattendrag, som Nossan och Mjölån, har bedömts ha *måttlig* eller *otillfredsställande* status medan ett vattendrag, Kämpegårdsån, har *dålig* status.

Miljö kvalitetsnormen för samtliga vattendrag är att nå god ekologisk status, för några av vattendragen år 2033 och för vissa 2039. Stora delar av kommunens yta avrinner mot Dättern vars ekologiska status klassats som *måttlig*. Målet är att Dättern ska ha *god ekologisk status* 2039. Även här syns en tydlig påverkan av näringsämnen.

Den kemiska statusen för samtliga vattendrag och Dättern klassas som *ej god*. Detta beror på att gränsvärdena för kvicksilver och bromerad difenyleter överskrids i samtliga Sveriges sjöar och vattendrag. Målet är att alla vattenförekomster ska ha *god kemisk status*.

Bedömning av planförslaget gentemot miljö kvalitetsnormer för vatten

I Grästorps kommun är problem med vattenmiljön framför allt kopplat till övergödning genom näringsbelastning, främst från jordbruket och delvis även enskilda avlopp. I anslutning till tätorten är ambitionen i nollalternativet och planförslaget att omvandla en del jordbruksmark till kvartersmark vilket kan minska näringsbelastningen på ån Nossan. Å andra sidan kommer en ökad mängd hårdgjorda ytor tillkomma i samtliga alternativ vilket kan medföra belastning av andra föroreningar. Genom dagvattenutredningar och genomtänkta dagvattenlösningar kan mängden föroreningar som når Nossan reduceras.

Vid nybyggnation på landsbygden kan höga krav ställas på enskilda avloppsanläggningar. Däremot har äldre bebyggelse undermåliga avloppslösningar vilka kan komma att tas i bruk vid omvandling av ödehus i planförslaget och alternativ skogsmark. Denna omvandling bör dock bli av mindre omfattning varmed någon betydande påverkan inte bör uppstå. Kommunens vilja är även att underlätta för anslutning till det kommunala spillvattennätet.

Kommunen arbetar även med att koppla bort dagvatten från spillvattennätet. Eftersom

avloppsreningsverket breddar ut i Nossan och Dättern när allt för mycket dagvatten når dit, kan denna frikoppling av dagvatten möjligtvis få en positiv effekt på miljön tack vare att det blir färre breddningar och vattnet som renas blir mer koncentrerat. Som enskild åtgärd kan det även få viss positiv effekt gällande recipienternas möjlighet att uppnå god status.

Sammantaget bedöms därför inte något av de utredda alternativen medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Grästorps kommun arbetar utifrån det åtgärdsprogram som tagits fram av vattenmyndigheterna. I åtgärdsprogrammet finns sex åtgärder som beskriver vad kommunerna behöver göra för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Miljö kvalitetsnormer för luft

Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft finns för kvävedioxid/ kväveoxider, svaveldioxid och bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren.

Ingenstans i kommunen överskrider miljö kvalitetsnormerna för luft.

Miljö kvalitetsnormer för buller

Kommuner med fler än 100 000 invånare och Trafikverket ska vart femte år utföra bullerkartläggningar och utarbeta åtgärdsprogram för att begränsa omgivningsbullrets skadliga effekter på människors hälsa. Detta regleras i förordningen om omgivningsbuller.

Grästorps kommun omfattas därmed inte av dessa krav, men likväl ska kommunen arbeta för att begränsa buller enligt de allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken

Arbetet med att leda om den tunga trafiken genom samhället är en åtgärd som kommer få stor påverkan avseende buller i samhället. Den tunga trafiken leds om till att gå öster om samhället, där flera bullerreducerande åtgärder görs för befintlig bebyggelse.

Samlad bedömning

Miljö kvalitetsnormer för luft, vatten och buller bedöms inte överskridas. I samband med detaljplaner och lovgivning kommer genomtänkta dagvattenlösningar tas fram som säkerställer en säker dagvattenhantering. Sammantaget bedöms därför inte planförslag medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljö kvalitetsnormerna för vatten, luft eller buller.

Klimatanpassning

Ställningstaganden:

- Kommunen ska arbeta med klimatanpassning på ett brett plan i kommunens alla verksamhetsområden.

KONSEKVENSER AV ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Utsläppen av växthusgaser, främst koldioxid, är det som påverkar det förändrade klimatet allra mest. Växthusgaserna förstärker atmosfärens förmåga att värma jordytan, och det leder till en stigande temperatur. Den ökande temperaturen orsakar allvarliga climateffekter.

Detta kräver en beredskap i samhället för att förebygga och minimera påverkan på bland annat bebyggelse, infrastruktur, biologisk mångfald, livsmedelsproduktion och dricksvattenkvalitet. Genom medveten planering av tillkommande bebyggelse och infrastruktur kan vi göra samhället mindre sårbart och samtidigt anpassa oss till de följder som ett förändrat klimat kan innebära.

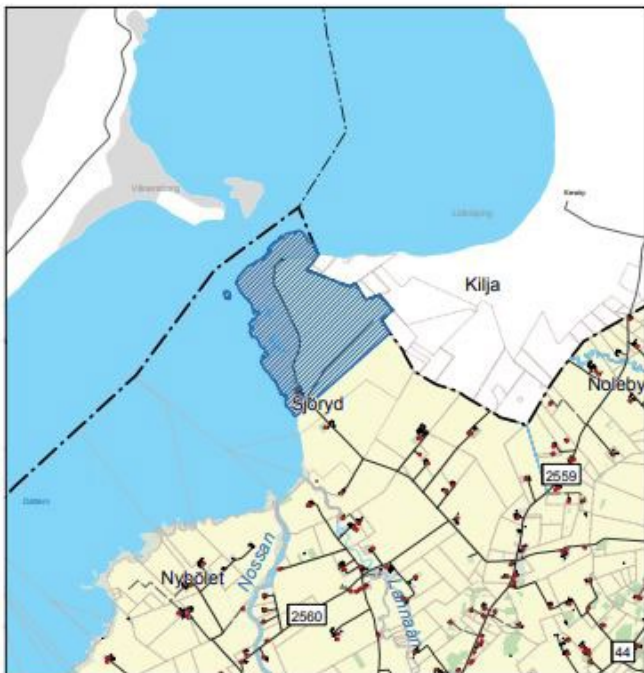
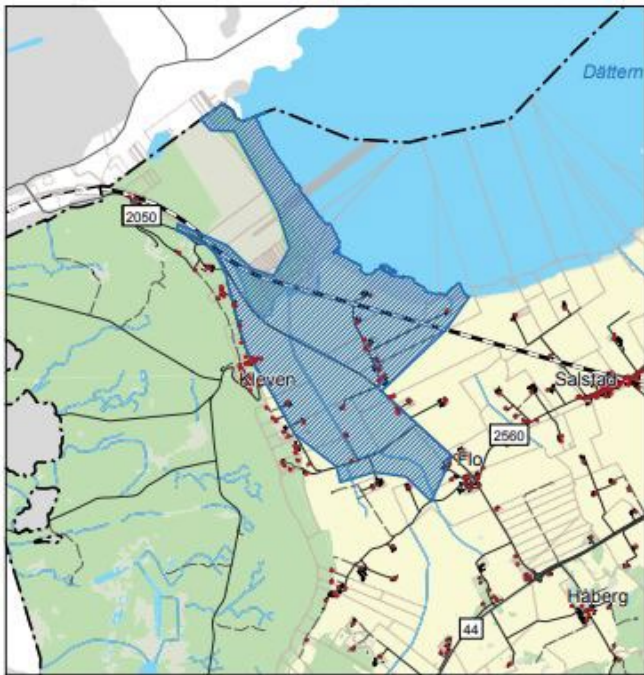
Ett förändrat klimat påverkar de flesta områden i samhället och är en stor utmaning för samhällsplaneringen. Klimatförändringar leder till ökad nederbörd, stigande havsnivåer och grundvattenhöjning, högre temperatur och ändrad relativ fuktighet. Det handlar också om en ökad frekvens av extrema väderhändelser som stormar, skyfall och värmeböljor med torka och risk för skogsbränder. Som en följd av klimatförändringar riskerar problemen med översvämningar, ras, skred och erosion att öka. Detta får konsekvenser för såväl bebyggelse och infrastruktur som för de areella näringarna, människors hälsa och säkerhet och för flora och fauna i vår natur.

Klimatprognoser visar att Västra Götalands län är ett av de områden i landet som blir mest påverkat av ökade nederbördsmängder i framtiden.

Framtidsklimat i Västra Götaland

I rapporten *Framtidsklimat i Västra Götalands län* redovisas hur klimatet i länet kommer att utvecklas

Kartbilderna redovisar de låglänta områden sydväst (överst) respektive nordöst (nederst) om Dättern som riskerar att översvämmas vid den dimensionerande nivån +47,18 (RH2000).

baserat på observationer och beräkningar utifrån två scenarier, ett med begränsade utsläpp av växthusgaser och ett med högre utsläpp.

I slutet av seklet väntas temperaturen i länet öka med runt 3–5 grader. Vegetationsperioden ökar med 40–90 dagar och antalet dagar med dygnsmedeltemperaturer på över 20 grader blir allt fler. Årsmedelnederbörden ökar med 10–25 % med

den största ökningen vintertid. Förekomsten av kraftig nederbörd blir också större där maximal dygnsnederbörd kan öka med 10–20 %. För länet som helhet väntas en ökning av årstillrinningen i vattendragen öka med 5–15 % vid mitten av seklet. I Nossan väntas årsmedelstillrinningen öka med mellan 6–10 % vid slutet av seklet. Tillrinningen väntas öka under vinter, vår och höst medan perioden med låga flöden under sommaren förlängs.

Förhållandena i Grästorps kommun

Tre forskare vid Centrum för klimat och säkerhet vid Karlstads universitet har på uppdrag av Vänerkommunerna i samverkan om Väners reglering tagit fram en kartering av översvämningsriskerna för kommunerna runt Väneren. Kartering av översvämningsrisker vid Väneren av Jan-Olov Andersson, Barbara Blumenthal och Lars Nyberg 2013.

I studien genomfördes en översvämningskartering och analys som utgick från fyra extrema vattennivåer i Väneren. Resultaten har sammanställts i rapporten kommunvis och för Vänerområdet i sin helhet i form av text, tabeller och diagram.

För Grästorps kommun visas att det främst är de mycket låglänta partierna sydväst och nordöst om Dättern som är känsliga för översvämningsrisker. I rapporten har författarna räknat på konsekvenserna av olika belastningsfall relaterat till översvämningsrisker, man har kollat på 100-årsnivå, 100-årsnivå och samtida vindpåverkan, dimensionerande nivå (10 000-årsnivå) samt dimensionerande nivå och samtida vindpåverkan. Områdena runt Dättern är relativt glest befolkade och endast ett fåtal byggnader påverkas av 100-årsnivåerna. I scenariot med den högsta nivån på +47,18 (i RH2000) skulle ca 50 byggnader varav ca 11 bostadshus översvämmas. Beräknade konsekvenser för samhällsviktiga funktioner av regional betydelse i scenariot med den högsta beräknade nivån visar en översvämningsrisk på Älvsborgsbanan på drygt 2 km mellan Grästorp och Vargön. Banan skulle i scenariot med 100-årsnivån med vindpåverkan översvämmas på en sträcka av cirka 300 meter.

I kommunen ligger relativt få bostadshus och samhällsviktiga funktioner inom

översvämningskänsliga områden. Väneren är reglerad och framtida översvämningsrisker är beroende av hur regleringen sker. Om området runt Dättern drabbas av översvämningar i framtiden kan evakuering av boende i området bli nödvändig. Eftersom antalet bostadshus som riskerar att översvämmas är relativt få bedöms en evakuering vara möjlig att hantera. Det kan även bli aktuellt med tillfälligt driftstopp på Älvsborgsbanan. Om översvämningar blir ett återkommande problem kan andra åtgärder behövas, exempelvis en översyn av regleringen av Väneren eller en höjning av delar av Älvsborgsbanan.

År 2014 och 2021 drabbades ett stort antal fastigheter, framför allt inom tätorten, av översvämning i samband med att extremt mycket regn föll på kort tid. Dagvattensystemet blev överbelastat och vattnet kunde inte rinna undan. Kommunen har därefter arbetat med förbättringar i dagvattensystemet i syfte att undvika framtida översvämningar. Parallellt med detta har kommunen arbetat med att minska mängden dagvatten som hamnar i spillvattenledningarna.

SKYFALL, ÖVERSVÄMNING OCH ÖKADE VATTENMÄNGDER

Ställningstaganden:

- Risken för översvämningar, både i anslutning till vattendrag men även kopplat till dagvattenhantering, behöver tas hänsyn till vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur. I samband med upphävande av strandskyddet behöver placeringen av tillkommande byggnader ta hänsyn till översvämningsrisken och regleras i bygglovsbeslut.
- De utpekade instängda områdena från skyfallsutredningen i tätorten ska prioriteras gällande planerade insatser vid skyfall.
- Vid planering av ny bebyggelse eller infrastruktur bör en dagvatten- och skyfallsutredning utföras.
- Klimatförändringar kopplat till nederbörd ska beröras i kommunens arbete med ny vattentjänstplan, dagvattenpolicy samt vatten- och avloppsplan.

- Vid exploatering i anslutning till vattendrag och sjöar bör översvämningsrisken utredas innan exploatering tillåts.
- Ny bebyggelse, särskilt samhällsviktig verksamhet som skolor, vårdlokaler samt tekniska anläggningar, förläggs på en plats där den inte riskerar att påverkas av översvämning från skyfall och höga vattennivåer i sjöar och vattendrag.
- Kommunen skapar sekundära avrinningsvägar och planerar för hantering av skyfall på ytor som får översvämmas runt ny och befintlig bebyggelse. De gröna ytorna som finns i tätorten är inte bara viktiga ur ett grönstrukturperspektiv, utan kan även användas för hantering av vatten i större utsträckning.
- Vid planering av skyfallsåtgärder ska även geotekniska förutsättningar tas i beaktning. Extra försiktighet ska iakttas i närheten av vattendrag.
- Vägar till samhällsviktig verksamhet ska prioriteras att hållas framkomliga vid höga vattenstånd.

Förslag till fortsatt arbete:

- Skyfallsutredning för tätorten ska vidareutvecklas samt inkludera en simulering av närliggande vattendrag.

Översvämning till följd av skyfall

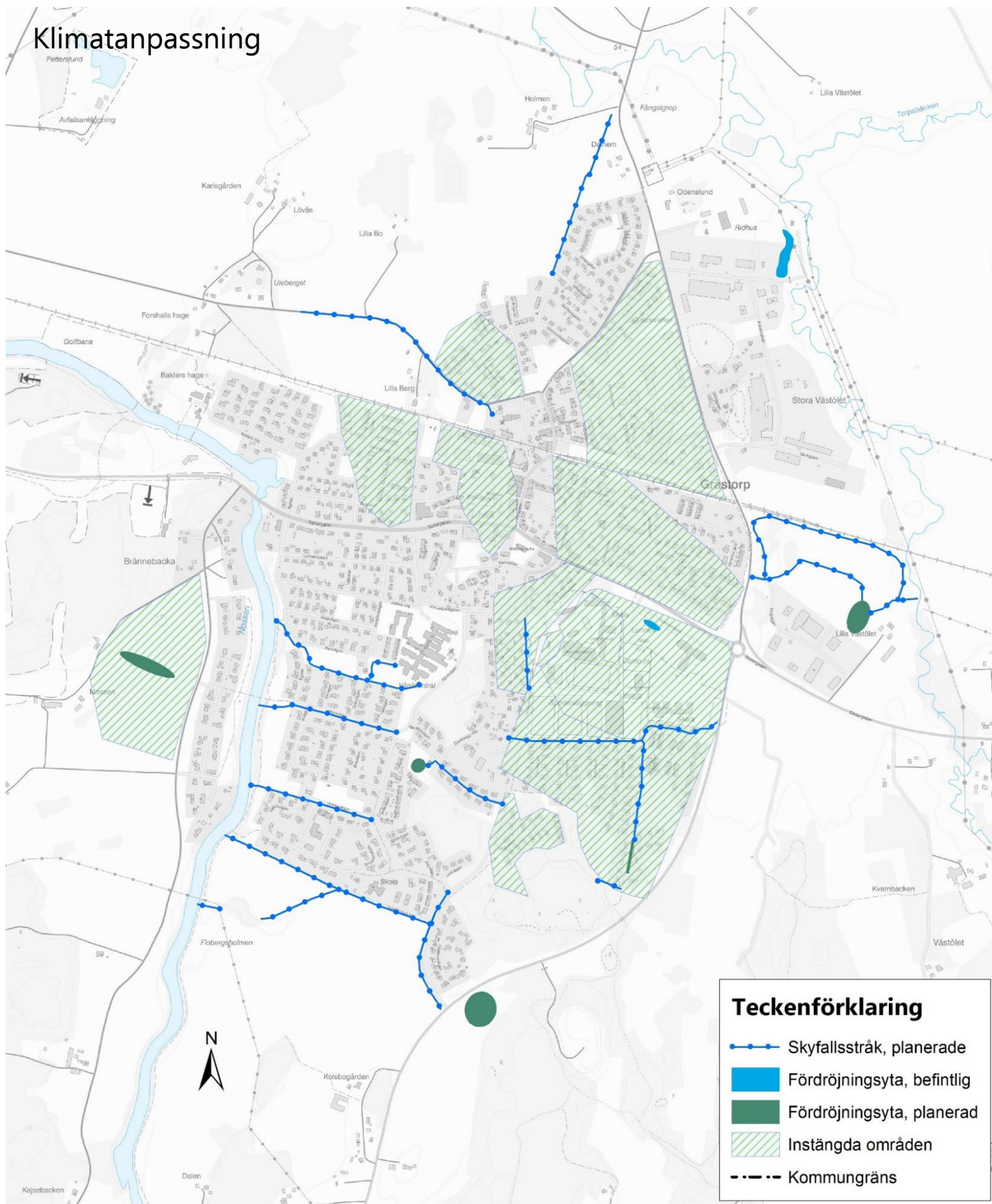
Som tidigare nämnts kan man konstatera att det svenska klimatet har blivit varmare, men också allt blötare. Därav är det viktigt med en klimatanpassning som går i linje med en förhöjd motståndskraft gentemot extrema regn som når skyfallsnivåer. För att åstadkomma detta finns inte en enstaka åtgärd, utan för att skapa en regntålig kommun och tätort så behövs samlade insatser på flera platser. Det kan exempelvis innebära dikesgrävning, tillskapande av bräddningsmöjligheter eller hållbara dagvattenlösningar som håller vatten i landskapet.

Svensket Vatten lyfter att den lokala topografin spelar stor roll kring hur stora flöden av vatten som kan avledas på ett säkert sätt. De samhällen som är mer flacka i sin topografi har många gånger flera instängda områden, med betydande utmaningar vad gäller att leda undan stora regnvolymer. *Svensket*

vatten definierar ett instängt område som ”ett område varifrån dagvatten ytledes inte kan avledas med självfall”. Dagvatten inom ett instängt område behöver avhjälp via ledning, eller magasinering på lämplig yta. Då Grästorps har ett flackt landskap blir det därför viktigt att lokalisera instängda områden för att kunna ta det i beaktning i samhällsplaneringen.

Samhällsplaneringen behöver även identifiera lämpliga områden där översvämning kan accepteras för att kunna magasinera stora mängder dagvatten och på så sätt skydda bebyggelse från skada.

Klimatanpassning

Samtidigt är det även viktigt att se över ledningsnätets kapacitet så att instängda områden i så stor utsträckning som möjligt kan avhjälpas. De samhällen som är mer flacka i sin topografi, likt Grästorps, kan ha större utmaningar vad gäller att leda undan stora regnmängder. Grästorps samhälle har överlag villabebyggelse placerat på tidigare åkermark och villakvarter med breda asfalterade gator med liten lutning.

Skyfallsutredning för Grästorps tätort

För att öka förståelsen och minska samhällets sårbarhet har kommunen tagit fram en skyfallsutredning med åtgärdsförslag över Grästorps tätort under 2022. Det ska fungera som ett stöd för kommunens fortsatta arbete med att begränsa konsekvenserna av skyfall. Utredningen har bland annat lett till att flertalet anpassningsåtgärder redan utförts. Bland annat har en invallning av vattenverket skett, en ny dagvattenledning har anlagts i norra tätorten mot Mjölån och flertalet backventiler har monterats på avlopps nätet.

Planerade åtgärder är bland annat se över dämmningsproblematik i större samlande dagvattenledning norr om järnvägen och behovsbedömning avseende åtgärder. Vidare är det betydelsefullt att prioritera åtgärder för att minska negativa effekter av utpekade instängda områden. Då instängda områden är till större del beroende av en god ledningskapacitet kommer åtgärder kopplat till främst förstärkning av ledningskapacitet tas fram för dessa områden. När det gäller samhällsviktiga anläggningar kommer åtgärder kopplat till skydd av dessa studeras närmare. En åtgärd som kan nyttjas är att upprätta invallningsskydd. För samtliga områden ovan behöver en detaljerad studie utföras med skyfallsutredningen som grund för val av lämplig åtgärd för respektive plats.

I kartan visas befintliga fördröjningsytor, som nyligen anlagts till förmån för skyfall. Kartan visar även var kommunen planerar att anlägga nya fördröjningsytor, som till exempel en dagvattendamm. Stråk för skyfall, utifrån den översiktliga skyfallsanalysen för tätorten, har lagts ut som linjer i kartan. Både skyfallsstråk och planerade fördröjningsytor behöver studeras i detalj, med

hänsyn till höjder och befintligt ledningsnät. Exakt placering och antal kan därmed förändras.

Rinnvägar och instängda områden

Det är viktigt att beakta lågpunkter inom kommunen där rinnvägar skapar så kallade instängda områden. För att exempelvis få information om rekommenderad lägsta golvnivå för ny bebyggelse, behöver skyfallsutredningen för tätorten vidareutvecklas och inkludera en simulering av närliggande vattendrag.

De naturliga höjderna i tätorten, samt de numera korsande vägarna Södergatan, Östra vägen och järnvägen har inneburit att markens naturliga avvattning har förändrats. Denna förändring samt även den ökade tillförseln av dagvatten i och med ett förändrat klimat och en allt tätare bebyggelse medför ett högre belastat dagvattennätet.

Områden som omgärdas av höjder, men också avskärmningar i form av upphöjda vägar, bör ses som instängda områden. Vad som karakteriserar sådana områden är en ökad utmaning vid extrema regn kring avledning av dagvatten, både ytligt och i ledning.

Uppskattningsvis finns det åtta instängda områden i Grästorps tätort där flera av dem högst troligt bidrar med ökad belastning på dagvattenledningen vid extrema regn. Då dagvatten blir stående inom instängda områden, kan det även medföra ökad belastning på spillvattennätet. Inträngande vatten längs spillvattennätets sträckning försämrar kraftigt dess funktion med ökad bräddning in i dagvattennätet och med en ökad risk för källaröversvämningar. Således är det viktigt att ytliga avvattningsstråk, så kallade rinnvägar, ges en fri väg. Detta för att begränsa inträngande vatten i avloppsbrunnar, hindra bräddning till dagvattennätet och minska risken för källaröversvämningar.

Fortsatt arbete med instängda områden

Inom instängda områden är det viktigt att se till den befintliga bebyggelsen och hur man kan undvika skador på befintlig miljö. Åtgärd beror på områdets förutsättningar och var det instängda området är beläget. För att bedöma vilken åtgärd som är

lämplig behöver varje specifikt område studeras mer i detalj, i en fortsatt utredning.

Kartan visar en kartering av rinnvägar i Grästorps och aktuella rinnstråk är baserade på Skogsstyrelsens markfuktsberäkningar. Sammanhängande ytor av mörkblå färg redovisar lägre liggande mark som har hög andel fuktighet. Ljusare blå ytor visar något högre andel liggande mark med lägre andel markfukt. Rinnvägens högre liggande del redovisas med grå och vit färg vilket också indikerar på ett torrare område. Instängda områden visas med skrafferade områden. Instängda områden har som tidigare nämnt ofta problem med ytlig avrinning. Ca 8 stycken sådana finns inom tätbebyggda områden, en inom planerad bebyggelse. 5 av områdena finns utmed huvuddagvattenledningen.

Prioriterade vägar vid skyfall

Vid höga vattenstånd i samband med skyfall ska vägar som leder till samhällsviktig verksamhet, såsom vårdcentrum vid kommunens hus, räddningstjänst, vattenverk, reningsverk och elförsörjningsanläggningar, prioriteras framkomlighet till.

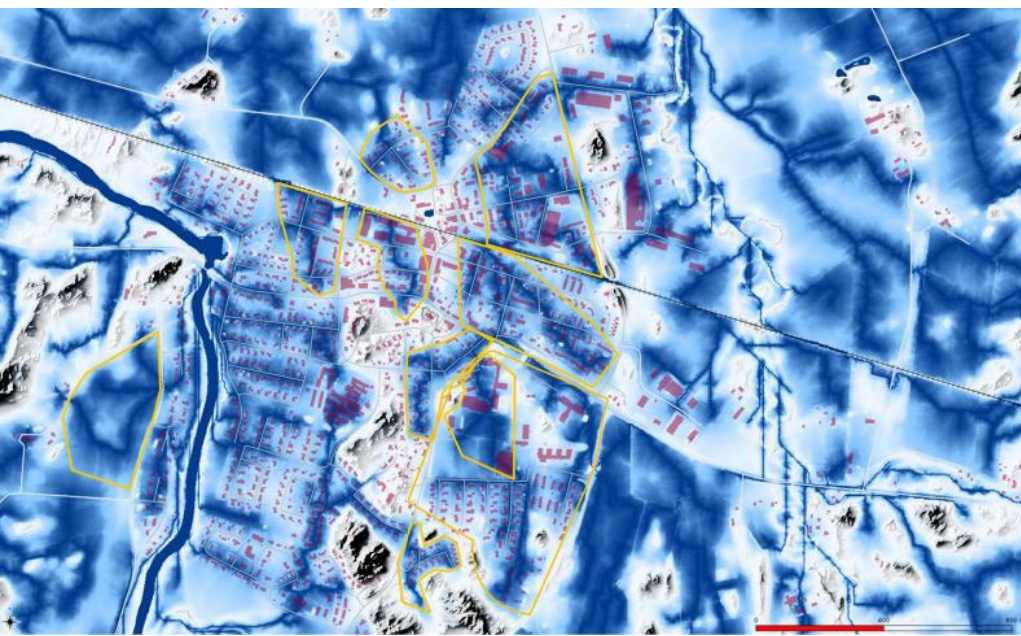
Översvämningsrisk och stigande nivåer i vattendrag och sjöar

Enligt Översvämningsportalen omfattas vattendragen i Grästorps kommun inte av de översvämningskarteringar som MSB tagit fram. Generellt kan man säga att översvämningsrisk föreligger i närheten av sjöar och vattendrag vid höga flöden. För Grästorps del handlar det fram för allt om Nossan och Mjölån, samt i förlängningen även Vänern.

Dimensionerande nivåer enligt rekommendationer i planeringsunderlaget *Stigande vatten*

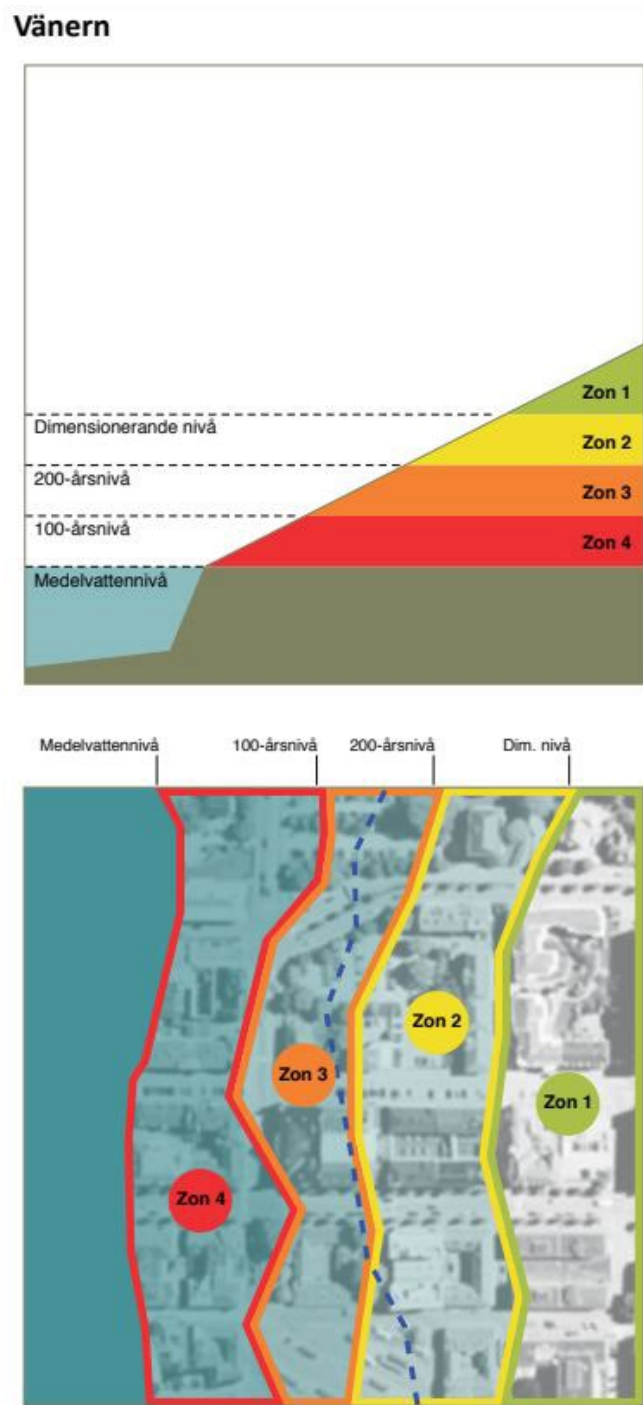
För att ge råd och vägledning till kommunerna i länet vid planering av ny bebyggelse i vattennära områden har länsstyrelserna i Västra Götalands och Värmlands län tagit fram ett planeringsunderlag - *Stigande vatten - en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden*, 2012. I rapporten finns en planeringsmodell för hur kommunerna ska handskas med problematiken i den fysiska planeringen. I rapporten finns också faktablad för vilka dimensionerande höjder som bör användas i planeringen i olika planeringssituationer.

Planeringsmodellen går ut på att dela in områdena där översvämningsrisk föreligger i översvämningszoner. För Vänern är översvämningszonerna indelade i fyra, där det i zon 4 är störst risk för att en översvämmning inträffar och zon 1 lägst sannolikhet för översvämmning. Planeringsnivåerna för Vänern utgår från en 100-årsnivå, en 200-årsnivå och en högsta dimensionerade nivå i ett framtida klimat. En översvämningszon definieras av ett intervall mellan två nivåer med utgångspunkt i markens nivå. Det innebär att zon 4 (röd) utgörs av intervallet mellan medelvattennivån och 100-årsnivån, zon 3 (orange) av intervallet mellan 100-årsnivån och 200-årsnivån, och zon 2 (gul) mellan 200-årsnivån och den högsta dimensionerade nivån. Zon 1 (grön) utgörs av all mark över nivån för den högsta dimensionerade nivån.

Instängda områden inom Grästorps tätort på markfuktkarta.

Vilka funktioner som är lämpliga att placera i de olika zonerna framgår av rekommendationerna i handboken.

Översvämningszon 1–4. För att beräkna översvämningszoner utgår man från 100-årsnivån, 200-årsnivån och högsta dimensionerande nivå i ett framtida klimat.

Dimensionerande nivå i Grästorps kommun

Förslaget i planen är att det är den dimensionerande nivån med vindpåverkan som ska rekommenderas som lägsta planeringsnivå i Grästorps kommun, dvs

nivån +47,18 i RH2000 för områden som kan översvämmas av Väneren. I översiktsplanen ligger samtliga föreslagna utbyggnadsområden inom zon 1.

Kommunen tillämpar de rekommendationer som finns angivna i *Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotande områden* gällande ny bebyggelse och infrastruktur. Dimensionerande nivå där det risk för översvämmning bedöms finnas vid nivåer lägre än +47,18 meter (RH2000) i Grästorps kommun.

Enligt *Stigande vatten* kommer Nossan endast ha marginella förändringar gällande vattenstånd med avseende på 100-årsflödet. Höga flöden kan också uppstå i samband med att stora mängder regn- eller smältvatten tillförs vattendraget under en längre period. Kommunen bör dock utföra en simulering av närliggande vattendrag, Nossan och Mjölån, för att uppskatta den lägsta nivå inom vilken ny bebyggelse kan få tillkomma. Utredningen av översvämningsrisken för de större vattendragen ska utgå från handboken *Stigande vattens planeringszoner*.

Utvecklingsområden planerade intill något av vattendragen ska anpassas efter vattendragens högsta högvattenyta, för regn med dimensionerande återkomsttid. För att minska risken för översvämmingar längs kommunen vattendrag behöver ny bebyggelse beakta vattendragens högsta simulerade högvattennivå. För befintlig bebyggelse kan förebyggande åtgärder ske, som till exempel invallning, för att anpassa bebyggelsen inför ett framtida förändrat klimat. En invallning av kommunens vattenverk har redan skett, för att förhindra framtida översvämmning till följd ökade nivåer i Mjölån.

ÖKAD TEMPERATUR OCH TORKA

Ställningstaganden:

- En ökad frekvens av värmeböljor kan medföra ett ökat kylbehov. Detta kan bland annat tillgodoses genom väl utformade byggnader och grönsstrukturer.

- Känsliga byggnader såsom vård- och äldreboende, förskolor och skolor ska utformas så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor.
- Kommunen ska arbeta för att skuggiga miljöer finns på platser där utsatta grupper vistas i stor utsträckning, så som lekplatser på förskolor och skolor, uteplatser vid vårdrelaterade verksamheter samt vid större parkeringsplatser.
- Kommunen skall generellt verka för en ökad grönstruktur som verkar skuggande och dämpar värmeeffekten.
- Kommunen ska ha en god beredskap vid torka och vattenbrist samt att hantera skogsbränder.

Värmeböljor och torkperioder förväntas bli allt vanligare i vårt framtida klimat. För att dämpa effekten är skuggning och kylning av byggnader en viktig anpassning. Biologiskt viktiga vattendrag kan drabbas av lågt vattenstånd eller till och med obefintliga vattenflöden. En stor andel av Grästorps invånare arbetar inom skogs- och jordbruk, denna näring påverkas direkt av klimatförändringarna och förmågan att hantera de förändrade förutsättningarna är viktigt för näringens utveckling. Skogsbränder, förändrade nederbördsmonster, längre växtsäsong och en ökning av granbarkborren är några av konsekvenserna att hantera.

Genomförande och uppföljning

Hur den nya planen, ÖP2045, ska genomföras och bli verklighet.

Genomförandeplan

GENOMFÖRANDE AV GRÄSTORPS NYA ÖVERSIKTSPLAN

Översiktsplanen är vägledande för kommunens långsiktiga fysiska utveckling och visar den övergripande strukturen av markanvändning fram till år 2045. Översiktsplanen är också viktig som stöd för andra än den egna kommunen, till exempel för regionala och statliga planeringsunderlag såsom kollektivtrafik och energiförsörjning.

Men allt som föreslås i planen kan inte genomföras på en gång utan åtgärderna behöver genomföras successivt. I den långsiktiga utvecklingen behöver det finnas en planering för genomförandet i ett kortare perspektiv. Det kan vara vilken cykelväg som ska byggas ut först, om en park ska anläggas eller om ny bebyggelse ska detaljplanläggas. Oavsett krävs det ekonomiska resurser och översiktsplaneringen ska därför integreras med budgetarbetet i den kommunala organisationen. På så sätt kan kommunens verksamhet följas upp i förhållande till planens mål och det blir tydligt hur resurserna ska användas på kort och lång sikt.

Målet är att översiktsplanen ska ge stöd för att sätta in enskilda beslut i ett större sammanhang. Många av de projekt som kommunen ser som utbyggnads- eller utvecklingsområden är för sitt genomförande beroende av något annat. En förutsättning och viktiga faktorer för översiktsplanens genomförande blir därför etappvis utbyggnad, strategiskt markinnehav och god planberedskap. Det är också av stor vikt att översiktsplanen är väl förankrad och känd inom den politiska ledningen, de olika kommunala verksamheterna och bland medborgarna.

GENOMFÖRANDESTRATEGI

För det fortsatta arbetet bör Grästorps kommun ta fram en strategi för genomförandet där man kan få en tydlig helhetsbild över det som ska genomföras. Strategin bör fokusera på att sätta en utbyggnadsprioritering mellan de olika projekt som ska genomföras samt de planeringsunderlag som ska arbetas fram. Det är viktigt att genomförandestrategin samspelar med kommunens politiska målarbete samt med budget.

FRÅN VISION TILL VERKLIGHET

Fördjupade områdesstudier

För att förenkla framtagande av detaljplaner kan kommunen välja att genomföra fördjupade områdesstudier. Detta är lämpligt där översiktsplanen är generellt hållen. Fördjupade översiktsplaner, planprogram eller områdesbestämmelser kan genomföras för detta syfte. I vissa fall kan det vara ett gestaltungsprogram som bör användas för att ge riktlinjer åt utformning av specifika platser och offentliga rum.

Bostadsförsörjning

Riktlinjer för bostadsförsörjning tas fram parallellt med översiktsplanen utifrån bostadsanalysen och ska ständigt hållas uppdaterade.

Detaljplanering

Mark- och vattenområden ska användas för det, eller de, ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov i kommunen. Upprättandet av ny detaljplan eller ändring av befintlig sker efter positivt planbesked och politiskt beslut om prioritering. Kommunen avgör om och när en detaljplan ska upprättas och antas. Vid ärenden gällande förhandsbesked där inte detaljplan finns ska dessa prövas utifrån bestämmelserna i miljöbalken, plan- och bygglagen och kommunens översiktsplan.

Prövning i områden utanför detaljplan

Lämplighetsbedömning

Vid prövning av bygglov och förhandsbesked för nytillkommande bebyggelse utanför detaljplan, ska lokaliseringsprövning ske utifrån allmän lämplighetsbedömning enligt 2 kap plan- och bygglagen och rekommendationerna i denna översiktsplan.

Vid lokaliseringsprövningen ska, förutom rekommendationerna i denna översiktsplan, också beaktas allmänna intressen som möjligheterna att lösa vatten- och avlopp, tillfart etc. Dessutom ska byggnader utformas och placeras med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen samt så att de inte medför fara eller olägenheter för omgivningen.

Landsbygdsområden utanför sammanhållen bebyggelse

Inom glest bebyggda områden som saknar detaljplan och ligger utanför områden med sammanhållen bebyggelse gäller i normala fall enligt PBL minskad bygglovsplikt för tillbyggnader av en- och tvåbostadshus och för komplementbyggnader till dessa.

Bygglov och förhandsbesked

Allmänt

De generella rekommendationerna är inte områdesbundna utan gäller allmänt inom kommunen vid prövning av bygglov och förhandsbesked utanför detaljplanelagda områden och som underlag då detaljplaner upprättas. De grundas på kommunala ställningstaganden i olika beslut, på tillämpningar av lagstiftningen och på rekommendationer från andra myndigheter. De kan utifrån allmän lämplighetsbedömning enligt 2 kap plan- och bygglagen och rekommendationerna i denna översiktsplan.

Vid lokaliseringsprövningen ska, förutom rekommendationerna i denna översiktsplan, också beaktas allmänna intressen som möjligheterna att lösa vatten- och avlopp, utfartsväg etc. Dessutom ska byggnader utformas och placeras med hänsyn

till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen samt att de inte får medföra fara eller olägenheter för omgivningen. Även önskade kvaliteter i bebyggelsemiljön, hälsa- och säkerhetsfrågor såsom hantering av buller och farligt gods eller hantering av bebyggelse inom områden där det finns risk för översvämning vid höga vattenstånd ska behandlas.

Områden inom influensområde för Såtenäs flottflygplats

I områden som ligger inom influensområde för Såtenäs flottflygplats gäller enligt bestämmelser i PBL 9 kap 4 d § att bygglov ska sökas för samtliga åtgärder som enligt PBL normalt är bygglovsbefriade. Läs mer om influensområde för Såtenäs flottflygplats på *Hänsyn och Riksintressen - Riksintressen*.

Markanvisning

En markanvisning är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre. Överenskommelsen ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om att den ska överlåta eller upplåta ett kommunägt markområde för bebyggande.

Kommunen har ett behov av att balansera bostadsmarknaden till att innehålla en högre andel flerbostadshus och då framförallt hyresrätter och trygghetsbostäder. Därmed bör särskild vikt läggas vid utformning av markanvisningskriterier. Sådana riktlinjer kan även användas för att säkerställa att bostäder byggs till rimliga kostnader, för att möjliggöra relativt sett billiga hyresrätter. Anvisning till kommunal mark ska i första hand ske i konkurrens efter ett anbudsförfarande. Huvudregeln är att en detaljplan ska finnas, eller vara i skedet avslutat samråd innan markanvisningen genomförs.

Kommuner som anvisar mark ska anta riktlinjer för markanvisningar, enligt lag (2014:899) om riktlinjer för kommunala markanvisningar. Grästorp har antagit riktlinjer år 2019 som innehåller:

- kommunens utgångspunkter och mål för överlåtelser eller upplåtelser av markområden för bebyggande
- tilldelningsförfaranden

- grundläggande villkor för att anvisa mark
- rutiner samt principer för prissättning av mark

Kontinuerlig översiktsplanering

PLANERINGSSTRATEGI

Översiktsplanen ska hållas aktuell. Senast två år efter ett ordinarie val, med början efter valet 2022, ska kommunen ha tagit fram en planeringsstrategi där kommunen bland annat ska redogöra för planens aktualitet, men också hur kommunen tänker fortsätta arbeta med översiktsplaneringen. Kommunen ska redogöra för om det har skett förändringar när det gäller planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet. Syftet med planeringsstrategin är att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyftande och att planen ska hållas aktuell. Kommunernas första planeringsstrategi ska ha antagits senast 11 september 2024, alternativt att kommunen har antagit en helt ny översiktsplan innan datumet. För Grästorps del är det senare aktuell, att anta en ny översiktsplan. Nästa planeringsstrategi ska vara antagen senast hösten 2028.

Ett sätt att hålla planen aktuell är att ändra den för ett delområde där planeringsbehoven är störst, eller göra ett tillägg för en fråga som saknas eller inte är tillräckligt behandlad.

Hållbarhetsbedömning

Här beskrivs översiktsplanens konsekvenser utifrån ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv.

Inledning

Det som presenteras här nedan är ett utdrag av hållbarhetsbedömningen.

Hållbarhetsbedömningen i sin helhet finns att ta del av som särskild bilaga till översiktsplanen.

En särskild sammanställning, enligt MB 16 kap 6 §, av hållbarhetsbedömningen finns också att ta del av som bilaga till planen.

Enligt bestämmelserna i miljöbalken ska en plan eller ett program som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan miljöbedömas. En kommunal översiktsplan innebär i princip alltid en betydande miljöpåverkan då den utgör långsiktiga riktlinjer för hur mark- och vattenområden inom kommunen ska nyttjas. Någon särskild behovsbedömning har därför inte genomförts vid uppförandet av denna översiktsplan.

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. En miljöbedömning ska behandla de miljöeffekter som väntas få en betydande påverkan på människors hälsa eller miljön. Miljöeffekter inbegriper både direkta och

indirekta effekter, de kan vara bestående eller tillfälliga, kumulativa eller inte kumulativa samt uppstå inom olika tidshorisonter. Miljöeffekterna kan vara både positiva och negativa.

För att ta ett bredare grepp på hållbarhetsfrågan har Grästorps kommun valt att ta fram en hållbarhetsbedömning. En hållbarhetsbedömning uppfyller kraven på en miljöbedömning enligt miljöbalken men bedömer även planförslaget ur ett socialt och ekonomiskt perspektiv.

I översiktsplanen formuleras ett antal strategier som ska sätta ton och riktning för det kommande arbetet när det gäller att forma framtidens Grästorp utifrån ett samhällsplaneringsperspektiv.

PLANFÖRSLAGETS INTENTION

Sedan Grästorps kommuns översiktsplan vann laga kraft 2016 har många av de områden som pekats ut för utveckling redan bebyggt eller börjat planeras för att bebyggas. Kommunen har därför sett ett behov av att identifiera nya områden för att skapa en långsiktig och hållbar samhällsutveckling för Grästorps kommun. För att på sikt kunna växa och bli fler invånare har kommunen arbetat fram en god strategisk planberedskap vilket till exempel sker

genom att koppla samman översiktsplaneringen med riktlinjer för bostadsförsörjning, infrastrukturplanering och med en aktiv markpolitik. Kommunen består till stor del av jordbruksmark vilket ur perspektivet livsmedelsförsörjning utgör ett viktigt nationellt samhällsintresse.

Kommunen har en vilja att växa och ny mark behöver därför tas i anspråk, både för bostäder och verksamheter. Det behöver därför preciseras hur kommunen med hänsyn till jordbruksmarken ska växa på ett ansvarsfullt sätt. För att på ett enkelt sätt växa organiskt runt tätorten behöver jordbruksmark tas i anspråk. Jordbruksmark är samtidigt av avgörande betydelse för att trygga landets livsmedelsförsörjning och får inte tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om behovet inte kan tillgodoses genom att nyttja annan mark.

VISION OCH STRATEGIER

I översiktsplanen formuleras ett antal strategier som ska sätta ton och riktning för det kommande arbetet när det gäller att forma framtidens Grästorp utifrån ett samhällsplaneringsperspektiv.

Följande strategier är framtagna:

Vi utvecklar det vi har och välkomnar framtiden

- Grästorp ska fortsatt vara en landsbygdskommun och värna de tillgångar som finns.
- Landsbygden behöver tätorten, och tätorten behöver landsbygden.
- Vi vill växa och utvecklas i en hållbar takt, vi är öppna för att testa nytt.

En välkomnande kommun att bo och leva i

- Erbjudna varierande livs- och boendemiljöer för olika skeden i livet.
- Bo i en levande centralort eller på en aktiv och uppkopplad landsbygd.
- Verka för en god gestaltad livsmiljö som bidrar till folkhälsa och sociala hållbarhet.
- Arbeta för ett rikt kultur- och föreningsliv.

Ett grönskande näringsliv med mod och kraft att utvecklas

- Vara en företagsvänlig kommun som aktivt arbetar för ett gott företagsklimat
- Verka för en stark livsmedelsproduktion samt en utvecklad och mer lokal livsmedelskedja
- Ha en nära dialog med näringsliv och besöksnäring.

Närhet till andra, till varandra och till naturen

- Grästorp läge mitt i regionen ska utnyttjas och stärkas.
- Möjliggöra och förenkla pendling till andra orter.
- Utveckla gång- och cykelnätet, både i tätorten och på landsbygden.
- Utveckla och stötta en god tillgänglighet till service.
- Ha ett gott värdskap och lyssna in kommuninvånarnas, markägarnas och företagarnas behov och förutsättningar.
- Ta tillvara och tillgängliggöra den unika naturen som finns runt hörnet.

En hållbar och robust kommun

- Vi tänker hållbarhet och helhet i all planering
- Anpassa kommunen för klimatförändringar
- Ha en god planberedskap som skapar möjligheter att möta framtiden
- Investera i och underhålla samhällsviktig infrastruktur

AVGRÄNSNING

En del i processen med att ta fram en miljöbedömning är att genomföra ett avgränsningssamråd. Syftet med samrådet är att miljöbedömningen ska få en lämplig omfattning och detaljeringsgrad. Genom avgränsningssamrådet har kommunen i dialog med Länsstyrelsen i Västra Götaland sorterat ut ett antal miljöaspekter som bedöms viktiga att hantera i miljöbedömningsprocessen. Utöver dessa har även ett antal sociala och ekonomiska aspekter behandlats.

Miljöaspekter

- Naturresurser
- Naturmiljö

- Kulturmiljö
- Rekreation och friluftsliv
- Landskapsbild
- Vattenmiljö
- Översvämningrisk
- Buller
- Ras och skred
- Olycksrisk och miljöfarliga verksamheter

Sociala aspekter

- Rekreation
- Tillgänglighet och service
- Boendemiljö

Ekonomiska aspekter

- Arbetsmarknad och näringsliv
- Befolkning och bostadsmarknad
- Kommunal ekonomi och robusthet

Tidsmässig avgränsning

Miljöbedömningen avgränsas tidsmässigt till översiktsplanens tidshorisont. Primärt tar översiktsplanen sikte på år 2045 men sätter även upp planer som går bortom detta år.

Geografisk avgränsning

Geografiskt avgränsas miljöbedömningen till den mark som berörs av planen, det vill säga kommunens yta. Vissa frågor är av sådan karaktär att de kan behöva beaktas utifrån eller utanför den egna kommungränsen. I detta fall är det främst vattenmiljön som kan påverkas utanför kommunens gränser.

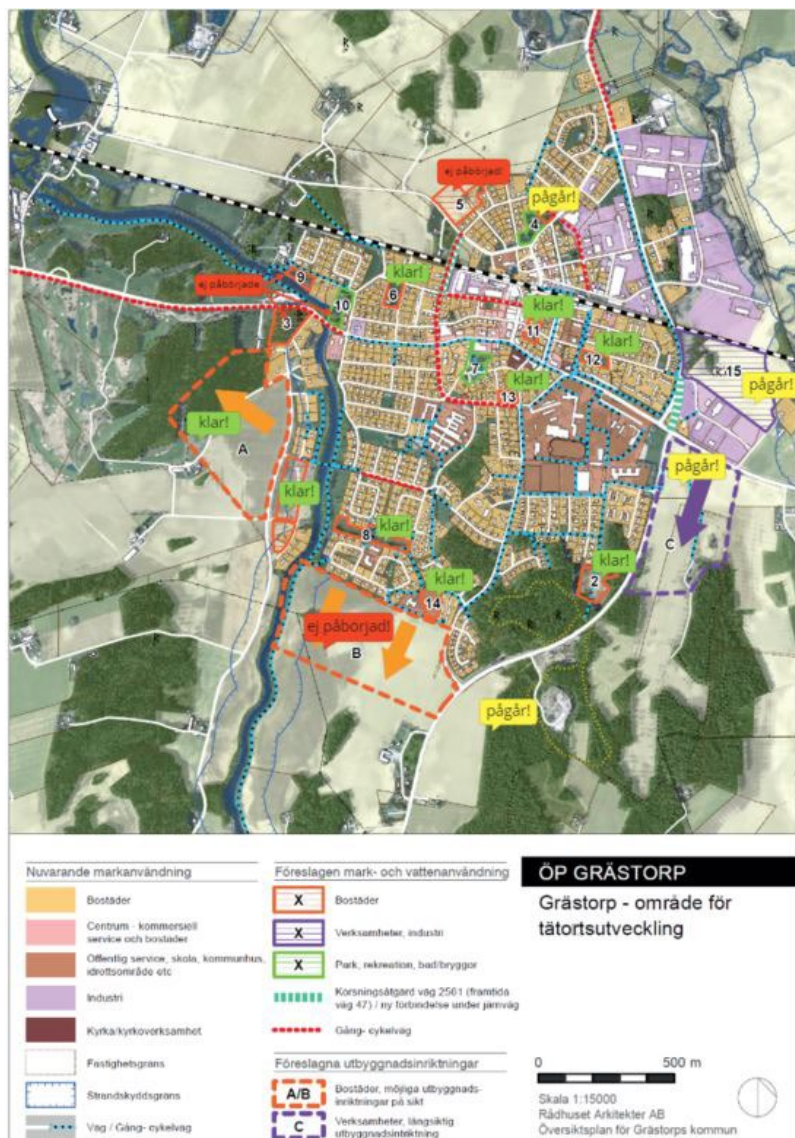
BEDÖMDA ALTERNATIV

Nollalternativet

Nollalternativet ska möjliggöra en jämförelse med en sannolik utveckling om den aktuella översiktsplanen inte kommer till stånd. Det är inte en beskrivning av aktuella förhållanden utan en framskrivning av tillståndet i miljön fram till prognosåret 2045 baserat på redan fattade beslut. Nollalternativet fungerar som ett jämförelsealternativ för att bedöma planens förslag

på övergripande mark- och vattenanvändning med avseende på miljöeffekter och konsekvenser.

I nollalternativet antas den gällande översiktsplanen från 2016 bli helt genomförd. Förändringar mot nuläget omfattar de områden som återstår att planlägga och bebygga.

I nollalternativet förutsätts ett genomförande av förslagen i gällande översiktsplan ÖP16. Det som återstår är de områden som i figuren markerats som "pågår" och "ej påbörjad". Område A och B omfattar ca 100 villor och annan blandad bostadsbebyggelse med viss service. Etappvis utbyggnad över lång sikt. Område C omfattar verksamheter.

Tengene

Salstad

Flakeberg

Nuvarande markanvändning	Föreslagen mark- och vattenanvändning
Bostäder	Bostäder
Centrum - kommersiell service och bostäder	Verksamheter, industri
Offentlig service, skola, kommunhus, idrottsområde etc	Park, rekreation, bad/bryggor
Industri	Korsningsåtgärd väg 2561 (framtida väg 47) / ny förbindelse under järnväg
Kyrka/kyrko verksamhet	Gång- cykelväg
Fastighetsgräns	Föreslagna utbyggnadsinriktningar
Strandskyddsgräns	Bostäder, möjliga utbyggnadsinriktningar på sikt
Väg / Gång- cykelväg	Verksamheter, långsiktig utbyggnadsinriktning

Föreslagen utveckling av landsbygdsområdena Tengene, Salstad och Flakeberg enligt ÖP16 som ingår i nollalternativet. Inget av områdena är genomfört.

Givna förutsättningar för såväl nollalternativet som för en utveckling enligt den nya översiktsplanen är bland annat att den pågående klimatförändringen kan antas ge större effekter de kommande decennierna. Vissa samhällsbeslut som påverkar miljöns utveckling gäller också oberoende av planens tillkomst, exempelvis klimatpolitikens åtgärder för ökad elektrifiering, minskad användning av fossila bränslen i transporter och för uppvärmning.

Planförslaget

Grästorps kommun växer genom att förtäta med mindre nya bostadsområden inom centralorten Grästorp och genom utveckling av sammanhängande bostadsbebyggelse i Söderskogen och på längre sikt genom bostadsbebyggelse i Söderåkern och Brännebacka, alla tre områden belägna i södra delen av tätorten. Utveckling av bebyggelse inom strategiskt bra lägen inom tätorten föreslås ske i Österskogen/Skubbetområdet i sydöst och Kilen i norr. För att balansera utspridningen önskar man även pröva en förtätning genom en högre byggnation i de centrala delarna av

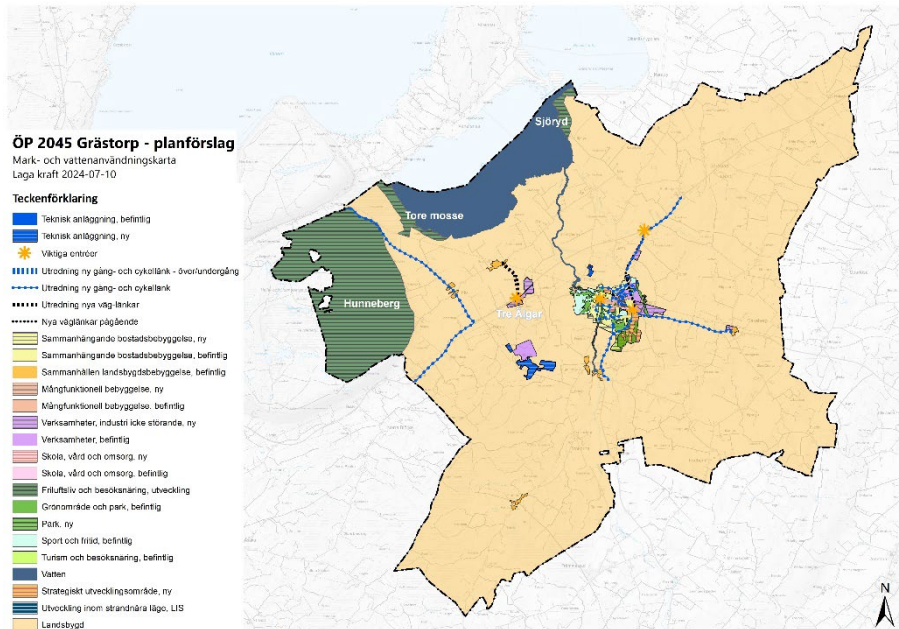
tätorten. Antal våningar bestäms utifrån platsens förutsättningar och den påverkan som kan ske på landskapsbilden.

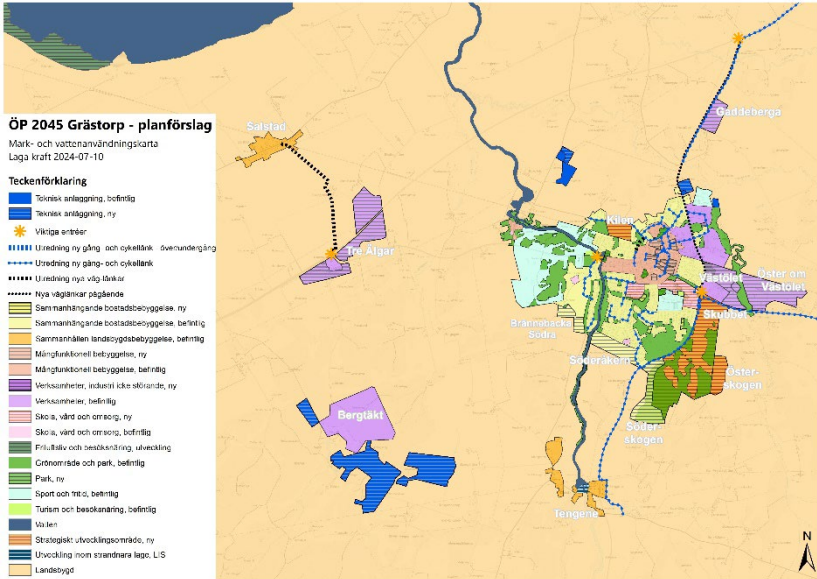
Väster om tätorten vid handels- och verksamhetsområdet Tre älgar (Rasta AB), föreslås ett utökat verksamhetsområde. Ett mindre område längs med nya sträckningen för väg 47 föreslås utredas som ett framtida område för verksamheter. Befintligt verksamhetsområde i öster, Västölet, föreslås också utökas.

I byarna på landsbygden medges en generell förtätning kring befintlig bebyggelse och infrastruktur som inte söndrar det viktiga jordbrukslandskapet. Tillkommande bebyggelse ska utgå från platsens förutsättningar för att samspela med landskapet samt befintlig bebyggelse. Hänsyn tas behöver till friluftsliv-, natur- eller kulturmiljöintressen som kan komma att påverkas. I Tengene föreslås ett LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära områden). En annan viktig utveckling är omvandlingen av alla ödehus som finns utspridda över kommunen.

I kartorna nedan syns planförslaget - både i sin helhet och som en inzoomad karta över tätorten.

Planförslaget för Grästorp, hela kommunen (nedan).

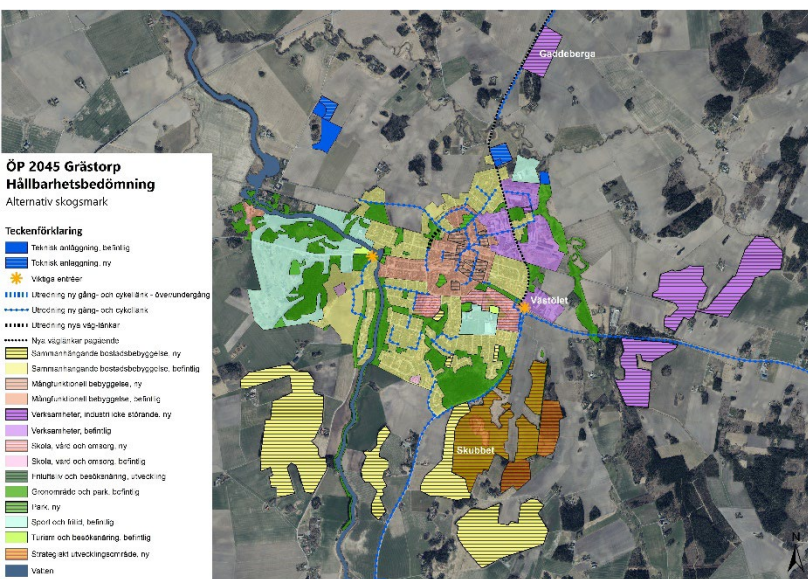

Planförslaget för tätorten, Tre Älgar och Tengene.

Variant alternativ skogsmark

Ett jämförelsealternativ har tagits fram i syfte att studera hur en konsekvent prioritering av det nationella intresset jordbruksmark gentemot övriga intressen skulle te sig. Alternativet som är en variant av utveckling av kommunens framtida markanvändning nämns nedan som alternativ skogsmark. Alternativet skiljer sig från planförslaget genom att byggnation utanför den befintliga tätorten endast sker genom att ta annan mark än jordbruksmark i anspråk. I norr, inom totalförsvarets påverkansområde föreslås ingen bebyggelse. Förtätning av befintlig tätort ingår i jämförelsealternativet på samma sätt som i planförslaget.

Variant alternativ skogsmark.

METOD

En översiktsplan pekar ut en övergripande strategisk utveckling för en kommuns mark- och vattenanvändning. Bedömningen av planens konsekvenser genomförs därför naturligt också på en övergripande nivå. Bedömningarna tar avstamp i lagkrav, vedertagna normer, forskning och riktvärden som fungerar som stöd vid identifiering, kartläggning, beskrivning och bedömning av konsekvenserna. Det finns dessutom regionala och lokala värden, riktvärden och skyddszoner för olika miljöaspekter som också utgör bedömningsgrunder.

I och med att översiktsplanen är ett strategiskt dokument och inte juridiskt bindande är de direkta konsekvenserna svåra att bedöma och rangordna. Bedömningarna sammanfattas därför utifrån vad som sammantaget utgör en risk för negativa konsekvenser eller en möjlighet för positiva konsekvenser. Där ingen märkbar effekt bedöms uppstå bedöms konsekvenserna utbli. I de fall det är relevant beskrivs konsekvenserna utifrån effekter som bedöms uppstå på kortare respektive längre sikt. Under varje aspekt lyfts alternativskiljande konsekvenser fram. I den samlade bedömningen jämförs samtliga alternativ mot nollalternativet.

BEDÖMNINGSGRUNDER

Nationella miljömål

Sveriges riksdag har antagit sexton nationella miljökvalitetsmål. Dessa anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Det finns även ett generationsmål som säger att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de största miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Västra Götalands län har även med de nationella målen som grund tagit fram regionala miljömål.

- (Begränsad klimatpåverkan)
- (Frisk luft)
- (Bara naturlig försurning)
- **Giffri miljö**
- (Skyddande ozonskikt)
- (Säker strålmiljö)

- **Ingen övergödning**
- **Levande sjöar och vattendrag**
- (Grundvatten av god kvalitet)
- (Hav i balans samt levande kust och skärgård)
- (Myllrande våtmarker)
- **Levande skog**
- **Ett rikt odlingslandskap**
- (Storslagen fjällmiljö)
- **God bebyggd miljö**
- **Ett rikt växt- och djurliv**

De miljömål som bedöms relevanta för översiktsplanen är **Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Levande skog, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö** samt **Ett rikt växt- och djurliv**. Miljömål inom parentes anses inte ha någon direkt påverkan.

Systematiskt hållbarhetsarbete

Grästorps kommuns bedriver ett systematiskt hållbarhetsarbete som minskar Grästorps miljöpåverkan och omfattar tre områden; hållbarhet, livsmedelskonsumtion och produktion samt fastigheter. Områdena är inspirerade av både globala, nationella och regionala miljömål, samt kommunens lokala förutsättningar och utvecklingsområden. Det handlar om att skapa förutsättningar för både kommunen och kommuninvånarna att leva miljövänligt och kunna göra klimatsmarta val.

Hållbarhet

Grästorps kommun skapar förutsättningar för att vara en klimatsmart och hållbar kommun, till exempel genom:

- Hålla god ordning vid återvinningsstationer samt regelbunden tömning
- Möta invånarnas behov vad gäller öppettider och service vid återvinningscentralen
- Välkomna initiativ som ökar möjligheterna för delningsekonomi och hållbar konsumtion
- Uppmuntran till användande av begagnade kontorsmöbler

Livsmedelskonsumtion och produktion

Att säkra tillgången till rent vatten, minska matsvinn samt stötta lokala livsmedelsproducenter ses som medel för ökad ekologisk hållbarhet genom att:

- Kostenheten arbetar löpande med att minska matsvinnet och koldioxidutsläpp i offentliga måltider.
- Kommunen deltar i projektet ROLIS; Robust livsmedelsförsörjning genom samverkan, förädling och cirkulära flöden
- Säkra upp för tillräckligt hög vattenkapacitet och anlägga alternativa källor för dricksvatten

Fastigheter

Genom att se över materialval och energieffektivitet vid nybyggnation och renovering av kommunens egna lokaler, samt genom att ställa krav vid markanvisning, kan det lokala klimatavtrycket minskas. Detta uppnås genom att:

- Kontinuerligt inhämta ny information kring tillgängliga material och nya innovativa lösningar
- Beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling
- Ställa krav på att planering och byggande i möjligaste mån görs med beaktande av hållbar utveckling ur såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt perspektiv
- Ta fram en energiplan för kommunens lokaler.

Miljökvalitetsnormer

De miljökvalitetsnormer som bedöms relevanta för utredda alternativ är för vatten och buller.

Enligt de senast gällande statusklassificeringarna av kommunens vattendrag från 2017 bedöms flertalet ha en måttlig ekologisk status. Detta beror generellt på en övergödningssproblematik främst kopplat till jordbruksnäringen. Det har även förekommit en märkbar påverkan från enskilda avlopp. Denna situation har dock förbättrats genom att stora delar av kommunen genom Flo ekonomiska förening kopplats på ledningsnätet som leder till kommunens avloppsreningsverk.

Till följd av dagens redan låga trafikmängder och begränsad mängd produktionsindustri bedöms det inte finnas någon risk för att miljökvalitetsnormerna

för buller eller luft kommer att påverkas genom en ökning av bostäder och verksamheter. Buller från Såtenäs flottiljflygplats omfattas inte av miljökvalitetsnormerna då det inte är en civil flygplats.

RIKSINTRESSEN

Inom kommunen finns ett antal riksintressen och skyddade områden som behöver beaktas vid planering och utveckling. Genom bestämmelserna i miljöbalken ska riksintressena skyddas mot åtgärder som kan innebära påtaglig skada. Samtliga riksintressen inom kommunen hittas i kartor i kapitlet *Hänsyn och riksintressen, avsnitt Riksintressen*.

Totalförsvaret (MB 3 kap. 9 §)

Det bedömda påverkansområdet avseende buller och hinderfrihet (Såtenäs flottiljflygplats samt Råda övningsflygplats) är omfattande och berör stora delar av Grästorps kommuns norra del. Gränsen för påverkansområdet sammanfaller med centralortens utbredning i nordlig riktning. Verksamheten pågår både under dag- och kvällstid och påverkar bebyggelseplanering både avseende buller och hinderfrihet. Hela kommunen berörs av stoppområde för höga objekt och MSA-område (Såtenäs flottiljflygplats samt Råda övningsflygplats). Delar av kommunens östra del utgörs även av stoppområde för vindkraftverk (Vara väderstation).

Naturvård och Natura 2000 (MB 3 kap. 6 §, MB 4 kap. 8 §)

Riksintresseområdena för naturvård ska representera svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa på naturens mångfald. Natura 2000-nätverket är ett europeiskt samarbete med syfte att bevara skyddsvärt växt- och djurliv för framtida generationer. I Sverige är samtliga Natura-2000 områden klassade som riksintressen.

I Grästorps kommun är det Dättern med omgivning samt Halle- och Hunneberg som utgör riksintresse för naturvården. Halle- och Hunneberg är platåberg med pelarförklyftande diabas i lodbranterna och välutvecklade talusbranter nedanför. Dättern har även pekats ut som Natura 2000-område liksom de artrika rasbranterna samt

myr miljöerna på Halle- och Hunneberg. Stora delarna av miljöerna runt Dättern och Halleberg-Hunneberg har även status som naturreservat.

Friluftsliv och rörligt friluftsliv (MB 3 kap. 6 §, MB 4 kap. 2 §)

Hunnebergs platåberg utgör område av riksintresse för friluftsliv. Här finns goda möjligheter till naturstudier, strövande, vandring, skidåkning, bär- och svamplockning, utförsåkning, fritidsfiske och jakt.

Vänern med öar och strandområden omfattas av särskilda hushållningsbestämmelser och är av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Inom Grästorps kommun berörs hela området runt Dättern och Hunneberg. Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Kulturmiljö (MB 3 kap. 6 §)

I Grästorps kommun är Ås kyrkomiljö utpekad som riksintresse för kulturmiljövården. Området omfattar Ås kyrka, Sjöryds herrgård, en storhög från järnåldern, stenåldersboplatser och omgivande odlingslandskap med enskiftesstruktur.

Kommunikationer (MB 3 kap. 9 §)

I Grästorps kommun utgör väg 44 och Älvsborgsbanan riksintresse för kommunikationer. Väg 44 och väg 47 utgör stommen i Grästorps vägnät. De båda vägarna är viktiga öst-västliga förbindelser mellan E45 och E6 i väster och E20 i öster. Älvsborgsbanan, järnvägen mellan Uddevalla och Borås, går genom Grästorp och används huvudsakligen för persontrafik.

Miljömässiga konsekvenser

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Miljökonsekvenserna av översiktsplanen är jämförda med en sannolik utveckling om förslaget till ny översiktsplan inte genomförs. Bedömningar har gjorts utifrån nationella miljömål, miljö kvalitetsnormer samt i översiktsplanens redovisade Hänsyn och riksintressen. I dialog med länsstyrelsen har utvalda miljöaspekter valts ut. Kommunen har bedömt översiktsplanen utifrån miljöaspekterna på en övergripande nivå med en samlad bedömning för respektive miljöaspekt

I och med att en översiktsplan tas fram på en övergripande strategisk nivå blir även bedömningarna övergripande. På en mer detaljerad nivå kan det finnas värden som antingen kan medföra större negativa eller positiva konsekvenser som inte framgår i denna miljöbedömning.

Miljö kvalitetsnormer för vatten och buller bedöms inte överskridas. I samband med detaljplaner och lovgivning kommer genomtänkta dagvattenlösningar tas fram som säkerställer en säker dagvattenhantering. Sammantaget bedöms därför inte något av de utredda alternativen medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Ställningstaganden i översiktsplanen visar över lag god överensstämmelse med beslutade nationella miljö kvalitetsmål. I vissa övergripande frågeställningar finns målkonflikter samt kumulativa effekter som kräver en fördjupad analys i den fortsatta planeringen. Det handlar om målen *Ett rikt odlingslandskap*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*. För övriga nationella miljö kvalitetsmål relevanta för denna översiktsplan, bedöms de utredda alternativen antingen bidra till att målen uppfylls eller varken bidra eller motverka målen.

Planförslaget motverkar uppfyllelsen av det lokalt uppställda målet *Hållbar matkonsumtion och produktion*. Det beror på att en liten andel jordbruksmark tas i anspråk för byggande av bostäder och verksamheter. På kort sikt bör detta inte ha någon större påverkan på den lokala livsmedelsproduktionen. På längre sikt kan dock ett

kontinuerligt ianspråktagande av jordbruksmark försvåra för de lokala livsmedelsproducenterna.

Översiktsplanen har strävat efter att tillgodose riksintressen, skyddade områden och natura 2000-områden i sin planering av mark- och vattenanvändning. Utvecklingsområden ligger inom värdefulla natur- eller kulturmiljöer och syftar till ett tillgängliggörande för friluftslivet. Inom Dätternområdet – Tore mosse och Sjöryd avses åtgärder inom ramen för gällande reservatsföreskrifter. Hur utvecklingen av området Hunneberg ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare.

Endast en mindre del av planförslaget, område Kilen i tätortens norra del, omfattas av riksintresset för totalförsvaret. Om och hur bebyggelsen och riksintresset kan kombineras, utreds vidare i ett planskede. Inom påverkansområde för buller eller annan risk föreslås en utveckling av friluftsliv och besöksnäring för området runt Sjöryd, som kan vara svår att förena med riksintresset för totalförsvaret.

Aktuella riksintressen för friluftsliv och rörligt friluftsliv, kulturmiljö och kommunikationer bedöms i övrigt än det som nämns ovan, inte påverkas.

Alternativskiljande konsekvenser mellan planförslaget och utvecklingsalternativet skogsmark

Sammanfattningsvis bedöms planförslaget som det mest fördelaktiga alternativet. Att jordbruksmark tas i anspråk är negativt för vår framtida livsmedelsförsörjning. Hänsyn till jordbruksmarken har dock tagits genom att satsa på förtätning och genom att förlägga utvecklingsområden i direkt anslutning till tätorten samt i lägen som inte medför en fragmentering av kvarvarande jordbruksmark. Att bygga i direkt anslutning till tätorten, vilket kräver ianspråktagande av jordbruksmark, bedöms viktigt utifrån både sociala och ekonomiska aspekter. Det påverkar bland annat tillgängligheten positivt vilket är en viktig förutsättning för en fungerande vardag som i sin tur styr val och möjligheter till bland annat arbete och därmed den

ekonomiska balansen mellan kvinnor och män. Bebyggelse i anslutning till tätorten innebär även mindre kostnader för infrastruktur, både för utbyggnad och drift. Att bevara skogsmarken och dess bryn bedöms viktigt ur ett rekreativt perspektiv och för den biologiska mångfalden. Dessa miljöer bidrar även med ekosystemtjänster som är viktiga för jordbruket.

Skogsalternativet tar mer av skogsmarken i anspråk vilket bedöms medföra större negativa konsekvenser för biologisk mångfald genom att variationen av livsmiljöer minskar. Alternativet medför även en större påverkan på landskapskaraktären som ändras från ”öar med skog” till ”öar av bebyggelse”. En mindre sammanhållen tätort skapar sämre tillgänglighet och möjligheter för barn, kvinnor och äldre att röra sig tryggt i samhället. Bebyggelse i skogsmiljöer runt tätorten påverkar förekomsten av rekreativa värden som inte finns i lika hög grad i jordbruksmarken. En mindre sammanhållen bebyggelse medför även högre kostnader för byggnation och drift av vägar, belysning och annan infrastruktur. Jämfört med nollalternativet skapar alternativ skogsmark även sämre förutsättningar för verksamhetsutveckling genom att planering för verksamhetsmark inte sker i anslutning till befintliga verksamhetsområden.

Utifrån en sammanvägning av samtliga utredda hållbarhetsaspekter, bedömda miljö kvalitetsmål och miljö kvalitetsnormer bedöms planförslaget som det mest fördelaktiga alternativet.

KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Naturresurser

Jordbruksmark är av nationell betydelse ur perspektivet livsmedelsproduktion. Nollalternativet medför att ca 0,5% av jordbruksmarken i kommunen tas i anspråk för bebyggelse. Ianspråktagandet utgör en mycket liten del av jordbruksmarken och alternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser för livsmedelsproduktionen.

Naturmiljö

En variation av livsmiljöer är viktigt för en biologisk mångfald. Alternativet tar i anspråk både skogs- och jordbruksmark samt de mellanliggande brynzonerna vilka ofta är rika på naturvärden. Denna typ av livsmiljöer är dock vanliga i det omkringliggande landskapet varmed de negativa konsekvenserna i sin helhet blir begränsade. Kommunens vilja att utveckla en besöksanläggning på Hunneberg riskerar att medföra negativa konsekvenser för naturmiljön. I riksintressets värdebeskrivning anges att en förutsättning för bevarande är att helt undvika större landskapsförändrande ingrepp så som täkter, kraftledningar och nya vägar. Beroende på typ och omfattning av besöksanläggning med tillhörande infrastruktur kan det finnas risk för skada på riksintresset.

Kulturmiljö

Utpekade utvecklingsområden omfattar vissa kända lämningar eller ligger på landsbygden i anslutning till byar med värdefulla kulturmiljöer. Det föreslås även ett område för utveckling av turism i en kulturhistoriskt värdefull miljö i Tengene. Miljöerna riskerar att påverkas om kompletteringar eller förändringar genomförs på ett ovarsamt sätt. Den utbyggnad som föreslås är dock begränsad och bygger vidare på befintliga bebyggelsemönster. Försumbara konsekvenser bedöms uppstå. Kulturmiljövärden på Hunneberg kan påverkas negativt genom utpekande av en ny besöksanläggning enligt ÖP 2016.

Landskapsbild

Närvaron av jordbruket i landskapet är en viktig del av kommunens historia och identitet. Tillkommande bebyggelse kommer inte att förhindra detta och bebyggelsens småskaliga karaktär kommer bevaras. Alternativet väntas därmed inte medföra några konsekvenser på landskapsbildens.

Vattenmiljö

Omvandling av jordbruksmark kan minska transporten av näringsämnen till vatten samtidigt som andra föroreningar ökar genom tillkommande hårdgjorda ytor. Framför allt vid förtätning i

centralorten finns risk för lokalt översvämmade ytor i och med att befintliga dagvattensystem är underdimensionerade. Detta kan leda till en större transport av material och föroreningar i dagvattnet. Stora arbeten med att förbättra dagvattensituationen pågår, nya dagvattenledningar anläggs som ska avhjälpa problemen. Risken för negativa konsekvenser bedöms sammantaget som små.

Översvämningsrisk

Strandnära områden vid Nossan pekas ut som möjliga att bebygga, både i Tengene och i Grästorps tätort. Här finns viss risk för översvämmning vid höga vattenstånd. Utifrån genomförd skyfallsutredning arbetar kommunen med att säkerställa rinnvägar, införa en högre andel öppna dagvattenlösningar, skapa översvämningsytor, minska andelen hårdgjorda ytor och öka det lokala omhändertagandet av dagvatten. Åtgärder bedöms medföra positiva konsekvenser genom lägre risk för negativa effekter av kraftiga skyfall.

Buller

Byggnationen av den nya förbifarten kommer förbättra bullernivåerna längs Södergatan i tätortens centrum. Längs Östra vägen kan i stället bullernivåerna öka, här är dock färre bostäder placerade nära vägen och det planeras heller inga nya. Ingen utbyggnation inom försvarets påverkansområde från Såtenäs norr om centralorten föreslås. Sammantaget bedöms inga konsekvenser avseende buller uppstå.

Olycksrisk och miljöfarliga verksamheter

I Grästorps tätort finns flera potentiellt förorenade områden, främst inom det utpekade verksamhetsområdet, men även spritt inom samhället. Identifierade objekt finns även i området Tre Älgar, Forshall samt i byarna Tengene och Flakeberg. Planerad utveckling och byggnationer i dessa områden kan komma att kräva sanering av marken innan exploatering vilket kommer ha positiva konsekvenser. Nya miljöfarliga verksamheter kan potentiellt medföra risk för föroreningar.

Omledning av väg 47 kommer att förbättra säkerheten i centrum. Tillgänglig verksamhetsmark utökas vilket möjliggör för ett säkert bedrivande av miljöfarliga verksamheter. Konsekvenserna bedöms som positiva.

Ras och skred

Ett område vid Nossan utpekad för bostäder ligger på en yta där stabiliteten behöver utredas eller där marken inte kan klassas som tillfredsställande stabil. Risk finns därför för ras eller skred som kan få negativa konsekvenser på uppförd bebyggelse och boende i dessa. Vid stabilitetsproblemen finns dock goda förutsättningar till fördjupade geotekniska undersökningar för att säkerställa säkra byggnationer. Några konsekvenser bedöms därför inte uppstå.

KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

Naturresurser

Samtlig jordbruksmark som pekats ut för bebyggelse eller verksamheter ingår i ett sammanhängande jordbrukslandskap och inget skifte kan anses avgränsat på ett sådant sätt att den inte kan anses brukningsvärd. Av kommunens cirka 15 900 ha jordbruksmark utgör den mark som pekas ut för utveckling runt tätorten av cirka 111 ha, vilket motsvarar 0,7%. För tidsperspektivet på denna översiktsplan är det ingreppet litet och bedöms medföra små negativa konsekvenser för livsmedelsproduktionen. Sett ur ett längre perspektiv där denna mängd kontinuerligt tas i anspråk blir dock ingreppet succesivt större med negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen som följd. Vid en situation där kontinuerliga ianspråktaganden av jordbruksmark sker både regionalt och nationellt blir konsekvenserna ännu större.

Planförslaget innebär även ianspråktagande av skogsmark. Aktivt skogsbruk genom avverkning bedrivs i de utpekade områdena. Det finns gott om skog i regionen och de negativa konsekvenserna av ianspråktagande av skogsmark som naturresurs bedöms som små.

Genom att satsa på förtätning och en högre bebyggelse i de centrala delarna skapas även förutsättningar för fler att bo på redan ianspråktagen mark. Det är även kommunens vilja att utveckling av landsbygden ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse för att inte försvåra jordbrukets bedrivande. Kommunen anger även en bebyggelseprincip där förtätning ska ske från befintlig bebyggelse och utåt för att inte försvåra jord- och skogsbrukets bedrivande i onödan. Att negativa konsekvenser ändå uppstår genom ianspråktagande av mark går dock inte att frånga.

Förslag till fortsatt arbete:

- Fokus bör ligga på att stärka befintliga bebyggelse- och servicenoder för att hushålla med värdefull jordbruks- och skogsmark.
- Bebyggelseprinciper avseende markanspråk bör väga tungt vid planläggning och lovgivning för att värna jordbruksmarken.

Naturmiljö

Översiktsplanen har ett ställningstagande gällande bevarande av gröna stråk och grönområden som har stort värde för rekreation och att gröna kilar som leder in mot tätorten behålls och stärks. Detta har ett värde även för naturmiljön genom att det stärker ekologiska funktioner. Planförslaget anger också att utvecklingen av parkmiljöer och andra gröna ytor ska beakta ekosystemtjänster såsom pollinering, rening och fördröjning.

Att ta skogsmark i anspråk bedöms negativt för naturmiljön och den biologiska mångfalden, framför allt genom att marken i övergången mellan jordbruksmark och skogsmark påverkas. I denna typ av bryn påverkas miljön både av skogsbruket och jordbruket. Den miljö som uppstår i brynen kan bidra med ekosystemtjänster genom att bland annat gynna pollinerare och nyttodjur. Dessa miljöer är även viktiga för den biologiska mångfalden.

Jordbruksmarkens diken, åkerholmar och stenmurar är även de viktiga för den biologiska mångfalden och riskerar främst på längre sikt i anslutning till tätorten påverkas negativt.

I och med att jordbruk är så vanligt förekommande i kommunen antas de värden som är knutna till

jordbruksmark och brynzoner förekomma i det omkringliggande landskapet och i sin helhet inte påverkas mer än marginellt. Det är dock av vikt att värna de kvarvarande miljöerna för att på sikt inte utarma dem genom att kontinuerligt nagga dem i kanten.

Utvecklingsområdet Hunneberg avser att tillgängliggöra bergen i sin helhet utifrån ett besöksnära- och friluftsperspektiv. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. Platån omfattas av naturreservat och rasbranterna också av Natura 2000. I riksintressets värdebeskrivning anges att en förutsättning för bevarande är att helt undvika större landskapsförändrande ingrepp så som täkter, kraftledningar och nya vägar. En utveckling av området behöver ta hänsyn till de värden som riksintresse, Natura 2000-område och naturreservat avser att skydda. Hur detta ska göras behöver utredas vidare.

Planförslagets utvecklingsområden Tore mosse och området vid Sjöryd avser ett tillgängliggörande av platserna inom ramen för gällande reservatsföreskrifter. Samarbeta eftersträvas i detta avseende med Väst kuststiftelsen som är förvaltare av reservaten. Förslaget kan medföra en viss ökning av besöksfrekvensen, vilket skulle kunna påverka det skyddade fågellivet genom störning. Verktygen för att kanalisera besökare till rätt tid och plats bedöms dock finnas inom ramen för områdesskyddet.

Förslag till fortsatt arbete:

- Hur utvecklingen av området Hunneberg ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare.
- Ett tillgängliggörande av naturmiljöerna vid Tore mosse och Sjöryd utreds i samarbete med Väst kuststiftelsen som är förvaltare av naturreservaten.
- En kommunövergripande grön- och blåstrukturplan föreslås tas fram för att säkerställa och utveckla viktiga gröna stråk och samband. Planen ska även innehålla en analys av

grön- och blåstrukturen ur ett mellankommunalt perspektiv.

Kulturmiljö

Av de områden som pekas ut för utveckling runt tätorten finns det fornlämningar och ett antal övriga kulturhistoriska lämningar främst i verksamhetsområdet nordöst om tätorten samt skogspartierna inom Skubbet-området.

Ny sammanhängande bostadsbebyggelse på landsbygden kommer mest sannolikt ske i anslutning till de större byarna. Då dessa i många fall hyser höga kulturmiljövärden finns risk att utformning och ej genomtänkt gestaltning kan medföra negativa konsekvenser. Kommunens viljeriktning är dock att anpassa bebyggelsen för att undvika påverkan på fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer.

Genom kommunens ambitioner att utveckla Hunneberg kan kunskaperna om områdets kulturarv öka och stärkas. Beroende på omfattning och utformning kan det dock finnas en risk för skada på områdets kulturmiljövärden. Det är därför av vikt att ingrepp i miljön på Hunneberg sker varsamt och hänsynsfullt samt föregås av samråd med länsstyrelsen till exempel angående arkeologiska och/eller kulturhistoriska utredningar i området.

I samband med ett tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd behöver riksintresset Ås kyrkomiljö beaktas, t.ex. vid utformning och placering av skyltar och andra anläggningar. Sjöryds herrgård med huvudbyggnad och allé omfattas av riksintresset.

Planförslaget lyfter dock vikten av att utvecklingen av mark- och vattenområden ska anpassas med hänsyn till kulturvärden och det finns inte några utpekade områden där en sådan anpassning inte skulle vara möjlig. Konsekvenserna för kulturmiljön bedöms därför som försumbara.

Förslag till fortsatt arbete:

- En utvecklad samverkan med länsstyrelsen skapar bättre förutsättningar för att bevara kulturmiljöer.

- Hur utvecklingen av området Hunneberg ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande kulturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare.
- Riksintresset Ås kyrkomiljö behöver beaktas i samband med tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd.

Landskapsbild

Stadsbildens karaktäristiska småskalighet kommer att påverkas negativt av hus med fler våningar än vad som förekommer idag. Detta då ett mer stadslikt intryck skapas. Å andra sidan kommer det bli lättare för besökaren att orientera sig i och med att centrum tydliggörs. Antal våningar vid byggnation av högre hus inom tätorten kommer att regleras i kommande detaljplaner där hänsyn tas till omkringliggande landskapsbild, negativa effekter bedöms därför kunna undvikas. Strategisk utveckling i Skubbet kommer delvis vara av annorlunda karaktär jämfört med den befintliga men kommer samtidigt att omges av bostadsbebyggelse varmed verksamheter och anläggningar i området inte kommer att avge något större avtryck på landskapsbild.

På landsbygden kan främst bebyggelse tillkomma i anslutning till befintlig. En vilja finns även att omvandla ödehusen. Kommunen anger även att det är av vikt att den arkitektoniska utformningen av tillkommande bebyggelse ska anpassas efter befintliga kulturmiljövärden. Detta skapar förutsättningar för en mer levande landsbygd utan att landskapets karaktäristiska drag eller värden behöver påverkas negativt, snarare positivt.

Förslag till fortsatt arbete:

- Antal våningar vid byggnation av högre hus inom tätorten regleras i kommande detaljplaner. Landmärken såsom siloanläggningar och kyrkan i Gråstorp behöver beaktas i bedömningen så att påverkan på landskapsbild minimeras.
- Vid planläggning och bygglovshandling på landsbygden kan vissa gestaltningskrav övervägas för att inte störa värdefulla kulturmiljöer, exempelvis avseende fasadkulör, våningsantal och takform.

Vattenmiljö

Planförslaget innebär att jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse. Genom en ändrad markanvändning kan transporten av näringsämnen till vatten minska något vilket är positivt för övergödningsproblematiken. Å andra sidan kommer tillkommande hårdgjorda ytor medföra en ökning av dagvattenflöden och risk för spridning av andra föroreningar genom dagvattnet till vattendragen Nossans och Mjölån som behöver hanteras genom tekniska lösningar.

Förtätning av centralorten kan vid högre flöden medföra risk för lokalt översvämmade områden i och med att befintliga dagvattensystem i många fall är underdimensionerade för dagens flödestoppar. Vid händelse av detta kan även en viss ökning av föroreningar uppstå i dagvattnet. Genom dagvattenutredningar och genomtänkta dagvattenlösningar kan dock mängden föroreningar som når Nossan reduceras. Förutsättningarna för detta ökar med avståndet. På längre sikt kan tillkommande bebyggelse på Söderåakern medföra en något större belastning på Nossan.

Tillkommande bebyggelse i anslutning till LIS-område i Tengene och på landsbygden bedöms inte medföra någon ökad belastning på Nossan och Mjölån då det med ny bebyggelse finns goda möjligheter att ställa höga krav på nya avloppsanläggningar eller anslutning till spillvattennät. Däremot kan ambitionen att omvandla ödehus utgöra en viss risk för vattenmiljön då äldre bebyggelse ofta har undermåliga avloppslösningar.

Förutsättningar för dagvattenhantering kommer förbättras i och med att växtsäsongen genom klimatförändringarna succesivt kommer bli allt längre. På så sätt ökar rening genom växtbaserade system sett över året. Omvandlingen av ödehus kommer sannolikt vara av mindre omfattning varav några signifikanta effekter inte bör uppstå, framför allt med hänsyn till att det inom kommunen finns goda förutsättningar för anslutning till spillvattennätet. Sammantaget bedöms därför planförslaget inte medföra några märkbara negativa konsekvenser för vattenmiljön. Någon negativ påverkan på enskilda kvalitetsfaktorer eller för

miljökvalitetsnormerna som helhet bedöms därmed heller inte uppstå.

Förslag till fortsatt arbete:

- Vid detaljplanearbete behöver dagvattenutredningar genomföras som tar ett helhetsgrepp på föroreningsbelastningen vid nuvarande markanvändning samt planerad markanvändning. Utifrån detta behöver åtgärder genomföras för att inte öka föroreningsbelastningen på aktuell recipient. Utrymme för dagvattenhantering av dagvatten behöver säkerställas i planprogram och detaljplaner.
- En översyn av enskilda avlopp kan genomföras, framför allt i de områden som inte väntas anslutas till spillvattennätet inom en överskådlig framtid.
- Buffertzoner för att skydda vattendragens närområden behöver arbetas in vid ianspråktagande av mark vid dessa.

Översvämningsrisk

Strandnära bebyggelse och verksamheter föreslås i Tengene genom att översiktsplanen pekar ut området runt ett gammalt vadställe som ett LIS-område. Även i Västölet föreslås byggnation i anslutning till befintligt verksamhetsområde och nära Mjölån. Viss risk för översvämnning i samband med större flöden kan därför föreligga. Planen anger att ny bebyggelse behöver ta hänsyn till befintlig vattenanläggning i Tengene, vilket prövas i detaljplan eller vid bygglovskedet. I övrigt föreslås inga direkt strandnära områden för ny bebyggelse.

Utifrån genomförd skyfallsutredning arbetar kommunen med att säkerställa rinnvägar, införa en högre andel öppna dagvattenlösningar, skapa översvämningsytor, minska andelen hårdgjorda ytor och öka det lokala omhändertagandet av dagvatten. Vid förtätning av befintliga bostadsområden kommer kapacitet på vatten- och avloppssystemen ses över för att undvika översvämnning i samband med skyfall. Åtgärder bedöms medföra positiva konsekvenser genom lägre risk för negativa effekter av kraftiga skyfall.

Förslag till fortsatt arbete:

- I samband med upphävande av strandskyddet behöver placeringen av tillkommande byggnader ta hänsyn till översvänningsrisken och regleras i bygglovsbeslut. Även vid arbete med nya detaljplaner behöver översvänningsrisken beaktas.

Buller

Omdragningen av den tunga trafiken norr om Grästorp kommer att förbättra bullernivåerna längs Södergatan i tätortens centrum. Längs Östra vägen kan i stället bullernivåerna öka, här är dock färre bostäder placerade nära vägen och det finns inte heller något större utrymme för förtätning.

Åtgärden bör räknas som väsentlig ombyggnad av väg vilket medför att möjligheter till åtgärder träder in vid lägre ljudnivåer jämfört med nybyggnation. Generellt väntas därför bullersituationen i centralorten förbättras.

Förtätning längs med järnvägen, både i centralorten och i byarna Flakeberg och Salstad kan medföra bebyggelse som påverkas av buller från järnvägen. Jämfört med byggnation i påverkansområdet är det dock lättare att här planera för en tyst sida och på så sätt uppfylla gällande riktvärden.

Endast en mindre del av planförslaget, område Kilen i tätortens norra del, omfattas av riksintresset för totalförsvaret. Om och hur bebyggelsen och riksintresset kan kombineras, utreds vidare i ett planskede.

Förslag till fortsatt arbete:

- Vid förtätning i närheten av Älvsborgsbanan eller någon av kommunens större vägar behöver buller beaktas i planeringen och vid behov ställas krav på ljudisolerande fasadmaterial eller liknande.
- Vid en framtida byggnation inom området Kilen, som delvis berörs av Såtenäs påverkansområde, är en tät dialog med försvaret viktig, både för att säkerställa en god boendemiljö samt för att inte medföra risk för skada på riksintresset.

Risk och miljöfarliga verksamheter

Liksom i nollalternativet kommer samma förfarande krävas i planförslaget där byggnation föreslås i områden som är potentiellt förorenade. Sanering av marken innan exploatering kommer ha positiva konsekvenser. Nya miljöfarliga verksamheter kan potentiellt medföra risk för föroreningar.

Byggnationen av den nya förbifarten kommer att förbättra säkerheten då den tunga genomfartstrafiken och transport av farligt gods kommer att minska på Södervägen (väg 47) genom tätorten.

För områden som pekats ut för verksamheter och ligger i närhet av Mjölån (Västölet) finns risk för spridning till omgivningen på grund av föroreningar vid akuta utsläpp eller liknande. Sanering behöver ta hänsyn till framtida klimatförändringar och potentiella flöden som kan påverka saneringens varaktighet.

Verksamhetsområdet i anslutning till tätorten föreslås utökas och är det område där nya miljöfarliga verksamheter kan tänkas tillkomma. Det säkraste sättet att bedriva miljöfarliga verksamheter är i utpekade verksamhetsområden som är avsedda för ändamålet. Nya miljöfarliga verksamheter ska anmälas till kommunen och tillsyn kommer därmed att bedrivas. Sammantaget bedöms därför positiva konsekvenser uppstå.

Förslag till fortsatt arbete:

- Finns misstanke om förorenad mark ska detta utredas i detaljplanskedet eller innan bygglov ges. Om utredningen visar på förekomst av föroreningar får byggnation endast tillåtas efter att sanering i lämplig omfattning genomförts. Vid förorenade objekt nära vatten behöver saneringen ta hänsyn till framtida klimatförändringar och potentiella flöden som kan påverka saneringens varaktighet.
- I närheten av potentiellt förorenade objekt i Tengene och Forshall finns intentioner att utveckla besöksmål. Det är möjligt att detta inte kommer innebära processer naturligt knutna till undersökningar av mark och sanering, så som detaljplaner eller bygglov. Det bör därför ändå göras en riskanalys kring om människors vistelse

i området kan innebära en hälsorisk genom eventuell risk för exponering av föroreningar. Utifrån detta tas beslut om behov av sanering.

Ras och skred

De områden som inte uppfyller stabilitetsrekommendationerna i anslutning till Grästorp tätort har inte pekats ut för förtätning.

Områden på landsbygden med stabilitetsproblem är kända och goda förutsättningar finns till kravställning av fördjupade geotekniska undersökningar för att säkerställa säkra byggnationer. Några konsekvenser bedöms därför inte uppstå.

Förslag till fortsatt arbete:

- Vid detaljplanearbete eller handläggning av bygglov behöver de geotekniska förutsättningarna beaktas, särskilt vid lägen i närheten av vattendrag. Krav bör ställas på geoteknisk undersökning för att säkerställa behov av förstärkningsåtgärder eller grundläggningsmetoder.

FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING AV BETYDANDE MILJPÅVERKAN

Konsekvenserna av översiktsplanen bedöms sammantaget inte så stora att planen inte kan genomföras. De konsekvenser som är mer betydande och som bör följas upp är kopplade till ianspråktagande av jordbruksmark samt önskemålet att utveckla Hunneberg för friluftsliv och besöksnäring. I övrigt bedöms identifierade negativa konsekvenser eller risk för negativa konsekvenser som hanterbara inom ramen för miljötillsyn, lovgivning och detaljplanering.

För att följa upp den betydande miljöpåverkan föreslås följande:

- Kommunen arbetar fram ett strategiskt dokument för jordbruksnäringen i kommunen. Dokumentet bör innehålla en långsiktig strategi och principer kopplat till hur jordbruksmark ska hanteras och prioriteras vid bebyggelseutveckling i kommunen. Dokumentet kan även ta ett större

grepp på hur kommunen kan arbeta med att gynna jordbruksnäringen, exempelvis genom upphandling. Dokumentet tas med fördel fram i dialog med den regionala avdelningen för Lantbrukarnas riksförbund eller andra berörda intresseorganisationer.

- En dialog med Försvarsmakten är viktig för att klargöra vilka möjligheter och hinder som finns kopplat till riksintresset, miljö kvalitetsnormen och miljömålet *God bebyggd miljö*.
- En utveckling av Hunneberg behöver genomgå ett grundligt utredningsarbete med hänsyn till områdets höga värden för rekreation, kulturmiljö och naturmiljö. I och med att Hunneberg delvis ligger inom Vänersborgs kommun är det av vikt att i ett tidigt skede även föra en dialog med dem.

Sociala konsekvenser

Den fysiska planeringen av en kommun mynnar ut i en samhällsuppbyggnad där människor lever och verkar. Här skapas ramen för vilka förutsättningar människor i samhället får att leva ett bra liv. Genom en analys av ett antal sociala aspekter görs en bedömning av hur översiktsplanen påverkar människors hälsa och vardagsliv.

KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Rekreation

Mindre områden med skogsmark tas i anspråk, både tätortsnära och på landsbygden. Det är främst den tätortsnära skogen som är rekreativt värdefull. Även jordbruksmark nära tätorten tas i anspråk. Även om mindre vägar i jordbrukslandskapet fungerar som rekreativa stråk bedöms de inte hysa samma värde som skogsmarken samt att det är vanligt förekommande kring tätorten.

I ett nollalternativ pekas några centralt belägna parker ut för bevarande. Detta är till gagn för alla Grästorpsbor. Grönområden inom tätorten är viktiga för närrekreationen och gynnar främst de grupper där närhet är en avgörande faktor för utövandet av rekreation. Ingen uttalad inriktning för grönområdena finns dock framtagen.

Beroende på omfattning och utformning av en större besöksanläggning på Hunneberg kan tillgängligheten till friluftslivet för gemene man försämrats. En större anläggning riskerar att gynna ett fåtal vilket gör att det inte bedöms som positivt för ett tillgängligt friluftsliv i området. Med rätt utformning och innehåll kan en anläggning för besökare få mycket positiva effekter för friluftslivet och vara väl förenligt med riksintressets syfte. Platåbergets värden som betydelsefullt regionalt friluftsområde ökar och kommunens invånare får tillgång till ett välbeläget lokalt utflyktsmål.

I övrigt berörs inga utpekade rekreationsområden av förändrad markanvändning. Sammantaget bedöms konsekvenser som kan uppstå som försumbara.

Tillgänglighet och service

Service och tillgång till kollektivtrafik för bland annat arbetspendling återfinns främst i tätorten. Förtätning inom tätorten genom flerbostadshus samt påbyggnad av befintliga flerbostadshus bidrar till att fler kan bo där tillgängligheten är god. Att utbyggnadsområden föreslås i anslutning till tätorten bidrar även det till god tillgänglighet. Nollalternativet bedöms positivt för människors tillgänglighet.

Boendemiljö

Förtätning inom tätorten genom flerbostadshus samt påbyggnad av befintliga flerbostadshus bidrar till större variation av boendetyper i kommunen där småhus står för en övervägande del av bostadsbeståndet. Möjligheten för människor att kunna välja sitt boende ökar därmed. Grönområden i form av parker och rekreationsområden pekas ut för bevarande. Detta är positivt för en god boendemiljö där grönområden är en viktig trivselfaktor. En uttalad inriktning för grönområdena saknas dock. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra positiva konsekvenser.

KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

Rekreation

Mindre förändringar bedöms ske för kommunens gröna rekreativa miljöer. Den mark som föreslås ianspråkta för bebyggelse är främst jordbruksmark. Jordbruksmarkens vägar kan vara rekreativa stråk som försvinner när marken bebyggs. Dessa värden är dock relativt vanligt förekommande i det omkringliggande landskapet. I tätorten pekas gröna områden och stråk ut för att bevaras vilket är positivt för närrekreationen. En lättillgänglig rekreativ miljö är särskilt viktigt för de som har svårt att ta sig längre sträckor så som barn och äldre. Forskning visar till exempel att ett grönområde bör ligga inom 300 meter från en skola eller bostad för att användas regelbundet. När grönområden bevaras i tätorten stärks möjligheten att uppnå detta. Den gröna kilen som sträcker sig sydöst från centrum mot Skubbet-området är särskilt viktigt då flera skolor och förskolor ligger i dess närhet.

Utvecklingsområdet vid Hunneberg syftar till att bergen ska tillgängliggöras mer utifrån ett besöksnäring- och friluftsperspektiv. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. Med rätt utformning och innehåll kan en anläggning för besökare få mycket positiva effekter för friluftslivet och vara väl förenligt med riksintressets syfte. Platåbergets värden som betydelsefullt regionalt friluftsområde ökar och kommunens invånare får tillgång till ett välbeläget lokalt utflyktsmål.

Utvecklingsområdena vid Tore mosse och Sjöryd syftar likaså till att tillgängliggöra miljöer ur ett friluft- och rekreationsperspektiv inom ramen för gällande områdesskydd.

I övrigt berörs inga utpekade rekreativområden av förändrad markanvändning. Sammantaget bedöms konsekvenser som kan uppstå som försumbara.

Förslag till fortsatt arbete:

- De gröna miljöerna som bevaras i tätorten bör utvecklas på ett sätt så att de tillgängliggörs för alla. Tillgänglighet och trygghet är viktiga faktorer att belysa för att alla grupper ska ha samma förutsättningar att använda våra offentliga rum.
- Hur tillgängliggörandet av området Hunneberg ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare.
- Ett tillgängliggörande av områdena vid Dättern – Tore mosse och Sjöryd, föreslås göras inom ramen för gällande områdesskydd. Samarbeta kring detta ska sökas med Västkuststiftelsen och Vänersborgs och Lidköpings kommuner.

Tillgänglighet och service

Bebyggelse i och i direkt i anslutning till tätorten och förtätning inne i tätorten innebär att befintlig infrastruktur så som kollektivtrafik och gång- och cykelstråk delvis redan finns och på så vis tillgängliggör den tillkommande bebyggelsen. Underlaget för kollektivtrafik ökar också vilket kan medföra ökad turtäthet vilket i sig är positivt för

tillgängligheten. En utökad kollektivtrafik ökar också möjligheten till pendling för personer som inte har bil. Detta gynnar framför allt kvinnor då män statistiskt kör mer bil och oftare äger bil jämfört med kvinnor. Möjligheten till pendling påverkar sannolikt attraktiviteten för orten.

Att bygga i anslutning till tätorten och därmed nära befintliga skolor och fritidsaktiviteter är positivt för barns tillgänglighet. Närhet till skola och en säker skolväg är förutsättningar för att barn ska kunna transporter sig på egen hand. Lika så för möjligheten att ta sig till och från fritidsaktiviteter. Med ett väl utbyggt gång- och cykelnät ökar barns självständighet och rörelsefrihet samt förenklar vardagen för föräldrar.

Service och större mötesplatser, till exempel torg, kulturhus och parker finns centralt i tätorten. Att människor enkelt kan ta sig dit bidrar inte bara till ett enklare vardagsliv för den enskilde utan till en levande och mer social stad vilket i sig är positivt för den upplevda tryggheten. Detta gynnas av förtätning och bebyggelse i anslutning till tätorten.

Ett ökat underlag kan också medföra ökad service. Service nära hemmet är positivt för alla men särskilt för äldre då det ökar möjligheten till ett självständigt liv. Transporter minskar vardagen blir enklare. Detta gäller även andra grupper i samhället.

I kommunens strategier anges att gång- och cykelstråk ska utvecklas som ett komplement till kollektivtrafiken. Strategier finns för förbättring av gång- och cykelvägnätet både inom och utanför tätorten. Att kunna ta sig från och till olika målpunkter via gång- och cykelstråk ökar tillgängligheten speciellt på landsbygden där kollektivtrafiken inte är lika utbredd och där bilberoendet således är större. Detta främjar ett fungerande vardagsliv på landsbygden.

Förslag till fortsatt arbete:

- Grästorps är en relativt liten kommun till ytan. Gång och cykel bör prioriteras högre än det gör då stora delar av kommunen finns inom cykelavstånd. Detta är även ett jämställdhetsarbete då män i högre grad än kvinnor är bilburna.

Boendemiljö

I Grästorps är övervägande delen av bostadsbeståndet småhus och endast en mindre del är flerbostadshus med bostadsrätter och hyreshyresrätter. För att möjliggöra för människor att bo kvar på orten både som ung och äldre krävs att flerbostadshus byggs med blandade upplåtelseformer. Detta ökar också möjligheten för människor att själva välja var och hur de vill bo vilket påverkar hur man upplever sin boendemiljö. I båda alternativen föreslås förtätning inom tätorten genom flerbostadshus samt påbyggnad av befintliga flerbostadshus med fler våningar. Detta är positivt för människors möjlighet att bo kvar på orten och därmed för kommunens demografi. I övrigt föreslås främst markanvändning för småhus.

Grönområden inom tätorten pekas ut för att bevaras vilket är positivt för trivsel och hur man upplever sin boendemiljö och dess närområde. Närrekreationsområden och parker skapar förutsättningar för möten mellan människor som annars inte skulle mötas vilket bidrar till en ökad gemenskap och trygghet i bostadsområdet.

En generell förtätning på landsbygden i befintliga byar som har bra kommunikationer mot tätorten är positivt för möjligheten att kunna välja sitt boende. Fiber är redan väl utbyggt på landsbygden vilket främjar människors möjlighet till att leva och verka.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva konsekvenser.

Förslag till fortsatt arbete:

- Planera för en jämnare fördelning mellan bostadsbestånden i kommunen för en demografiskt bättre fördelning.

Ekonomiska konsekvenser

För att uppnå ett hållbart samhälle behöver samhällsplaneringen även skapa förutsättningar för att ta vara på och hushålla med resurser, både mänskliga och materiella. I och med att en översiktsplan sätter upp riktlinjer som berör hela kommunen analyseras de ekonomiska konsekvenserna på flera nivåer, både ur ett kommunalt driftsperspektiv, ur ett näringslivsperspektiv samt ett arbetsmarknadsperspektiv.

KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Arbetsmarknad och näringsliv

Alternativet möjliggör för ett ökat antal invånare och därmed ett större underlag för service. En sammanhållen tätort skapar även förutsättningar för en förbättrad kollektivtrafik vilket tillsammans med utökade verksamhetsområden kan attrahera fler verksamheter. Genom omledningen av väg 47 kan även in- och uttransporter till verksamhetsområdet ske utan att behöva passera genom tätortens centrala delar. Alternativet bedöms därför möjliggöra för ett utvecklat näringsliv och en utökad arbetsmarknad.

Anläggandet av en besöksanläggning vid Hunneberg genererar nya arbetstillfällen och bidrar därmed direkt till ökad sysselsättning och till inflyttning till Grästorps kommun. Detta skapar förutsättningar till ett utvecklat näringsliv och en förbättrad arbetsmarknad.

Kommunal ekonomi och robusthet

Genom att planera för en större befolkningstillväxt ökar möjligheterna till ökade skatteintäkter vilket bidrar till en mer robust kommunal ekonomi. Detta ger även förutsättningar för en stabilitet och förutsägbarhet för offentliga verksamheter så som skola och hemtjänst. Förutsättningar förstärks i planförslaget genom att den största tillväxten ska ske i tätorten och att nya bostäder och verksamheter ska tillkomma inom eller i direkt anslutning till befintliga. Detta möjliggör ett effektivt byggande

och nyttjande av infrastruktur, både för vägar samt teknisk försörjning så som vatten, spillvatten, fjärrvärme och belysning. Söderskogen förläggs dock med ett visst avstånd från befintlig bostadsbebyggelse och från varandra vilket gör att kostnaderna för infrastruktur och annan service blir något högre.

KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

Arbetsmarknad och näringsliv

En stark arbetsmarknad och ett näringsliv i utveckling är en grund för tillväxt och för människors välbefinnande. Hur ett samhälle utformas påverkar förutsättningarna för näringslivet och i förlängningen arbetsmarknaden, bland annat avseende faktorer som tillgång till lämplig mark och lokaler, en tillgänglig och utbyggd infrastruktur samt möjligheter till service.

Kommunens övergripande viljeriktning är att växa och öka antalet invånare. Förtätning och ett ökat invånarantal ger ett ökat underlag för service och i förlängningen fler arbetstillfällen.

Befintligt område för verksamheter i Grästorps tätort föreslås utvecklas och utökas. Det centrala läget skapar goda möjligheter för verksamheterna att utgöra attraktiva arbetsgivare. Området ligger även strategiskt nära Älvsborgsbanan och tätortens resecentrum vilket även skapar förutsättningar för inpendlande arbetskraft. Liksom i nollalternativet kan omdragningen av väg 47 innebära att in- och uttransporter till verksamhetsområdet kan ske utan att behöva passera genom tätortens centrala delar.

Vid området Tre älgar finns en vilja att utöka med fler verksamheter. Även öster om tätorten föreslås ett område med en större variation med både handel och verksamheter. Utveckling av Hunneberg för friluftsliv och besöksnäring genererar nya arbetstillfällen och bidrar därmed direkt till ökad sysselsättning och till inflyttning till Grästorps kommun.

Möjligheterna till resor med kollektivtrafik är redan relativt goda, både genom buss- och tågtrafik. En större befolkning ökar förutsättningarna ytterligare till fler och tätare turer. Genom en förbättrad

kollektivtrafik kan kommunen i en högre grad attrahera företag och verksamheter att etablera sig i kommunen och därmed stärka näringslivsutvecklingen och arbetsmarknaden.

Sammantaget skapar planförslaget goda förutsättningar till ett utvecklat näringsliv och en förbättrad arbetsmarknad genom att möjliggöra för fler invånare samt genom en variation inom både handel och verksamheter.

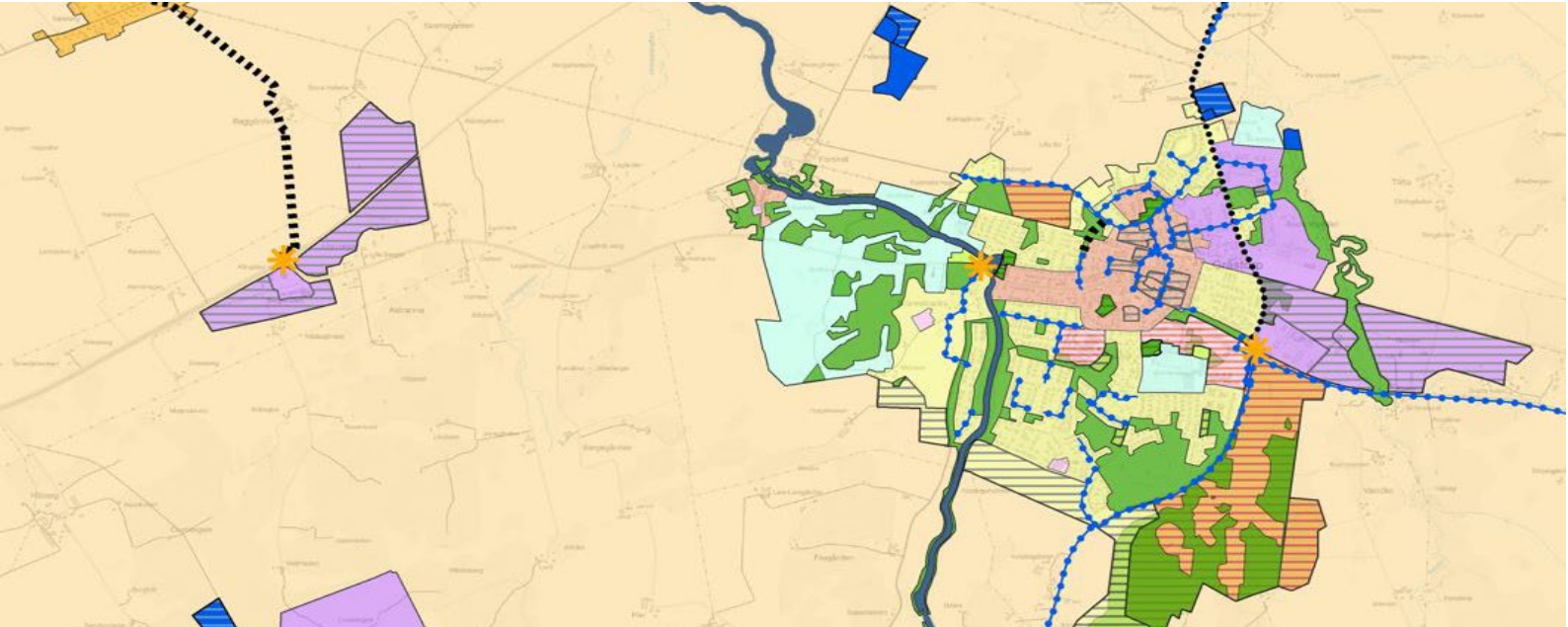
Kommunal ekonomi och robusthet

För att upprätthålla den fysiska och tekniska infrastrukturen samt möjliggöra en god service till medborgarna krävs en kommunal ekonomi i balans. Denna påverkas bland annat av ett stabilt underlag till skatteintäkter men även av samhällets geografiska uppbyggnad.

Genom att planera för en större befolkningstillväxt ökar möjligheterna till ökade skatteintäkter vilket bidrar till en mer robust kommunal ekonomi. Detta ger även förutsättningar för en stabilitet och förutsägbarhet för offentliga verksamheter så som skola och hemtjänst. Förutsättningar förstärks i planförslaget genom att den största tillväxten ska ske i tätorten och att nya bostäder och verksamheter ska tillkomma inom eller i direkt anslutning till befintliga. Detta möjliggör ett effektivt byggande och nyttjande av infrastruktur, både för vägar samt teknisk försörjning så som vatten, spillvatten, fjärrvärme och belysning. Söderskogen och de strategiska utvecklingsområdena Tengeneskogen och Österskogen, förläggs dock med ett visst avstånd från befintlig bostadsbebyggelse och från varandra, vilket gör att kostnaderna för infrastruktur och annan service blir något högre.

Förslag till fortsatt arbete:

- Generellt är avståndet till Grästorps centrum överkomligt men det kan vara av vikt att i linje med sin strategi *Hållbara transporter* noggrant planera infrastrukturen för gång- och cykeltrafikanter.
- I och med att många i Grästorp arbetspendlar till närliggande större orter är det även angeläget att se över läget på pendlingsparkeringar och möjlighet att parkera cyklar på dessa.

Kartor

Samtliga kartlager som har använts till planförslagets mark- och vattenanvändning, lager tillhörande hänsyn och riksintressen samt övrigt planeringsunderlag finns presenterade i olika kartor. Dessa finns i analog form, men läses med fördel digital.

Kartor i översiktsplanen

Till översiktsplanens text, planbeskrivningen, hör kartor med mark- och vattenanvändning som visar planförslaget täckande hela kommunens yta. Dessa kartor utgör tillsammans med texten i denna planbeskrivning ett underlag för kommunens arbete med exempelvis detaljplanering och bygglovsprövning. Planförslaget med mark- och vattenanvändningen finns som PDF, en karta där hela kommunens yta syns och en karta som är inzoomad över tätorten. De finns även i mindre format i denna planbeskrivning, se sidorna 46–47.

Vid kommande planering är det många värden och intressen att ta hänsyn till, såsom riksintressen. Alla hänsynslager och riksintressen presenteras under kapitlet *Hänsyn och riksintressen* i en rad olika kartor.

Digitala kartor

Alla kartorna är dock enklast att ta till sig i den digitala versionen av översiktsplanen, som presenteras i programmet Story Maps. Där finns både planförslagets mark- och vattenanvändningskarta samt hänsyn- och riksintressekartor. Där är kartorna zoombara och man kan förflytta sig runt till olika platser. Det går att tända och släcka olika kartlager. Teckenförklaring går att klicka upp via en knapp längst ner i vänstra hörnet på respektive karta. För mer vägledning, se kapitel *Välkommen hit*, avsnitt *Att läsa en digital översiktsplan* på sida 8.

Den digitala översiktsplanen finns att hitta via kommunens hemsida, www.grastorp.se.

Yttranden och ställningstaganden

På kommande sidor hittas bilagor tillhörande översiktsplanen. Dessa innehåller de synpunkter som inkommit under samråd och granskning, med svar och kommentarer. Länsstyrelsens granskningsyttrande visas som en särskild bilaga.

Bilaga 1 - Samrådsredogörelse

Detta dokument innehåller alla synpunkter som inkom under samrådet, kommentarer och svar från kommunen samt en sammanställning av de revideringar som kommunen gjort efter samrådet.

Bilaga 2 - Länsstyrelsens granskningsyttrande

Länsstyrelsen ska under granskningstiden framföra sina synpunkter i ett granskningsyttrande. I yttrandet ska länsstyrelsen enbart ange om:

- Förslaget inte tillgodoser ett riksintresse.
- Förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm inte följs.
- Redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med miljöbalken.
- Sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt.
- En bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Bilaga 3 - Kommunens särskilda utlåtande

Efter granskningstiden ska kommunen i ett särskilt utlåtande sammanställa de synpunkter som kommit in och redovisa kommunens svar och kommentarer, samt vilka ändringar som gjorts i planförslaget.

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Grästorps översiktsplan 2045

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Samrådstiden	3
Arbetet under samrådstiden.....	3
Det fortsatta arbetet	4
Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen.....	4
Kompletteringar och fördjupningar.....	4
Förtydliganden och grafiska/tekniska justeringar.....	7
Inkomna yttranden	8
Myndigheter, organisationer och föreningar.....	8
Länsstyrelsen.....	8
Skogsstyrelsen.....	30
Post- och telestyrelsen.....	31
Lantmäteriet.....	32
Trafikverket.....	32
Svenska kraftnät.....	33
Räddningstjänsten Skaraborg.....	33
VGR/Västrafik.....	35
LRF Grästorp.....	37
Grästorps naturskyddsförening.....	40
Luftfartsverket.....	42
Statens geotekniska institut (SGI).....	43
Grannkommuner.....	45
Vänersborgs kommun.....	45
Vara kommun.....	46
Essunga kommun.....	46
Kommunala nämnder och verksamheter.....	47
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	47
Byggenheten Skara.....	47
Folkhälsa.....	47
Bildningsverksamheten.....	48
Säkerhetssamordnare.....	49
Politiska partier.....	49
Moderaterna.....	49
Miljöpartiet.....	51

Medborgare	53
Medborgare 1	53
Medborgare 2	54
Medborgare 3	54
Medborgare 4	55
Medborgare 5	55
Medborgare 6	55
Medborgare 7	58
Medborgare 8	63
Medborgare 9	64
Medborgare 10	65
Medborgare 11	68
Medborgare 12	69
Medborgare 13	69
Medborgare 14	71
Medborgare 15	72
Medborgare 16	72
Medborgare 17	72
Medborgare 18	73
Medborgare 19	73
Medborgare 20	73
Medborgare 21	74
Medborgare 22	74
Medborgare 23	74
Medborgare 24	74

Samrådstiden

Samrådet i den översiktliga planeringen inleds vid den första tidiga dialogen, och avslutas vanligtvis med ett remissförfarande där planen ställs ut på samråd.

Kommunstyrelsen beslutade att godkänna översiktsplanen för samråd den 11 oktober 2023. Två samrådsmöten hölls, ett i Kulturhuset och ett i Hyinga-Längnum bygdegård, där planen presenterades och det fanns möjlighet att ställa frågor. Båda tillfällena lockade många besökare och det var flera som tog chansen att ställa frågor till både politiker och tjänstemän.

Information om samråd har skickats till flertalet berörda myndigheter, organisationer, föreningar, kommunala verksamheter och nämnder samt politiker. Planhandlingarna har även funnits tillgängliga på Kommunens hus, biblioteket och på kommunens webbplats.

Samrådstiden varade mellan 13 oktober och 24 november 2023. Under samrådet inkom totalt 43 synpunkter, både via mail, brev och den digitala synpunktshanteraren:

Myndigheter, organisationer och föreningar	9 st
Grannkommuner	3 st
Kommunala nämnder och verksamheter	5 st
Politiska partier	2 st
Kommuninvånare	24 st

Stort tack för alla diskussioner, samtal, frågor och synpunkter som inkommit!

Arbetet under samrådstiden

Under samrådstiden har kommunen utfört flertalet dialoger med fokus på barn- och ungdomsperspektivet. Work-shops har utförts tillsammans med elever i årskurs 1-3, 4-6 samt 8-9 med fokus på hur de anser Grästorps kan utvecklas och vad som är viktigt att bevara. Särskilt fokus har legat på att identifiera viktiga stråk där yngre rör sig ofta, samt hur kommunen ska arbeta för att öka barns folkhälsa och rörelse. Synpunkterna har varit viktiga för det fortsatta arbetet med att revidera översiktsplanen.

Löpande under samrådstiden har även intern arbetsgrupp arbetat med revideringar av planförslaget, tillsammans med politiker.

Det fortsatta arbetet

Alla de yttranden som inkommit under samrådstiden är ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet med planen. Utifrån synpunkternas innehåll kan de delas in i tre olika kategorier, som beskriver hur synpunkten ligger till grund för en förändring av planförslaget:

Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen

- En grönstrukturplan för kommunen ska tas fram som beskriver viktiga gröna stråk samt blåstruktur på en större nivå än bara den egna kommunen
- Ett gestaltningsprogram för tätorten ska tas fram som även inkluderar en uppdaterad inventering av kulturmiljön
- En etableringsstrategi för kommunen ska tas fram
- En energiplan behöver tas fram med fokus på att utreda nuvarande förutsättningar och framtida behov.
- Kommunen ska verka för att en inventering och klassificering av jordbruksmarken sker så att landsbygden kan växa på ett hållbart sätt.
- Skyfallsutredning för tätorten ska vidareutveckla samt inkludera en simulering av närliggande vattendrag.

Kompletteringar och fördjupningar

Kapitel Utgångspunkter

- Planbeskrivningen har förtydligats avseende *bostadsförsörjning* och kopplingen till *riktlinjer för bostadsförsörjning*.
- Granskningshandlingen har uppdaterats gällande *Trafikförsörjningsprogram*.
- Granskningshandlingen har kompletterats med ett stycke gällande *energiförsörjning i Skaraborg*
- Innehållet under *mellankommunalt perspektiv* i granskningshandlingen har uppdaterats.
- Beskrivningen gällande *väsentligt samhällsintressen* under jordbruksmarkens intressen har uppdaterats gällande att kunna lokalisera arbetsplatser nära befintlig bebyggelse och med goda kommunikationer.

Kapitel Utvecklingsinriktning

- Texten i kapitalet har överlag uppdaterats, samt gällande kommunens hållbarhetsarbete.
- Strukturbild gällande *utvecklingsinriktning* har justerats avseende bebyggelse i norr.

Kapitel Mark- och vattenanvändning

- *Hållbar markanvändning*: Andelen jordbruksmark som tas i anspråk har uppdaterats utifrån justerat planförslag.
- *Utbyggnadsstrategi*: Justeringar gällande utbyggnadsstrategi har justerats gällande landsbygdsbebyggelse samt gällande bebyggelse inom Influensområde för Sätenäs.
- Ställningstagande gällande ianspråktagande av *jordbruksmark* har lagts till, som tydliggör att en lokaliseringstudering behöver tillkomma vid planläggning av bostäder.
- Text har uppdaterats gällande *bostadsanalys* samt mål om bostadsförsörjning från Skaraborg. Även kopplingen mellan översiktsplanen och *riktlinjer för bostadsförsörjning* har förtydligats.
- Text har justerats gällande *kulturmiljö* samt tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala.
- Planförslag för centrumutveckling har utvecklats, bland annat gällande en *gång- och cykel över/undergång* i centrum.
- Planförslag för *mångfunktionellbebyggelse* har förändrats, nya kvarter har lagts till och några kvarter har utvidgats.
- Planförslag gällande *sammanhängande bostadsbebyggelse* har tagits bort, ändrats i sin utbredning och lagts till.
- Text och planförslag gällande *strategiska utvecklingsområden* har lagts till samt justerats.
- Ställningstaganden gällande *landsbygd och byar* har justerats och kompletterats med en illustration som visar hur landsbygdsbebyggelse bör tillkomma.
- De områden som tidigare pekats ut för *landsbygdsutveckling* har tagits bort och ersatts med fler ställningstaganden kring landsbygdsutveckling.
- Planförslag gällande *verksamhetsmark* har förtydligats samt reviderats öster om Västölet.
- Planförslag för *Hunneberg* har reviderats och tidigare besöksanläggning har tagits bort, berget pekas istället enbart ut som ett område för *utveckling av friluftsliv och besöksnäring*.
- Planförslag för *Tore Mosse* och området runt *Sjöryd* har lagts till, områdena föreslås i granskningshandlingen som områden för *utveckling av friluftsliv och besöksnäring*.
- Beskrivningar kring *grön- och blåstruktur* och hur översiktsplanen förhåller sig till dessa har förtydligats, nya ställningstaganden har lagts till. Följduppdraget gällande grön- och blåstruktur skall innehålla ett mellankommunalt perspektiv.
- Text gällande planförslaget för *Hölja-Balders* har reviderats.
- Text och plan gällande *bygdegårdar* att justerats.
- Ställningstaganden kring *arella näringar* har kompletterats, gällande generationsväxling och verksamheter som kompletterar jordbruksdriften.
- Förtydligande text gällande betesmark har lagts till under *arella näringar*.
- Text gällande planförslaget för *skogsmark* har reviderats.
- I avsnittet för *skola, vård och omsorg* har ordet “skola” bytts ut till “utbildning”, för att syfta på både förskola och grundskola. Möjlig utbyggnad av skola på Brännebacka har fått en egen yta.
- Gällande *räddningstjänst* har ställningstagandet justerats avseende brandvatten.
- Ett ställningstagande avseende hållbara transporter har lagts till på *transportsystem och kommunikation*.

- Texten kring “*ny väglänk till Salstad*” har reviderats och det tidigare *riksintresset för väg 47* står inte längre omnämnt i text.
- Planförslaget kopplat till *järnväg samt gång- och cykeltrafik* har kompletterats med en gång- och cykel- över/undergång i centrum.
- Ställningstagande kring *förnybara energikällor* har lagts till på *tekniska anläggningar* samt förslag om att ta fram en *energiplan* för kommunen.
- Ställningstagande kring *vattenskyddsområdets* bildande har reviderats.
- Ett förtydligande kring lagkravet på *vattentjänstplan* har lagts till.

Kapitel Hänsyn och riksintressen

- *Riksintresse för yrkesfiske sjöar* har lagts till i karta och text. Utbredningen för *riksintresse friluftsliv* (3 kap 6 §) har ändrats i kartan.
- Texterna kring hur *riksintressen påverkas* har ändats utifrån granskningshandlingens planförslag, bland annat kopplat till Halle- och Hunneberg samt Såtenäs flygflottilj.
- Riksintresset för väg 47 har tagits bort från kartor och text.
- Ett textstycke kring *civil luftfart* och förhållningsregler kopplat till detta har lagts till.
- Texten under rubriken *Såtenäs flygflottilj* har uppdaterats utifrån det nya planförslaget.
- *Natura 2000-områden* har kompletterats i text avseende området runt Dättern och Nossan.
- Rubriken *biotopskydd* har fått en ny uppdatera text, och text under rubriken *artskydd* har lagts till
- Texten gällande *strandskydd* är uppdaterad gällande planförslag som påverkar skyddet, samt gällande den utredning som krävs vid ett upphävande av strandskyddet.
- *Markavvattning* har kompletterats med två ställningstaganden.
- Text gällande *byggnader med kulturhistoriskt värde* har reviderats.
- Text gällande *fornlämningar* har reviderats.
- Text gällande *flygbuller* har uppdaterats med riktlinjer för den bebyggelse som ligger inom 90 dbA.
- Planeringsunderlaget har uppdaterats gällande förutsättningar för *skred i finkornig jordart, SGU*, och *stränders jordart och eroderbarhet, SGU* samt gällande uppdateringar av *rekommendationer vid planering och nybyggnation*.
- Ställningstaganden gällande *transportleder för farligt gods* har kompletterats med att länsstyrelsens rikspolicy för markanvändning intill transportled för farligt gods gäller såväl väg som järnväg, samt generella riktlinjer gällande byggnation inom 30 m från järnväg.
- Nya *buffertzoner längs med farligt gods-väg samt järnvägen* har lagts till i kartan.
- Text gällande *riskhantering inom den kommunala planeringen* har uppdaterats.
- Text gällande *miljöfarlig verksamhet* har kompletterats så att den även inkluderar befintlig bergtäkt.
- Text gällande *förörenad mark* har uppdaterats med en beskrivning av *process vid nyetablering*.
- Planen har kompletterats med *isokronkarta över räddningstjänstens insatstider* och förtydligats gällande kommunens ansvar för *brandvatten* med text och ställningstagande.
- Granskningshandlingens har kompletterats med en text kring *miljökvalitetsnormer för buller*.

- Avsnittet *klimatförändringar* har kompletterats med fler ställningstaganden kopplade till instängda områden, geotekniska förutsättningar samt prioriterade vägar vid höga vattenstånd.
- Hela avsnittet berörande *klimatförändringar* har vidareutvecklats avseende planerade åtgärder, förslag på framtida arbete samt prioriterade vägar vid höga vattenstånd.

Kapitel Genomförande och uppföljning

- Texten gällande bostadsförsörjning har uppdaterats avseende *status för riktlinjer för bostadsförsörjning*.

Kapitel Hållbarhetsbedömning

- *Hållbarhetsbedömningen* har uppdaterats till att konsekvensbedöma granskningshandlingen utifrån alla tre hållbarhetsaspekter.

Kapitel Kartor

- Nya lager har lagts till, och de har klumpats ihop under olika rubriker så de blir tydligare och enklare att hitta bland dem.

Förtydliganden och grafiska/tekniska justeringar

- En separat *markanvändningskarta med planförslaget* har skapats med klickbara lager.
- *Markanvändningskartan* har redigerats utifrån synpunkter. Områden har både tagits bort, lagts till samt omformats.
- *Kartan för utvecklingsinriktning* har justerats avseende utbyggnad norr om tätorten.
- Då läsaren klickar på ett lager i markanvändningskartan syns en *informationsruta*, som nu är ifylld med ytterligare information om lagren tillhörande Hänsyn och riksintressen.
- Det har tydliggjorts i *teckenförklaringen* om en markanvändning är befintlig.
- *Kartan till ras och skred* har ändrats i sitt utseende/tekniska funktion.
- Länkarna till *kulturmiljön* har rättats till.

Inkomna yttranden

Myndigheter, organisationer och föreningar

Länsstyrelsen

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen anger på ett tydligt sätt inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i Grästorps kommun.

Översiktsplanen kan, med kompletteringar, förtydliganden och revideringar enligt detta yttrande, överlag ge en god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Kommentar: Noteras.

Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påtaglig skada på riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB på grund av den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Se vidare under kommentaren för *Riksintressen*.

Länsstyrelsen bedömer också att det finns risk för påtaglig skada på riksintresset för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § MB på grund av den föreslagna tätortsutbyggnaden på Norråkern inom påverkansområde för buller eller annan risk för riksintresset Såtenäs flottiljflygplats.

Kommentar: Granskningshandlingens planförslag har reviderats så att *Norråkern* tas bort på grund av sin påverkan på riksintresset. Däremot behålls de delar som i planförslaget heter *Kilen* samt *Morkullan*, *Rödbaken*, *Talgoxen* då de ligger strax utanför påverkansområdet. *Kilen* ändras till ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur bullersituationen ser ut i framtiden och därmed kan en sådan störningskänslig markanvändning som bostäder vara osäkert att föreslå.

Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanens innehåll medverkar till att MKN för luft enligt 5 kap. MB följs. Översiktsplanen behöver kompletteras kring hur planens förslag förhåller sig till MKN vatten enligt 5 kap MB.

Kommentar: Noteras. Läs mer under kommentar för *MKN Vatten*.

Länsstyrelsen bedömer att det utpekade LIS-området i Tengene är lämpligt utifrån bestämmelserna i 7 kap. 18 § punkt e MB.

Kommentar: Noteras

När det gäller mellankommunala frågor bör översiktsplanen kompletteras med en analys av gröna och blå strukturer.

Kommentar: En kompletterade analys av mellankommunala gröna och blåa stråk föreslås ske som ett följduppdrag till översiktsplanen, som en del av grönstrukturplanen. Det har också lagts till ett stycke om gröna och blå stråk på avsnittet *Mellankommunalt perspektiv*.

Översiktsplanen behöver kompletteras kring hanteringen och konsekvenserna av klimatrelaterade risker, översvämning och skyfall samt geoteknik.

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan där bland annat jordarter syns, och kartans utseende/funktion är ändrat. Se vidare under kommentaren för *Geoteknik*. Se även kommentar under *Översvämning och skyfall*.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Länsstyrelsen bedömer att förslaget om en besöksanläggning på Hunneberg riskerar att påtagligt skada riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB.

Länsstyrelsen bedömer att det kommer bli svårt att få dispens för de föreslagna åtgärderna, eftersom dispens för nya anläggningar eller byggnader endast lämnas restriktivt. Länsstyrelsen bedömer även att de föreslagna åtgärderna motverkar naturreservatets syfte att bevara naturvärdena för Halle- och Hunnebergs plåtåer. Det går heller inte att möjliggöra en dispens genom att föreslå kompensationsåtgärder.

Området som föreslås för besöksanläggningen angränsar även till rasbranterna som utöver att det är naturreservat också omfattas av Natura 2000-område med höga naturvärden. Området ligger även i närheten av särskilt störningskänslig miljö.

Det kommunen syftar på kring förslag på nya gränser för riksintresse friluftsliv (3 kap. 6 § MB) tolkar Länsstyrelsen som den översyn som skedde år 2016. Dessa gränser är idag gällande och kommunen behöver omformulera innehållet i översiktsplanen så att det inte riskerar att misstolkas. När det gäller utveckling av riksintressets värden som exempelvis att utveckla paketlösningar med boende och aktiviteter, syftar det till att utveckla befintliga anläggningar.

Förutom den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg, bedömer Länsstyrelsen att riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB inte riskerar att påtagligt skadas av översiktsplanens föreslagna mark- och vattenanvändning.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. För kommunen är det av betydelse att visa en viljeinriktning om

att bergen är viktiga för Grästorps utveckling. Särskilt med tanke på att bergen nu blivit utpekade som en Unesco Global Geopark. Kommunen önskar en utveckling som stärker friluftslivet samt besöksnäringen och som leder till att fler vill besöka och uppleva bergen.

Texten har uppdaterats avseende avgränsning och värdebeskrivning för riksintresse friluftsliv. Det har även förtydligats att utveckling av paketlösningar för boende och aktiviteter, syftar till att utveckla befintliga anläggningar, enligt Länsstyrelsens värdebeskrivning.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Översiktsplanen föreslår ingen förändrad mark- och vattenanvändning i anslutning till riksintresseområdet för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § MB och Länsstyrelsen bedömer därför att riksintresset inte påverkas negativt.

Kommentar: Noteras. I granskningshandlingen har ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring lagts till runt Sjöryd, som ligger strax norr om Ås Kyrkomiljö vilket är ett riksintresse för Kulturmiljövård. I samband med ett tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd behöver riksintresset Ås kyrkomiljö beaktas, t.ex. vid utformning och placering av skyltar och andra anläggningar.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Trafikverket gjorde under år 2020 en nationell översyn och revidering av samtliga infrastrukturåtgärningar som var utpekade som riksintressen. I beslutet utgick väg 47 Vara–Trollhättan som riksintresse för kommunikationer och kommunen behöver justera handlingarna och ta bort text och kartor som redovisar väg 47 som riksintresse.

Kommentar: Text och kartor är justerade.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Försvarmakten har inte gjort någon bredare beredning av översiktsplanen i stort, men har till Länsstyrelsen lämnat kommentarer kring planerad bebyggelse inom påverkansområde för buller eller annan risk för riksintresset Såtenäs flottiljflygplats.

Tillkommande bostadsbebyggelse (eller annan störningskänslig bebyggelse som exempelvis skola eller vårdlokaler) inom det utpekade påverkansområdet för buller eller annan risk riskerar att påtagligt skada riksintresset. Länsstyrelsen bedömer därför att den förslagna bostadsbebyggelsen på Norråkern riskerar att skada riksintresset påtagligt.

Information om bland annat buller, störningskänslig bebyggelse och hur detta kan innebära påtaglig skada på riksintresset, kan läsas i Försvarmaktens underlag gällande riksintressen för totalförsvarets militära del.

Försvarsmakten vill även upplysa om att utifrån den tillväxt med mera som är pågående inom Försvarsmakten och för hela totalförsvaret, så bedöms inte bullerpåverkan minska utan snarare öka. Bullerpåverkan är och kan komma att bli mer betydande även utanför det idag utpekade påverkansområdet för riksintresset.

Kommentar: Granskningshandlingens planförslag har reviderats så att *Norrå kern* tas bort på grund av sin påverkan på riksintresset. Däremot behålls de delar som i planförslaget heter *Kilen* samt *Morkullan*, *Rödbaken*, *Talgoxen* då de ligger strax utanför påverkansområdet. *Kilen* ändras till ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur bullersituationen ser ut i framtiden och därmed kan en sådan störningskänslig markanvändning som bostäder vara osäkert att föreslå.

Grästorps kommun ser fortsatt att en dialog med Såtenäs flygflottilj och ett nära samarbete är av stor betydelse även i framtiden. Dels utifrån riksintressets och bullrets påverkan på samhällsutvecklingen, men även utifrån ett arbetsförsörjningsperspektiv.

Natura 2000

Länsstyrelsen bedömer att den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg riskerar att påverka Natura 2000-området *Halle- och Hunnebergs branter* negativt.

Utöver detta bedömer Länsstyrelsen att det översiktsplanen föreslår inte kommer att påverka kommunens Natura 2000-områden negativt. Det kan i senare skede behöva utredas närmare om en föreslagen verksamhet utanför ett Natura 2000-område innebär att naturmiljön inom ett Natura 2000-område påverkas på ett betydande sätt miljön.

Kommentar: Den tidigare föreslagna besöksanläggningen finns inte med i granskningshandlingens. Se även vidare under kommentaren på *Riksintressen*. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Även områden runt Tore Mosse och Sjöryd har pekats ut för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen är tänkt att ske inom ramen för gällande reservatsföreskrifter, i samarbete med Väst kuststiftelsen och berörda grannkommuner.

Geografiska riksintressen (4 kap MB)

Den föreslagna turistanläggningen på Hunneberg ligger inom området *Vänern med öar och strandområden* som omfattas av särskilda hushållningsbestämmelserna enligt 4 kap. 2 § MB. Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanen tydligare behöver redovisa på vilket sätt den föreslagna besöksanläggningen kan vara förenlig med och inte riskera att påtagligt skada riksintresset enligt 4 kap. 2 § MB. Länsstyrelsen bedömer dock att den föreslagna besöksanläggningen riskerar att påtagligt skada riksintresset enligt 3 kap. 6 § MB.

Kommentar: Den tidigare föreslagna besöksanläggningen finns inte med i granskningshandlingens. Se även vidare under kommentaren på *Riksintressen*. Däremot ligger

fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring.

Miljökvalitetsnormer

Buller

Översiktsplanens beskrivning av MKN buller bör ses över. För MKN buller gäller följande: kommuner med fler än 100 000 invånare ska vart femte år utföra bullerkartläggningar och utarbeta åtgärdsprogram för att begränsa omgivningsbullrets skadliga effekter på människors hälsa. Detta regleras i förordningen (2004:765) om omgivningsbuller.

Eftersom Grästorps kommun är mindre än 100 000 invånare behöver kommunen inte genomföra bullerkartläggning enligt bestämmelserna. Dock ska mindre kommuner begränsa buller enligt de allmänna hänsynsreglerna i MB.

Kommentar: Ett stycke om miljökvalitetsnormer för buller har lagts till på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Miljökvalitetsnormer*. Kommunen arbetar bland annat med att minska bullret längs med Södergatan, då den tunga trafiken planeras att ledas om till Östra vägen där flera bullerreducerande åtgärder görs för befintlig bebyggelse.

Luft

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås i översiktsplanen medverkar till att MKN för luft enligt 5 kap. MB följs.

Kommentar: Noteras.

Vatten

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås i översiktsplanen inte äventyrar eller riskerar att försämra möjligheterna att följa MKN för vatten enligt 5 kap. MB, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Kommunens arbete med att koppla bort dagvatten från spillvattennätet är bra, men även dagvatten kan bidra till föroreningar och övergödning. Länsstyrelsen anser att översiktsplanen behöver redovisa hur det bortkopplade dagvattnet ska renas i stället för att ledas till avloppsreningsverket, för att kunna avgöra om det innebär ett försämrande av MKN. Det är också önskvärt att kommunen i den digitala kartan visar var de kopplat bort dagvattnet från spillvattennätet.

Kommentar: Grästorps kommun avleder dagvatten till två recipienter Nossan och Mjölån. Båda recipienterna uppnår måttlig ekologisk status och ej god kemisk status. Anledningen till att recipienterna inte uppnår god kemisk ytvattenstatus härrör från att kvicksilver/kvicksilverföreningar och bromerade difenyleter överskrider gränsvärdena. Halter av dessa föroreningar överstiger gränsvärdena i Sveriges samtliga vattendrag. Recipienternas ekologiska status påverkas i stor grad av halter av totalfosfor i vattnet.

Kommunens bedömning är att halterna av totalfosfor främst härrör från jordbruket och i mycket mindre omfattning av urban miljö.

Sammantaget är bedömningen att bortkoppling av dagvatten från spillvattennätet för enskilda fastigheter till recipient bör ställas i relation till recipienternas hela avrinningsområde, ökningen av föroreningar till recipient kommer att vara marginell jämfört med avrinningsområdet i stort och kommer inte påverka recipienternas möjlighet att uppnå god status.

Kommunen arbetar även med att anlägga dagvattendammar samt skyfallsdiken som till viss mån hjälper till att rena dagvattnet innan det når recipient. Att visa var kommunen kopplat om dagvatten från spillvattennätet anser kommunen är för detaljerad nivå för en översiktsplan, men det finns dokumenterat internt.

Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunen pekar ut ett LIS-område, Tengene. Området i Tengene bykärna runt vattenfall och vadställe är en kulturmiljö som är värd att besöka och om nya verksamheter kan bedrivas i byggnaderna så gynnas landsbygdsutvecklingen. Länsstyrelsen bedömer att det utpekade LIS-området i Tengene är lämpligt utifrån bestämmelserna i 7 kap. 18 § punkt e MB.

Länsstyrelsen vill framföra att LIS-området omfattas av risker för översvämning, ras och skred. LIS-området innefattar också vattenområde, dämme och fall, och kommunen behöver visa att underhåll av vattenanläggningen inte påverkas negativt av ny bebyggelse.

Kommentar: Risk för översvämning, ras och skred får utredas i ett senare skede, antingen i en detaljplan eller i ett bygglov. Dock har översiktsplanen kompletterats med ett förtydligande om detta på avsnittet om Tengenes utveckling. Ny bebyggelse behöver ta hänsyn till befintlig vattenanläggning, vilket prövas i detaljplan eller vid bygglovskedet. Detta har kompletterats till beskrivningen av Tengenes förutsättningar.

Mellankommunala frågor

Natur- och friluftsvärden sträcker sig över kommungränser och är en del av den kommunala och regionala gröna infrastrukturen. I översiktsplanen saknas en analys av gröna och blå strukturer på en övergripande nivå. Länsstyrelsen har tagit fram en "*Regional handlingsplan för grön infrastruktur*" med tillhörande webb-GIS som kan användas som underlag för en sådan analys. Länsstyrelsen har även tagit fram planeringsunderlag för grön infrastruktur i översiktsplan som kan användas som stöd. I denna finns också en fördjupning kring ekosystemtjänster ur ett regionalt perspektiv.

Kommentar: En kompletterade analys av mellankommunala gröna och blåa stråk föreslås ske som ett fördupningsdrag till översiktsplanen, som en del av grönstrukturplanen. En text kring grön- och blåstruktur utifrån ett mellankommunalt perspektiv, har lagts till på kapitlet *Utgångspunkter*, avsnitt *Mellankommunalt perspektiv*.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Klimatrelaterade risker i den byggda miljön

Länsstyrelsen bedömer att Grästorps kommuns syn på klimatrelaterade risker för den byggda miljön behöver utvecklas i översiktsplanen. Kommunen beskriver i översiktsplanen en kartläggning av hur befintlig bebyggelse påverkas av höga vattennivåer i Vänern. Det behöver tydligare framgå om det finns fler områden kommunen har identifierat som utsatta för klimatrelaterade risker och hur man tänker sig att minska riskerna för den byggda miljön.

Kommentar: Ytterligare underlag kring ras och skred har lagts till i översiktsplanen som underlag för att bedöma om områden kan bli utsatta för klimatrelaterade risker.

Kommunen har gjort ett arbete där man identifierat ett antal åtgärder för att minska översvämningsrisken vid skyfall. Kommunen bör lyfta in en del av detta arbete i översiktsplanen och beskriva åtgärderna. För att öka tydligheten i översiktsplanen kan kommunen också arbeta in anvisad mark för att hantera identifierade översvämningsrisker till följd av skyfall och höga flöden i vattendrag och sjöar för befintlig bebyggelse.

Kommentar: Översiktsplanen har kompletterats med åtgärdsförslag kopplat till skyfall som kommunen kommer att studera närmare för varje område. Den tidigare gjorda skyfallsutredningen behöver dock utvecklas för att kunna anvisa mark där det är lämpligt med olika fördröjningsåtgärder.

Klimatförändringens påverkan på erosion, ras och skred beskrivs kort, men behöver också utvecklas. Översvämningsförebyggande åtgärder kan också ge oönskade geotekniska konsekvenser, exempelvis vid byggande av vallar med mera.

Kommentar: Översiktsplanen har kompletterats med två underlag gällande erosion, dessa hittas under kartan för "Ras och skred." Ett ställningstagande kring översvämningsförebyggande åtgärder kopplat till erosionsrisk finns nu på avsnittet Klimatförändringar: *"Vid planering av skyfallsåtgärder ska även geotekniska förutsättningar tas i beaktning. Extra försiktighet ska iakttas i närheten av vattendrag."*

Som stöd för arbetet med klimatrelaterade risker för den byggda miljön har Länsstyrelsen tagit fram publikationen "Riskanalyser i ÖP".

Översvämning och skyfall

Kommunen har gjort en detaljerad beskrivning av översvämningsrisken från Vänern. I översiktsplanen redovisar kommunen planeringsnivåer intill Vänern och hänvisar till Länsstyrelsens handbok "Stigande vatten", vilket är bra.

I översiktsplanen pekas strandnära områden vid Nossan ut som möjliga att bebygga, både i Tengene och i Grästorps tätort. Även i Västölet föreslås byggnation i anslutning till befintligt verksamhetsområde och nära Mjölån. Kommunen behöver förtydliga och utveckla områdesbeskrivningarna för dessa områden med hur hänsyn ska tas till översvämningsrisken vid

byggnation. Kommunen behöver även förtydliga att handboken ”Stigande vatten” och dess princip med indelning av planeringszoner även gäller för kommunens vattendrag.

Det är positivt att kommunen arbetat med att ta fram underlag för skyfallshantering på en övergripande nivå, vilket är något som Länsstyrelsen generellt förordar för att få till helhetslösningar för större områden.

Kommunen kan dock ge ännu tydligare rekommendationer för hur frågan ska hanteras i den fortsatta planeringen, exempelvis genom att:

- framkomligheten kan beskrivas och lyftas fram i översiktsplanen för att exempelvis peka ut prioriterade vägar vid ett skyfall.
- kommunen kan peka ut och avsätta ytor för fördröjning.

För att minska riskerna för översvämningar i samband med till exempel skyfall är det bra att försöka behålla vattnet i landskapet genom olika förebyggande åtgärder. Mer information och praktiska tips finns i handboken ”Naturbaserade lösningar mot översvämning” som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen tagit fram.

Det kan vara aktuellt att ta hänsyn till kombinationseffekter av höga flöden i vattendrag och skyfall, vilket kan utvecklas i översiktsplanen. Det handlar framför allt om att belysa att det vid kraftig nederbörd kan finnas risk för ökade flöden även i vattendrag, vilket kommunen kan studera för större områden eller hela kommunytan. Det kan också behöva belysas hur det fungerar att fördröja och avleda vatten vid ett skyfall även när vattendrag har höga vattennivåer. Det finns viss information om detta i Länsstyrelsens skyfallsrekommendationer.

Kommentar: Inom instängda områden är det viktigt att se till den befintliga bebyggelsen och hur man kan undvika skador på befintlig miljö. Åtgärd beror på områdets förutsättningar och var det instängda området är beläget. För att bedöma vilken åtgärd som är lämplig behöver varje specifikt område studeras mer i detalj, i en fortsatt utredning. Översiktligt kan sägas att förstärkningsåtgärder i befintligt dagvattensystem är till gagn för att minska risken för översvämning, detta är förtydligt i översiktsplanen. Det har även lagts till ett ställningstagande kopplat till instängda områden, som pekar på att dessa platser är prioriterade för planering av skyfallsåtgärder i tätorten.

Ett textstycke samt ställningstagande gällande prioriterade vägar vid höga vattenstånd har också lagts till i granskningshandlingen.

Översiktsplanen innehåller information om att översvämningsrisk föreligger i närheten av sjöar och vattendrag vid höga flöden. För att exempelvis få information om rekommenderad lägsta golvnivå för ny bebyggelse, behöver skyfallsutredningen för tätorten vidareutvecklas och inkludera en simulering av närliggande vattendrag. Detta har kompletterats till översiktsplanens text.

Geoteknik

När det gäller de geotekniska frågeställningarna hänvisar Länsstyrelsen till yttrandet från Sveriges geotekniska institut (SGI). Länsstyrelsen delar SGI:s synpunkter enligt följande:

- Det är bra att översiktsplanen har en beskrivning av ras och skred samt redovisar jordartskartan från Sveriges geologiska undersökning (SGU).
- Översiktsplanen innehåller på ett bra sätt förslag på fortsatt hantering av de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller Skredkommissionens rekommendationer. Kartlagret som visar de fem identifierade områdena bör kompletteras med en källhänvisning.
- SGU:s kartlager Förutsättningar för skred i finkornig jordart bör användas för att identifiera riskområden för skred i de områden som inte täcks av MSB:s kartering samt för obebyggda områden.
- Länsstyrelsen instämmer i de ställningstagande och rekommendationer som kommunen redovisat i översiktsplanen. Samtidigt är det viktigt att det i samband med detaljplanering och bygglov utanför detaljplanelagt område alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.
- Länsstyrelsen framhåller också vikten av att vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål måste livslängden hos bebyggelse, anläggningar med mera vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.
- Länsstyrelsen rekommenderar att översiktsplanen kompletteras med följande planeringsunderlag från SGU, som är lämpliga för bedömning av riskområden i områden som inte täcks av MSB:s översiktliga stabilitetskartering: Förutsättningar för skred i finkornig jordart och Stränders eroderbarhet.

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan där bland annat jordarter syns, och kartans utseende/funktion är ändrat. Källhänvisning i teckenförklaringen har kompletterats till följande lager: “MSB:s översiktliga stabilitetskartering”, “Förutsättningar för skred i finkornig jordart” (nytt lager) samt “Stränders eroderbarhet” (nytt lager).

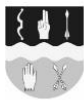
Kommunen delar bedömningen om att ras, skred och erosion även ska beaktas utanför detaljplanelagt område och då kan SGU:s lager som lagts till i granskningshandlingen vara en god vägledning. Även detta har förtydligats i texten.

Rekommendation om att ta klimatförändringar i beaktning vid prövning av markens lämplighet för avsett ändamål med utgångspunkt i livslängd hos byggnaden/anläggningen har också lagts till.

Farligt gods

Kommunen har på ett bra sätt fångat upp risker kopplat till transporter av farligt gods och följer Länsstyrelsens rekommendationer. Riskhanteringsavståndet på 150 meter kring väg och järnväg kan med fördel presenteras på kartan som ett lager så att det lättare går att avgöra var utvecklingsområden sammanfaller med detta.

Kommentar: I kartan har en buffertzona på 150 meter lagts till, både på järnväg och väg. I texten har det förtydligats kortfattat hur kvartersmark och allmän platsmark kan hanteras i förhållande till riskkällan.

Farliga verksamheter

Kommunen bör i översiktsplanen förtydliga om det finns befintliga verksamheter/industrier som kräver skyddsavstånd till befintlig och/eller planerad bebyggelse samt vilken typ av risker som behöver tas hänsyn till. Även transporter till och från verksamheter behöver vägas in i bedömningen.

Kommunen kan också förtydliga riskperspektivet för nyetablering av verksamheter/industrier. Det gäller framför allt vilka typer av risker som kan vara aktuella att ta hänsyn till och hur man tänker hantera dessa i den fortsatta processen.

Kommentar: Texten har kompletterats med följande: "Nyetablering av miljöfarlig verksamhet prövas i särskild tillståndsprocess hos Länsstyrelsen där risker och placeringen av verksamheten prövas enligt Miljöbalken. Krävs inte tillstånd prövas det istället i en anmälningsprocess hos kommunen enligt Miljöbalken. Miljöprövningsförordningen anger vilken process som blir aktuell."

Kommunen har även lagt till ett ställningstagande gällande farliga verksamheter och skyddsavstånd till dessa: "*Skyddsavstånd till farlig verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet.*"

Förorenade områden

Kommunen bör i beskrivningen av de olika delområdena förtydliga om det finns risk för markförorening och en kort bedömning om föroreningen kan åtgärdas, så att marken kan bli lämplig för sitt ändamål.

Kommentar: Utredning och ev åtgärder mot föroreningar får prövas inom ramen för detaljplan, gärna i ett så tidigt skede som möjligt. Som underlag finns EBH-kartans områden inlagda i översiktsplanen.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter – övriga allmänna intressen

Nationella och regionala mål, planer och program

Översiktsplanen innehåller bra beskrivningar av globala, nationella, regionala utgångspunkter.

Regional utveckling

I sammanhanget "Regional utvecklingsstrategi Skaraborg" kan det gemensamma arbetet med energiförsörjning och bostadsförsörjning även nämnas. Kommunen kan också överväga om den delregionala utvecklingsstrategin på ett tydligare sätt kan kopplas till översiktsplanens inriktningar och förslag, till exempel när det gäller demografisk utveckling och bostadsbyggande.

Kommentar: Energiförsörjning ur ett delregionalt perspektiv har lagts till under avsnittet *Regionalt och delregionalt perspektiv*, samt under avsnittet *Tekniska anläggningar*, rubrik *It, fiber och elförsörjning*.

Ett stycke kring Skaraborgs utvecklingsstrategi kopplat till bostadsförsörjning finns under avsnittet *Bostadsförsörjning*.

Befolkning, bebyggelse och boende

Översiktsplanen som verktyg för social hållbarhet

Den fysiska planeringen kan användas som ett verktyg för att stärka den sociala hållbarheten i kommunen genom att identifiera utmaningar och hur den fysiska miljön kan bidra till att hantera dessa. Länsstyrelsen bedömer att Grästorps kommun har gjort detta på ett bra sätt i vissa aspekter, medan översiktsplanen kan utvecklas inom andra områden. Översiktsplanens hållbarhetsbedömningar utgår från mål inom Agenda 2030, barnkonventionen, folkhälsa och jämställdhet.

Det är positivt att planeringen har en utgångspunkt i de globala målen - Agenda 2030. I översiktsplanen identifieras flera mål som särskilt viktiga för planeringen. Fler mål i Agenda 2030 har koppling till fysiska planeringen och social hållbarhet.

Kommunen har genomfört dialoger kring översiktsplanen. Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att fundera på möjligheterna att bredda medborgardialogerna ytterligare genom att aktivt involvera fler grupper med olika perspektiv och förutsättningar. Det kan exempelvis innebära att samla in kunskap och erfarenheter från personer med funktionsnedsättning, nyanlända, nationella minoriteter eller barn för att identifiera utmaningar vilka samhällsplaneringen kan bidra till att lösa. Barn och unga är en särskilt viktig grupp att säkra delaktighet för.

Översiktsplanens hållbarhetsbedömningar beskriver på ett bra sätt hur barnkonventionen som lag ytterligare stärker barn rätt till att få sina åsikter hörda.

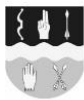
Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsen uppfattning om att medborgardialogerna är ett viktigt underlag för den kommunala planeringen. Därför har kommunen låtit utföra flertalet dialoger med fokus på barn- och ungdomsperspektiv under samrådtiden. Workshops har utförts tillsammans med elever i årskurs 1-3, 4-6 samt 8-9 med fokus på hur de anser Grästorp kan utvecklas och vad som är viktigt att bevara. Särskilt fokus har legat på att identifiera viktiga stråk där yngre rör sig ofta, samt hur kommunen ska arbeta för att öka barns folkhälsa och rörelse.

Kommunen har även berört flera olika medborgarperspektiv i den Bostadsanalys som tagits fram, där bostadsbehov för särskilda grupper benämnts. Ett nästa steg i denna analys och en vidareutveckling av densamma, skulle kunna vara att utföra särskilda dialoger med dessa grupper utifrån ett medborgarperspektiv.

Bebyggelsestruktur

Kommunen föreslår en utveckling av verksamheter i anslutning till befintligt verksamhetsområde vid korsningen mellan väg 44 och väg 47. Utvecklingsområdet är stort i förhållande till befintligt verksamhetsområde och tar i anspråk jordbruksmark på tre sidor om vägkorsningen.

Det är problematiskt ur flera aspekter att verksamhetsområdet sprids över olika områden:

- Det blir svårare att få en ändamålsenlig struktur där transporter och utfarter kan organiseras på ett effektivt sätt.
- Landskapsbilden påverkas i flera delar och särskilt stor blir påverkan på landskapsbilden norr om väg 44, där ett platt och vidsträckt jordbrukslandskap breder ut sig från väg 44 till Dättern och med Hunneberg som reser sig i väster.
- Verksamhetsområdet kan påverka upplevelsen av entrén till tätorten, som översiktsplanen särskilt lyfter som betydelsefull.

Kommunen behöver tydligare motivera områdets storlek och utformning i förhållande till de bedömda behoven samt föra ett resonemang om hur området förhåller sig till kommunens arbete med gestaltad livsmiljö.

Kommentar: De tre områdena är delvis utpekade utifrån en tidig dialog med nuvarande markägare samt utifrån ett gemensamt arbete som Skaraborgs kommunalförbund tagit fram, "Strategi för stora etableringar i Skaraborg". Områdena är inte tänkta att exploateras samtidigt, utan troligt är en utveckling under mycket lång tid. Utvecklingen behöver också ske med hänsyn till centrums redan befintliga verksamheter, så att en nyetablering på Tre Älgar kan komplettera dessa och inte få motsatt effekt. Läget vid Tre Älgar är fram för allt bra ur ett logistiskt perspektiv, och kan gynna både kommunen såsom övriga regionen.

Vid en utbyggnad är det viktigt att ta hänsyn till påverkan på landskapet, vilket också förtydligats på planförslaget för Tre Älgar. Kommunen kan i ett detaljplaneskede ställa krav på god arkitektonisk helhetsverkan för att det utpekade områdena ska kunna bidra till en inbjudande entré till Grästorps tätort.

Bostadsförsörjning

Grästorps kommun har i dagsläget inga gällande riktlinjer för bostadsförsörjning, men kommunen har tagit fram nya riktlinjer parallellt med översiktsplanen, vilket Länsstyrelsen anser är positivt. Enligt lagstiftningen ska riktlinjerna för bostadsförsörjning dock vara vägledande i den översiktliga planeringen och därför bör riktlinjerna antas innan översiktsplanen revideras inför granskning för att säkerställa att delar av de antagna riktlinjerna kan arbetas in i översiktsplanen.

Det är svårt att utläsa på vilket sätt innehållet i riktlinjerna har påverkat samrådsförslaget till översiktsplan liksom vilka delar av översiktsplanens innehåll som bidrar till att nå kommunens mål med bostadsbyggandet och det befintliga bostadsbeståndet. Översiktsplanen ska stämmas av mot bland annat målen och insatserna som redovisas i riktlinjerna och det ska finnas en tydlig koppling mellan de två dokumenten, något som Länsstyrelsen anser saknas.

Riktlinjerna för bostadsförsörjning och översiktsplanen ska också redovisa om det finns behov av samordning mellan kommuner i fråga om bostadsförsörjning och vilka konsekvenser det får för mark- och vattenanvändningen.

Kommentar: Tidsplanen för riktlinjerna innebär att de går upp för antagande i slutet av februari, men de planeras att godkännas för antagande i Kommunstyrelsen innan översiktsplanen går ut på granskning.

Kommunen anser att det finns en koppling mellan målen i Riktlinjer för bostadsförsörjning och översiktsplanen. Nedan tydliggörs detta, vilket också tydliggjorts på avsnittet Bostadsförsörjning:

Bostadsanalysen ska fungera som underlag för kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning. Riktlinjerna ska i sin tur vara ett underlag för kommunens översiktsplan. De mål som formulerats i riktlinjerna ska återspeglas i kommunens långsiktiga markanvändning som översiktsplanen anger. Det visar sig både genom översiktsplanens övergripande utbyggnadsstrategi, som finns att läsa under avsnittet Hållbar markanvändning, men också genom planförslagets markanvändningskarta.

Det finns också en tydlig koppling mellan riktlinjerna och kommunens väsentliga samhällsintressen, som finns att läsa under avsnittet Jordbruksmarkens intressen på kapitlet Utgångspunkter.

Ytterligare koppling finns också mellan riktlinjerna och översiktsplanens ställningstaganden, både ställningstaganden för bostadsförsörjning, ställningstaganden för Grästorps tätort samt ställningstaganden för landsbygd och byar.

Infrastruktur och transporter

I planförslaget föreslås utredning av en ny väglänk mellan Salstad (väg 2560) och cirkulationsplatsen vid Tre älgar (väg 44). Trafikverket framför att om att vägen avses bli statlig, ska behovet spelas in via Skaraborgs kommunalförbund till regional infrastrukturplan som Västra Götalandsregionen beslutar om.

Kommunen kan förtydliga hur den planerade gång- och cykelinfrastrukturen knyter an till knutpunkter för kollektivtrafik och pendel-parkeringar.

I översiktsplanen nämns ingenting om flyghinder för den civila luftfarten, vilket kommunen behöver komplettera planen med. Alla byggnadsobjekt oavsett typ (som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader med mera) som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till Luftfartsverket.

Kommentar: Planbeskrivningen har förtydligats avseende ny väglänk mot Salstad. De planerade gång- och cykelvägarna på landsbygden har givits ett syfte, vilket går att läsa i "info-rutan" som syns när man klickar på en gc-sträcka. I syftet tydliggörs om gång- och cykelvägen kan knyta an till kollektivtrafiken, vilket många av de planerade sträckorna kan göra.

Översiktsplanen har kompletterats gällande Flyghinder för den civila luftfarten i kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Riksintressen*, rubrik *Civil luftfart*. Texten är placerad tillsammans med den text som berör totalförsvarets riksintressen.

Kulturmiljövård

Generellt

Kommunen bör integrera kulturmiljövärdena i arbetet med gestaltad livsmiljö och gestaltungsprogram för tätorten. Kulturmiljövärdena i landskapsbildsperspektivet bör också synliggöras tydligare.

Kommentar: Planförslaget kompletteras med en beskrivning gällande att hänsyn ska tas till befintlig kulturmiljö, bebyggelsestruktur, karaktär och skala under *Mark- och vattenanvändning*

Det har även lagts till ett förtydligande gällande gröna ytors funktion kopplat till möjlighet att minska övertemperaturer i vårt samhälle i avsnitt *Centrumutveckling*.

Relevant kulturmiljöunderlag

Kommunen föreslår flera och stora förtättningsområden insprängt i och i anslutning till utpekade kulturmiljöer. Beskrivningar innehåller information om hänsyn till områdenas kulturvärden, men det framgår inte vilka analyser som ligger till grund för de föreslagna förtättningsområdena. Länsstyrelsen anser att översiktsplanen kan kompletteras med ett fördjupat underlag med specifika kulturmiljöanalyser. Om sådana fördjupningar inte görs inför planens granskningsskede så att markanvändningens lämplighet i kulturmiljöerna framgår, behöver granskningshandlingen än tydligare ange rekommendationer i syfte att tydliggöra förutsättningarna för kompletterande bebyggelse.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att gällande kulturmiljöunderlag behöver uppdateras. Detta är särskilt angeläget eftersom majoriteten av områden med föreslagen ny markanvändning pekats ut inom kulturmiljöer i Grästorps tätort och andra byar som är utpekade kulturmiljöer. Ett uppdaterat underlag bör visa hur bebyggelsen kan användas, bevaras och utvecklas på lämpligt sätt.

För Grästorps tätort skulle nytt kulturmiljöunderlag behövas i syfte att dels säkerställa att hela ortens kulturarv återspeglas och ges förutsättningar att fortsatt vara läsbara och tillgängliga för samtida och framtida boende och besökare, dels för att ha ett underlag som är tydligt och relevant i sammanhanget då markanvändning föreslås som fullt ut tar hänsyn till allmänna intresset kulturmiljövärden. Detsamma gäller för de relativt storskaliga förtättningsområden för bostadsändamål som föreslås i och runt om flera av kommunens utpekade kulturmiljöer.

Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsens bedömning gällande behovet av ett uppdaterat kulturmiljöunderlag. Granskningssversionen uppdateras med följande formulering:

”Vid upprättande av ny detaljplan för de kvarter eller byggnader som är utpekade i befintligt kulturmiljöunderlag behöver en kulturmiljöanalys/ kulturhistorisk utredning tas fram med riktlinjer för den tillkommande bebyggelsen.

En uppdaterad inventering av kulturmiljö föreslås fortsatt tas fram, med både specifika och generella rekommendationer, med tillägget att den även ska behandla tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala”.

Ett lager med q-märkta eller k-märkta byggnader inom Grästorp har kompletterats till kartan på avsnittet *Kulturmiljö* för att ge ytterligare vägledning i när hänsyn till kulturmiljön behöver tas.

Landskapsbild

Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att lyfta in landskapets kulturmiljövärden (än tydligare) i sammanhanget landskapsbild. Detta är av vikt i flera olika sammanhang, men särskilt vad gäller kompletterande bebyggelse i anslutning till byar ute i jordbrukslandskapet. Värden i landskapsbilden kan med fördel förklaras och analyseras i kartor och bilder.

Kommentar: Noteras. En bild som visar Grästorps silos och kyrka i tätorten har lagts till för att visa på deras påverkan av landskapsbilden, samt en illustration som visar en generell bild av hur landsbygdsutveckling kan ske på ett varsamt sätt.

Ställningstanagen gällande *Landsbygd och byar* har förtydligats med:

- Ny bebyggelse kan placeras på lucktomter som skapas av hörn, åkerholmar eller liknande landskapselement.
- Tillkommande bebyggelse ska utgå från platsens förutsättningar för att samspela med landskapet samt befintlig bebyggelse.
- Bebyggelsen ska ta hänsyn till friluftsliv-, natur- eller kulturmiljöintressen som kan komma att påverkas.

Fornlämningar

I översiktsplanen beskrivs fornlämningar och deras skydd genom kulturmiljölagen (KML). När en tidigare okänd fornlämning påträffas erhåller den samma skydd enligt KML som redan tidigare kända.

De områden som pekats ut som utvecklingsområden för bostäder ligger i flera fall inom områden med sannolikhet för att okända fornlämningar kan påträffas i samband med framtagande av detaljplaner eller liknande. Översiktsplanen bör kompletteras med information om att den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag i god tid bör ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget genom att inhämta information från Länsstyrelsen och vid behov snarast samråda med Länsstyrelsen.

Kommentar: Texten gällande fornlämningar kompletteras i avsnitt **Kulturmiljö**; Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas, vilket syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Om ett fornminne påträffas under grävning eller annat arbete ska arbetet genast avbrytas och länsstyrelsen kontaktas. Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid ta reda på om någon fornlämning kan

beröras av företaget genom att inhämta information från Länsstyrelsen och vid behov snarast samråda med Länsstyrelsen.

Naturmiljö och områdesskydd

Kommunen behöver vara observanta på det generella biotopskyddet, artskyddet och skyddsvärda träd för alla föreslagna utbyggnadsområden, både i centralorten och på landsbygden.

Länsstyrelsen ser utifrån aktuell information inte några direkta hinder utifrån naturmiljön, skyddad natur och skyddade arter, bortsett från den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg. Dock behöver samtliga områden en tydligare redovisning av naturvärdena samt om skyddad natur eller skyddade arter berörs eller inte. Översiktsplanen behöver också kompletteras med en beskrivning av vilka konsekvenser som kan uppstå i respektive område och få med detta i ”Hållbarhetsbedömningen”. Det är bra att redovisa även om inga naturvärden eller skyddad natur eller arter berörs, så att planen blir tydlig.

För området Söderåkeren behöver kommunen beskriva påverkan på strandskyddet och om kommunen avser upphäva strandskyddet.

Kommentar: I avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Strandskydd* beskrivs vilka områden som påverkas av strandskydd. Gällande planförslaget för *Söderåkeren* så berörs den västra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.

Området Gaddeberga saknar helt beskrivning, vilket bör finnas.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med en beskrivning av *Gaddeberga* under egen rubrik i *Mark- och Vattenanvändning*.

Grönblå infrastruktur

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen ser behov av att ta fram en grönstrukturplan, men kommunen bör komplettera översiktsplanen med beskrivningar av hur översiktsplanens förslag förhåller sig till de viktiga gröna och blåa stråk som ger förutsättning för spridning av växt- och djurliv. Grönblå infrastruktur bygger på insikten om att artrikedomen och populationsstorlek generellt sett ökar med områdenas storlek och kvaliteter, och minskar med ökad isolering och fragmentering.

Den grönblå infrastrukturen har även tydliga mellankommunala kopplingar. Länsstyrelsen vill tipsa kommunen om att ta stöd av underlag som finns kring grönblå infrastruktur, se även under rubriken ”Mellan-kommunala frågor”.

Kommentar: Två ställningstaganden har lagts till på avsnittet *Grönstruktur, natur och vatten*:

- Vid utveckling av parkmiljöer eller andra gröna ytor ska fokus ligga på ekosystemtjänster och hur pollinering kan gynnas.
- Vid planarbeten som berör värdefull naturmark bör en naturvärdesinventering tas fram för området.

Förslag till fortsatt arbete med grönstrukturplan för kommunen kompletteras att även innehålla en analys ur ett mellankommunalt perspektiv. Grön- och blåstruktur belyses nu även som en viktig mellankommunal fråga på avsnittet *Mellankommunalt perspektiv*.

Planförslaget *Hölja-Balders* har förtydligats gällande grön- och blåstruktur.

Planförslaget *Skubbet-området* har förtydligats gällande grön infrastruktur.

Strandskydd

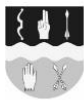
Länsstyrelsen saknar genomgående tydlighet i översiktsplanen kring vilka områden som berörs av strandskydd och vilka konsekvenser det som föreslås i översiktsplanen har på strandskyddade områden. Där strandskyddet beskrivs i översiktsplanen, vore det bra om kommunen tydligare redovisar vilka områden som omfattas av strandskydd.

Kommunen skriver att dispens ska sökas från strandskyddsbestämmelserna vid behov, vilket är positivt. Länsstyrelsen kan inte se att kommunen avser upphäva något strandskydd inom de utpekade mark- och vattenområdena och Länsstyrelsen vill informera om att upphävande strandskyddet inom detaljplan ställer krav på grundliga utredningar.

För att exempelvis punkt 5 i 7 kap. 18 c § MB ska vara tillämplig, krävs att kommunen kan visa att behovet inte kan tillgodoses på annan plats. Kommunen ska kunna visa att en annan lokalisering är omöjlig eller i vart fall orimlig för att tillgodose det angelägna allmänna intresset. Det ska inte heller strida mot strandskyddets syften.

Kommentar: En lista i punktform med planförslag som kan påverka strandskyddet finns på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Strandskyddsområden som berörs av planförslaget*. Kommunen har förtydligat att ett upphävande inom en detaljplan ställer krav på utredning, där man bland annat ska kunna påvisa att behovet inte går att säkerställas på en annan lokalisering.

I dagsläget, i ett översiktplaneskede, är det svårt att veta om framtida detaljplaner kommer föreslå ett upphävande av strandskyddet. Inom planskedet får det utredas huruvida det är lämpligt alternativt om det finns möjlighet att anpassa detaljplanen efter strandskyddets utbredning. Strandskyddade områden är ofta förknippade med en risk för ras och skred, vilket gör att det kanske inte är lämpligt med ny bebyggelse just där. Även detta är en fråga som utredningarna i en detaljplan får titta närmare på.

Naturvårdsprogram

Kommunen bör även ta fram ett naturvårdsprogram för att i tidigt skede i framtida planering kunna bedöma lämplighet av exploatering beroende på naturvärdena inom kommunen. Det kan även vara möjligt att söka bidrag för framtagande av ett naturvårdsprogram.

Kommentar: Kommunen har för avsikt att ta fram en grönstrukturplan, och en tanke är att man i denna kan inkludera en del naturvårdsaspekter.

Områdesskydd

Kommunen behöver beskriva biotopskyddet närmare i översiktsplanen. Kommunen har många varierande biotoper som flertalet är skyddade enligt det generella biotopskyddet. Länsstyrelsen anser att det behövs en beskrivning av hur biotoperna inom översiktsplanen kan påverkas både på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv och i förhållande till miljömålen.

Länsstyrelsen anser att det ska framgå i översiktsplanen att berörda biotoper ska förbli opåverkade så långt som möjligt. Om biotoperna påverkas, krävs en biotopskyddsprövning som görs av Länsstyrelsen. I det fall en biotopskyddsdispens bedöms möjlig att bevilja, kommer krav på kompensationsåtgärder att villkoras. Kompensationsåtgärderna ska i så fall motsvara storlek och funktion för den biotop som går förlorad.

Under rubriken Biotopskyddsområden kan det lätt tolkas som att det bara finns de generella biotopskydden. Fler typer av miljöer kan skyddas genom särskilda beslut av Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller kommunen.

Kommentar: Kommunen har i texten på avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*, förtydligat att de biotoper som finns inom kommunen så långt som möjligt ska förbli opåverkade. Det har också lagts till text som visar på biotopernas värde på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv samt till miljömål. Texten har också kompletterats med en skrivning kring de särskilda biotoper som kan beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun, samt vad som finns inom Grästorps kommun.

Artskydd

Översiktsplanen behöver kompletteras med en beskrivning av artskyddet och när artskyddsförordningen kan beröras. Översiktsplanen bör innehålla upplysning om att artskyddet kan aktualiseras i senare skede, vid närmare inventeringar inför detaljplanprocesserna.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med en text om artskydd, artskyddsförordningen samt fridlysta arter och hur arter kan bli påverkade av exploatering. Det finns också med en upplysning om att artskyddet kan aktualiseras vid en naturvärdesinventering inför ett detaljplanearbete.

Areella näringar

Jordbruksmark

Länsstyrelsen menar att det finns en dubbeltydighet i kommunens förhållningssätt till jordbruksmarken. Kommunen beskriver jordbruksmarken som mycket värdefull och bördig med hög produktionspotential, men samtidigt innehåller översiktsplanen förslag som påverkar jordbruksmarkens värde.

Utbyggnad föreslås på flera jordbruksskiften som efter exploatering kommer bli mindre, vilket går emot att kommunen skriver att jordbruksmarken inte ska splittras upp. Bebyggelse nära jordbruksmarken kan i sig göra skiftena mindre attraktiva att bruka, både med hänsyn till fler närboende och till att skiftena med minskas storlek inte är lika väl lämpade för rationellt jordbruk.

På lång sikt kan det vara ett problem att bygga in vägkorsningar och annan infrastruktur i byar och tätorter, det vill säga att bygga på flera sidor om vägar och järnvägar som exempelvis i Frambo och Flakeberg. Risken finns att det kommer en tid då infrastrukturen behöver ledas om och ta ny mark i anspråk. Nya vägdragningar medför ofta jordbruksskiften och att brukningsenheter delas upp.

Kommentar: Frågan om jordbruksmark är en dubbelbottnad fråga. Kommunen menar att de i och med sitt planförslag, som bygger vidare på befintlig infrastruktur och ansluter till tätort och byar som nya årsringar, tar hänsyn till jordbruksmarken och samtidigt ger kommunen möjlighet att utvecklas och bidra till bostadsförsörjningen. Planförslaget har reviderats och ianspråktagandet av jordbruksmark har minskat från 176 ha (1 %) till 111 ha (0,7 %).

Granskningshandlingen har kompletterats med en illustration som tydligare visar hur ny bebyggelse ska anpassa sig till landsbygdens landskapsbild och arkitektur.

Synpunkten gällande vägkorsningar och infrastruktur i byar noteras.

Väsentliga samhällsintressen

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen har förtydligat vad som utgör väsentliga samhällsintressen och bland annat lyfts bostadsförsörjningsbehovet fram. Dock är uppförandet av enskilda hus inte att betrakta som ett väsentligt samhällsintresse, enligt praxis och vägledande domar. Därmed strider kommunens ambitioner om fortsatt utbyggnad av enskilda hus på jordbruksmark i byarna mot lagstiftning och rådande praxis.

Kommentar: Grästorps kommun har hälften av sin befolkning på landsbygden, och för att kommunen ska förbli en levande landsbygdskommun måste landsbygden med dess byar också få utvecklas. Däremot behöver bebyggelsekompletteringen ske på ett varsamt sätt, där inte jordbruksmark söndras och där befintlig infrastruktur kan nyttjas. Tillkommande bebyggelse behöver också samspela med landskapet och de friluft-, kultur-, och naturmiljöintressen som finns. Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som kompletterar jordbruksdriften ska också eftersträvas. Kommunen delar Länsstyrelsens bedömning att enskilda hus inte kan betraktas som ett allmänt intresse, sett ur det enskilda fallet. Däremot sett till det större perspektivet,

om en levande landsbygd, är kommunens uppfattning att det är ett väsentligt samhällsintresse för en landsbygdskommun som Grästorp.

Alternativ lokalisering

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen presenterat ett ”Alternativ skog” i hållbarhetsbedömningen. Översiktsplanen behöver kompletteras med motsvarande utredning av alternativa lokaliseringar för den bebyggelse som planeras på jordbruksmark på andra platser i kommunen som inte ligger i eller i anslutning till tätorten.

Kommentar: Alternativa lokaliseringar till dessa områden får vid behov utredas och presenteras som en enskild utredning till respektive detaljplan som tas fram.

Planerat verksamhetsområde vid Tre Älgar

Detta område föreslås till stor del på jordbruksmark och denna typ av etablering ryms varken inom kommunens definition av väsentliga samhällsintressen eller inom den lokaliseringsutredning som presenteras i hållbarhetsbedömningen.

För detta förslag kan kommunen behöva redovisa väsentligt samhällsintresse samt varför ingen annan mark än jordbruksmark kan användas i stället. Eftersom det berör jordbruksmark av hög kvalitet kan det vara nödvändigt att leta och redovisa alternativa lokaliseringar i hela kommunen och även i angränsande kommuner.

Kommentar: Området i sig är utpekad utifrån sitt goda logistiska läge, och skiljer sig på många sätt mot de verksamhetsområden som pekats ut i anslutning till tätorten. Tre Älgar har i dag både goda kollektivtrafikförbindelser och en gång- och cykelväg av hög standard in till centrum som möjliggör en hållbar arbetspendling. Kommunen instämmer i att ny verksamhetsmark som tar jordbrukarmark i anspråk ska anpassas i största möjliga mån efter terrängförhållanden så pågående jordbruksverksamhet inte försvåras.

Energi, material och teknisk försörjning

Energiplanering

Översiktsplaneringen är ett viktigt verktyg för att kommunens, länets energiförsörjning ska kunna ske hållbart och säkert. Eftersom det blir allt viktigare att hitta utrymme för energiproduktion, anser Länsstyrelsen att kommunens översiktsplan bör innehålla en strategi för förnyelsebar energiproduktion.

Enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Grästorps kommun har i dagsläget ingen sådan plan. Den kunskap och i vissa fall strategiska inriktningar som kommunen redovisar i energiplanen kan påverka avvägningar och utpekandet av markanspråk i översiktsplanen. Den kommunala energiplanen är också ett viktigt verktyg för energiplaneringen på regional nivå. Länsstyrelsen har tagit fram en ”Vägledning för kommunala energiplaner” i syfte att stötta kommunernas framtagande av energiplaner.

Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsens uppfattning om att energiplaneringen behöver ske på olika nivåer. Grästorps kommun hade en energiplan men som nu är föråldrad och en ny behöver tas fram. Särskilt med tanke på att energiplaneringen håller på att uppdateras på skaraborgsnivå i ett gemensamt arbete. Kommunen har föreslagit att en energiplan ska tas fram, som ett följduppdrag till översiktsplanen.

Solenergi

För att ge vägledning för framtida ansökningar om solcellsanläggningar kan kommunen i översiktsplanen formulera övergripande ställningstaganden alternativt arbeta mer konkret med principer och riktlinjer samt eventuellt peka ut fler områden för solcellsanläggningar. Det finns restriktioner kring flygflottiljen som medför ökade krav vid byggnationer av solceller, men vilka krav det är framgår inte av översiktsplanen.

På Länsstyrelsens hemsida finns information om solceller på mark generellt. Det finns också en vägledning om solceller på jordbruksmark.

Kommentar: Även solenergi får ses som en del av det arbete som ska ske med att ta fram en ny energiplan. Översiktsplanen har kompletterats avseende solcellsanläggningar och vad som gäller kring bygglov under avsnittet *Tekniska anläggningar*. Ett ställningstagande kring kommunens syn på förnyelsebar energi har lagts till: *“Kommunen ska verka för, och ser positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor.”*

Energidistribution

Övergripande information kring Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet finns beskriven i ”Systemutvecklingsplan 2022–2031”.

Kommentar: Noteras

Materialförsörjning

Översiktsplanen bör kompletteras med någon form av redovisning av hur befintliga berg- och grustäkter inom kommunen kan försörja kommunens utbyggnads enligt översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten men avser inte att komplettera översiktsplanen avseende detta.

Vatten och avlopp

Det är viktigt att kommunen arbetar för att lösa kapacitetsproblemen i avloppsreningsverket i Forshall, för att undvika att avloppsvatten breddas till Nossan. Kommunen bör även planera för en kapacitetshöjning av verket så att de på sikt kan koppla på fler av de hushåll som har en enskild lösning för avloppsrening.

Länsstyrelsen anser att kommunen i översiktsplanen behöver redogöra för hur kommunen bättre ska kontrollera enskilda avlopp på landsbygden, i syfte att minska övergödningen i Dättern.

För en rad föreslagna utbyggnadsområden, till exempel i Frambo, Söderåkern, öster om Västölet och Hölja-Balders, saknas det beskrivningar av hur de föreslagna förändringarna påverkar flera vattenfrågor. Kommunen bör komplettera översiktsplanen med detta.

Kommentar: Utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp kan vatten och avlopp lösas genom anslutning till någon av vatten- och avloppsföreningarna på landsbygden alternativt genom enskild anläggning. För en anslutning till allmän VA-anläggning förutsätts att det enskilda hushållet är ansluten till en förening som har avtal med kommunen. För enskilda anläggningar ska kommunens riktlinjer för enskilda avlopp följas. I riktlinjerna ställs olika krav på rening beroende på platsens förutsättningar. På det stora hela har flera av kommunens enskilda avlopp bytts ut till en anslutning till någon av kommunens avloppsföreningar på landsbygden. Föreningarna är i sin tur påkopplade på kommunens ledningsnät och det leds till avloppsreningsverket.

Hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömningen ger en relativt bra överblick över vilka konsekvenser på övergripande nivå som förslaget till översiktsplan bedöms få på olika värden. Med tanke på att översiktsplanen också innehåller relativt detaljerade förändringsförslag, finns det risk att det saknas konsekvensbeskrivning av dessa förslag i Hållbarhetsbedömningen.

Länsstyrelsen rekommenderar att arbetet med Hållbarhetsbedömningen fortsätter parallellt med bearbetning och komplettering av översiktsplanen, så att eventuella förändringar kan vävas in i beskrivningen av konsekvenser.

Genom att använda begreppet ekologisk i stället för miljömässig exkluderas den holistiska miljön så som den anges i MB. I balkens miljödefinition ingår även kulturmiljö, tillsammans med naturmiljö och kemisk miljö. Länsstyrelsen rekommenderar därför att kommunen använder begreppet miljömässig i stället för ekologisk.

Kommentar: Hållbarhetsbedömningen har uppdaterats parallellt med översiktsplanens granskningshandling.

Översiktsplanens funktionalitet

Länsstyrelsen saknar en zoombar och klickbar karta som redovisade kommunens förslag till mark- och vattenanvändning i sin helhet.

Den digitala kartan kan utvecklas så att rekommendationer, ställningstaganden och konsekvenser tydligare kopplas till det geografiska området i kartan som visar mark- och vattenanvändning.

Länsstyrelsen noterade vid genomläsningen av den digitala översiktsplanen att vissa kartor inte fungerade och att länkarna till de befintliga kulturmiljöerna inte fungerade, samt att kartinformationen inte innehöll utförligare informationen om föreslagen markanvändning. Läsbarheten ökar om en sådan koppling finns.

Kommentar: I granskningshandlingen finns nu en zoombar karta på kommunens föreslagna mark- och vattenanvändning. Den hittas på kapitlet *Mark- och vattenanvändning* under ett eget

avsnitt kallat *Markanvändningskarta*. Då kommunen började arbeta med en granskningshandling parallellt kan det ha lett till att vissa lager och kartor i samrådshandlingen tappade sin koppling. Det ska vara åtgärdat nu, samt länkarna på kulturmiljöer.

Till granskningshandlingen är det möjligt att klicka upp en "info-ruta" på varje objekt i kartorna, även på lager som tillhör *Hänsyn och riksintressen* samt *Underlag*.

Skogsstyrelsen

Under rubriken biotopskyddsområden kan det lätt tolkas som att det bara finns de generella biotopskydden. Fler typer av miljöer kan skyddas genom särskilda beslut av Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller kommunen.

Naturvårdsavtal är en formellt skydd av skogsmark som saknas under rubriken skyddade områden. Naturvårdsavtal kan bildas för att skydda höga naturvärden eller höga sociala värden. Skogsstyrelsen, länsstyrelser och kommuner kan teckna naturvårdsavtal med markägarna.

För att minska riskerna för översvämningar i samband med t ex skyfall är det bra att försöka behålla vattnet i landskapet genom olika förebyggande åtgärder. Mer information och praktiska tips finns i handboken *Naturbaserade lösningar mot översvämning* som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen tagit fram.

Vi har inte tittat närmare på om föreslagna exploateringsområden krockar med andra intressen men Skogens pärlor ger bra vägledning om var det finns hänsyn att ta. Utebliven träff i Skogens pärlor utesluter inte förekomst av odokumenterade värden inklusive hänsynskrävande biotoper. Det är därför viktigt att ni själva gör en inventering som belyser områdenas kvaliteter i samband med detaljplanering.

Kommentar: Kommunen har i texten på avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*, förtydligt att de biotoper som finns inom kommunen så långt som möjligt ska förbli opåverkade. Det har också lagts till text som visar på biotopernas värde på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv samt till miljömål. Texten har också kompletterats med en skrivning kring de särskilda biotoper som kan beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun, samt vad som finns inom Grästorps kommun.

Översiktsplanen har också kompletterats med en text om naturvårdsavtal, under rubriken *Skydd av naturområden*.

Kommunen är medveten om vikten av gröna kilar och att de behålls och stärks, bl.a. för att kunna hålla vattenmängder vid skyfall. Översiktsplanen föreslår att en grönstrukturplan tas fram för tätorten för att studera detta vidare. Ställningstagandet "*Vid planarbeten som berör värdefull naturmark bör en naturvärdesinventering tas fram för området*" har lagts till i granskningshandlingen.

Post- och telestyrelsen

PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar – sektorsansvar – inom områdena post och elektronisk kommunikation. Inom ramen för detta arbete skall PTS bland annat:

- främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer enligt de mål som anges i lag (2022:482) om elektronisk kommunikation
- verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, samt verka för ökad krishanteringsförmåga

Vidare får PTS genom upphandling verka för att tillgodose totalförsvarets behov av posttjänster och elektroniska kommunikationstjänster under höjd beredskap, och stärka samhällets beredskap mot allvarliga störningar av elektronisk kommunikation och posttjänster i fred.

IT-infrastrukturen är en förutsättning för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att IT-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regional och kommunal nivå. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Det säkerhetspolitiska läget har också riktat fokus mot behovet av en robust civil infrastruktur. Förmågan att kommunicera är en förutsättning för att samhällets grundläggande funktionalitet ska kunna upprätthållas. Exempelvis krävs elektronisk kommunikation för att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och återställa trasiga nät. Att civila funktioner är funktionella i händelse av ofred är också viktigt för totalförsvarets militära del. Vid ett så kallat gråzonsläge eller i samband med en större kris kan infrastrukturen utsättas för påfrestningar. Vidare kan naturhändelser såsom översvämningar påverka funktionaliteten. PTS arbetar aktivt med dessa frågor, bl.a. genom att dela ut statligt stöd till företag för att genomföra åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

PTS har inte tillgång till detaljinformation om hur operatörer och andra ledningsägare utformar sina nät utan hänvisar till de operatörer och ledningsägare som blir berörda inom aktuellt område för ytterligare information. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer. Kommunen bör ha en förteckning över vilka befintliga ledningsägare som blir berörda eller liknande funktion. Exempelvis bredbandskoordinatorer bör ha information om potentiella ledningsägare gällande elektroniska kommunikationer.

Vidare driver PTS ett system för begäran om ledningsanvisning, ”ledningskollen.se”. För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via <https://www.ledningskollen.se/>

PTS har i tidigare skrivelse till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Avseende vindkraftverk så kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt. Speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkopertörer som blir berörda av vindkrafts-etableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkopertörerna är.

Kommentar: Kommunen strävar efter att alltid ha en tidig dialog med den lokala leverantören av bredband, där av ställningstagandet ”Vid detaljplanearbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar ska en tidig dialog med Grästorps Energi inledas”. Kommunen nyttjar ledningskollen, en bra hjälp vid planering av samhällsutvecklingsprojekt. Vindkraftverk är i dagsläget inte aktuellt inom kommunen då Såtenäs flygflottilj begränsar kommunen att bygga i höjdd.

Lantmäteriet

Lantmäterimyndigheten har ingen lagstadgad skyldighet att granska översiktsplaner och dessa berör normalt sett endast indirekt Lantmäteriets kommande arbete. Lantmäteriet har därför inte granskat den aktuella översiktsplanen och lämnar därför inga synpunkter.

Kommentar: Kommunen noterar informationen.

Trafikverket

Ärendebeskrivning

Trafikverket har mottagit ovan rubricerat ärende för yttrande.

Grästorps kommun har tagit fram förslag till ny översiktsplan (ÖP) som sträcker sig fram till år 2045. Översiktsplanen utgör ett av kommunens viktigaste och mest långsiktiga styrdokument gällande användning av mark- och vattenområden.

Kommunens ÖP ska möjliggöra för ett invånarantal om 6500 personer år 2045. Detta innebär att fler bostäder behövs inom kommunen och arbetstillfällen behöver tillskapas. Kommunen präglas av landsbygd med jordbruksmark och viss del skog, bebyggelseutveckling föreslås ske i form av kompletteringar i anslutning till tätorten och de mindre samhällena.

Synpunkter och upplysningar

Trafikverket anser att kommunen gjort ett gediget arbete som utförligt beskriver de statliga infrastrukturanläggningarna inom kommunen och med kopplingar till omlandet. Överlag har Trafikverket inga större synpunkter mer än följande:

- I planförslaget finns ”utredning ny väg-länk” mellan Salstad (väg 2560) och cirkulationsplatser vid Tre älgar (väg 44) utpekade. Trafikverket vill informera om att vägen avser bli statlig ska behovet spelas in via Skaraborgs kommunalförbund till regional infrastrukturplan som Västra Götalandsregionen beslutar om.
- Under år 2020 genomförde Trafikverket en nationell översyn och revidering över samtliga infrastrukturanläggningar som var utpekade som riksintressen. I beslutet (TRV 2020/131663) utgick väg 47 Vara – Trollhättan som riksintresse för kommunikationer. Kommunen behöver justera handlingarna och ta bort text och kartor som beskriver väg 47 som riksintresse.

Trafikverket ser fram emot fortsatt deltagande i kommunens översiktsplanering.

Kommentar: Beskrivningen runt ”utredning ny väg-länk” mellan Salstad och

cirkulationsplats Tre Älgar har uppdaterats i granskningshandlingen för att förtydliga att det behovet ska spelas in till regional infrastrukturplan.

Riksintresset berörande väg 47 har tagits bort i kartor och text.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har i dagsläget inga anläggningar eller planerade projekt i Grästorps kommun. Svenska kraftnäts anläggningsobjekt finns att hämta via Geodataportalen, www.geodata.se

För övergripande information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet för el hänvisar vi till Systemutvecklingsplan 2022-2031. Dokumentet finns publicerat på vår webbplats: <http://www.svk.se>

Kommentar: Noteras.

Räddningstjänsten Skaraborg

Med anledning av att Grästorp kommunens arbete med ny översiktsplan 2045 är Räddningstjänsten Skaraborg uppmanad att lämna åsikter som remissinstans. De åsikter som identifierats är följande:

- Översiktsplan 2045 för Grästorps kommun utgår från kommunens vision som bland annat fastslår att kommunen ska ha 6 500 invånare år 2045, en ökning på 900 personer mot dagens befolkningsantal.

Det är viktigt att räddningstjänstens förutsättningar, både lokalt i Grästorp och förbundsövergripande, utvecklas i takt med kommunens utveckling både vad gällerräddningstjänstens operativa förmåga och förmågan att hantera myndighetsutövning. Likaså påverkas räddningstjänstens förmåga att medverka i kommunens plan- och byggprocess, krisberedskap och höjd beredskap.

Fler invånare i kommunen medför fler bostäder, fler företag och verksamheter.

Räddningstjänstens myndighetsutövning utgörs bland annat av att medverka till att säkerställa risk- och säkerhetsperspektivet i planprocessen samt säkerställa brandskyddets utformning åt kommunen i byggprocessen. Vidare utgör räddningstjänsten tillsynsmyndighet enligt lag om skydd mot olyckor och lag om brandfarliga och explosiva varor. Mer mark som ska planeras och bebyggas medför fler ärenden till räddningstjänsten som ska hanteras, fler verksamheter innebär fler tillsynsärenden enligt tidigare beskrivna lagstiftningar, fler tillstånd för hantering av brandfarlig eller explosiv vara, fler remissärenden i samband med alkoholserving, osv. Ett ökat invånarantal innebär också fler evenemang som i sin tur medför fler remissärenden från polisen till räddningstjänsten.

- I översiktsplanen beskrivs kommunens ställningstagande till räddningstjänstens insatstider, uttryckningsvägar och möjlighet till brandposter genom att detta ska beaktas i vid planering, lovgivning och projektering.

Denna information behöver förtydligas med vilken påverkan räddningstjänstens insatstider har för ex. nybyggnation i kommunen. I många kommuner, så även i Grästorps kommun, dimensioneras de flesta byggnader med flera plan, ex. bostadshus, med alternativ utrymningsväg via räddningstjänstens stegutrustning. Detta är enbart tillåtet, enligt nu gällande byggregler, för platser där räddningstjänstens kan vara på plats inom 10 minuter från larm, vilket medför att området där detta är möjligt idag utgörs av centrala Grästorp. Insatstiden innehåller tid från larm till räddningstjänsten är framme på skadeplats och kan påbörja utrymningen, i detta är även inryckningstid inräknad då räddningstjänsten i Grästorp består av räddningspersonal i beredskap (RiB). Viktigt att beakta är att i områden som ligger utanför aktuell insatstid måste alternativ utrymningsväg säkras på annat sätt, ex. genom att byggnaden konstrueras med ex. anpassade trapphus, flera fasta utrymningsvägar eller liknande. Dessa lösningar är säkrare och mer robusta för de boende vid en händelse där de behöver utrymma än att utrymma via räddningstjänstens stegutrustning men de utgör generellt en fördröjning av byggprojekt. Räddningstjänstens insatstider på 10, 20 respektive 30 minuter bör vara med som kartlager i kartan som finns i översiktsplanen.

Vidare behöver informationen gällande brandposter och brandvattenförsörjning förtydligas, framförallt gällande ansvarsförhållanden mellan räddningstjänsten och kommunen samt internt inom kommunen. Kontinuerlig tillgång till vatten vid brandsläckning är avgörande för räddningstjänstens möjligheter att genomföra effektiva släckinsatser. Det behöver tydliggöras att det är kommunens ansvar (enligt lag om skydd mot olyckor) att det vidtas åtgärder för att hantera skador till följd av brand, ex. brandvattenförsörjning. Detta är inte ett ansvar som åligger räddningstjänsten. Hanteringen av brandvattenförsörjning internt inom kommunen behöver också tydliggöras. VA-huvudmannen ansvarar för den allmänna dricksvattenförsörjningen. VA-huvudmannen är inte skyldig att tillgodose räddningstjänstens brandvattenbehov genom den allmänna dricksvattenanläggningen och får normalt inte säkerställa brandvattenbehovet via VA-taxan.

- I översiktsplanen beskrivs att ny placering av räddningstjänst (brandstation) ska utredas för att underlätta inställelsen. Det är viktigt att räddningstjänsten är kontinuerligt involverad i denna process samt att räddningstjänstens insatstid beaktas i utredningen. Insatstiden är en viktig parameter i utredningen för att framförallt säkerställa att kommuninvånarna får räddningstjänstens hjälp så fort som möjligt vid en eventuell händelse men också för att säkerställa goda förutsättningar för byggnation inom kommunen där utrymning förlitar sig på räddningstjänstens stegutrustning.
- I översiktsplanen beskrivs kommunens arbete med klimatanpassning. Bland annat beskrivs att kommunen ska arbeta med klimatanpassning på ett brett plan i kommunens alla verksamhetsområden. Vidare beskrivs att det krävs en beredskap i samhället för att förebygga och minimera påverkan på bland annat bebyggelse, infrastruktur, biologisk mångfald, livsmedelsproduktion och dricksvattenkvalitet. Klimatförändringar leder till ökad nederbörd, stigande havsnivåer och grundvattenhöjning, högre temperatur och ändrad relativ fuktighet. Det handlar också om en ökad frekvens av extrema väderhändelser som stormar, skyfall och värmeböljor med torka och risk för skogsbränder. Som en följd av klimatförändringar riskerar problemen med översvämningar, ras, skred och erosion att öka. Detta får konsekvenser för

såväl bebyggelse och infrastruktur som för de areella näringarna, människors hälsa och säkerhet och för flora och fauna i vår natur.

En stor del av den klimatpåverkan som sker medför olika typer av olyckshändelser där räddningstjänsten och räddningstjänstens förmåga är central. Exempel på olyckshändelser kopplade till klimatet som blir vanligare och vanligare är skogsbränder och skyfall. Båda dessa olyckshändelser kommer att hanteras av räddningstjänsten tillsammans med andra delar av kommunen och samhället. Det är viktigt att även räddningstjänstens roll i kommunens arbete med klimatanpassning beskrivs och beaktas. Det går att göra mycket genom exempelvis förebyggande arbete för att mildra konsekvenserna av olyckshändelser kopplade till klimatet men det är alltid viktigt att det finns en grundläggande förmåga hos räddningstjänsten, som utvecklas i takt med klimatets utveckling, för att hantera de olyckshändelser som ändå inträffar med så liten påverkan som möjligt på invånarna och samhället.

Kommentar: Kommunen arbetar för närvarande med att göra en lokaliseringsutredning för att hitta den mest fördelaktiga platsen för etablering av en ny räddningsstation. Räddningstjänsten Skaraborg är med och bidrar i detta arbete. Insatstider analyseras med GIS för att tydliggöra vilka området som ligger inom 10 minuters insatstid.

Kartan i översiktsplanen kompletteras med isokronlager över räddningstjänstens insatstider på 10, 20 och 30 minuter.

Kommunen är medveten om sitt ansvar för brandvatten enligt plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 § och Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 1 §. Granskningshandlingen kompletteras med ett förtydligande om detta. Kommunen arbetar utifrån en åtgärdsplan för att göra samhället mer robust mot framförallt översvämningar i förebyggande syfte för att mildra konsekvenserna av framtida regnmängder. Klimatförändringar och dess påföljande risker såsom översvämningar, ras skred och erosion ska beaktas vid planering och utbyggnad av samhället.

VGR/Västtrafik

Västra Götalandsregionen har tagit del av samrådshandlingen för ny översiktsplan för Grästorps kommun. Avdelningen för Regional samhällsplanering yttrar sig utifrån infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens ansvarsområden. Yttrandet har stämts av med Västtrafik och deras synpunkter har arbetats in i remissvaret.

Regionala mål och strategier, utgångspunkter för yttrandet

I Västra Götaland har det i bred samverkan tagits fram ett flertal mål och strategier som är regionens och kommunernas gemensamma prioriteringar för regionens utveckling.

Övergripande är Vision Västra Götaland – Det goda livet. Västra Götaland ska vara en attraktiv region att bo, verka och leva i och invånarna i Västra Götaland ska ha bra förutsättningar att ta del av arbete, utbildning och livskvalitet. Målet i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 är *Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.*

En av de långsiktiga prioriteringarna i utvecklingsstrategin är att *knyta samman Västra Götaland* – för hållbar och förbättrad tillgänglighet. Yttrandet utgår i första hand från Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland och Regional plan för transportinfrastrukturen. Västra Götalandsregionens långsiktiga mål för persontransporter är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Målet för godstransporter är att vara en internationellt och nationellt ledande hållbar logistikregion med utvecklad intermodalitet.

Det är vid byggande av områden för bostäder och verksamheter som förutsättningarna för transportsystemet läggs fast. Att våra transporter idag använder mycket energi, samt ger stora utsläpp av koldioxid och andra emissioner är delvis en konsekvens av vår utspridda bebyggelsestruktur.

Om ny bebyggelse koncentreras till befintliga orter och längs stråk ger det möjlighet för fler att använda cykel, gång och kollektivtrafik för sina resor.

Synpunkter på översiktsplanen

Översiktsplanen finns i första hand tillgänglig i digital form, men också utskrivet att läsa i Grästorp. Den digitala versionen är överskådlig och väl strukturerad samt lätt att hitta och navigera i. Det samlade intrycket av planförslaget är att det är väl genomarbetat och baseras på relevanta avväganden och prioriteringar.

Nedan redovisas ett antal generella och specifika synpunkter på planen ur ett infrastruktur- och kollektivtrafikperspektiv.

I kapitlet om Utgångspunkter, avsnittet Regionalt och delregionalt perspektiv beskrivs att Trafikförsörjningsprogrammet är en viktig utgångspunkt. Det behöver förtydligas att nuvarande Trafikförsörjningsprogram gäller för åren 2021-2025 och att det är ur detta program det övergripande målet i texten är hämtat.

I samma avsnitt refereras till Målbild 2025 – Kollektivtrafik, något som togs fram för varje delregion och kan ses som en föregångare till Trafikförsörjningsprogrammet. Målbilderna arbetades in i den första versionen av Trafikförsörjningsprogrammet, och är inte längre relevanta att hänvisa till.

Den strukturbild för utveckling av Grästorp som översiktsplanen beskriver med fokus på att fortsätta utveckla tätorten med bostäder, verksamheter och service är positiv ur ett hållbarhetsperspektiv då det gäller möjligheten att öka andelen hållbara resor. Att fortsatt samla skol- och idrottsverksamhet till Lunnevi området är ett gott exempel på detta. När det gäller nya bostäder på landsbygden så är det avgörande att de lokaliseras på det sätt som kommunen beskriver till platser där det finns bra kommunikationer mot tätorten – då helst i de stråk som erbjuder kollektivtrafik. Utmaningen med dessa glesa geografier är att de sällan genererar tillräckligt underlag för linjelagd kollektivtrafik, och därför är satsning på andra hållbara färdmedel ett viktigt komplement.

Skrivningar i planförslagets avsnitt om Hållbar utveckling i Grästorps kommun om att kommunen ska verka för att underlätta för hållbara resor genom exempelvis utbyggnad av cykelvägnätet och förbättra möjligheten att kombinera cykel och kollektivtrafik är positiva. Det noteras också

glädjande nog att även underhåll av gång- och cykelvägar lyfts inom ramen för Grästorps hållbarhetsarbete.

Utvecklingsområdena utmed väg 186 (Söderskogen, Tengeneskogen, Österskogen och i viss mån Söderåkern) är i dagsläget svåra att kollektivtrafikförsörja i någon större utsträckning eftersom de ligger utmed stråk utan något större resande. Västtrafik ser behov av en översyn av kollektivtrafikeringen när området utvecklas. Västtrafik följer utvecklingen och samverkar med kommunen i denna fråga.

Västra Götalandsregionen noterar den spännande centrumutvecklingen som möjliggörs när den nya förbifarten står klar och som inkluderar en omgestaltning av Södergatan. Det är positivt att säkerhetshöjande åtgärder för oskyddade trafikanter planeras, men det är också viktigt att busstrafikens framkomlighet beaktas eftersom gatan trafikeras av en expresslinje, för vilken korta restider är prioriterat. Det är viktigt att den pågående konstruktiva dialogen mellan Västtrafik och kommunen fortsätter i denna fråga.

De tillkommande verksamhetsområdena öster om den nya sträckningen av väg 47 (Västölet och Öster om Västölet) behöver planeras väl utifrån utmaningen av de barriärer som både väg 47 och Älvsborgsbanan utgör för rörelser till och mellan områdena.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med ett förtydligande kring vilka årtal som nuvarande trafikförsörjningsprogrammet gäller för. Målbild 2025 – kollektivtrafik, är borttaget.

Grästorps kommun delar uppfattningen om att landsbygdsboende behöver tillkomma i lägen med bra uppkoppling mot tätorten, och kommunen satsar på att komplettera landsbygden med gång- och cykelvägar i den utsträckning som är möjligt. Kommunen är medveten om att kollektivtrafik längs med väg 186 behöver ses över då det blir aktuellt med utbyggnad av tätorten söder ut. Dialog kring detta sker bland annat med Västtrafik på de årliga samverkansmötena, samt i framtida planarbeten.

Gällande Södergatan finns det med i planeringen att ha dialog med de bussföretag som trafikerar där, för att på ett lämpligt sätt anpassa åtgärder efter deras behov. Linje 1 express är en extremt viktig busslinje för Grästorp, som gör kommunen uppkopplad mot omkringliggande städer. Kommunen vill fortsatt verka för en god framkomlighet på Södergatan för bussar, lantbruksfordon samt tunga transporter med målpunkt i Grästorp.

I pågående detaljplan för Västölet har en trafikutredning utförts som tittar på områdets trafiksträng, samt in- och utfarter mot väg 47. Avstånd och risker mot järnväg är också något som berörs inom planarbetet.

LRF Grästorp

Mängd åkermark

Grästorps kommun önskar i översiktsplanen ta i anspråk 176 ha jordbruksmark. Vi i kommungruppen för LRF Grästorp har förståelse för att kommunen har begränsat med alternativ för tillväxt utanför produktiv jordbruksmark. Men vi vill klargöra att 176 ha är en väldigt stor yta

för en önskad befolkningstillväxt från 5600 personer till 6500 personer år 2045. Vi vill se ett formulerat ställningstagande under avsnittet "Bostadsförsörjning" liknade den som finns i ställningstaganden 3 och 4 under avsnittet "Näringsliv och verksamheter". Detta för att säkerställa att alla alternativ undersöks så att kommunen följer 3 kap. 4 § i miljöbalken. Som översiktsplanen tar upp får brukningsvärd jordbruksmark bara tas i anspråk för bebyggelse om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Om alla andra alternativ såsom exempelvis förtätning uteslutits ska lämplig mark inte väljas enbart utifrån logistiska parametrar. Marks brukningsvärde bedöms med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar. Vi i LRFs kommungrupp tycker också det är viktigt att det inte bara tar hänsyn till markens avkastningsförmåga när mark väljs ut för exploatering. Mark kan ha olika fördelar för olika produktionsgrenar, ha starka logistiska fördelar för olika företagare eller framtida potential.

Kommentar: I granskningshandlingen har andelen åkermark som tas i anspråk minskat från drygt 1 % till 0,7 %. Detta innebär ca 111 ha istället för 176 ha. Kommunen vill även tillägga att denna mark ska räcka till både bostäder och nya arbetsplatstillfällen.

Den mark som pekats ut på landsbygden, i anslutning till de byar med sammanhållen bebyggelse, tas i granskningsförslaget bort för att istället ersättas av fler generella ställningstaganden för ny bebyggelse på landsbygden.

Ett ställningstagande om att *noga avvägningar mellan att planlägga för bostäder och värmandet om jordbruksmark behöver göras*, har även lagts till på avsnittet *Bostadsförsörjning*.

Som ett följduppdrag till arbetet med översiktsplanen vill kommunen verka för en klassificering av jordbruksmark inom kommunen. Ett sådant uppdrag behöver utgå från en rad aspekter så som markens läge, arrondering, beskaffenhet etc.

Under kapitlet "Mark- och vattenanvändning" och avsnittet "Areella näringar" vill vi se ett ställningstagande som stödjer jordbruksföretagens möjlighet att själva bygga på jordbruksmark för att utveckla sin verksamhet. Jordbruksmark ska skyddas från att byggas bort men samtidigt måste det finnas möjlighet för näringen att växa och utveckla sina företag. Vi vill även se ett ställningstagande under samma avsnitt som säkerställer att det underlättas för byggandet av bostäder på jordbruksmark i de fall de ingår i en plan för generation- och ägarskifte av lantbruksfastigheter. Andemeningen av detta uttrycks väl i andra stycket under "JORDBRUKSMARK Planförslag" men vi vill se det som ett ställningstagande för att underlätta handläggningsprocesser i dessa ärenden.

Kommentar: Granskningshandlingen förtydligas med ställningstagande avseende jordbruksföretagens möjlighet att själva bygga på jordbruksmark i de fall det innebär en utveckling av jordbruksverksamheten samt möjlighet till bostadsbyggnation som innebär generationsväxling.

Under avsnittet "Skogsbruk" vill vi att det sista ställningstagandet förtydligas så att det framgår att detta gäller skogsmark som kommunen själva äger och förfogar över. I övrigt regleras invånarens möjlighet att vistas i skog och mark av allemansrätten. När det kommer till att skydda områden med höga naturvärden så regleras det i miljöbalken och skogsvårdslagen.

Kommentar: Översiktsplanens ställningstaganden kvarstår gällande skogsmark, då de tätortsnära skogsområdena som pekats ut som gröna stråk i huvudsak ägs av kommunen. Ett stycke gällande allemansrätten, samt områden med höga naturvärden har lagts till under rubriken *Förutsättningar på Skogsbruk*.

Under kapitlet "Mark- och vattenanvändning" saknar vi ställningstagande angående Markavvattning och dagvattenhantering i de fall det blir aktuellt med nybyggnationer som påverkar redan existerande dräneringssystem. Det är bra att det tas upp i planen att dagvattenutredningar bör göras. Men det är av stor vikt att markägare informeras och involveras i processen. Belastas existerande dikesföretag och markägare skall dessa ersättas och avtal göras.

Kommentar: Ställningstagande gällande markavvattning förtydligas under kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö* med följande ställningstaganden:

- Vid planläggning som berör markavvattningsföretag ska samråd ske med delägare.
- Om markavvattning krävs inom detaljplanen behöver tillstånd och dispens sökas hos Länsstyrelsen.

I avsnittet "Tekniska anläggningar" och rubriken "Dricksvatten" finns ställningstagande angående vattenskyddsområde. I processen av bildande av ett vattenskyddsområde bör LRFs kommungrupp kontaktas och involveras i ett tidigt skede. Våra verksamheter kan påverkas stort av föreskrifter i dessa områden och genom tidig dialog skapas bättre förutsättningar för en snabbare process med relevanta föreskrifter.

Kommentar: Gällande kommunens avsikt att bilda vattenskyddsområden för kommunens dricksvattentäkter, så tydliggörs att dialog ska ske med berörda parter.

Under avsnittet "Transportsystem och kommunikation" vore det önskvärt med ställningstagande som specificerar kommunikation med markägare vid byggnation av bilvägar och gång- och cykelvägar. Genom tidig kontakt och god dialog går processer mycket smidigare och pengar vid byggnation kan sparas. Vi vill även passa på att framhålla vikten av att, i den mån kommunen har inflytande, säkerställa ett väl fungerande finmaskigt vägnät för verksamheter och invånare på landsbygden.

Kommentar: Noteras. Dialog och samråd sker vi planläggning och nybyggnation så att berörda parter kan komma till tals tidigt i processen. Inom arbetet med omgestaltningen av Södergatan så har en arbetsgrupp tillsatts där bland annat LRF deltar tillsammans med andra intressenter.

Mycket av infrastrukturen på landsbygden bygger på gemensamhetsanläggningar/vägsamfälligheter som inte kommunen har någon rådighet över. Kommunen har ingen avsikt att lösa in dessa. Delar av vägnätet är även statligt, inte heller här ser kommunen att detta kommer förändras.

Dock är det viktigt att vägar på landsbygden kan hålla en god kvalitet, och därför finns ett kommunalt bidrag att söka för underhåll av enskilda vägar. Kommunen verkar även för ett utbyggt gång- och cykelnätverk som länkar ihop tätort och landsbygd. Läs mer under avsnitt *Transportsystem och kommunikation* och *Gång och cykeltrafik*. Kommunen samverkar också med

grannkommuner och Trafikverket för att få till en bättre uppkoppling mellan tätorter i närområdet gällande gång- och cykel.

Grästorps naturskyddsförening

Planförslaget

Vi tycker att det huvudalternativ som kallas planförslaget i miljöbedömningen är det som ligger mest i linje med Grästorps naturskyddsförenings åsikt. Alla grönytor både i och utanför samhället, skogar, vattendrag och åkermark är värdefulla men om Grästorp skall kunna växa och utvecklas måste det ske någonstans.

Lämpligast är då att tillväxt sker genom förtätning av centralorten med så liten påverkan av utanförliggande skog och åkermark som möjligt.

Kommentar: Noteras, och kommunen delar den uppfattningen. Grönyterna runt tätorten tillhör ett viktigt grönt stråk som bland annat behövs för rekreation, naturvärden och biologisk mångfald. Tillkommande bebyggelse behöver ske genom förtätning i centrum. Dock ser vi att viss åkermark intill tätorten, där det finns goda möjligheter att nyttja befintlig infrastruktur, behöver nyttjas för bebyggelse. Då kan den tätortsnära skogsmarken sparas.

Grönområden inom tätorten

Flera inom tätorten oexploaterade grönområden som är värdefulla i den urbana miljön. Flera av dessa är lättillgängliga och används ofta. Dessa bör givetvis prioriteras och undantas då byggnation planeras.

Kommentar: Noteras. Ett följduppdrag till översiktsplanen är att ta fram en grönstrukturplan för tätorten för att kunna belysa hur grönområden ska bevaras och utvecklas.

Österskogen och Tengenskogen

Naturskyddsförening att det inte är lämpligt att bygga satellitområden för boende utanför det egentliga samhället. Exempel på detta är Österskogen och Tengenskogen.

Kommentar: Översiktsplanen kommer fortsatt att peka ut Österskogen, dock som ett strategiskt utvecklingsområde. Ett framtida planprogram för Skubbet-området får utreda vad området är mest lämpat för.

Dock ser vi att Österskogen bör utvecklas efter att Skubbet-området har definierats och utvecklats. På så sätt upplevs inte Österskogen som ett satellitområde, utan området anpassas efter hur Skubbet-området då ser ut och bygger vidare på samhället. Tengenskogen har plockats bort helt från granskningshandlingen.

Verksamhetsområden

Naturskyddsföreningen förespråkar att mer naturliga knutpunkter med närhet till större väg som

till exempel Tre Älgar tas i anspråk hellre än att använda Gaddeberga och den nord- östra sidan av Mjölån där även åkermark kommer att förstöras.

Kommentar: Gällande området kring Tre Älgar så kommer området att kvarstå som verksamhetsmark. Kommunen behöver säkerställa olika typer av verksamhetsmark, dels logistiskt attraktiv mark så som marken vid Tre Älgar, men även centrumnära verksamhetsmark. Gaddeberga har lagts på lång sikt, liksom området öster om Mjölån (mellanlång-lång sikt). Området vid Mjölån har även justerats i sin utformning, för att bättre anpassas efter terrängförhållanden, jordbruksmark, fornlämningar och anslutningsvägar.

Ett växande Grästorp

Då vår ort behöver växa utanför nuvarande tätort förespråkar vi områden som ligger i direkt anknäring till nuvarande byggnation. Söderåkeren, Söderskogen och Kilen är exempel på detta.

Kommentar: Dessa områden ligger kvar, samt att en förlängning av Brännebacka har lagts till, Brännebacka Södra.

Vattendrag

Även vattendrag lyfts fram i översiktsplanen och i dagens landskap är småvatten opå-verkade av exploatering en mycket viktig resurs. Vi vill att dessa miljöer i första hand undantas från exploateringsplaner. Vi är medvetna om att strandnära lägen är åtrå-värda för byggnation av bostäder men de är också viktiga både som rekreation för människor och som biotoper för djur och växter.

Kommentar: Kommunen delar Naturskyddsföreningens uppfattning kring vikten av vattendrag, stora som små, som en viktig resurs för både natur och människa. Skydd av dessa sker bland annat genom strandskydd och genom ett generellt biotopskydd. Översiktsplanen har förtydligats gällande biotopskydd, på kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*.

Hunneberg

Naturskyddsföreningen ställer sig frågande till den utpekade besöksanläggningen på Hunneberg som översiktsplanen föreslår, då det istället hade varit bättre att ta tillvara det inarbetade varumärket Bergagården. Där finns det redan byggnation och ytor anpassade för många besökare och dessutom god pot-ential för vidare utveckling. Då behöver inte nya anläggningar med tillhörande infra- struktur nyskapas.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. För kommunen är det av betydelse att visa en viljeinriktning om att bergen är viktiga för Grästorps utveckling. Särskilt med tanke på att bergen nu blivit

utpekade som en Unesco Global Geopark. Kommunen önskar en utveckling som stärker friluftslivet samt besöksnäringen och som leder till att fler vill besöka och uppleva bergen.

Luftfartsverket

LFV vill i egenskap av sakägare för CNS-utrustning avge följande yttrande;

I översiktsplanen nämns ingenting om flyghinder för den civila luftfarten, endast Försvaretsmaktens regler nämns. Vad som gäller avseende civil luftfart bör nämnas i alla översiktsplaner för att säkerställa att LFV och Försvaretsmakten remitteras i dessa ärenden.

LFV vill påminna om att följande gäller för civil luftfart:

Alla byggnadsobjekt oavsett typ som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc. som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till LFV. Detta gäller oavsett position på svenskt territorium. Befinner sig objektet till havs eller i insjö ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Detta yttrande gäller på utfärdandedatum. LFV förbehåller sig rätten att revidera yttrandet vid ny prövning om regelverk gällande störningar på CNS-utrustning förändras, eller om ny CNS-utrustning etableras i hindrets närhet.

Med CNS-utrustning menas utrustning för kommunikation, navigation och övervakning (Communication, Navigation, Surveillance). Analysen grundar sig på Svensk Standard 447 IO 12 utgåva 1:1991 "Skyddsavstånd för luftfartsradiosystem mot aktiva och passiva störningar för elektrisk kraftöverföring och tågdrift", Standardiseringskommissionen i Sverige, samt på ICAO DOC 015.

VIKTIGT: I vårt remissvar har LFV inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser, samt om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall därför alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA/TAA-yta ca 80 km ut från flygplatsen. MSA/TAA är de hinderytor som är störst och står för "Minimum Sector Altitude/Terminal Arrival Altitude".

LFV erbjuder produkten Flyghinderanalys, där vi utför kontroll av flygvägar, luftrum och all tänkbar radioutrustning för luftfarten.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats avseende civil luftfart på kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Riksintressen*, rubrik *Civil luftfart*. Texten är placerad tillsammans med den text som berör totalförsvarets riksintressen.

Statens geotekniska institut (SGI)

Yttrande över samrådshandling

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig i ärendet. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

Bakgrund och förutsättningar

Geologiska och geotekniska förutsättningar i kommunen

Topografin inom kommunen är flack med undantag av Hunneberg i nordvästra delen. Enligt SGU:s jordartskarta består de ytliga jordlagren av finkorniga jordar som lera och silt inom stora delar av området. I sydvästra delen samt Hunneberg dominerar berg i dagen och tunna jordtäckten. Enligt kartunderlaget *Förutsättningar för skred i finkornig jordart* (SGU) finns det områden inom kommunen med förutsättningar för skred. I området förekommer kvicklera. MSB (tidigare Räddningsverket) har genomfört en översiktlig stabilitetskartering i kommunen 2008.

Kommunens hantering av geotekniska säkerhetsfrågor

Enligt 2 kap 5 § PBL ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Vidare ska kommunen enligt 3 kap 5 § p 4 i sin översiktsplan redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

I översiktsplanen har kommunen redogjort för resultaten från den översiktliga stabilitetskarteringen där riskområden identifierats för befintlig bebyggelse. ÖP säger också att *"Inom de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller rekommendationerna enligt Skredkommissionen föreslås att en prioriteringslista tas fram för vidare arbete, att ytterligare utredningar/undersökningar utförs, eventuella förstärkningsåtgärder projekteras samt att en eventuell ansökan om stadsbidrag görs för utförande av dessa åtgärder."* Ett kartlager *Riskområden ras och skred* finns med i ÖP, som visar de fem områden som identifierats, dock utan källhänvisning.

SGI:s synpunkter

Redovisning av geologiska och geotekniska förutsättningar

I ÖP visas SGU:s jordartskarta, samt ges en beskrivning av ras och skred, vilket är bra. Det ges också förslag på fortsatt hantering av de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller Skredkommissionens rekommendationer. Kartlagret som visar de fem identifierade områdena bör kompletteras med en källhänvisning.

SGI rekommenderar att SGU:s kartlager *Förutsättningar för skred i finkornig jordart* används för

identifiering av riskområden för skred i de områden som inte täcks av MSB:s kartering, samt för obebyggda områden.

Klimatförändring och tidsaspekter

Klimatförändringens påverkan på erosion, ras och skred nämns. I avsnittet om Klimatförändringar beskrivs huvudsakligen nederbörd och översvämning. Vi vill här trycka på att även förutsättningar

för ras och skred kan påverkas vid sådana tillfällen vilket behöver tas hänsyn till. Översvämningsförebyggande åtgärder kan också ge oönskade geotekniska konsekvenser, exempelvis vid byggande av vallar mm.

Kommunens ställningstaganden

I delen Andra värden och hänsynsbeskrivs bl.a. ras och skred. Där ges ett ställningstagande att:

- ”Vid detaljplanearbete eller handläggning av bygglov behöver de geotekniska förutsättningarna beaktas, särskilt vid lägen i närheten av vattendrag. Krav bör ställas på geoteknisk undersökning för att säkerställa behov av förstärkningsåtgärder eller grundläggningsmetoder.”

Det ges också som rekommendationer vid planering och bygglov att:

- ”Den översiktliga stabilitetskarteringen ger en fingervisning om var stabilitetsproblem kan förekomma i kommunen. Samtliga undersökta områden ligger längs med vattendrag. Vid några platser, däribland vid Nossans stränder i tätorten har stabilitetsproblem uppmärksammats.”
- ”En stor andel av den nya bebyggelsen i kommunen kommer sannolikt tillkomma i anslutning till befintlig, och i huvudsak i och runt tätorten. Vid planering och nybyggnation ska de geotekniska förutsättningarna alltid beaktas, både avseende risk för människors säkerhet, som ras och skred, och avseende risk för skador på byggnader, exempelvis sättningar. Med anledning av den översiktliga karteringen och de resultat som redovisas i rapporten ska risk för skred och ras särskilt uppmärksammas vid planering och byggnation inom 100 meter från kommunens vattendrag.”

SGI instämmer i ställningstagandet och rekommendationerna. Vi vill samtidigt trycka på att det i samband med detaljplanering och bygglov utanför detaljplanelagt område alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL. Vi vill också framhålla vikten av att vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål måste livslängden hos bebyggelse, anläggningar etc. vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.

Rekommenderat planeringsunderlag

SGI rekommenderar att ÖP kompletteras med följande planeringsunderlag. Underlagen är lämpliga för bedömning av riskområden i områden som inte täcks av MSB:s översiktliga stabilitetskartering.

- Förutsättningar för skred i finkornig jordart (SGU)
- Stränders eroderbarhet (SGU)

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan, där även jordarter finns visade, och kartans utseende/funktion är ändrat. Källhänvisning i teckenförklaringen har kompletterats till följande lager: “MSB:s översiktliga stabilitetskartering”, “Förutsättningar för skred i finkornig jordart” (nytt lager) samt “Stränders eroderbarhet” (nytt lager).

Kommunen delar bedömningen om att ras, skred och erosion även ska beaktas utanför detaljplanelagt område och då kan SGU:s lager som lagts till i granskningshandlingen vara en god vägledning. Även detta har förtydligats i texten.

Grannkommuner

Vänersborgs kommun

Yttrande

Vänersborgs kommun ser positivt på att en framåtriktad översiktsplan tas fram Grästorp. Kommunerna ingår i ett regionalt sammanhang där utvecklingsprojekt ofta kan få stor betydelse utanför kommungränserna. Vi har flera gemensamma frågor och samverkan i planeringen är viktig.

Mellankommunala perspektiv lyfts i avsnittet Utgångspunkter. Där nämns Hunneberg och dricksvattensamverkan. Andra frågor som skulle kunna tas upp är Dättern, Älvsborgsbanan och cykelled runt Vänern. Även om inga utvecklingsprojekt är utpekade som påverkar dessa kan det vara av värde att lyfta fram dem. Platåbergens geopark skulle även kunna nämnas.

I översiktsplanens hållbarhetsbedömning lyfts bland annat besöksanläggningen på Hunneberg fram som ett utvecklingsförslag som kan innebära negativ påverkan på naturvärden och kulturmiljö. Där föreslås att projektet behöver genomgå grundligt utredningsarbete och att tidig dialog behöver föras med Vänersborgs kommun. Vänersborgs kommun ser gärna att frågan om eventuella nya besöksanläggningar, eller utvecklings av befintliga, hanteras av det kommunstyrda Halle- och Hunneberg AB i samverkan med andra intressenter på platåbergen. Förutom de tre kommuner som berörs direkt är bergens utveckling en viktig fråga för många föreningar, besöksnäring, statliga myndigheter och Platåbergens geopark. För närvarande pågår även utredning om nationalpark. Vänersborgs kommun ser hellre att platsen och inriktningen på en eventuell framtida besöksanläggning inte specificeras i översiktsplanen förrän frågan blivit närmare utredd som en del i en helhetsvision om bergen i dialog med andra intressenter.

När det gäller Natura 2000-området Dättern är det svårt att läsa ut hänsyn till det och angränsande naturvärden i markanvändningskartan och tillhörande rekommendationer. Markanvändningskartan anger endast "landsbygd" fram till vattenlinjen. Dättern är en känslig vattenmiljö och det är av vikt att hänsyn tas i strandområden och angränsande miljöer, som till exempel Nossan och Tore mosse.

Kommentar: Granskningshandlingen, har uppdaterats gällande Dättern och Platåbergens Unesco Globala Geopark och lyfts nu under *Mellankommunala frågor*. Cykelleden Vänerleden finns med som underlag under friluftsliv.

Platåbergens geopark beskrivs även under *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö* samt under *Mark- och vattenanvändning* avsnitt *Turism och besöksnäring*.

Hunneberg är en viktig del av Grästorps kommun och platåbergens geopark, Sveriges första Unesco globala geopark. Därför är det av stor vikt för kommunen att fortsatt verka för en utveckling där tillsammans med övriga beröra parter.

Det utpekande området för en besöksanläggning på Hunneberg är struket i granskningshandlingen. Kommunen vill dock fortsatt arbeta för att Grästorps del av

Hunneberg kan tillgängliggöras mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv. Grästorps del av Hunneberg har därför skrafferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter.

Gällandet Tore Mosse så är området skrafferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt leder. En liknande utveckling har pekats ut för området runt Sjöryd, där en fågelskådningsplats finns idag. Utvecklingen bedöms kunna ske inom ramen för gällande områdesskydd, och kan samordnas med Västkuststiftelsen samt berörda kommuner.

Gällande Natura 2000 och Dättern så har markanvändningskartan inte justerats, däremot har planbeskrivningen förtydligats gällande hur hänsyn ska tas till de höga naturvärden som återfinns inom området.

Vara kommun

Vara kommun uppskattar den tydlighet med vilken de olika mellankommunala intressena redovisas i översiktsplanen, men vill påminna om att även om triangelspår i Håkantorp finns med i Målbild tåg 2035 (antagen 2013), så har idén med ett triangelspår övergivits och ersatts med alternativa lösningsförslag i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie från 2021.

Kommentar: Granskningshandlingen har uppdaterats gällande triangelspåret aktualitet och det alternativa lösningsförslag som tagits upp i åtgärdsvalsstudien för Älvsborgsbanan.

Essunga kommun

Essunga kommun har inget att erinra gällande Grästorp kommuns översiktsplan.

Kommentar: Noteras. En förändring berörande mellankommunala frågor för Essunga kommun har lyfts in i granskningshandlingen, avseende cykelväg mot Tengene.

Kommunala nämnder och verksamheter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö-Hälsa i Grästorp har inget att erinra och avser därför inte att yttra oss ytterligare.

Kommentar: Noteras.

Byggenheten Skara

Följande synpunkter lämnas på förslaget till ny översiktsplan för Grästorps kommun:

- Tydliggöra strategier för landsbygdsboende, ju fler desto bättre. Skrafferade områden för landsbygdsutveckling behöver ej nödvändigtvis finnas med.
- Tydliggör vad som gäller kring VA-anlutningar på landsbygdskapitlet
- Kulturmiljöer: bra om q-byggnader + byggnader från Kulturmiljöboken finns utritade i kartan
- Ställningstagande och rekommendation kring avstånd till kraftledning bör finnas med
- Ställningstagande kring påkoppling fjärrvärme, fiber, el, VA bör finnas med

Kommentar: I avsnittet *landsbygd och byar* har de skrafferade områdena tagits bort, och istället har fler ställningstaganden kring landsbygdsboende lagts till för att vägleda vid bygglovsprövningen.

Ett av ställningstagandena berör VA-anlutning på landsbygden och tydliggör detta. Kulturmiljöer inom kommunen har kompletterats till kartan med byggnader som är skyddade med q eller k i plankartan.

Granskningshandlingen har även kompletterats avseende avstånd till kraftledning; "Avstånd till kraftledning är beroende av vilken spänning som transporteras i ledningen. Vid planarbeten eller byggnation i närheten av kraftledningar ska tidig dialog hållas med ansvarig elleverantör." Gällande el och fiber finns även ett ställningstagande om att tidig dialog med Grästorp energi ska hållas vid detaljplanarbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar.

Folkhälsa

Framtidsplanerna för folkhälsoarbetet kan kort sammanfattas med att vi eftersträvar en god och jämlik folkhälsa, **Vi skapar förutsättningar för social hållbarhet och främjar en god och jämlik folkhälsa i Grästorp.** Grästorps invånare ska ha goda möjligheter att göra hälsosamma val och alla ska ges samma förutsättningar.

Vidare höja utbildningsnivån, hålla hög sysselsättningsgrad (ha så många som möjligt i arbete) och öka graden av fysisk aktivitet. Därtill är den psykiska ohälsans utbredning en stor utmaning på alla nivåer i samhället och det blir centralt att jobba för att stärka den psykiska hälsan.

Nedan följer ett antal inspel (fetmarkerat) till texten under utvecklingsinriktning:

Grästorps framtida möjligheter som en självständig och livskraftig kommun är beroende av att kommunen kan behålla befintliga medborgare och att nya invånare lockas att bosätta sig i kommunen. Det finns en demografisk utmaning som innebär att färre i arbetsför ålder ska kunna försörja fler. Därför är det extra viktigt att göra kommunen attraktiv att bo i för familjer, ungdomar och unga vuxna. **Det blir också viktigt att ta till vara den arbetskraft som finns hos invånarna, en god och jämlik folkhälsa skapar förutsättningar för detta. (Befolkningens hälsa är en betydelsefull resurs och ett grundläggande villkor för en positiv samhällsutveckling, och en mer jämlik hälsa är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle).**

Det är viktigt att de som bor i Grästorp, nu och i framtiden, har tillgång till goda rekreativmöjligheter, naturupplevelser, kulturarrangemang, ett aktivt föreningsliv **samt en utemiljö (eller livsmiljön) som främjar fysisk aktivitet och rörelse.**

Längs de största kommunikationsstråken finns även kommunens kollektivtrafik, som är viktig för att fortsatt vara en attraktiv landsbygdskommun med goda pendlingsmöjligheter till arbete och skolor **samt fritidsaktiviteter.**

Fysisk aktivitet ska finnas med som en naturlig del i all planering. De gröna ytorna är viktiga inslag i bebyggelsen. De bidrar med estetiska såväl som ekologiskt hållbara värden, där träd och växter både dämpar buller och renar luften i stadsmiljö, samtidigt som de sänker temperaturen under varma sommarkvarnar och hjälper till att ta hand om dagvatten då det regnar. Gröna ytor blir också naturliga mötesplatser **som skapar förutsättningar för fysisk aktivitet och återhämtning,** vilket på lång sikt bidrar till folkhälsan.

Kommentar: Inspelen till utvecklingsinriktningen är inlagda i granskningshandlingen.

Bildningsverksamheten

- Vi ser gärna att man byter ut ordet skola mot utbildning på alla ställen för att täcka alla skolformer som vi erbjuder. Förskola och fritidshem är jätteviktiga verksamheter för oss och inte bara skola.
- Under avsnittet Utgångspunkter – Grästorp idag – Skola, vård och omsorg finns en mening där det står att det är planlagt för en skolbyggnad i det nya bostadsområdet i Brännebacka Västra, men visst är det en förskola som är planlagt?

Kommentar: I granskningshandlingen finns nu endast "utbildning" omnämnt i texter där man avser både förskola och grundskola. På Brännebacka Västra är det planlagt för "skola" – vilket i sig skulle kunna innebära både en grundskola och förskola. Så både användningarna funkar, men utifrån platsens förutsättningar är det nog mest troligt att en förskola skulle vara aktuellt.

Säkerhetssamordnare

Det av stort värde att skyfall, ras och skred, ökande vattenmängder, rinnvägar och instängda områden samt översvämningar fortsatt är med i översiktsplanen.

På utgångspunkter och avsnittet ”Mellankommunalt perspektiv” nämns att en avsiktsförklaring har tecknats med Vänersborg för att samverka och skapa redundans samt minska sårbarheten i dricksvattenförsörjningen vid en eventuell kris. Vad är status på detta projekt?

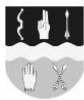
Kommentar: Avsiktsförklaringen är fortsatt aktuell och Grästorps kommun ser positivt på samverkan mellan kommunerna. Vidare arbetar Grästorps kommun med framtagande av utredning för hela kommunens dricksvattenförsörjning som kommer att användas i arbetet.

Politiska partier

Moderaterna

Moderaterna har vid granskning av planförslaget lämnat följande kommentarer:

- Göra tydligare skillnad på befintliga cykelvägar (Flakeberg) och nya önskade i lagret ”*utredning ny gång och cykelväg*”
- Tengene GC-väg - knyta an till Hyingavägen
- Önskvärt med väg över Mjölån, från Bäckgatan till nytt verksamhetsområde Töfta
- *Sammanhängande bostadsområde* – ta bort området ”Söderåkern”. Ersätt med område på andra sidan Nossan runt Lars Larsgården/Frugården. Även Dalen mot Tengene.
- *Landsbygdsbebyggelse ny* – ta bort lagret. Skriv istället i text att bebyggelse runt byarna kan vara lämpligt.
- *Centrumstråk utveckling* – tydliggöra syftet
- *Centrumutveckling* – större område? Eller är tanken bara torget som centrum. Ska ytan vara lika stort som centrumstråk utveckling?
- Synka lagren *Skola, vård, omsorg, ny* samt *skola vård och omsorg befintlig* – lite otydlig rubriksättning. Detaljplan av nya brandstationen vid skolan tas bort samt området kring Kent Jacobsson längor läggs till. Red ut om Asphagen ska vara med i planen. I så fall bör Salstad m.fl. vara med. Ska Brännebacka vara med? Förskola?
- *Sport och Fritid, ny* – Bågskyttarna har lovats ny mark vid Skubbet-området.
- *Sport och Fritid* – Skubbet-området bör markeras ut. Fotbollsplanen Särestad kan markeras ut.
- *Verksamheter industri ej störande, ny* – förstora område kring Tre Älgar där ”markägaren ej var tilltalad” längs infarten till Grästorp 47an. Större område kring Gaddeberga/kalhygget/guldsmedsvägen mot 44an. Förstora området Töfta och förstora på båda sidor av järnvägen.
- *Turism och besöksnäring* – campingen bör tas med som befintlig
- *Verksamheter befintlig* – lägg till Dataväxt
- *Friluftsområde* – här borde vi ha ett nytt lager friluftsområde för att täcka in området från berget längs Dättern. Gå efter gränsen för lagret riksintresse för turism och friluftsliv.

- Bygdegård – ska särestad gamla skola vara med?
- *Gång cykelvägar befintliga* – ta bort gröna gången pga ansvarsbiten
- Möjlig plats skola Brännebacka – lägg in på *vård, skola, omsorg, befintlig*

Kommentar: Planförslaget har tydliggjort att cykelvägen till Flakeberg är ett pågående arbete, i den “info-ruta” som dyker upp då man klickar på lagret. Det står även i texten att denna gång- och cykelväg är under pågående arbete. Tengene gång- och cykelväg är justerad och knyter an till Hyringavägen, dock får exakt dragning studeras närmare vid projektering. På cykelvägarna mellan tätort och landsbygd har det även lagts till ett syfte i “info-rutan” på lagret. Gång- och cykelvägen i “gröna gången” ligger kvar då den i dagsläget är en befintlig gång- och cykelväg. Däremot har det förtydligats i planförslaget att denna sträcka föreslås tas bort, då den utgör en otrygg passage över järnvägen. Istället ska en ny förbindelse byggas längs med Lilla Bergsvägen.

Verksamhetsområdet norr om järnvägen har tagits bort, dels på grund av jordbruksmarkens goda kvalitet där men också på grund av fornlämningar och strandskydd. Därmed beskrivs ingen väg över Mjölån.

Söderå kern ligger kvar som område, men har minskat ner till nästan hälften i sin utbredning. Området ligger strategiskt bra intill tätorten, och med goda kommunikationer in mot tätorten och till Lunnevi-området där skola och idrott finns. Med dessa lägen kan tätorten växa på ett ekonomiskt hållbart sätt, då befintliga resurser nyttjas. Området kan byggas ut med en blandad bostadsbebyggelse, och där gröna ytor, park och dagvattenhantering blir en naturlig del av bebyggelsen för att knyta an till miljön runt Nossan. Skulle tätorten växa i skogsområden, en bit ifrån tätorten, kan inte befintliga ledningar och kommunikationer nyttjas på ett lika resurseffektivt sätt.

Ny landsbygdsbebyggelse är bortplockat i granskningshandlingen. Även centrumstråk och centrumutveckling visualiseras inte i kartan. Däremot finns tankarna kring centrumutveckling kvar i texten som beskriver Grästorps tätort.

Planförslaget för *skola, vård och omsorg* har reviderats. Skubbet-området ligger fortsatt som ett strategiskt utvecklingsområde, där t.ex. markanvändningen *sport och fritid* kan inrymmas, men även andra typer av användningar som ett framtida planprogram får utreda.

Verksamhetsområdena kring Tre Älgar är oförändrade i sin utformning, dels med tanke på påverkan av landskapet och omkringliggande bebyggelse men också för att redan utpekade områden anses räcka för behovet fram till 2045. Planen föreslår dock att en etableringsstrategi ska tas fram för kommunen, och skulle behovet av verksamhetsmark anses förändrat kan översiktsplanen revideras utifrån det vid nästa tillfälle. Ytterligare verksamhetsmark runt Töfta har lagts till.

Campingen ligger numera som *turism och besöksnäring, befintligt*.

Även om Dataväxt är ett stort företag, så ligger det på en plats där det inte föreslås någon utveckling av verksamheter. Viss verksamhet ryms inom markanvändningen *landsbygd*. De

befintliga verksamheter som finns med i planförslaget ligger på sådana platser där det föreslås en utveckling av verksamhetsmark intill.

Gällande friluftsområden har granskningshandlingen reviderats för Hunneberg, Tore mosse och området runt Sjöryd. Berget, mossen samt Sjöryd pekas nu ut som områden för utveckling av *friluftsliv och besöksnäring*.

Bygdegårds-lagret är korrigerat.

Brännebackas möjliga yta för en skola har lagts till i *Skola, vård och omsorg*.

Miljöpartiet

Övergripande synpunkter

- Vi uppskattar fokuset på ett bredare fokus än bara villabebyggelse när det kommer till bostäder.
- Fokuset på förtätning och komplettering är också bra.
- Vi saknar en större analys av järnvägens framtid i planen. Ex vi planerar en extra övergång, men planen saknar tankar om hur övergången Torggatan ska hanteras. Kommer vi få ha kvar den för Trafikverket? Hur gör vi då? Undergång för enbart gång/cykel eller också för bil?
- Även hur nya områdets attraktivitet påverkas av eventuella utökade säkerhetsområden runt järnvägen samt hur befintligt bebyggelse kan påverkas av nya riktlinjer för framtida infrastruktur, där frågan inte verkar vara om utan när nya riktlinjer och krav kommer.
- Mjölån som ett viktigt område för natur och växtliv bör få en mer utpekad roll som bevarandevärd, särskilt i kontrast mot de tänkta industriområdena som är utpekade runt omkring.

Kommentar: Ett planförslag gällande en under- eller övergång för gång- och cykeltrafik har lagts till i Grästorps centrum. Förslaget skulle komplettera en undergång för bil vid Jon Jespersgatan-Lilla Bergsvägen, och skapa en tryggare centrummiljö. Förslaget syns som en föreslagen ny gång- och cykellänk vid Torggatan-Storgatan, men exakt placering behöver utredas vidare. Placering och utformning skulle påverka centrummiljön på många sätt, och utredning behöver göras med särskild koppling till resecentrum och centrumbild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen.

Runt järnvägen (där det kan förekomma farligt gods) har översiktsplanen kompletterats med en buffertzon på 150 m där det rekommenderas att en riskhanteringsprocess görs inom detaljplaneskedet. Runt järnvägen finns det idag även en generell rekommendation om att inte uppföra någon ny bebyggelse inom 30 meter från spårmit, och därför har granskningshandlingen kompletterats med en text och en buffertzon i kartan. Dessa syns på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Andra värden och hänsyn*.

Kommunen delar uppfattningen om att Mjölån är viktig för växt- och djurliv, och kommande eventuella planarbeten behöver ta hänsyn till strandskyddet. Runt Mjölån finns även risk för ras och skred, och lämpligheten av ny bebyggelse behöver särskilt utredas i

planskedet. Ett av verksamhetsområdena närmast Mjölån har i granskningshandlingen tagits bort, då den bland annat skulle få stor påverkan på Mjölån.

Specifika kvarters synpunkter

- Kvarteret Skatan bör inkludera hela kvarteret för utveckling. Särskilt då utvecklingen av butikerna påverkar framtida planering av parkeringsplatser, samt även en långsiktig förtätning av ett område med envånings bebyggelse i absoluta centrum.
- Östra Västölet och Tre Älgar bör tydligt prioriteras över Gaddeberga som verksamhetsområde.
- Grästorp 1:18 kan vid behov planeras som ett lite större område än utmarkerat område idag.
- Västölet 1:40 bör planera att förlänga befintlig radhusbebyggelse och inte småhusbebyggelse.
- Nedprioritering av området Norråkern alt. borttagande. Även om vi har svårt att bygga på annat än åkermark får detta område även på medel och lång sikt ses som en mer olämplig mark att bygg på särskilt i samband med intressesfären från Sätenäs norr ifrån.
- Liknande andra område med en stor andel parkeringsyta som pekas ut för utveckling (ex: Kv. Gamen, Lärkan och Skatan) så bör även minst de östra delarna av kvarteret Trasten komma med som ett område för utveckling.
- För kvarteret Skubbet ta bort utpekande för hotell/konferensanläggning och kontor. Ett utpekande som friluftsområde är ett mer lämpligt komplement på sikt till områdets övriga utpekande som idrott och campingområde. Ett inkluderande av räddningsstation tillsammans med sällanköpshandeln i de norra delarna är också ett lämpligt utpekande.
- Ett utpekande av 7 våningar för Åsevi är ett alldeles för stort inslag i stadsbilden och det högsta tänkta våningsantalet bör skrivas ned.
- Utpekandet av besökscentrum på Hunneberg bör strykas helt ur översiktsplanen. Ska utveckling göras inom naturreservatet bör de ske i anslutning till befintliga ingrepp av redan existerande bebyggelse (dvs Bergagården i Vänersborg).
- Grästorp 14:1, 16:3 kan även de planeras större om man samtidigt planerar in att utveckla resterande grönområde för att göra det till ett mer tillgängligt grönområde än vad det är idag.

Kommentar: Kvarteret Skatan har fått en större yta som inkluderar handeln.

Gaddeberga har lagts på lång sikt, medan Tre Älgar ligger på mellanlång - lång sikt. Gällande Västölet får först och främst den pågående detaljplanen vinna laga krfat och därefter byggas ut. Skubbet-området kan också bli aktuellt för visst inslag av verksamhet.

Grästorp 1:18 ses som svår att utvidga då det ligger en bergshöjd strax väster om området. Men exakt planområde utreds vidare i ev detaljplanarbetet. Avseende Västölet 1:40 har granskningshandlingen kompletterats med en skrivning kring att radhusbebyggelse är en lämplig komplettering för området. Dock bör även denna fråga avgöras vid ett ev planarbete, samt utbud och efterfrågan vid den aktuella tidpunkten för planering av bebyggelsen.

Norråkern har i granskningshandlingen tagits bort. Däremot kvarstår området *Kilen* i norr, men som ett strategiskt utvecklingsområde. Kvarteret Trasten har lagts till under *Mångfunktionell bebyggelse, utveckling* som ett område där förtätning kan ske.

Gällande Skubbet-området får ett framtida planprogram utreda områdets lämplighet för olika delar. Ett sådant planuppdrag får specificera vad planarbetet ska arbeta utifrån för ramar.

Skrivningen kring 7 våningar för kvarteret Åsevi är borttaget och istället utbytt mot att *“en högre bebyggelse kan prövas utifrån landskapsbildspåverkan och den omgivande bebyggelsens påverkan. Kyrkan och silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation.”*

Ett utpekande av besöksanläggningen på Hunneberg är struket i granskningshandlingen. Kommunen vill dock fortsatt arbeta för att Grästorps del av Hunneberg kan tillgängliggöras mer utifrån ett friluftsför- och besöksnäringssperspektiv. Grästorps del av Hunneberg har därför skräfferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter.

Grästorp 14:1 och 16: 3 kan med fördel inkludera en del av naturmarken, för att säkerställa ett bevarande av naturmarken som även utvecklar och tillgängliggör naturen. En grönstrukturplan för tätorten kommer utreda dessa frågor, alternativt en naturvärdesinventering vid kommande planarbete.

Medborgare

Medborgare 1

Synpunkterna gäller förhöjning av trafiksäkerhet mot dagens, vid utbyggnad av Grästorp och Brännebacka Västra.

Problem är när man skall åka bil, cykla, gå på “Frambovägen” från Brännebacka Västra ner mot 47an och ev Forshallspromenaden vid “Hölja” så händer det mycket ofta incidenter. Vi har mycket dålig sikt på flera ställen pga väg kröker men det är inte så lätt att åtgärda. Det man kunde göra är att få husägare att ta bort häckar, träd, uthus, eller minst kräva att de regler som gäller inom samhället - att häck/träd inte får vara högre än 80 cm höga.

Min synpunkt är att man på kort sikt skall kontakta Trafikverket + hus/tomtägare så man kan rensa bort växande häckar, träd samt riva uthus så sikt blir maximal efter de förutsättningar som finns idag, både på “Frambovägen” och vid väg 47 i riktning mot Rasta (Tre Älgar-hållet).

Min synpunkt är på längre sikt att man när gång- och cykelväg iordningställs från Brännebacka Västra mot väg 47 spränger bort berg, så sikt och plats blir bättre.

Problem som upplevs idag är när man med traktor och dumperkärra åker för att hämta makadam i Flo, så tar det ca 5-6 sek att komma över vägen mot Rasta-hållet. Man har ca 60-70 m fri sikt och en bil kan komma med ca 15 meter/sek från Rasta (Tre Älgar). Kommer det lastbil med släp (24 m) tar det säkerligen betydligt längre tid. Resultat blir att bilar säkerligen får panikbromsa för att inte krocka med utkörande fordon ibland.

Kommentar: I detaljplanen för Brännebacka 1:27 m.fl. har kommunen planlagt marken för att möjliggöra en gång- och cykelväg längs med väg 2544 ("Frambovägen"). Idag är Trafikverket väghållare och inskränker kommunens förutsättningar att bygga om vägen. Kommunen har planer på att i framtiden ta över vägen för att få större rådhighet och möjligheter till utbyggnad. På kort sikt tar kommunen med sig synpunkten gällande högt växande träd och buskar, där man redan idag arbetar med att sprida kunskapen till fastighetsägare gällande kommunens riktlinjer för trafiksäkerhet längs med gator.

Medborgare 2

Man vågar aldrig cykla in till Grästorp då trafiken, inte minst den tunga, är intensiv fram till Smärgels-rondellen. Vore så glada och tacksamma för en cykelväg längs 44:an.

Kommentar: Kommunen eftersträvar en uppkopplad landsbygd, och att det ska finnas en möjlighet att färdas på ett tryggt och hållbart sätt mellan samhälle och landsbygd. Kommunen har spelat in ett behov av gång- och cykelväg till Trafikverket, i samband med en åtgärdsvalsstudie för väg 44. Åtgärdsvalsstudien ska visa vilka brister och behov som finns på vägsträckan, samt ge förslag på åtgärder inför framtida ombyggnation. Grästorps kommun kommer fortsatt ha en dialog med Trafikverket i frågan, så anläggandet av en gång- och cykelväg kan samordnas på lämpligt sätt med en eventuell ombyggnation av väg 44.

Medborgare 3

Under kvarteret Lärkfalken står det: "Kommunen äger idag Lärkfalken 1, 2, 3 men har för avsikt att förvärva även Lärkfalken 5 och 7." Vi är inte nöjda med den skrivningen. Ta bort meningen! Eller skriv att kommunen har för avsikt att förvärva om tillfälle ges.

Vi har känt oss illa behandlade och förföljda sedan vi första gången 2015 fick höra om byggplanerna på tomten bredvid oss! Kommunen har inte haft förmåga att ändra sig en millimeter. Vi motsätter all typ av expropriation. Vi förbehåller oss rätten att sälja till vem vi vill och till pris som vi bestämmer. Det är faktiskt helt omöjligt att bestämma ett riktigt marknadsvärde i nuläget som det blivit! Det måste vara två av kommunens mest attraktiva tomter om man bortser från omständigheterna.

Våra två centrala tomter är bland kommunens absolut finaste och charmigaste tomter. Dessutom med viss historia.

Kommentar: Skrivningen kring Lärkfalken 5 och 7 är ändrad i granskningshandlingen utifrån er synpunkt. Expropriation är inte en möjlig väg för kommunen, utan ett eventuellt framtida förvärv bygger i så fall på en ömsesidig överenskommelse om ett markinköp.

Medborgare 4

Önskar att skrivningen kring Tre Älgar och att det skulle finnas ett motell där ändras, då något motell inte finns.

Kommentar: Skrivningen kring motell är borttaget i granskningshandlingen.

Medborgare 5

Medborgaren har skickat in ett antal bilder med förslag på sträckning av en ny gång- och cykelväg söder ut från Grästorp in i Essunga kommun. Sträckan skulle möjliggöra uppkoppling mot Annestad by och vidare färd mot Malma, Bredöl samt Främmestad.

Jag önskar och ger förslag på en ny dragning av cykelväg ut och förbi Tengene in i Essunga kommun. Den sträckningen innebär att man även fångar upp delar av Hyinga, Hedåker och Fridhem får en annan möjlighet att cykla in till Grästorp. Man utnyttjar även till stor del redan färdiga grusvägar som man förbinder med nya cykelstråk. Vidare så sammankopplas den nya sträckningen med Annestad by och vidare färd mot Främmestad, Bredöl och Malma.

Kommentar: Sträckningen berör främst enskilda vägar, men även väg 2545 som är en statlig väg. Större delen av sträckan är idag befintlig grusväg, som förvaltas av privatpersoner, ofta genom samfällighetsföreningar. Kommunen har i granskningshandlingen förlängt sträckan för planerad gång- och cykelväg till Tengene, till att knyta an med Hyinga-vägen. På så sätt skulle det bli enklare att koppla samman Grästorp vidare mot Essunga kommun.

Medborgare 6

Vi har läst förslaget till översiktsplan och har några synpunkter beträffande området kring Hölja-Balders, vilka vi redogör för nedan.

I förslaget föreslås att detta område nyttjas för att anordna en anläggning för allmänheten med exempelvis bad, utomhusscen, småbåtar och/eller kanotuthyrning. Nossan är just vid Hölja mycket djup. Här finns även mycket förrådiska underströmmar, vilka märks av även under sommaren särskilt när det regnat. Nederbörds mängden förväntas dessutom öka i och med de globala klimatförändringarna. Därutöver är sikten i vattnet näst intill obefintlig, något som räddningstjänsten vittnat om vid sina genom åren återkommande övningar vid Hölja, vilket skulle göra det svårt att finna en person som haft otur att falla i vattnet. Enligt muntlig utsaga från brandmän har dessa inte ens kunnat se sina egna fluorescerande simfötter en meter under vattenytan. Det finns även en dagvattenledning som rinner ut i Hölja och där man efter regn tydligt kan se en ”fet, oljig hinna” lägga sig på dess yta. Detta sammantaget gör att denna plats är en mycket olämplig badmiljö vilket kontrasterar starkt mot det i översiktsplanen uttryckta syftet att skapa ett område där det är möjligt att bada på ett säkert sätt. Det senare skulle bättre kunna uppnås på andra platser längs Nossan; eller i vart fall vara mindre farligt. Flertalet betydligt mer lämpliga badplatser, exempelvis utmed Vänerns strand, finns dessutom i nära anslutning till Grästorp.

Kommentar: Eftersom detaljplanen på nämnda plats inte medger bebyggelse eller anläggningar uppe på vattenområdet skulle en ny detaljplan behöva tas fram om kommunen har ambitioner om detta. Ny detaljplan innebär att strandskyddet återinträder och det får utredas i detaljplanen huruvida det är lämpligt att upphäva det. Ett upphävande kräver en utredning och det behöver säkerställas att detaljplanens syfte inte kan tillgodoses på annan plats. Det bör även i en eventuell detaljplan utredas om platsen är lämplig som badmiljö eller inte, samt risken för ras, skred och översvämning. Ytterligare möjligheter att yttra sig kring platsens utveckling kommer finnas under detaljplaneprocessen, om och när en sådan blir aktuell.

I översiktsplanen föreslås att Nossan på olika sätt skall "förädlas" genom olika typer av ingrepp, vars gestaltning ges uttryck för i rapporten Närmare Nossan. Det finns tankar om att komma ut på ån via bryggor eller spångar och på så vis göra den mer tillgänglig för Grästorps invånare. Även här bör beaktas det olämpliga i att placera dessa vid Hölja-Balder då det inbjuder till bad, även om syftet skulle vara ett annat. I Närmare Nossan redogörs vidare för fyra olika gestaltungs-förslag där även det minst "invasiva" förslaget "Natur" innebär en åverkan på den naturligt fina miljön invid Hölja. Enligt plan- och bygglagen 2 kap 6 § skall man vid planläggning ta hänsyn till stads- och landskapsbild och natur- och kulturvärden på platsen. Miljön runt Hölja och Nossan är i detta sammanhang en naturmiljö av betydande värde helt i sitt orörda tillstånd. Anläggandet av en arrangerad park innehållandes badplats, scen, bryggor, spångar eller dylikt är ett direkt ingrepp som inte tar hänsyn till den naturliga landskapsbilden. En sådan konstlad miljö riskerar att bryta mot bestämmelserna i denna lag. Grästorp är en liten ort och en av dess styrkor är just att naturen är så fin i sig självt och alltför tillrättalagda miljöer hör mer hemma i stadsmiljö. Sådana anlagda miljöer finns dessutom redan. Nossan är ett naturligt rekreationsområde i sig självt. Vad gäller tillgängligheten är den idag dessutom redan god och platsen nyttjas redan flitigt av exempelvis fiskare och motionärer via den upptagna promenadslinjan i riktning mot Forshall. Noteras kan beträffande ovan nämnda rapport att vi som boende aldrig tillfrågats om gestaltningen, medan andra grupper med mindre direkt koppling till platsen däremot fått lämna synpunkter vilket synes märkligt.

Kommentar: Detaljplanen för området innehåller bland annat bestämmelsen park eller plantering vilket innebär att viss bebyggelse så som komplementbyggnader kan uppföras för att underlätta skötsel eller brukande, t.ex. redskapsbod eller mindre scen. Hänsyn ska i bygglovsskedet, enligt plan- och bygglagen 2 kap 6 §, tas till naturvärden och en naturvärdesinventering kan komma att behöva genomföras innan beviljat bygglov ges.

Utmed Nossan inte långt ifrån Hölja finns naturmark där dispens från strandskydd ej tillåtits på grund av att det är ett av få områden vid Nossan i centrala Grästorp som utgörs av strandlövkog som är en specifik biotop med skyddsvärda arter. Ett av syftena med strandskyddet är att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet (7 kap. 13 § miljöbalken). Inom strandskyddsområde får inte åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (7 kap. 15 § miljöbalken). Även om delar av Hölja inte är strandskyddad förefaller det inte otroligt att skyddsvärda arter förekommer även här med anledning av närheten områdena emellan och den likartade naturen. Översiktsplanen pekar ju också ut att ån med sina stränder och vattenområden generellt hyser naturvärden. En ökad mänsklig aktivitet i strandkanten innebär att livsvillkoren riskerar att försämrats för här förekommande arter.

Kommentar: Strandskyddet har flera syften. Utöver det som nämns så får även åtgärder som främjar människans tillgång till vattnet byggas inom strandskydd. Det blir därför en bedömningsfråga för länsstyrelsen vid en eventuell ansökan om strandskyddsdispens och naturvärdesinventeringar kan komma att krävas vid en sådan ansökan. Även om strandskydd inte finns ska hänsyn tas till naturvärden.

Enligt nuvarande detaljplan är Hölja planlagt som ett vattenområde som inte får uppfyllas eller överbyggas. I denna del synes det vara ett genomtänkt ställningstagande som fortsatt bör råda och som en konsekvens härav bör inte bryggor, spångar och utomhusscen tillåtas över vattnet. Enligt 2 kap. 9 § plan- och bygglagen (PBL) får planläggning av mark- och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk m.m. inte ske på så sätt att det innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller medför betydande olägenhet på annat sätt. Olägenhet beskrivs som en situation eller händelse som orsakar besvär, problem eller skada och som enligt miljöbalken inte är ringa eller tillfällig och som påverkar människors hälsa menligt i fysisk eller psykisk mening; detta kan exempelvis handla om buller eller andra faktorer som påverkar människors välbefinnande. Med buller avses alla oönskade ljud som upplevs som störande, vilket enligt forskning kan få en negativ inverkan på ens hälsa i form av exempelvis sömnproblem, försämrad koncentrationsförmåga, ljudkänslighet, tinnitus eller hörselrelaterade problem och förhöjt blodtryck. En anläggning som ovan beskrivits där badplats och utomhusscen föreslås kan orsaka betydande olägenheter för de boende i närheten. Det kan till exempel handla om höga ljudnivåer från badande, musik, nedskräpning, försämrad utsikt etc. I rapporten *Närmare Nossan* beskrivs att olika platser utmed Nossans promenadstråk kan ge plats för aktiviteter i olika tempo och om man finner en plats för livfull kan man uppsöka en lugnare plats för rekreation i närheten. Vi som skulle råka bli grannar med en sådan livfull plats har inte denna valmöjlighet och får således bege oss hemifrån för att finna lugnet. Det finns rättsfall som visar att gränsen för vad man får tolerera vad gäller ljudnivå är högre i stad än på landsbygd. Vi som sedan länge har valt att bo i den nuvarande miljön kan inte förväntas ha acceptans för att helt plötsligt få vår ljudmiljö drastiskt försämrad, vilket erfarenhetsmässigt blir konsekvensen av att anordna en sådan anläggning, och det kan således medföra betydande olägenhet enligt nämnda lag.

Kommentar: Nuvarande detaljplan innehåller bestämmelserna park eller plantering samt vattenområde som ej får överbyggas. Önskar kommunen att bygga t.ex. en brygga krävs en ny detaljplan. Detta innebär att strandskyddet återinträder på nytt. Detaljplanen medger dock viss bebyggelse som passar in under park eller plantering. Kommunen har ingen skyldighet att göra bullerutredningar för byggnation som medges i detaljplanens syfte. En ny naturvärdesinventering kan krävas om kommunen anser att växtligheten hyser ett högt naturvärde.

I förslaget till översiktsplan föreslås åtgärder som kan innebära markgrepp. Av stabiliseringskarteringen för Grästorps kommun framgår att stabilitetsförhållandena i stora delar av slänterna mot Nossan inte uppfyller stabilitetsrekommendationerna. Området kring Hölja-Balders är enligt denna utredning just ett sådant område som är klassat som inte tillfredställande stabilt. Kan man verkligen vidta tillräckligt betryggande säkerhetsåtgärder inom ett så riskfyllt område? Se exempelvis den rörelse som skedde i slänten 1995. Då det bor många människor i detta område är det rimligt att hälsa och säkerhet har företräde framför att prioritera/exploatera ett område för rekreation/aktivitet där betydande säkerhetsrisker föreligger.

Kommentar: Vid eventuell framtida byggnation kan kompletterande geotekniska undersökningar genomföras om kommunen bedömer det vara nödvändigt.

Att genomföra det som föreslagits i översiktsplanen, d.v.s. att anordna en anläggning för allmänheten med exempelvis bad, utomhusscen, småbåtar och/eller kanotuthyrning kräver att man genomför en naturvärdesinventering, att man gör vidare utredningar för att undersöka risken för översvämningar samt undersöker de geotekniska förhållandena, och därefter utför de eventuella åtgärder som blir resultatet av dessa undersökningar. Det ter sig mycket resursineffektivt att använda samhällets resurser på detta sätt då det oavsett utredningsresultat kvarstår de ytterligare omständigheter som ovan nämnts; att man gör ingrepp i den naturliga landskapsbilden, den olägenhet som det innebär för de boende i form av exempelvis störande ljudnivåer samt de rådande djupa, förrådiska underströmmarna och den obefintliga sikten i vattnet. Detta sammantaget gör det märkligt att Hölja-Balders utpekats för dylika aktiviteter då det alldeles oavsett är en mycket olämplig plats då den är behäftad med så många osäkerhetsfaktorer och uppenbara riskfaktorer och dessutom strider det mot det i översiktsplanen uttryckta syftet att skapa ett område där det är möjligt att vistas på ett säkert sätt. Förslaget bör därför helt elimineras från översiktsplanen.

Kommentar: Är området detaljplanelagt har kommunen ingen skyldighet att göra ytterligare utredningar som t.ex. geoteknisk undersökning eller naturvärdesinventering. Kommunen kan dock välja att göra det ändå om det anses vara nödvändigt. Är området inte detaljplanelagt kan ytterligare utredningar krävas, detta är något som bedöms från fall till fall.

Medborgare 7

Glad för en transparent och fin ÖP! Grästorps kommun är en dynamisk, välskött och trygg plats. Det känns som att kommande ÖP bygger vidare på det. Målen känns attraktiva och kloka. Vad det gäller mark verkar kommunen resonera klokt i att skydda naturnära skogar, förtäta centrum, samt i sista hand, ta något mer jordbruksmark i anspråk för att spara rekreationsskogar. Satsningen på ökad kollektivtrafik och cykelbanor känns framsynt och modernt. För att uppnå de goda målen i ÖP behövs dock några fler saker än vad som finns med idag. Här kommer några medskick som förhoppningsvis är ett bidrag till ett ännu mer attraktivt Grästorp framöver.

Ur ÖP: *För att ges möjlighet till detta är det viktigt att fler får möjlighet att bo och verka på landsbygden.*

- **Boende**

ÖP gör en bra analys av skyfall och instängda vatten, **men har få förslag på åtgärder i framtida bebyggelse.** Här föreslås att titta mer på Skara kommuns arbete om dammar för att ta hand om skyfall respektive vattenreserv vid torka. Därtill anläggningar av vägar i områden som ej riskerar översvämning samt tar mindre jordbruksmark i anspråk. Se mer: [En framtidspaning om hur vi planerar för lokal matförsörjning och kolinlagring](#)

Kommentar: Framtida ny bebyggelse prövas i en ny detaljplan i vilken skyfallsåtgärder behöver beaktas, t.ex. skulle det kunna bli aktuellt med nya dammar eller skyfallsdiken. Kommunen arbetar idag med att anlägga både dammar och diken inom befintliga projekt, där det i utredningar framkommit att det är lämpliga åtgärder.

Kommunen har gjort en skyfallsutredning för tätorten, och översiktsplanen har kompletterats med åtgärdsförslag kopplat till skyfall som kommunen kommer att studera närmare för varje område. Den tidigare gjorda skyfallsutredningen behöver dock utvecklas för att kunna anvisa mark där det är lämpligt med olika fördröjningsåtgärder.

Hinder på landsbygden

Kravet på bostadsbyggande inom 2 år efter avstyckning av tomt är ett hinder för landsbygden!

Förslag:

- Gör plats och förbered på landsbygden platser för Tiny Houses
- Uppmuntra avstyckning av tomter på landsbygden hos enskilda markägare men ta bort kravet på byggstart inom 2 år. Sätt byggstart inom 10 år istället, så kommer det nog ut fler tomter på landsbygden!

Kommentar: Frågor kring avstyckning och bygglovsfrister är inget som hanteras i översiktsplanen, utan finns reglerat i plan- och bygglagen. Däremot brukar det räcka med ett positivt förhandsbesked om nybyggnation för att få beviljat en avstyckning, och ett förhandsbesked är i sin tur gällande under två års tid. Under dessa två år kan man vidare söka ett bygglov. Byggnadsnämnden kan under de två åren inte avslå en bygglovsansökan för den åtgärd som förhandsbeskedet gäller, förutsatt att ansökan om bygglov helt stämmer överens med förhandsbeskedet. Då bygglovets är beviljat gäller i sin tur att byggnadsarbetet ska ha påbörjats inom 2 år, samt avslutats inom 5 år.

Ur ÖP: "En hållbar utveckling innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö". Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. "Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning."

• Vatten

Från Hållbarhetsbedömningen: "Sammantaget bedöms därför inte något av de utredda alternativen medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna för vatten."

Hur kan detta vara en möjlig analys?

Det finns "brist" på dricksvatten för en utbyggnad av samhället och en underkapacitet i reningsverket! Undertecknad har tagit upp denna utmaning med både tjänstemän, kommunledning och politiker, utan gensvar. Här verkar verkligen inte "Det omöjliga möjligt" för kommunen!

Kommentar: Hållbarhetsbedömningen syftar till MKN Vatten, där inte planförslaget bedöms medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna för

vatten. Kommunen delar bedömningen om att vattenkapacitet och kapacitet för spillvatten är en viktig fråga som kommunen behöver utreda. En kapacitetsutredning för vattenförsörjning tas fram parallellt med översiktsplanen, därefter kommer kapaciteten för spillvatten ses över.

Sänder med följande kunskap i frågan:

Sveriges kommuner kommer tillsammans att behöva investera 600-700 miljarder de närmaste åren i avloppssystem och reningsverk. Om dessa pengar läggs på att renovera/bygga ut befintliga system, så kommer vi vara fast i detta systemfel minst 100 år till! Förutom att spara på dricksvatten och minska belastning på reningsverk, behöver en verklig näringscirkulation mellan stad och land planeras. Inte minst för att minska miljöbelastningen och öka robustheten i samhället. Dagens system är ett avfallssystem med kvittblivningsproblem. Med ett näringskretslopp och sorteringsystem, där man främst skiljer av urinen (N) så den inte hamnar i reningsverket, skulle det i stället utgöra en resurs.

Det är till och med ett ekonomiskt incitament, om man står inför att bygga ut eller bygga om det gamla reningsverket eller bygga helt nytt.

1) Energiflöden. Lokala system kan öka möjligheten att ta vara på energin i utspolat varmvatten. Blir allt mer värt och kan finansiera ett alternativt system.

2) Växtnäringsflöden. Bra att använda växtnäringen från avloppet i biologisk produktion. Från 350 lägenheter x 2,5 pers/lägenhet och ca 4 kg N per person kommer ca 3500 kg N. Det räcker till typ 35 ha. Arealbehovet är inte så stort, men kostnaden för att rena kan bli lägre med sorterande system.

Den stora svagheten med dagens reningssystem är att bara 25 % av växtnäringen kan fångas upp av reningsverken. 95 % av K spolas ut. Mycket av kvävet omvandlas till N₂ och N₂O och förloras. Reningsverken är bra på P (95-98 % kan fångas in)

3) Växthusgaser. Sorterande system och återvinning minskar utsläppen.

4) Vattenflöden inkl dricksvattentillgång i torrtider, hur dagvatten tas om hand och hur man klarar t.ex. 500 årsregnet utan översvämning. Att använda dricksvatten för att spola toaletter är onödigt. [Citypassagen i Örebro](#) använder regnvatten som huvudflöde.

5) Erfarenheter från andra kommuner som byggt alternativa system visar att hur förändringsarbetet organiseras och budgeteras spelar stor roll. [Macro-projekten](#) handlar till del om detta.

Helsingborg

En kommun som på ganska kort lyckades bygga ett sorterande system är [Helsingborg](#) med projektet H+.

Stockholm

Norra Djurgårdsstan i [Stockholm](#) behövde några år för att komma till skott.

Gotland

Visborg (ca 1000 bostäder) på [Gotland](#) planerar för alternativa system.

Kommentar: Tack för kunskap, den noteras.

- **Miljögifter**

Otroligt att Såtenäs flottflygplats inte omfattas av miljökvalitetsnormerna för att det inte är en civil flygplats! Stora problem med PFAS har gett fisk oduglig föda utanför Såtenäs. Hur påverkar detta dricksvattenkvalitet och livsmedel för framtida generationer?

PFAS ämnen är ju sådana att de, aldrig, bryts ner av naturen. Självklart borde Såtenäs omfattas av lagar och regler också! Om inte, bör kommunen verka för ett förbud mot PFAS användning.

Kommentar: Vad gäller Såtenäs undantag från miljökvalitetsnormer är det inget som denna översiktsplan kan behandla. Däremot har kommunen ett nära samarbete med Såtenäs och synpunkten kring användning av PFAS kan lyftas där.

- **Gruvor**

Grästorps kommun ser sig som en pendlingskommun och ska därför attrahera boende med hög livskvalitet. För att detta ska ske är det superviktigt att kommunen är tydlig med att gruvor, uranbrytning, dagbrott och eventuell kärnkraft inte kommer att få tillåtelse i kommunen. Satsa i stället på förnybara produktioner i lämplig skala, så ger det attraktivitet åt både framtidens företag och invånare!

Kommentar: Kommunen har i nuläget inga planer på att tillåta uranbrytning, dagbrott eller kärnkraft. Däremot har översiktsplanen kompletterats med ett ännu tydligare fokus på förnybar energiförsörjning. Bland annat har ett ställningstagande om att kommunen ska verka för, och se positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor. Ett område där plats för solenergianläggning finns utpekad i översiktsplanen. Som ett följduppdrag till översiktsplanen ska kommunen ta fram en energiplan där både nuvarande förutsättningar och kommande behov utreds. Samverkan ska ske på delregional nivå där Skaraborgs kommunalförbund tagit beslut om att satsa på energiförsörjning i Skaraborg.

Övriga synpunkter:

- **Upphandling**

Ur ÖP: "Beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling"

Det är OTROLIGT låga mål satta vad det gäller klimatsmart konsumtion!

Föreslår att det i alla upphandlingar för kommunen ska gälla "Bra Miljöval" -märkning på produkter, kemikalier, energi och transporter.

Vad det gäller upphandling av mat borde det vara i första hand KRAV-märkt, lokalt eller i alla fall svenskt. Här finns t.ex. Vänersborgs goda initiativ "Nuntorp Skafferi" som lokal matgrossist

med lokalproducerade livsmedel.

Kommentar: Utöver att beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling har kommunen antagit flera klimatlöften, bland annat att ställa miljömässiga krav i upphandling. Tillsammans med kommunerna i V6 (Skara, Vara, Grästorp, Essunga, Lidköping och Götene) och kommunernas gemensamma upphandlingsenhet pågår arbetet med hur dessa krav ska utformas, dock är inget beslutat än.

- **Byggplaner industri**

Planen med sällanköpshandel i norr stämmer dåligt med hållbarhetsplaner. Förslag är att istället spara den marken till framtida bostäder och skolor. Planera in handel i befintliga handelsområden istället!

Kommentar: Kommunen har pekat ut ett verksamhetsområde norr om tätorten, Gaddeberga. Avsikten med detta verksamhetsområde är inte att utveckla ett område för sällanköp. Hur området ska utvecklas får utredas i planskedet. En etableringsstrategi kommer att tas fram som ett följduppdrag till översiktsplanen, för att ytterligare utreda planförutsättningar för de utpekade verksamhetsområdena.

Det borde också finnas utrymme i ÖP att bedriva förskola på landsbygden i framtiden.

Kommentar: Vårt huvudsakliga mål är att handel, service och verksamheter ska förläggas i centrum, dock har kommunen begränsat med utrymmen och ser därför behovet av att hitta lösningar utanför tätorten. I och med att det finns plats i nuvarande förskolor och att planberedskap finns för nybyggnation av ytterligare en förskola ser kommunen inget behov att peka ut en till plats då det inte kommer att behövas under en lång tid framöver.

- **Energi och energisamverkan**

Viktigt att säkra tillgången till Grästorps Energi vid krissituation. Lyckas denna station behålla sin förmåga att distribuera energi i kris, så klarar Grästorps kommun väsentliga funktioner samt livsmedelsförsörjning i kommunen.

En intressant framtidsfråga kan vara hur vi i det lokala kan stötta? Energisamverkan i grannskap kan vara en delösning.

Avslutningsvis hoppas jag att nedanstående verkligen kommer att gälla!

Ur ÖP: Förmågan att hitta de möjligheter som förändringarna innebär är avgörande för Grästorps framtid. Vi väljer att välkomna förändring och att satsa på innovation, tillit och nyfikenhet som framgångsfaktorer.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten. Arbetet med att ta fram en ny energiplan kan tänkas behandla en sådan fråga.

Medborgare 8

Detta är lite av våra synpunkter på den nya översiktsplanen, som skiljer sig från den som kom ut som planförslag 2015-04-01.

Exploateringen kring Tengene har mer än fördubblas, vilket vi inte är så nöjda med, då också delar av våran åkermark tillkommit.

Vi känner att det ligger ett väldigt stort fokus på just Tengene området och det känns som att man vill få till en förtätning av området in på den lilla grusvägen till Pekåsen. Landsbygd måste få vara landsbygd med allt vad det innebär t.ex. grusväg, enskilt avlopp, "mörkt om kvällen" och den underbara doften av djurdynga.

Området runt Tengene innehar också mycket mer naturvärden av biologisk mångfald än det som Länsstyrelsen påtalat.

I skogsområdena och gläntorna längs vägen in till oss finns ett rikt fågelliv, gott om groddjur (som vandrar), fladdermöss m.m.

Områden vi anser att man bör ta större hänsyn till, då de inte går att återskapa.

Har också reflekterat och förvånats över att man inte tittat på fler områden av nyetablering på landsbygden.

Vi tycker att man bör titta mer på gamla befintliga boplatser, det finns ju en anledning till att man byggt där en gång i tiden och den negativa klangen kring ett enskilt avlopp behöver förändras och ska inte vara ett hinder för byggande, då det finns flera miljömässiga bra alternativ.

Vore det inte bättre att bygga ut i områden där det redan är tätare mellan husen istället för att bygga i områden där människor valt att bo med avstånd "på landet!"

Finns mer tankar och funderingar så vi Välkomnar er och hoppas att ni vill komma och har möjlighet att besöka oss i våran idyll på Pekåsen.

Kommentar: I planförslaget pekar kommunen ut flera utbyggnadsinriktningar i anslutning till tätorten, samt förtätningalternativ, för att ge möjlighet till nya bostadsområden och samtidigt värna om landsbygdens värdefulla åkerlandskap. Dock är kommunen väldigt mån om att landsbygden ska få utvecklas och fortsatt kännas levande, och önskar att det får tillkomma enstaka hus där det är lämpligt. Var det är lämpligt styrs av många parametrar, bland annat natur- och kulturvärden, jordbruksmarken fortsatta användbarhet, befintlig bebyggelsestruktur och möjlighet att ordna med kommunikationer. I granskningshandlingen finns inte några specifikt utpekade områden där landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma i byarna, dessa förslag är nu bortplockade. Istället har ett antal ställningstaganden kring landsbygdsutveckling kompletterats till planen, som blir vägledande vi t.ex. bygglovsprövning. Även en illustration över hur landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma, finns nu på avsnitte *Landsbygd och byar*. I just Tengene finns också flertalet andra parametrar att ta hänsyn till, däribland kulturmiljön, strandskydd, ras- och skredrisk längs med Nossan samt framtida höjningar av vattennivån.

Gamla befintliga boplatser är ofta förenade med att där finns en kulturmiljö, med möjliga fornlämningar som är skyddade enligt lag. Vill man bygga nytt runt en fornlämning eller på något sätt ta bort en fornlämning krävs utredningar och ett tillstånd från länsstyrelsen. Det går att läsa mer om Grästorps kulturmiljö under avsnittet *Kulturmiljö*, på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*.

Medborgare 9

Vi lämnar härmed in tre synpunkter angående förslag på översiktsplan Grästorps kommun som ligger ute på samråd just nu.

Den första synpunkten är att det är mycket positivt att bygga en cykelväg längs med väg 2561 ut från samhället mot väg 44 och vidare. Det ger möjlighet för oss invånare som bor ute på landsbygden och längs med den nya förbifarten att kunna förflytta oss på ett miljömässigt och hälsofrämjande sätt där landsbygd och centrum binds samman. Cykelvägen kommer också möjliggöra en säkrare gång- och cykelväg på en annars ganska trafikerad väg som också kommer få en stor ökning av tung trafik.

Den andra synpunkten gäller det utpekade området för ”Verksamheter, industri icke störande, ny” efter Töftavägen längs med väg 2561. Vi ställer oss mycket negativa till detta förslag och nämner argument mot detta förslag nedan. Vi förslår att politiken tar bort detta utpekade område från översiktsplanen. På bilden nedan ses det utpekade området och den röda ringen visar vart våran fastighet som vi bor på ligger.

Argument mot:

Om ett nytt verksamhetsområde skulle etableras vid utpekad område i översiktsplanen skulle ljud, ljus och vibrationer öka kraftigt vid vårt bostadsområde/fastighet och påverka oss, vår familj, djurliv och grannar negativt. Detta skulle störa den fina landsbygdsidyllen och omgivningen samt vårt vardagsliv. Mycket ljud och vibrationer hörs redan idag från vägarbetet längs med vägen, vilket visar på potentiell negativ påverkan som ett nytt verksamhetsområde skulle ha.

När vi köpte vårt hus för snart tre år sedan och la våra besparingar och vår framtid här, valde vi detta område utifrån den vackra omgivning och kulturmiljö som finns här. Nära natur utan stad och industri bredvid tomten. Vi valde denna plats av en anledning som vi inte vill att kommunen tar bort från oss. Att få en verksamhet så pass nära skulle också påverka värdet på vår fastighet negativt och förstöra den fina boplat vi har valt för vår framtida familj. I kommunens landsbygdsplan står det att invånarna i kommunen ska ges möjlighet att tillhandahålla ett varierat utbud av boenden och möjliggöra för att de som vill bo på landsbygden ska kunna göra detta, och att det ska vara en välkomnande miljö. Vikten av naturen och den mysiga landsbygden lyfts likaså. Vidare har kommunen antagit en vision som trycker på att vi ska mötas av respekt och värdskap. I det antagna inriktningsdokumentet för 2024-2027 betonas att trivsels hos invånarna är viktig liksom rekreation och naturupplevelser. Vi vill att ni beaktar dessa planer, visioner och inriktningar. Lyssna på oss som bor här att vi inte vill ha verksamhet på detta område. Att ha kvar detta område som det är idag ses även som viktigt utifrån djur- och växtlivet, då det är ett bra område för bland annat småfåglar där det annars mestadels är åker.

Grästorps kommuns varumärke och varför invånarna bor i Grästorp och nya tillkommer är bland annat den fina lantliga idyllen med möjlighet till landsbygd nära samhället. Att bo på landet med den fina naturen, utsikten och lugnet. Vi som bosatt oss på landet har bland annat gjort det för att det är ett lugnare tempo där naturen är nära och samhällets affärer, service och industrier ligger en bit bort. Den perfekta kombinationen där landskapsbilden inte förstörs av ett nytt verksamhetsområde.

Vidare är exploatering av detta område för verksamhet inte kostnadseffektivt och expansionsmöjligheter saknas för företagen. Att bygga fler påfartsleder på förbifarten som skattemedel redan lagts på ses som onödigt då befintlig infrastruktur redan finns på de andra ställena som är utpekade som förslag. På dessa finns redan etablerade vägnoder och andra verksamheter. De invånare som bor i närheten av dessa områden har också aktivt valt att bosätta sig just där, nära redan etablerad verksamhet.

Den tredje synpunkten är att vi ställer oss positiva till förslag om ”Verksamheter, industri icke störande, ny” på samtliga utpekade ställen förutom ovan nämnda ställe efter Töftavägen längs med väg 2561. Dessa områden har redan goda förutsättningar för verksamhet då det finns befintlig verksamhet där med kontakter, infrastruktur såsom vägar och el, vatten och avlopp osv. vilket är kostnadseffektivt och bättre för miljön. Att nyttja befintlig infrastruktur och redan anpassade lägen är ett smart sätt att använda invånarnas skattemedel på. Vi är över lag mycket positiva till nya industriområden i kommunen då det är brist på dessa idag.

Avslutningsvis hoppas vi att de folkvalda politikerna fortsatt lyssnar på sina invånare och låter oss vara med och forma våra närområden tillsammans för ett fortsatt vackert och attraktivt Grästorp för framtiden.

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen om att gång- och cykelvägen längs med Östra vägen och vidare mot lidköpingshållet är en av alla viktiga förbindelser mellan tätort och landsbygd. Det vill kommunen fortsatt arbeta för.

Gällande verksamhetsområdet Gaddeberga är det utpekad i översiktsplanen på längre sikt då det är ett strategiskt bra läge intill den nya förbifarten där tung trafik tillåts köra. Kommunen delar uppfattningen om att ta hänsyn till landskapsbilden. Vid eventuell framtida planering av området bör man ta detta i beaktning i detaljplaneskedet, exempelvis med krav på arkitektonisk utformning. Infrastruktur liksom vatten- och avlopp, el, fiber m.m. behöver utredas i ett tidigt skede vid bedömning om en utbyggnad på platsen blir kostnadseffektivt. Sakägare och närliggande bostäder får i det skedet möjlighet att lämna synpunkten och möjlighet till överklagan.

Medborgare 10

Det är bra att förtätningen i samhället ökar, det räddar åkermark för framtida generationer.

Byggnationen på Brännebacka plus de andra områdena inne i samhället räcker väl för att täcka den förväntade befolkningsökningen som väntas i planen. Läger man sedan till Söderskogen, Österskogen, Tengenskogen och mer byggnation i Frambo, Salstad, Flakeberg och Tengene, som

inte tar högklassad rationell produktionsmark i anspråk, har kommunen mycket mark att bygga på med stor variation för att tillgodose mångas intresse och behov.

Citat: ur planen.

“En hållbar utveckling innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företrädare ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.”

”Verka för en stark livsmedelsproduktion samt en utvecklad och mer lokal livsmedelskedja.” Slut citat.

Trots detta kan man läsa att jordbruksmarken får ge sig på område efter område i planen, citat "varför jordbruksmark i dessa lägen får tas i anspråk"

Citat: ur planen, Miljöbalken (1998:808)

“Genom de grundläggande bestämmelserna för hushållning med mark- och vattenområden i kapitel 3 miljöbalken (1998:808) anges att både jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark för endast tas i anspråk för bebyggelse eller användningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att ta annan mark i anspråk. Jordbruksmark är brukningsvärd om den med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. I bedömningen av om jordbruksmark är lämplig att ianspråk tas ska hänsyn tas till att jordbruksmark är en begränsad resurs med avgörande betydelse för att trygga landets livsmedelsförsörjning.

Konsekvenser:

Sett ur ett längre perspektiv där denna mängd kontinuerligt tas i anspråk blir dock ingreppet succesivt större med negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen som följd. Vid en situation där kontinuerliga ianspråktagande av jordbruksmark sker både regionalt och nationellt blir konsekvenserna ännu större.” slut citat av planen.

Apropå ovan.

Jordbruksverkets rapport: Exploatering av jordbruksmark.

Den totala exploateringen mellan åren 2016-2020 uppgick enligt denna rapport till 3045 hektar. Det är nästan bara åkermark som exploaterats. Den andel av jordbruksmarken som tas i anspråk för bebyggelse, främst bostäder, har ökat och utgör nu nästan 90 procent av den totala exploaterade arealen.

I dagens situation med kraftig konkurrens utifrån billig mat mm så är det viktigt att vi är rädda om det rationella jordbruken om vi skall kunna behålla någon lönsamhet i livsmedelsproduktionen.

Vi lever nu också i osäkra tider med krig nästan i närområdet och hot som har stor påverkan på priser och tillgång till bränsle, gödningsmedel m.m. Detta kan få stor påverkan på vår försörjning (vi har bara ca 50 % självförsörjning) vid en avspärrning, det finns inga beredskapslager längre eller planering för det än.

Det är mycket förvånande att detta inte nämns någonstans i förslaget till ny ÖP.

Vi bör tänka mer på vår livsmedelsförsörjning inför framtiden, vi är ju inte självförsörjande på långa håll och det råder svält i världen.

Just nu pågår det 3 stycken statliga utredningar angående vår framtida försörjningsgrad och uppbyggnad av beredskapsförråd. Hoppas att politikerna har lärt sig något efter Covid:en.

Angående Söderåkeren.

Vi har tidigare bytt mark med kommunen. Kommunen erhöll del av Västölet för industrimark och vi erhöll mark söder om samhället där länsstyrelsen redan på 90-talet fastställde att längre söder ut än så här får kommunen inte bygga på bra åkermark.

Både tidigare och senare har det planerats för bostäder på ovan nämnda mark men planerna har alltid tagits bort. En asfalterad åker är för alltid en asfalterad åker, går inte att återställa.

Vi har de senaste åren deltagit till att genom bland annat markbyten förse kommunen med skogsmark som lämpar sig för bebyggelse. Har även avstått jordbruksmark så att kommunen kan byta till sig mer skogsmark för mer bebyggelse. På så sätt har vi redan kompenserat med skog att bygga på istället för på jordbruksmark.

Med detta vill vi att Söderåkeren fortsatt skall producera bra mat och tas ur nya ÖP 2045.

Kommentar: *Söderåkeren* ligger kvar som utpekade område i översiktsplanen, men har minskats ner till nästan hälften i sin utbredning. Området ligger strategiskt bra placerat med god infrastruktur in mot tätorten och till Lunnevi-området där skola och idrott finns. Det är något som möjliggör för tätorten att växa på ett ekonomiskt hållbart sätt, där befintliga resurser nyttjas. Området kan byggas ut med en blandad bostadsbebyggelse, där gröna ytor, park och dagvattenhantering blir en naturlig del av bebyggelsen för att knyta an till miljön runt Nossan. Skulle tätorten växa i skogsområden, en bit ifrån tätorten, kan inte befintliga ledningar och kommunikationer nyttjas på ett lika resurseffektivt sätt. Det får påverkan på växt- och djurliv samt möjlighet till rekreation.

Kommunen delar dock uppfattningen om att så mycket jordbruksmark som möjligt ska sparas, då den är viktig sett till livsmedelsförsörjning och för den biologiska mångfalden. Den totala andel jordbruksmark som tas i anspråk i översiktsplanen har minskats ner från ca 1 % till 0,7 % i granskningshandlingen. Om utpekade områden som idag är jordbruksmark skulle bli aktuella att detaljplanera i framtiden, måste noggranna utredningar göras där kommunen måste påvisa att planens syfte inte går att säkerställa på någon annan plats inom kommunen.

Söderåkeren är ett område som planeras på lång sikt för att kunna ha planberedskap för en långsiktig befolkningsutveckling.

Medborgare 11

Vill flagga för att det är viktigt med vilken typ av byggnation som framåt kommer att göras i kvarteret Lärkfalken. Mitt hus är ett lågt enplanshus, med uteplats i söderläge och området består av villor och enplans parhus (lägenheter).

I hela kvarteret finns en fantastisk rest av ”ett gammalt Grästorp”, en kulturmiljö med kyrka, ett lummigt berg med aktivt djurliv och välväxta ekar och även med en mysig parkmiljö. Dessutom finns mitt i kvarteret ett av Grästorps äldre hus, rött och timrat, värt att bevara för eftervärlden.

Lärkfalken 1, 2, 3 skulle som alternativ kunna göras till ett område med odlingslotter/kolonilotter. Tänk biologisk mångfald, Agenda 2030 och en massa annat bra!

Jag kan läsa i översiktsplanens text att kommunen också ser att denna miljö till stora delar är värd att bevaras: Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnad. Tänk om man kan lita på att kommunen verkligen följer det!

En av mina mardrömmar för Lärkfalken är att kommunen:

- avverkar samtliga träd
- spränger bort berget
- planar ut hela kvarteret
- skapar en stenöken
- bygger ett antal 4-5 vånings flerfamiljshus/serviceboenden intill Kyrkogatan

Här kommer en dröm som är bättre:

- kvarteret får ha kvar sin kuperade terräng där berg och träd bevaras, stigar anläggs
- röda 1800-talshuset får finnas kvar och kanske inrymma ett kafé på somrarna
- om hus ska byggas nära Kyrkogatan – att detta görs utmed Bergsgatan, som mest 1-2 våningar höga

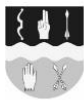
Det ryktas om äldreboende – om jag skulle flytta in där, när den dagen kommer, vill jag se vackra träd och förnimma fågelsång från en trivsamt uteplats. Och kunna stega över till den familj som då tagit över mitt hus – för att dricka en kopp kaffe i södersolen framför det huset – så som jag gör idag!

Grästorps kommun – jag vill tro på Er igen!

Känna stolthet och tillit över att bo på en plats där politiker och tjänstemän tar hänsyn till de mjuka värdena!

Önskar Er varmt Lycka till!

Kommentar: Kommunen förvärvade fastigheterna Lärkfalken 1, 2 och 3 i oktober 2022. Området är i planförslaget utpekade för mångfunktionell bebyggelse. Planförslaget har ett flertal ställningstaganden vad gäller bebyggelseutveckling av områden inom tätorten. Bland annat att tillkommande bebyggelse ska komplettera omgivande bebyggelse- och naturmiljö

på ett tilltalande sätt och planering av områden ska utgå ifrån varje områdes unika kvaliteter. Vid detaljplanering av området gör kommunen de nödvändiga utredningar för att säkerställa att man tar vara på de värden som finns på platsen, t.ex. bör en naturvärdesinventering göras för att säkerställa så hänsyn tas till befintliga naturvärden.

Medborgare 12

Tack för en bra informationskväll i Hyringa-Längnum bygdegård i oktober.

Det var en intressant genomgång och visst vill vi att Grästorps kommun ska vara en attraktiv kommun och jobba för att vi ska behålla eller öka antalet invånare, det håller ju Grästorp levande.

Vi bor i Tengene på västra sidan av ån, som är mitt i ett av de områden som finns markerat på kartan som ett förslag på plats att erbjuda bostadsbebyggelse.

Vi är inte helt främmande för att enstaka hus kan byggas, men vill ändå lämna synpunkten att det inte nödvändigtvis måste ske nära befintlig bebyggelse eller väg.

Vi har valt att bosätta oss ute på landet just för att inte ha en granne på andra sidan häcken, eller tvärs över vägen och hoppas det finns möjlighet till att hantera detta om det skulle bli aktuellt framöver, att se över placering av ev nya tomter inom det tilltänkta området.

Det gläder oss också att ni nämner fotbollsplanen som en samlingsplats och att vi kan räkna med att den platsen kommer att fortsättningsvis kunna vara en yta att använda för sammankomster, träningar och inte minst ett härligt midsommarfirande.

Kommentar: Kommunen är väldigt mån om att landsbygden ska få utvecklas och fortsatt kännas levande, och önskar att det får tillkomma enstaka hus där det är lämpligt. Var det är lämpligt styrs av många parametrar, bland annat natur- och kulturvärden, jordbruksmarken fortsatta användbarhet, befintlig bebyggelsestruktur och möjlighet att ordna med kommunikationer. I granskningshandlingen finns inte några specifikt utpekade områden där landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma i byarna, dessa förslag är nu bortplockade. Istället har ett antal ställningstaganden kring landsbygdsutveckling kompletterats till planen, som blir vägledande vi t.ex. bygglovsprövning. I just Tengene finns också flertalet andra parametrar att ta hänsyn till, däribland kulturmiljön, strandskydd, ras- och skredrisk längs med Nossan samt framtida höjningar av vattennivån.

I ett bygglovsförfarande kommer sakägare alltid bli informerade och ges möjlighet att yttra sina synpunkter.

Medborgare 13

Här kommer några funderingar/synpunkter som jag önskar att Grästorps kommun beaktar.

Det är ju ett väldigt gediget dokument, troligtvis ett av de bästa som kommunen tagit fram, så bra jobbat.

Hälften av kommunens invånare bor på landsbygden då kan förslag så som kommunal skötsel av grusvägar etc. vara aktuell, framförallt för de vägföreningar som inte kommer upp i sträcka om 1 km och som då kan få stöd från Trafikverket. Denna funktion kan vara viktigt för en levande landsbygd. Alternativ att det går att söka förstärkningsstöd från kommunen som inte kräver godkänt bidrag från Trafikverket som det är idag. Även om det går att verka för att promenadstråk runt åkrarna på landsbygden så att rundslingor går att få till.

Cykelväg till Åsgården/Ås kyrka för att binda samman gång- och cykelväg till forshallspromenaden/allén, åtgärd 22 och 23 i antagen "Cykelplan Grästorp 2020". På detta sätt binds befintliga cykelleder samman så som regionala och nationella cykelleder samt Vänerleden blir tillgängliga. Byggnation längs Lilla Bergsvägen fram tills att allén börjar bör prioriteras då området är mkt attraktivt och kan ge stora mervärden i boendemiljön då det är "landet" men ändå nära centrum. Dock kan ju bullerzon kräva utredningar etc. Binda samman cykelleder med närliggande orter som tex Främmestad. Skyltning av cykelvägar på mindre trafikerade vägar, gärna samma stil/utformning som närliggande kommuner har.

Säker övergång rv44 vid Ås-korsningen, där kommer ÅDT att öka då omledningen av Södergatan är klar, kan vara bra att lyfta detta med Trafikverket.

Samråd med boende i samband med planombyggnad Södergatan då väghållningsansvaret går över till kommunen.

Rondell vid bågskyttebanan som går upp mot nya området på Brännebacka. Befintlig väg ner mot rv47, Frambovägen, görs enkelriktad och utfart gc-väg.

ÖP är lite motsägelsefull till flytt räddningsstation och ny undergång mellan Bengt Olofsgatan och Jon Jespersgatan, blir det undergång är ju placeringen än mer optimal på befintlig räddningsstation.

Båtplats för friluftsliv saknas i ÖP. Det finns en båtplats i kommunen i dagsläget och den nämns inte i dokumentet. Även om kommunen ska vara delaktig/främja arbetet med att märka upp leder etc gällande aktivt båtliv. Friluftsliv med kajak på Nossan med uppmärka leder och där lyft etc finns, det hade kunnat utveckla bygden ytterligare.

VA etc. kan nog vara bra att skriva med vem som ansvarar för vad. VA ansvarar för vatten och avlopp inom verksamhetsområde (VO), och kan vara något av följande; vatten, spill- och dagvatten eller samtliga, antas i KF. Kunder utanför är avtalskunder och där finns inget ansvar på VA ifall inte "människors miljö och hälsa" kräver att ett VO inrättas. Nämns inget om ABVA.

Vattentjänstplan, kan vara bra att förtydliga att det inte är VA som ansvarar för den, det är kommunen, är lätt att misstolka annars, lagkrav från 1/1-24. Brandposter, även där är det kommunen som ansvarar för dem och inte VA, spolposter är för VA-ledningsnät och där ansvarar VA, det behöver definieras vem som äger vilket ansvar. Vid ny exploatering så är det kommunen som står för kostnader för brandpost, även uppdimensionering av ledningsnät om så krävs. Rännstensbrunn (RB) är kommunen dvs samhällsbyggnad som äger från förbindelsepunkt.

Stadsmiljö, där kan 3, 30, 300 vara intressant att ha med för en grönare by/stad.

Kommentar: Det ska vara enkelt och finnas förutsättningar för att bo på landsbygden. En del av kommunens arbete i detta är att arbeta för bättre uppkoppling, t.ex. genom att bygga nya gång- och cykelvägar. Kommunen tillhandahåller också ett kommunalt bidrag för de enskilda vägsträckor som är mellan 100-1000 meter.

Det pågår arbete för ett nytt kommunalt väghållningsområde runt om tätorten för att kommunen enklare ska kunna ta över ägandet och skötseln av Trafikverkets vägar i framtiden. Sträcka 22 och 23 i cykelplanen sträcker sig längs med Lilla Bergsvägen som innehas av Trafikverket. Detta försvårar förutsättningarna för en kommunal utbyggnad av gång- och cykelvägen och en utbyggnad bör ske då kommunen innehar vägen. Skulle det bli aktuellt med en utbyggnad av planförslaget *Kilen* längs med Lilla Bergsvägen, som nämns i synpunkten, kan denna gång- och cykelväg få extra stor betydelse. *Kilen* ligger i planförslaget som ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur framtida bullerkurvor från Sätenäs ser ut vilket påverkar vilken markanvändning som är lämplig.

Förutsättningarna är densamma för en rondell vid bågskyttarna, korsningen i mot Brännebacka. Trafikverket är väghållare för vägen och ansvarar för åtgärder på deras vägar. Kommunen delar uppfattningen om att korsningen inte är helt säker, både vad gäller bredd på vänstersvängsfältet och siktförhållandena.

Det pågår en åtgärdsvalsstudie för väg 44 där brister och behov utreds för att ge förslag på förbättringsåtgärder. Kommunen har deltagit i arbetet och upplyst Trafikverket om flera farliga korsningar, däribland den korsning som nämns i synpunkten.

Räddningstjänstens framtida lokalisering utreds utifrån vilken placering som är den mest fördelaktiga utifrån flera utvärderingskriterier. Tidsperspektiven för en ny räddningsstation och en undergång har olika tidsperspektiv då undergången inte ännu har kommit in i ett utredningsskede.

Kommunen är medveten om sitt ansvar för brandvatten enligt plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 § och Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 1 §, detta har förtydligats i granskningshandlingen. Räddningstjänsten Skaraborg är med i projekteringen vid utbyggnad av ledningsnätet och bidrar med placering av brandposter ect.

Kommunen har ansvaret för vatten- och avloppsnätet inom verksamhetsområdet. Det har tydliggjorts i översiktsplanen att det från och med 1/1 2024 finns ett lagkrav gällande vattentjänstplan.

Angående 3-30-300-regeln så tar kommunen med sig den synpunkten i arbetet med den grönstrukturplan som översiktsplanen föreslår som ett framtida arbete för tätorten.

Medborgare 14

Lyssnade på informationsträffen i Kulturhuset. Ni pratade om hur många som skulle kunna tänkas flytta till Grästorp. Hur många tror ni flyttar från Grästorp? Ni tänker ta ner all skog för att bygga hus. Skubbet är redan totalt förstört. Jag tänker flytta härifrån.

Kommentar: Kommunen arbetar för att vara en attraktiv boendekommun för alla och många olika värden är viktiga för att göra detta möjligt, däribland bostäder, arbetsplatser och naturområden. Översiktsplanens utbyggnadsstrategi bygger på att förtäta i centrum där det är möjligt och lämpligt utifrån platsens förutsättningar och ägande. Som andra alternativ kan tätorten utvidgas, och där har kommunen gjort avvägningen att spara på tätortsnära naturmark/skogsmark och istället ta i anspråk jordbruksmark i en mindre omfattning. Kommunen delar uppfattningen om att tätortsnära naturområden är av stor vikt för samhället, både utifrån trivsel och rekreation men också utifrån att det samlar upp dagvatten och bildar skuggiga miljöer. För att ta ett helhetsgrepp om Grästorps grönområden föreslår översiktsplanen att en grönstrukturplan tas fram, där man med ett helhetsgrepp belyser hur gröna ytor ska utvecklas och bevaras.

Kommunens skogsområden, däribland Skubbet, sköts om utifrån en skogsbruksplan så gallringsåtgärder sker vid rätt tidpunkt. På Skubbet har det nyligen gjorts upprustningar genom breddning av spår samt ny närvarostyr belysning.

Medborgare 15

Bygg industrier söder om väg 47, öster om Nossebrovägen. Bygg inte in fastigheten på Lilla Västölet.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten. Västölet planeras för verksamhetsmark, ytterligare verksamhetsmark kommer i framtiden behövas för att ge förutsättningar för expanderings- och nyetablering. Skubbet-området är i planförslaget utpekade som ett strategiskt utvecklingsområde och innefattar flera olika användningar av marken, t.ex. verksamheter.

Medborgare 16

Bygg utryckningsstation intill Lunneviskolan. Gör fina lägenheter i gamla brandstationen. Skogen är helt förstörd, hur ska ni fixa den?

Kommentar: Kommunen arbetar med att ta fram en lokaliseringsutredning för att hitta den mest strategiska platsen för en räddningsstation utifrån flertalet utvärderingskriterier. Utredningen får avgöra var den mest lämpade placeringen är. Skogen förvaltas utifrån kommunens skogsvårdsplan. På Skubbet har det nyligen gjorts upprustningar genom breddning av spår samt ny närvarostyr belysning. Översiktsplanen föreslår även att en grönstrukturplan ska tas fram för tätorten som utreder hur gröna områden ska bevaras och utvecklas.

Medborgare 17

Bra med förbindelse mellan Bengt Olofsgatan och Oskarsgatan (tunnel). Dåligt med förtäta bebyggelse – inga höga hus i Grästorp. Inga hus i norr eller nordväst.

Kommentar: För att inte ta mer jordbruksmark i anspråk än nödvändigt är det av betydelse att förtäta och arbeta för en högre bebyggelse i tätorten. Dock måste alla förtätningar och en

högre bebyggelse prövas utifrån påverkan på landskapsbilden, där bland annat kyrkan och silos är viktiga landmärken. Alla större förändringar kommer behöva prövas i en ny detaljplan, där olika utredningar utförs för att säkerställa planförslagets lämplighet på platsen. Planförslaget om att bygga i norr är borttaget i granskningshandlingen på grund av Såtenäs riksintresse.

Medborgare 18

Med tanke på att det är kvicklera i området kring Nossan, borde man inte planera för ett grönområde som skyddszon mellan detta möjliga bostadsområde och Nossan. Brännebacka har ju byggts precis på gränsen till det som är markerat riskområde från Länsstyrelsen.

Kommentar: Söderåkern kommer innan utbyggnad att föregås av en detaljplaneläggning där bland annat naturvärden, strandskydd samt ras och skredrisk behöver utredas. Utredningarna får visa vad området närmast Nossan är lämpligt för. Det behöver nödvändigtvis inte vara bebyggelse, utan kan lämpa sig för parkmark, naturmark eller en yta för dagvattenhantering till exempel.

Medborgare 19

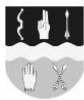
Jag hade gärna sett att man förtydligar arbetet med att utveckla järnvägsförbindelserna till övriga Västra Götaland. Detta för att jag tror det är viktigt både för att få hit invånare som pendlar till Trestad och Göteborg. Eller mot Lidköping och Mariestad. Och att näringslivet och kommunen har lättare att knyta till sig personal med rätt kompetens. Jag ser på de konsulter vi anlitar i våra byggprojekt som jag är delaktig i, så är det stor del av dem som åker tåg mellan olika uppdrag, och sitter på tåget och jobbar. Drömmen hade varit en ny järnväg mellan Skövde-Lidköping/(Mariestad)-Grästorp-Trollhättan.

Kommentar: Kommunen delar bedömningen att resandet med tåg är en framgångsfaktor för näringslivet och vid val av arbetsplats. Arbeta för att Älvsborgsbanan bättre ska kopplas samman med Kinnekullebanan är en sådan åtgärd som kommunen önskar sker. Kommunen tar med sig synpunkten i de dialoger som regelbundet sker ihop med Trafikverket.

Medborgare 20

Väg 2559, speciellt mellan trafikplats Viggen och Tun, upplever vi som lite för smal, speciellt i "rusningstrafik" och under vinterhalvåret när det är mörkt. Det är en 70-väg men hastigheten överstiger det hos många på den vägen.

Kommentar: Väg 2559 är statlig och ägs av Trafikverket vilket inskränker kommunens rätt till åtgärder på den aktuella sträckan. Däremot tar kommunen med sig synpunkten i de dialoger som regelbundet sker med Trafikverket.

Medborgare 21

Tycker det är en väldigt bra avvägning att försöka behålla den samhällsnära skogen! Bra jobbat!

Kommentar: Kommunen delar den uppfattningen.

Medborgare 22

Badplats med utomhusbad i trevlig miljö saknas. Anpassas så det fungerar bra både för barn och vuxna. Landbadet i Uddevalla är ett bra exempel, <https://www.uddevalla.se/uppleva-och-gora/idrott-motion-och-friluftsliv/friluftsliv-och-motion/badplatser/landbadet/om-landbadet.html>

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen att en kommunal badplats utomhus är önskvärt. Däremot finns det tyvärr färre möjliga platser för detta. Kommunen noterar ändå synpunkten och tar med sig detta i det vidare arbetet med att utveckla Grästorp. Tills dess finns kommunens fina inomhusbad som nyligen renoverats.

Medborgare 23

Passar på att lämna önskemål om en gång/cykelmöjlighet i Tengene över "krönet", från kyrkans håll, vägen över Nossan ner mot korsningen Trökörna/Grästorp, där är det väldigt trångt att mötas. Förutom bilarna som kör är det många motionärer som använder den vägbiten för att kunna ta sig "runt" när man motionerar och använder den fina Nossanpromenaden.

Kommentar: Kommunen håller med om att det är viktigt att ge förutsättningar för säker gång- och cykeltrafik, även på landsbygden. Aktuell vägsträcka är en statlig väg, vilket begränsar kommunen i möjligheten att anlägga nya gång- och cykelvägar. Däremot önskar kommunen anlägga en gång- och cykelväg längs med "Nossebrovägen", väg 186, i dialog med Trafikverket och berörda markägare. Denna skulle ge möjlighet att gå hela slingan runt, då man använder cykelvägen och promenadstråket längs med Nossan.

Medborgare 24

Bara som heads-up. Även om centrum för bullerzonerna för F7 ligger något mer österut så ligger centrum för den faktiska inflygningen rakt över det fält jag markerat. Jag bor i huset precis väster om området, och de senaste 38 åren har de hållit samma inflygningssträcka.

Kommentar: Kommunen tar med sig informationen i vidare dialog med Sätenäs kring nuvarande och framtida bullerzoner.

Grästorps kommun
kommun@grastorp.se

Förslag till översiktsplan för Grästorps kommun

Handlingar daterade januari 2024

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet enbart framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 5 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Skogsstyrelsen, Svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen, Statens geotekniska institut, Luftfartsverket och Trafikverket. Försvarsmakten avstår från att yttra sig. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen ger god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Kommunen har efter samrådet beaktat Länsstyrelsens synpunkter och ändrat planförslaget i flera delar. Kommunen har utöver detta lagt till förslag på ändrad markanvändning efter samrådet.

Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påtaglig skada på riksintresse för totalförsvaret. Länsstyrelsen kan inte bedöma om riksintressen för naturvård och kulturmiljövård tillgodoses. Länsstyrelsen bedömer att riksintressen för friluftsliv tillgodoses. Påverkan på riksintresse kommunikation, Älvsborgsbanan, får utredas vidare.

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB för buller respektive luft följs. Det som föreslås medverkar till att MKN för vatten följs, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är lämplig.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner samordnas på ett lämpligt sätt.

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen kommer att medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsstadium kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11

kap. PBL. Det gäller framförallt klimatrelaterade risker, översvämningrisk längs vattendrag, miljöfarliga verksamheter, förorenad mark, samt avstånd till järnväg.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Sedan samrådet har kommunen lagt till ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring runt Sjöryd, vilket berörs av påverkansområde för buller eller annan risk.

Enligt översiktsplanen har Försvarmakten förtydligat åtgärder som kan innebära påtaglig skada på riksintresse för totalförsvaret. Ett exempel är planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv inom påverkansområdet för buller eller annan risk. Länsstyrelsen ser därför att förslaget innebär risk för påtaglig skada på riksintresset. Det framgår inte närmare vad förslaget innebär i form av exempelvis ökat antal besökare, och hur kommunen ser att påtaglig skada kan undvikas. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen och Försvarmakten för dialog i denna fråga innan översiktsplanen antas.

Det bör framgå i beskrivningen av Kilen som strategiskt utvecklingsområde på avsnittet Mark- och vattenanvändning att det delvis berörs av påverkansområde för buller och annan risk. Granskningshandlingen anger att det ligger utanför.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Kommunen föreslår utvecklingsområden för friluftsliv och besöksnäring på Hunneberg, Tore mosse och Sjöryd. Förutom riksintresse omfattas områdena av statliga naturreservat. Länsstyrelsen kan inte bedöma om riksintressena för naturvård för Halle- och Hunneberg samt Dättern med omgivningar riskerar att påtagligt skadas eller inte utifrån förslagen på de tre utvecklingsområdena.

Översiktsplanen anger att ianspråktagande av mark inom Hunneberg för utveckling av friluftsliv och besöksnäring kan påverka

naturmiljön negativt beroende på typ och omfattning. Det står också att hur utvecklingen ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare. Länsstyrelsen instämmer i detta.

Länsstyrelsen anser att det är otydligt vad omfattningen av åtgärder, vilken typ av åtgärder, och de kumulativa effekterna av den totala mängden åtgärder innebär för riksintressena Halle- och Hunneberg respektive Dättern med omgivning. Länsstyrelsen bedömer att det kan innebära skada på riksintressena om kommunen avser göra ett större antal åtgärder.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten.

Friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen bedömer att riksintressena för friluftsliv Halle- och Hunneberg respektive Vätern delområdet Vänersborg-Vänersnäs tillgodoses.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter samtidigt att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen kan utifrån beskrivning i översiktsplanen och samrådsredogörelsen inte bedöma risken för skada på riksintresset.

Kommunen har sedan samrådet kompletterat markanvändningen med utveckling av friluftsliv och besöksnäring i Sjöryd. I planhandlingen anges att området inte omfattas av riksintresseområde för kulturmiljövården Ås kyrkby (KR61). Av samrådsredogörelsen framgår dock att riksintresset för kulturmiljövården berörs och att det finns behov av hänsyn till riksintresset när skyltar och andra anläggningar anordnas.

Länsstyrelsen vill påpeka att ett riksintresse kan påverkas indirekt genom åtgärder som kan ge visuell effekt från platser utanför riksintresseanspråkets geografiska avgränsning. Kommunen bör därför arbeta in samrådsredogörelsens skrivning i översiktsplanen.

Det bör också framgå vad samrådsredogörelsens skrivning ”andra anläggningar” kan innebära och ifall byggnader eller volymskapande anordningar ska möjliggöras inom fågelskådningsområdet eller inte. Om byggnader eller volymskapande anordningar ska möjliggöras behöver det framgå hur dessa ska placeras och utformas för att tillgodose riksintresset.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Älvsborgsbanan är av riksintresse. Kommunen har efter samrådet lagt in förslag på framtida planskildhet för GC-väg över/under Älvsborgsbanan i centrum. Fortsatt dialog mellan kommunen och Trafikverket krävs, samt att en funktionsutredning måste göras för att utreda förutsättningarna. Trafikverket utför funktionsutredningar men kommunen bekostar. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att påverkan på riksintresset för kommunikation får utredas vidare.

Geografiska riksintressen (4 kap MB)

Kommunen behöver ändra i kartunderlaget så att riksintresse enligt 4 kap 2§ miljöbalken har rätt benämning. Det vill säga ersätta ”Riksintresse turism och friluftsliv” med ”Riksintesse rörligt friluftsliv”.

Miljö kvalitetsnormer

Buller

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

Luft

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

Vatten

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är lämplig.

Översiktsplanen kan enkelt förtydliga att det är ett LIS-område som föreslås i stycket om Tengene på avsnittet Mark- och vattenanvändning, Turism och besöksnäring.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen medför sådana problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Det gäller framförallt klimatrelaterade risker, översvämningsrisk längs vattendrag, miljöfarliga verksamheter, förorenad mark, samt avstånd till järnväg.

Klimatrelaterade risker för den byggda miljön

Översiktsplanen har kompletterats med en beskrivning av riskområden vid skyfall samt åtgärdsförslag för att minska riskerna för den byggda miljön vid ett skyfall. Länsstyrelsen saknar en beskrivning av klimatrelaterade risker vid översvämning av vattendrag i kommunen samt eventuell strategi för att minska dessa risker.

Framför allt saknas en beskrivning av översvämningsrisken vid höga flöden i vattendragen Nossan och Mjölån. Mark har inte reserverats enligt Länsstyrelsens synpunkter i samrådet för att hantera eventuella översvämningsrisker till följd av både skyfall och höga

flöden i vattendrag och sjöar. Kommunen bör visa att det är möjligt att skapa fördröjningsytor, vilket är särskilt viktigt om lågpunkter byggs bort. Genom att beskriva detta kan kommunen också visa på bra förutsättningar att genom dagvattenfördröjning hantera miljökvalitetsnormer för vatten¹.

Översvämningsrisk

Översiktsplanen beskriver risker och planeringsnivåer för översvämning i Vänern. Länsstyrelsen saknar en beskrivning av översvämningsrisken längs med kommunens vattendrag samt hur översvämningsrisken ska hanteras i den fortsatta planeringen. Då översvämningsrisken inte är beskriven i tillräcklig omfattning kan Länsstyrelsen inte göra en lämplighetsbedömning fullt ut på denna övergripande nivå. Det går inte att utesluta att delar av föreslagen exploatering, framför allt i strandnära lägen, kan vara olämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet.

Områdesbeskrivningarna (under mark- och vattenanvändningsavsnittet) för utvecklingsområden som ligger inom riskområden för översvämning behöver förtydligas med avseende på hur man tar hänsyn till översvämningsrisken i den fortsatta planeringen av området. I översiktsplanen pekas strandnära områden ut vid Nossan som möjliga att bebygga i Grästorps tätort. Även i Västölet föreslås byggnation nära Mjölån. För byggnation i närheten av vattendrag utgår Länsstyrelsen från handboken Stigande vattens planeringszoner.

Miljöfarliga verksamheter

Översiktsplanen har efter samrådet kompletterats med bra information kring tillståndprocesser för miljöfarlig verksamhet och med ett övergripande ställningstagande om att skyddsavstånd till farliga verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet.

Detta behöver kompletteras med vilken typ av risker som behöver tas hänsyn till. Även transporter till och från verksamheter behöver vägas in i bedömningen.

---

¹ Se [Teknisk anläggning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#).

Förorenad mark

Länsstyrelsen kan inte med översiktsplanens information bedöma om de föreslagna områdena för utveckling är lämpliga för sitt ändamål mot bakgrund av eventuell förekomst av markföroreningar. Det finns ingen närmare beskrivning av var det finns förorenad mark eller ställningstagande hur det kan påverka planeringen. Kommunen anger att åtgärder mot markföroreningar får ske inom ramen för detaljplaneläggning. Länsstyrelsen kan därmed komma att ha synpunkter vid kommande detaljplaner.

Avstånd till järnväg

För områdena för mångfunktionell bebyggelse Kärrhöken och Havsmåsen anger översiktsplanen att "Hänsyn ska tas till avstånd till järnvägen och byggnadshöjd". Denna skrivning bör också gälla de andra områdena för mångfunktionell bebyggelse som ligger nära järnvägen. Vid detaljplaneläggning av bebyggelse med bostäder nära järnvägen behöver störningar från järnvägen undersökas både när det gäller buller och vibrationer.

Beredning

Detta beslut har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters efter föredragning av planhandläggaren Elisabet Ebeling. I den slutliga handläggningen har även länsarkitekten och funktionschefen Andreas Lidholm deltagit. Företrädare för landsbygdsavdelningen, miljöskyddsavdelningen, naturavdelningen, samhällsavdelningen och vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande.

Jörgen Peters

Elisabet Ebeling

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

Yttrande från Skogsstyrelsen
Yttrande från Svenska kraftnät
Yttrande från Post- och telestyrelsen
Yttrande från Statens geotekniska institut
Yttrande från Trafikverket
Yttrande från Luftfartsverket
Meddelande från Försvarsmakten

Kopia till

Skogsstyrelsen
Svenska kraftnät
Post- och telestyrelsen
Statens geotekniska institut
Trafikverket
Luftfartsverket
Försvarsmakten

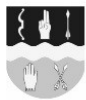
Länsstyrelsen/
Naturavdelningen
Miljöskyddsavdelningen
Vattenavdelningen
Landsbygdsavdelningen
Kulturmiljöenheten
Samhällsbyggnadsenheten
Enheten för samhällsskydd och beredskap
Ingrid GuldbRAND

SÄRSKILT UTLÅTANDE EFTER GRANSKNING

Grästorps översiktsplan 2045

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Granskningstiden	2
Arbetet under granskningstiden	2
Det fortsatta arbetet.....	3
Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen	3
Kompletteringar och fördjupningar.....	3
Förtydliganden och grafiska/tekniska tillägg.....	4
Inkomna yttranden.....	5
Myndigheter, organisationer och föreningar	5
Länsstyrelsen	5
Statens geotekniska institut (SGI).....	12
Trafikverket	12
Svenska kraftnät.....	13
Luftfartsverket	13
Skogsstyrelsen	13
Post- och telestyrelsen	13
Skanova	15
Postnord	15
Avfall och återvinning Skaraborg.....	15
Fastighetsägarna.....	17
Mat & mångfald i Grästorp.....	18
Grannkommuner	19
Vänersborgs kommun	19
Kommunala nämnder och verksamheter.....	19
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	19
Plan- och byggenheten Skara.....	19
Medborgare	19
Medborgare 1	19
Medborgare 2	20
Medborgare 3	20
Medborgare 4	20
Medborgare 5	21
Medborgare 6	22

Granskningstiden

Granskningstiden vid ett översiktplanearbete ska vara under minst 2 månader. Kommunstyrelsen beslutade att godkänna översiktsplanen för granskning den 7 februari 2024.

Information om granskningen har skickats till flertalet berörda myndigheter, organisationer, föreningar, kommunala verksamheter och nämnder samt politiker. Planhandlingarna har även funnits tillgängliga på Kommunens hus, biblioteket och på kommunens webbplats.

Granskningstiden varade mellan 10 februari och 10 april 2024. Under granskningen inkom totalt 21 yttranden, både via mail, brev och den digitala synpunktshanteraren:

Myndigheter, organisationer och föreningar	12 st
Grannkommuner	1 st
Kommunala nämnder och verksamheter	2 st
Kommuninvånare	6 st

Stort tack till alla som engagerat sig under både samråds- och granskningstiden och bidragit till att utveckla översiktsplanen!

Arbetet under granskningstiden

Under granskningstiden har kommunen haft dialog med Grästorps Energi. Samtalet handlade om vad Grästorps Energi ser för behov av utbyggnad i framtiden, samt att man diskuterade energiplaneringen i stort för kommunen.

Löpande under granskningstiden har även en intern arbetsgrupp arbetat med revideringar av planförslaget, tillsammans med politiker.

Det fortsatta arbetet

Alla de yttranden som inkommit under granskningstiden är ett viktigt underlag för det slutliga arbetet med planen. Utifrån synpunkternas innehåll kan de delas in i tre olika kategorier, som beskriver hur synpunkten ligger till grund för en sista revidering av planförslaget:

Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen

- Under avsnittet *Klimatanpassning* har kommunen förtydligat att en simulering av närliggande vattendrag, Nossan och Mjölån, bör ske för att uppskatta den lägsta nivå inom vilken ny bebyggelse kan få tillkomma. Utredningen av översvämningsrisken för de större vattendragen ska utgå från handboken Stigande vattens planeringszoner.

Kompletteringar och fördjupningar

Kapitel Välkommen hit

- Kapitlet har uppdaterats generellt kring planens framtagande, samt gällande att det är den slutliga versionen inför antagande.

Kapitel Utgångspunkter

- Mellankommunala frågor gällande Vänersborgs kommun har uppdaterats avseende *utredning av ny gång- och cykellänk*.

Kapitel Mark- och vattenanvändning

- Planförslaget gällande *utredning av nya gång- och cykellänkar* har kompletterats med ytterligare en sträcka, delen mellan Smärgels kurva och kommungränsen mot Vänersborg, längs väg 2050.
- Områden för *utveckling av teknisk anläggning* har lagts till på två platser runt befintliga ställverk, utifrån Grästorp Energis behov.
- Planförslagen för *mångfunktionell bebyggelse* nära järnvägen har uppdaterats gällande en skrivning kring att riskbedömningar ska göras.
- Planförslaget *Kilen* har uppdaterats i text gällande att en mindre del av området berörs av riksintresse för Totalförsvaret. Även planförslaget *Sjöryd* har förtydligats gällande riksintresse för Totalförsvaret.
- Planförslagen som ligger nära ett vattendrag har uppdaterats i text gällande att *översvämningsrisk* ska utredas i planskedet.
- Planförslagen som berör Älvsborgsbanan, har förtydligats gällande *riksintresset för järnvägen*. Eventuell påverkan ska utredas i planskedet.
- Planförslagen för *Hunneberg, Tore mosse och Sjöryd* har uppdaterats generellt avseende hur utveckling kan ske med beaktande av olika riksintressen, bland annat *riksintresse för naturvård och friluftsliv*.
- I planförslaget för *Tengene* har det förtydligats att delar av LIS-området i Tengene utgör en *NAP-anläggning, Nationella planen för omprövning av vattenkraft*.

Kapitel Hänsyn och riksintressen

- Ett nytt lager med *kulturbistoriskt värdefulla byggnader* har lagts till för Grästorps tätort.
- *Befintliga drivmedelsstationer* har lagts till på kartan med miljöfarlig verksamhet.
- En ny kartan med *klimateanpassningsåtgärder* har lagts till på avsnittet *Klimateanpassning*. Kartan visualiserar var fördröjningsytor är skapade samt planerade i framtiden, samt var framtida skyfallsstråk kan tillkomma.
- Texten på avsnittet *Klimateanpassning* har uppdaterats med en text tillhörande kartan med klimateanpassningsåtgärder. Det har även lagts till ett stycke kring *stigande nivåer i vattendrag*.
- Antagandehandlingen har uppdaterats gällande *påverkan på riksintressen*, under avsnitt *Hänsyn och riksintressen*.
- Texten gällande miljö kvalitetsnormer för vatten har uppdaterats gällande *Västerhavets vattendistriks åtgärdsprogram 2022-2027*, samt kring vattendragens nuvarande statusklassificering.
- Avsnittet *Andra värden och hänsyn* har uppdaterats gällande *Miljöfarlig verksamhet*, både genom ny text samt ytterligare ställningstaganden.

Kapitel Hållbarhetsbedömning

- Hållbarhetsbedömningen har uppdaterats utifrån antagandehandlingens innehåll och planförslag.

Kapitel Kartor

- Nya lager för klimateanpassning har lagts till, utifrån den skyfallsutredning som gjordes för Grästorps tätort 2022.
- Ett nytt lager som visar kulturbistoriskt intressanta byggnader i tätorten har lagts till.

Förtydliganden och grafiska/tekniska tillägg

- Ett kapitel 9, Yttranden och ställningstaganden, har lagts till där läsaren hittar *samrådsredogörelse*, *Länsstyrelsens granskningsyttrande* samt *kommunens särskilda utlåtande* efter granskning.
- En PDF-version av den digitala översiktsplanen har tagits fram, för att klara arkiveringskraven.

Inkomna yttranden

Myndigheter, organisationer och föreningar

Länsstyrelsen

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet enbart framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 5 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Skogsstyrelsen, Svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen, Statens geotekniska institut, Luftfartsverket och Trafikverket. Försvarsmakten avstår från att yttra sig. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen ger god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Kommunen har efter samrådet beaktat Länsstyrelsens synpunkter och ändrat planförslaget i flera delar. Kommunen har utöver detta lagt till förslag på ändrad markanvändning efter samrådet.

Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påtaglig skada på riksintresse för totalförsvaret. Länsstyrelsen kan inte bedöma om riksintressen för naturvård och kulturmiljövård tillgodoses.

Länsstyrelsen bedömer att riksintressen för friluftsliv tillgodoses. Påverkan på riksintresse kommunikation, Älvsborgsbanan, får utredas vidare.

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB för buller respektive luft följs. Det som föreslås medverkar till att MKN för vatten följs, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är lämplig.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner samordnas på ett lämpligt sätt.

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen kommer att medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det gäller framförallt klimatrelaterade risker, översvämningsrisk längs vattendrag, miljöfarliga verksamheter, förorenad mark, samt avstånd till järnväg.

Kommentar: Länsstyrelsens kommentarer har noterats i planhandlingen, med hänvisning till granskningsyttrandet, på de planförslag som man haft synpunkter kring. Noteringen är *kursiverad* i röd färg.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL **Riksintressen**

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Sedan samrådet har kommunen lagt till ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring runt Sjöryd, vilket berörs av påverkansområde för buller eller annan risk.

Enligt översiktsplanen har Försvarsmakten förtydligat åtgärder som kan innebära påtaglig skada på riksintresse för totalförsvaret. Ett exempel är planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv inom påverkansområdet för buller eller annan risk. Länsstyrelsen ser därför att förslaget innebär risk för påtaglig skada på riksintresset. Det framgår inte närmare vad förslaget innebär i form av exempelvis ökat antal besökare, och hur kommunen ser att påtaglig skada kan undvikas. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen och Försvarsmakten för dialog i denna fråga innan översiktsplanen antas.

Det bör framgå i beskrivningen av Kilen som strategiskt utvecklingsområde på avsnittet Mark- och vattenanvändning att det delvis berörs av påverkansområde för buller och annan risk. Granskningshandlingen anger att det ligger utanför.

Kommentar: Antagandehandlingen har uppdaterats gällande påverkan på riksintresset för Totalförsvaret, under avsnitt *Hänsyn och riksintressen*. Där framgår nu att en utveckling runt *Sjöryd* kan innebära en påverkan på Totalförsvarets riksintresse. Även beskrivningen av

området *Kilen* har uppdaterats, och det framgår nu att en minde del omfattas av påverkansområde för buller eller annan risk.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Kommunen föreslår utvecklingsområden för friluftsliv och besöksnäring på Hunneberg, Tore mosse och Sjöryd. Förutom riksintresse omfattas områdena av statliga naturreservat. Länsstyrelsen kan inte bedöma om riksintressena för naturvård för Halle- och Hunneberg samt Dättern med omgivning riskerar att påtagligt skadas eller inte utifrån förslagen på de tre utvecklingsområdena.

Översiktsplanen anger att ianspråktagande av mark inom Hunneberg för utveckling av friluftsliv och besöksnäring kan påverka naturmiljön negativt beroende på typ och omfattning. Det står också att hur utvecklingen ska göras med tillräcklig hänsyn till förekommande naturmiljöer och utan att strida mot rådande områdesskydd behöver utredas vidare. Länsstyrelsen instämmer i detta.

Länsstyrelsen anser att det är otydligt vad omfattningen av åtgärder, vilken typ av åtgärder, och de kumulativa effekterna av den totala mängden åtgärder innebär för riksintressena Halle- och Hunneberg respektive Dättern med omgivning. Länsstyrelsen bedömer att det kan innebära skada på riksintressena om kommunen avser göra ett större antal åtgärder.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten.

Kommentar: Antagandehandlingen har uppdaterats med en beskrivning av möjligheten att tillgodose riksintressenas värden och har lagts till under *Turism och besöksnäring*, planförslag för *Hunneberg, Sjöryd* samt *Tore mosse*.

Friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen bedömer att riksintressena för friluftsliv Halle- och Hunneberg respektive Vätern delområdet Vänersborg-Vänersnäs tillgodoses.

Möjligheten att tillgodose riksintressenas värden förutsätter samtidigt att områdena utvecklas utifrån reservatsbeslut och tillhörande skötselplaner för naturreservaten.

Kommentar: Antagandehandlingen har uppdaterats med en beskrivning av möjligheten att tillgodose riksintressets värden under *Turism och besöksnäring* planförslag för *Hunneberg, Sjöryd* samt *Tore mosse*.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen kan utifrån beskrivning i översiktsplanen och samrådsredogörelsen inte bedöma risken för skada på riksintresset.

Kommunen har sedan samrådet kompletterat markanvändningen med utveckling av friluftsliv och besöksnäring i Sjöryd. I planhandlingen anges att området inte omfattas av riksintresseområde för kulturmiljövården Ås kyrkby (KR61). Av samrådsredogörelsen framgår dock att riksintresset för

kulturmiljövården berörs och att det finns behov av hänsyn till riksintresset när skyltar och andra anläggningar anordnas.

Länsstyrelsen vill påpeka att ett riksintresse kan påverkas indirekt genom åtgärder som kan ge visuell effekt från platser utanför riksintresseanspråkets geografiska avgränsning. Kommunen bör därför arbeta in samrådsredogörelsens skrivning i översiktsplanen.

Det bör också framgå vad samrådsredogörelsens skrivning ”andra anläggningar” kan innebära och ifall byggnader eller volymskapande anordningar ska möjliggöras inom fågelskådningsområdet eller inte. Om byggnader eller volymskapande anordningar ska möjliggöras behöver det framgå hur dessa ska placeras och utformas för att tillgodose riksintresset.

Kommentar: Antagandehandlingen har förtydligat att området runt *Sjöröd* angränsar till riksintresset för kulturmiljövård. Beskrivning av hur hänsyn ska tas till riksintresset för kulturmiljövård har lagts till i planförslaget. Beskrivningen av ”andra anläggningar” har förtydligats som ytor för samvaro, t.ex. bord och bänkar med väderskydd. Det har också förtydligats att dessa ska utformas och placeras med hänsyn till landskapsbild.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Älvsborgsbanan är av riksintresse. Kommunen har efter samrådet lagt in förslag på framtida planskildhet för GC-väg över/under Älvsborgsbanan i centrum. Fortsatt dialog mellan kommunen och Trafikverket krävs, samt att en funktionsutredning måste göras för att utreda förutsättningarna. Trafikverket utför funktionsutredningar men kommunen bekostar. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att påverkan på riksintresset för kommunikation får utredas vidare.

Kommentar: Noteras. Antagandehandlingen har kompletterats och förtydligat att påverkan på riksintresset för järnväg behöver utredas, där kommunen planerar att göra planskilda korsningar.

Geografiska riksintressen (4 kap MB)

Kommunen behöver ändra i kartunderlaget så att riksintresse enligt 4 kap 2 § miljöbalken har rätt benämning. Det vill säga ersätta ”Riksintresse turism och friluftsliv” med ”Riksintesse rörligt friluftsliv”.

Kommentar: Teckenförklaring gällande riksintresse enligt 4 kap 2 § miljöbalken har uppdaterats.

Miljö kvalitetsnormer

Buller

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

Luft

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

Vatten

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Kommentar: Ett förtydligande gällande funktionen av bortkopplandet av dagvatten från spillvattennätverket har lagts till i planhandlingen, både under avsnittet *Tekniska anläggningar, Avlopp* samt under avsnittet *Miljö kvalitetsnormer*.

Text gällande vattenmyndighetens åtgärdsprogram har uppdaterats till den senast antagna, som gäller för åren 2022-2027. Även statusklassificeringar samt beslutade miljö kvalitetsnormer för vattenförekomsterna inom kommunen har uppdaterats.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är lämplig.

Översiktsplanen kan enkelt förtydliga att det är ett LIS-område som föreslås i stycket om Tengene på avsnittet Mark- och vattenanvändning, Turism och besöksnäring.

Kommentar: I antagandehandlingen, avsnittet *Turism och besöksnäring* har ett stycke lagts till gällande att det är ett LIS-område som föreslås. Det har även förtydligats att delar av LIS-området i Tengene utgör en NAP-anläggning.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.

Kommentar: Noteras. När det gäller Vänersborg har antagandehandlingen uppdaterats på *Mellankommunala frågor* gällande det nya förslaget *utredning av gång- och cykellänk* mellan Grästorp och Vänersborg.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen medför sådana problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsstadium kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Det gäller framförallt klimatrelaterade risker, översvämningens risk längs vattendrag, miljöfarliga verksamheter, förorenad mark, samt avstånd till järnväg.

Kommentar: Samtliga risker som nämns ovan bedömer kommunen får utredas mer i detalj i ett senare skede, då en förstudie eller detaljplan tas fram för ett specifikt utvecklingsområde.

Klimatrelaterade risker för den byggda miljön

Översiktsplanen har kompletterats med en beskrivning av riskområden vid skyfall samt åtgärdsförslag för att minska riskerna för den byggda miljön vid ett skyfall. Länsstyrelsen saknar en beskrivning av klimatrelaterade risker vid översvämning av vattendrag i kommunen samt eventuell strategi för att minska dessa risker.

Framför allt saknas en beskrivning av översvämningensrisken vid höga flöden i vattendragen Nossan och Mjölån. Mark har inte reserverats enligt Länsstyrelsens synpunkter i samrådet för att hantera eventuella översvämningensrisker till följd av både skyfall och höga flöden i vattendrag och sjöar. Kommunen bör visa att det är möjligt att skapa fördröjningsytor, vilket är särskilt viktigt om lågpunkter byggs bort. Genom att beskriva detta kan kommunen också visa på bra förutsättningar att genom dagvattenfördröjning hantera miljö kvalitetsnormer för vatten, se *Teknisk anläggning - PBL kunskapsbanken - Boverket*.

Kommentar: Antagandehandlingen har kompletterats med en karta som visar lämpliga ytor för fördröjning av dagvatten, både planerade och redan utförda. I kartan syns även lämpliga stråk för skyfall. Ytorna och stråken har lokaliserats utifrån den skyfallsutredning som tidigare utförts för Grästorps tätort. Några av de planerade fördröjningsytorna utgår ifrån pågående detaljplanarbeten där dagvatten- och skyfallsutredningar utförts. Även om ytorna för fördröjning och skyfallsstråken är i ett väldigt tidigt planeringsstadium, så kan de vara ett bra underlag då ny bebyggelse ska planeras.

Översvämningensrisk

Översiktsplanen beskriver risker och planeringsnivåer för översvämning i Väneren. Länsstyrelsen saknar en beskrivning av översvämningensrisken längs med kommunens vattendrag samt hur översvämningensrisken ska hanteras i den fortsatta planeringen. Då översvämningensrisken inte är beskriven i tillräcklig omfattning kan Länsstyrelsen inte göra en lämplighetsbedömning fullt ut på denna övergripande nivå. Det går inte att utesluta att delar av föreslagen exploatering, framför allt i strandnära lägen, kan vara olämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet.

Områdesbeskrivningarna (under mark- och vattenanvändningsavsnittet) för utvecklingsområden som ligger inom riskområden för översvämning behöver förtydligas med avseende på hur man tar hänsyn till översvämningensrisken i den fortsatta planeringen av området. I översiktsplanen pekas strandnära områden ut vid Nossan som möjliga att bebygga i Grästorps tätort. Även i Västölet föreslås byggnation nära Mjölån. För byggnation i närheten av vattendrag utgår Länsstyrelsen från handboken Stigande vattens planeringszoner.

Kommentar: De planförslag som ligger nära ett vattendrag har kompletterats med en beskrivning kring att översvämningensrisk behöver utredas i planskedet. Detta gäller t.ex. *Söderå kern, Västölet* samt den *energianläggning* som föreslås norr om tätorten.

Antagandehandlingen har även kompletterats med text gällande översvämningensrisk runt kommunens vattendrag samt Väneren, under avsnittet *Klimatanpassning*. För Väneren finns god vägledning i handboken Stigande vatten, där den dimensionerande nivån är +47,18 (RH2000). För Grästorps del är det endast området runt Sjöryd och Tore mosse/del av Flo som ligger på en lägre nivå. Enligt Stigande vatten kommer Nossan endast ha marginella förändringar gällande vattenstånd med avseende på 100-årsflödet. För Mjölån finns inget sådant resonemang i handboken. MSB har heller inte gjort någon skyfallskartering för

Grästorps kommun, som man gjort för flertalet andra kommuner. På MSB:s översvämningsportal finns inte heller något av Grästorps vattendrag karterat. Detta gör att det finns lite information att tillgå gällande översvämningsrisk av kommunens vattendrag. Kommunen föreslår att en simulering av närliggande vattendrag utförs, enligt handboken Stigande vatten, för att uppskatta den lägsta nivå inom vilken ny bebyggelse kan få tillkomma.

Miljöfarliga verksamheter

Översiktsplanen har efter samrådet kompletterats med bra information kring tillståndprocesser för miljöfarlig verksamhet och med ett övergripande ställningstagande om att skyddsavstånd till farliga verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet.

Detta behöver kompletteras med vilken typ av risker som behöver tas hänsyn till. Även transporter till och från verksamheter behöver vägas in i bedömningen.

Kommentar: Antagandehandlingen har uppdaterats gällande lokalisering av drivmedelstationer. Texten har kompletterats med en skrivning om vad miljöfarlig verksamhet definieras som enligt Miljöbalken 9 kap. 1 §, vilket ger vägledning kring vilka typer av risker som kan förekomma inom samhällsplaneringen. Två nya ställningstaganden avseende Miljöfarlig verksamhet har lagts till i antagandehandlingen:

”-Då en miljöfarlig verksamhet läggs ner eller omlokaliseras ska eventuell förorening i marken utredas samt vid behov saneras.”

”-Då planläggning sker inom ett känt förorenat eller potentiellt förorenat område är det lämpligt att göra en markteknisk miljöundersökning, företrädesvis i samband med en geoteknisk grundundersökning.”

Förorenad mark

Länsstyrelsen kan inte med översiktsplanens information bedöma om de föreslagna områdena för utveckling är lämpliga för sitt ändamål mot bakgrund av eventuell förekomst av markföroreningar. Det finns ingen närmare beskrivning av var det finns förorenad mark eller ställningstagande hur det kan påverka planeringen. Kommunen anger att åtgärder mot markföroreningar får ske inom ramen för detaljpanelläggning. Länsstyrelsen kan därmed komma att ha synpunkter vid kommande detaljplaner.

Kommentar: I översiktsplanen finns en karta med alla potentiellt förorenade markområden, i enlighet med EBH-kartan. Där anser kommunen att det framgår var det finns potential till förorenad mark. Dessutom finns skrivningen nedan, som beskriver översiktligt var det finns risk för förorenad mark:

”I Grästorps kommun har ca 60 potentiellt förorenade områden identifierats varav drygt hälften finns inom eller i anslutning till tätorten, huvudsakligen inom ortens verksamhetsområden. Identifierade objekt finns även spritt i områdena Tre älgar, Forshall samt i byarna Tengene och Flakeberg. Det finns generella riktvärden framtagna av Naturvårdsverket som anger vilken föroreningshalt i marken som är acceptabel

för att minimera risken för negativa effekter på människors hälsa och miljön. Inga områden har identifierats med riskklass 1, ett område har riskklass 2. En stor andel av de områden som identifierats i kommunen har ingen riskklass.”

Avstånd till järnväg

För områdena för mångfunktionell bebyggelse *Kärrhöken* och *Havsmåsen* anger översiktsplanen att "Hänsyn ska tas till avstånd till järnvägen och byggnadshöjd". Denna skrivning bör också gälla de andra områdena för mångfunktionell bebyggelse som ligger nära järnvägen. Vid detaljpanelläggning av bebyggelse med bostäder nära järnvägen behöver störningar från järnvägen undersökas både när det gäller buller och vibrationer.

Kommentar: Antagandehandlingen har kompletterats med text gällande att hänsyn ska tas till järnvägen för planförslagen *Bofinken*, *Tofslärkan*, *Domberren*, *Skatan*, *Gamen*, *Örnen*, *Lärkan* och *Trasten* under *mångfunktionell bebyggelse*.

Ett förtydligande har lagts till gällande nybyggnation - att en riskbedömning ska genomföras för så väl bostäder som verksamheter inom 150 m från järnvägen.

Statens geotekniska institut (SGI)

Yttrande över granskningshandling

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig i rubricerat ärende. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

SGI:s synpunkter

SGI har yttrat sig under samrådsskedet, (2023-11-08 och dnr 5-2-2310-1260). De framförda synpunkterna har hanterats på ett bra sätt och SGI har inga ytterligare synpunkter på planförslaget.

Kommentar: Noteras.

Trafikverket

Ärendebeskrivning

Trafikverket har mottagit ovan rubricerat ärende för yttrande.

Grästorps kommun har upprättat förslag till ny översiktsplan som tar sikte på år 2045. Trafikverket yttrade sig vid samrådsskedet och framförde då synpunkter på ny väglänk vid Salstad samt revidering av riksintressen.

Synpunkter och upplysningar

Trafikverket noterar att det i granskningsförslaget lagts in förslag på framtida planskildhet för GC-väg över/under Älvsborgsbanan i centrum. Fortsatt dialog mellan kommunen och Trafikverket krävs samt att en funktionsutredning måste göras för att utreda förutsättningarna. Trafikverket

utför funktionsutredningar men kommunen bekostar.

Sedan samrådet har Trafikverket översänt förslag till upprättande av nytt väghållningsområde för Grästorps kommun till regeringen, nästa steg i processen är att regeringen behöver fatta beslut kring förslaget.

I övrigt har Trafikverket inget att erinra.

Kommentar: Kommunen ser fram emot fortsatt dialog kring samhällsutvecklingen och kring de frågor som berör båda parter.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende. Vi har i dagsläget inga anläggningar eller intressen som berörs i det aktuella området och har därför inga synpunkter på rubricerad remiss.

Kommentar: Noteras

Luftfartsverket

LFV har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inget att erinra mot den nya översiktsplanen.

Kommentar: Noteras.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen lämnade in ett yttrande i november 2023. Vårt diarienummer vi angav i yttrandet var felaktigt och ska vara 2023/3403.

Skogsstyrelsen noterar att kommunen ändrat förslaget enligt våra synpunkter och vi har inga ytterligare synpunkter.

Kommentar: Noteras.

Post- och telestyrelsen

PTS har av Länsstyrelsen i Västra Götaland ombetts att inkomma med synpunkter på samråd. PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar – sektorsansvar – inom områdena post och elektronisk kommunikation. Inom ramen för detta arbete skall PTS bland annat:

- främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer enligt de mål som anges i lag (2022:482) om elektronisk kommunikation

- verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, samt verka för ökad krishanteringsförmåga

Vidare får PTS genom upphandling verka för att tillgodose totalförsvarets behov av posttjänster och elektroniska kommunikationstjänster under höjd beredskap, och stärka samhällets beredskap mot allvarliga störningar av elektronisk kommunikation och posttjänster i fred.

IT-infrastrukturen är en förutsättning för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att IT-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regional och kommunal nivå. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Det säkerhetspolitiska läget har också riktat fokus mot behovet av en robust civil infrastruktur. Förmågan att kommunicera är en förutsättning för att samhällets grundläggande funktionalitet ska kunna upprätthållas. Exempelvis krävs elektronisk kommunikation för att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och återställa trasiga nät. Att civila funktioner är funktionella i händelse av ofred är också viktigt för totalförsvarets militära del. Vid ett så kallat gråzonsläge eller i samband med en större kris kan infrastrukturen utsättas för påfrestningar. Vidare kan naturhändelser såsom översvämningar påverka funktionaliteten. PTS arbetar aktivt med dessa frågor, bl.a. genom att dela ut statligt stöd till företag för att genomföra åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

PTS har inte tillgång till detaljinformation om hur operatörer och andra ledningsägare utformar sina nät utan hänvisar till de operatörer och ledningsägare som blir berörda inom aktuellt område för ytterligare information. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer. Kommunen bör ha en förteckning över vilka befintliga ledningsägare som blir berörda eller liknande funktion. Exempelvis bredbandskoordinatorer bör ha information om potentiella ledningsägare gällande elektroniska kommunikationer.

Vidare driver PTS ett system för begäran om ledningsanvisning, ”ledningskollen.se”. För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via <https://www.ledningskollen.se/>

PTS har i tidigare skrivelse (med hemlig bilaga 2012-01-23 dnr: 03-16005) till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Avseende vindkraftverk så kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt. Speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkopertörer som blir berörda av vindkrafts-etableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkopertörerna är.

PTS har inga ytterligare synpunkter.

Kommentar: Översiktsplanen föreslår inga specifika områden för vindkraft, men kommunen är generellt positiva till utbyggnad av vindkraft. Hela kommunen ligger dock inom försvarsmaktens stoppområde för höga objekt runt Såtenäs flottflygplats och Råda övningsflygplats. Stoppområdet innebär för närvarande att inga nya större vindkraftverk kan uppföras inom kommunen. Stora delar av Grästorps kommun ligger även inom influensområde för väderradar i Vara kommun, vilket också kan påverka möjligheten att uppföra nya vindkraftverk.

Skanova

Skanova har markförlagda teleanläggningar inom detaljplaneområdet.

Skanova önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning.

Skanova önskar i ett tidigt skede medverka i planarbetet när detaljplanarbete påbörjas och kallas till samrådsmöten för det aktuella området för att kunna samordna nya ledningar.

Tvingas Skanova vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda telekablar för att möjliggöra exploatering förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den.

Kommentar: Kommunen noterar informationen och tar detta i beaktning vid kommande detaljplanering utifrån översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

Postnord

PostNord har i uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten vilket bland annat innebär att det är Postnord som ska godkänna placeringen och standarden på postmottagningsfunktionen. I denna roll representerar Postnord samtliga postoperatörer som är verksamma i det aktuella området.

Post ska kunna delas ut miljövänligt, kostnadseffektivt och med hänsyn till arbetsmiljön för chaufförer och brevbärare. För att det ska kunna genomföras i praktiken behöver utdelningen standardiseras. Vid nybyggnation av villor och radhus placeras postlådan i en lådsamling vid infarten till området. I flerfamiljshus ska man ta emot sin post i en fastighetsbox på entréplan.

Kontakta PostNord i god tid på utdelningsforbattningar@postnord.com för dialog gällande godkännande av postmottagning i samband med nybyggnation. En placering som inte är godkänd leder till att posten inte börjar delas ut till adressen.

Kommentar: Kommunen noterar informationen och tar detta i beaktning vid kommande detaljplanering utifrån översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

Avfall och återvinning Skaraborg

Gällande sophämtning för ovanstående vill vi framhålla följande för att uppfylla reglerna i avfallsföreskrifterna.

Behållare ska placeras så att hämtning kan ske på ett arbetsmiljösäkert sätt.

Är där trottoar ser vi att den är sänkt vid hämtningsplatsen.

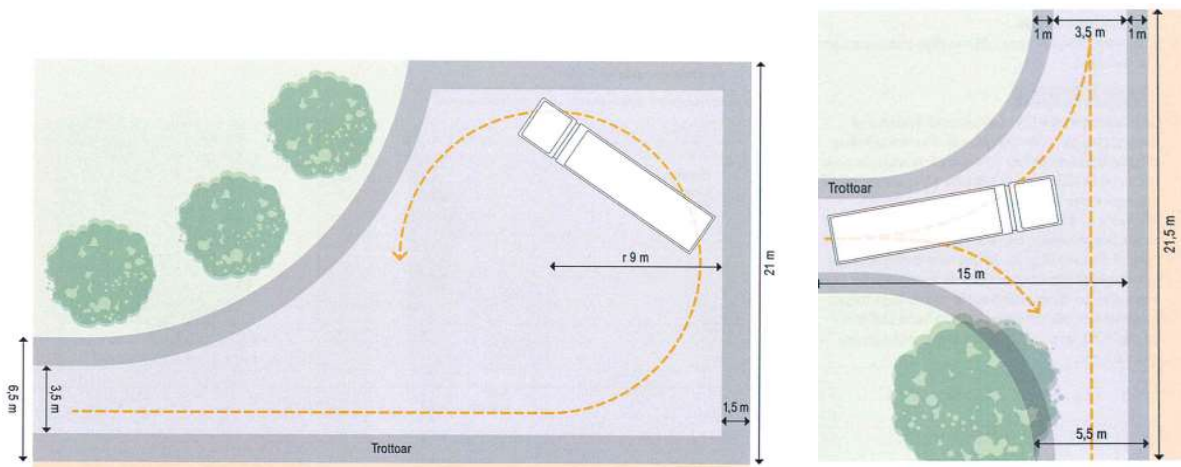
Transportvägen till hämtningsplatsen ha en fri höjd på minst 3,65 meter, ha en fri bredd på minst 3 meter samt ha en bärighet för ett fordon på 18 ton.

Vid hämtningsplatsen ska yta finnas med en bredd på minst 4,5 meter, fri längd på minst 14 meter samt ha en fri höjd på minst 5 meter.

Säkerheten vid hämtning är ytterst viktig. Därför ska placeringen vara sådan att backning, utöver normalt vändning- och tömningsarbete, inte behöver ske. Vi vill påpeka att sophämtning vid skolor och förskolor bör ske på plats där barn ej vistas. Sophämtning bör ej heller ske på plats där barn hämtas/lämnas vid skolan eller förskolan.

För återvändsgator ska det finnas en vändyta med diameter 18 meter samt en fri remsa på cirka 1,5 meter utanför vändytan.

Vändning kan också ske i en T-korsning. Lämplighetsbedömning görs av kommunalförbundet i varje enskilt fall.

I områden med kraftig lutning vid hämtningsplatser kan det bli aktuellt att hämtning inte kan ske vid tomtgräns.

Vidare vill vi framhålla att innehavare av hushållsavfall eller förpackningar har ansvar för att sortera och lämna det enligt gällande nationella lagar, förordningar och föreskrifter samt i enlighet med Avfall & Återvinning Skaraborgs föreskrifter och anvisningar meddelade till dessa föreskrifter.

Från och med år 2027 blir det förutom hämtning av rest- och matavfall obligatorisk fastighetsnära hämtning även av förpackningar. Det vill säga plast-, papper-, färgat- och ofärgat glas- samt metallförpackningar. Detta innebär att större ytor kommer att behöva avsättas för fler antal kärl både för flerfamiljshus samt småhus.

Kommentar: Kommunen noterar informationen och tar detta i beaktning vid kommande detaljplanering utifrån översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

Fastighetsägarna

Vi från Fastighetsägarna välkomnar Grästorps kommuns initiativ att utveckla en ny översiktsplan för att främja tillväxt och hållbarhet i kommunen. Det är positivt att man tar itu med detta arbete för att säkerställa att Grästorp fortsätter att vara en attraktiv plats att leva och verka i.

Det är avgörande att översiktsplanen tar hänsyn till behovet och efterfrågan av olika typer av boende i kommunen. Detta inkluderar både att tillgodose behoven hos befintliga invånare och att locka nya invånare genom att erbjuda mångsidiga boendemöjligheter. Att skapa en balanserad mix av bostäder, från små lägenheter till större familjehem, är viktigt för att möta olika behov och livssituationer.

För att verkligen lyckas med översiktsplanen är det också viktigt att fokusera på att öka attraktionskraften i Grästorp som bostadsort och arbetsplats. Det handlar om att identifiera och utveckla de unika fördelarna och resurserna som kommunen har att erbjuda. Det kan inkludera att förbättra infrastrukturen, skapa attraktiva grönområden och främja näringslivet för att skapa fler arbetstillfällen.

När man formulerar översiktsplanen är det viktigt att noga överväga vad som är relevant för Grästorp på lång sikt. Det är avgörande att inte bara fokusera på kortsiktiga lösningar, utan också att tänka på hållbarhet och långsiktig utveckling. Det handlar om att skapa en plan som inte bara möter dagens behov utan också är flexibel nog att anpassas till framtida förändringar och utmaningar.

Sammanfattningsvis är det positivt att Grästorps kommun tar steg mot att forma sin framtid genom en ny översiktsplan. Genom att noggrant överväga behoven och efterfrågan av boende, samt att arbeta med att öka attraktionskraften i kommunen, kan man skapa en plan som verkligen gynnar invånarna och bidrar till en hållbar och livskraftig framtid för Grästorp.

Det är viktigt att knyta an arbetet med samverkanspartner inom näringslivet.

Kommentar: Noteras. Kommunen delar era synpunkter och har nyligen tagit fram riktlinjer för bostadsförsörjning som ska hållas uppdaterade och aktuella.

Kommunen är även en av huvudmännen i den ideella föreningen NSG, näringslivssamverkan Grästorp, som driver näringslivsarbetet i kommunen.

Mat & mångfald i Grästorp

Vi vill göra följande medskick till kommande översiktsplan för att skapa ett attraktivt framtida Grästorp att längta till.

1. Näringsåterföring till åkermark /planering av nya bostadsområden I framtiden blir det väldigt viktigt att både hushålla med livsmedlet dricksvatten och recirkulera näringsämnen för att skapa ett robust samhälle. Vi vill därför skicka med följande rekommendation till Grästorps kommun till både ÖP och Vattentjänstplan, VA policy/åtgärdsplan. Vid nybyggnation och större ombyggnationer förbereda/bygga om nuvarande VA system för att:

- Spara det livsviktiga livsmedlet dricksvatten genom att inte använda dricksvatten för att spola avloppsvatten. Hellre då regnvatten/dagvatten/gråvatten att spola med. Särskilt viktigt när det inte finns någon reservvattentäkt och nuvarande vattentäkter har högt tryck.

- Bygga om avloppssystemet för att kunna avskilja urin. Urin är den viktigaste kvävekällan från samhället. Den är relativt ren och behöver tas till vara på ett säkert sätt till näringsåterföring till åkermark. Avföring kan komposteras till blomrabatter eller förbrännas till biokol och myllas i åkermark för att låsa fast koldioxiden i marken under överskådlig tid.

2. Mål på minst 90% svenska och 60% ekologiska livsmedel i offentliga måltider.

3. Skubbet - Anta förslaget till utveckling baserat på Lantmäteristudenternas arbete.

4. Krav på försvaret att rena sina PFAS föroreningar. Väldigt viktigt då kommunen delvis tar sitt vatten från Väneren och de största föroreningarna i vatten och fisk är utanför Såtenäs!

Kommentar: Kommunen tar med synpunkterna kring vatten och avlopp samt PFAS i arbetet med att ta fram en ny VA-plan samt Vattentjänstplan. Synpunkten om offentliga måltider är inte något som kan hanteras inom en översiktsplan, men vidarebefordras som synpunkt till kostenheten i kommunen. Lantmäteristudenternas arbete kommer fungera som inspiration till kommunens framtida planarbete för Skubbet, där även olika medborgardialoger och samråd enligt Plan- och bygglagen ska genomföras. Vid dessa tillfällen finns det chans att lämna in synpunkter.

Grannkommuner

Vänersborgs kommun

Bakgrund

Vänersborgs kommun har bjudits in att yttra sig i samband med granskning av Grästorps kommuns översiktsplan 2045. Vänersborgs kommun har tidigare yttrat sig i avgränsningsråd och plansamråd.

Yttrande

Vänersborgs kommun ser positivt på de förändringar som gjorts i planförslaget sedan samrådet, där tidigare synpunkter beaktats. Vänersborgs kommun har inget ytterligare att erinra.

Kommentar: Noteras. Grästorps kommun vill även uppmärksamma att man lagt till en sträcka som *utredning för ny gång- och cykellänk* mellan Smärgels kurva och kommungränsen mot Vänersborg.

Kommunala nämnder och verksamheter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö-Hälsa i Grästorp har inget att erinra och avser därför inte att yttra oss ytterligare.

Kommentar: Noteras.

Plan- och byggenheten Skara

Plan- och byggenheten Skara lämnade in ett yttrande under samrådstiden. Har läst igenom och har inga synpunkter att lämna nu under granskningen.

Kommentar: Noteras.

Medborgare

Medborgare 1

Förläng trottoar vid Järnvägsgatan. När man passerar Återvändan och går mot Linjemontage så tar trottoaren slut strax innan Järnvägsgatan 17 och 19. Här hade det varit bra om trottoaren förlängdes ut mot utfarten och ansluter den nya gång/cykelbanan ut mot v44 eller mot nya rondellen.

Kommentar: Synpunkten har skickats vidare till kommunens tekniska enhet, som bland annat har hand om trottoarer och gator. Synpunkten hanteras inte vidare i översiktsplanen då den är av för detaljerad karaktär.

Medborgare 2

Förläng trottoaren från Järnvägsgatan 15 mot Järnvägsgatan 19. Många passerar här dagligen och det hade varit säkrare om gång/cykeltrafik fick en egen trottoar/bana att vistas på. Bra för biltrafiken som då kan visa mer hänsyn mot de som går/cyklar.

Kommentar: Synpunkten har skickats vidare till kommunens tekniska enhet, som bland annat har hand om trottoarer och gator. Synpunkten hanteras inte vidare i översiktsplanen då den är av för detaljerad karaktär.

Medborgare 3

Önskar en cykel/gångväg längs stora vägen vid Flo klev mot Grästorp.

Kommentar: Antagandehandlingen har reviderats gällande planförslaget för *utredning av nya gång- och cykellänkar* och har kompletterats med ytterligare en sträcka, delen mellan Smärgels kurva och kommungränsen mot Vänersborg, längs väg 2050.

Medborgare 4

I samrådsredogörelsen skriver kommunen att platsens möjlighet att nyttjas som badplats kommer att utredas i en detaljplaneprocess om sådan aktualiseras och att ytterligare möjlighet då finns att yttra sig. Utifrån den kritik vi lyft om platsens olämplighet att nyttjas som badplats torde en sådan utredning vara helt och hållet onödig då den redan utan utredning är konstaterat olämplig för ändamålet. Att bekosta en sådan utredning, tillika detaljplaneprocess, är inte resurseffektivt eller motiverat ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Att det därtill finns möjlighet att yttra sig i ett senare detaljplaneskede är i detta sammanhang dessutom ovidkommande då frågan nu handlar om de formuleringar som är fastställda i översiktsplanen som ju dessutom sedan blir vägledande för ett senare detaljplaneskede. Att trots platsens olämplighet som badplats anlägga bryggor är också synnerligen olämpligt, då dessa med all sannolikhet kan komma att uppfattas som inbjudande till bad.

Kommunen skriver att det inte finns någon skyldighet att göra bullerutredningar för byggnation som medges i detaljplanens syfte. Även om detta är sant så har man fortfarande en skyldighet att följa lagen och det som följer av plan-och bygglagens andra kapitel nionde paragraf är att man alltså inte får lokalisera, placera och utforma byggnadsverk som medför just betydande olägenhet. Därav kan inte kommunen frånta sig det ansvar som det innebär med en byggnation som medför en kraftigt ökad bullernivå.

Kommunen skriver också att vid eventuell framtida byggnation kan kompletterande geotekniska undersökningar genomföras om kommunen bedömer det vara nödvändigt. Av stabiliseringskarteringen för Grästorps kommun framgår att området kring Hölja-Balders är ett område som är klassat som inte tillfredställande stabilt. Frågan kring betryggande säkerhetsåtgärder kvarstår således.

Det synes märkligt att kommunen på intet sätt har bemött det som vi framhållit i vårt sista avslutande stycke om alla de faktorer som gör platsen olämplig att exploatera enligt de förslag som är formulerade i översiktsplanen. Avslutningsvis kan vi alltså konstatera att då ni inte på ett

tillfredställande sätt bemött våra synpunkter i samrådsskedet vidhåller vi att de formuleringar som står i förslaget bör tas bort i sin helhet då ett område som på så många vis är konstaterat olämpligt att ytterligare exploatera inte kräver vidare utredningar.

Kommentar: Som beskrivs i översiktsplanen är området detaljplanlagt som *Park* och *Vattenområde*, vilket innebär att området kan kompletteras med det som behövs för platsens skötsel och bruk. Som komplement räknas bland annat förvaringsmöjligheter kopplat till parkens service- och skötselbehov, gång- och cykelvägar, planteringar, mindre lekplatser, mindre ytor för idrott, scener, kiosker, toaletter med mera. Vattenområdet får ej överbyggas utifrån gällande detaljplan.

Den småskaliga byggnation som medges i gällande plan, inom området *Park*, bedöms inte generera såpass ökade bullernivåer att det skulle överskrida gällande bullernivåer.

Som tidigare beskrivits i översiktsplanen behöver stabiliteten i strandkanten samt risk för översvämningar utredas i samband med att en ny detaljplan upprättas för området. Även åtgärder som minskar eller eliminerar riskerna ska då föreslås.

Vilka utredningar som kan komma att krävas vid en ny planläggning av området sker i samråd med Länsstyrelsen. Kommunen delar dock er bedömning kring att en geoteknisk utredning ska ske, vid en eventuell ny detaljplan.

I översiktsplanen har det förtydligats att utvecklingen, både inom befintlig detaljplan samt vid eventuell ny planläggning, sker med fokus på gestaltad livsmiljö som tar hänsyn till platsens befintliga naturvärden och förutsättningar. Även kommunens intentioner med området har förtydligats och reviderats; *“Ökade möjligheter till mötes- och sittplatser skulle komplettera platsen, såsom bänkar och bord. Syftet med en utveckling av området är att frambäva och öka upplevelsen av Nossan.”*

Kommunens ambition är att öka upplevelsevärdena av platsen, men samtidigt med beaktan av människors hälsa och säkerhet samt risk för olyckor, översvämning eller erosion.

Medborgare 5

Angående Söderåkeren

Vid nästa steg i planeringen, i detaljplan måste man ta mer hänsyn till hur det ser ut i verkligheten, varför inte göra det från början.

Att ta hänsyn till:

1 meters dagvattenledning som avvattnar gatumark och tomtmark i närområdet samt lakvatten från båda deponierna.

Dräneringsvatten från åkermarken söder om Söderåkeren och hela Söderskogens nuvarande dränering är kulverterat genom området. Vid byggnation av Söderskogen kommer det behövas en ny dagvattenledning ned till ån för att klara det högre flödet som blir från de hårdgjorda ytorna.

Vid det stora regnet 2021 08 17-18 så rann ytvatten på stora delar av mittersta delen av fältet, se bilder. Några av bilderna var inte tagna när vattnet var som högst och jag hade börjat gräva för att rädda arrendatorns veteskörd. Vi får räkna med återkommande kraftiga skyfall.

Ytterligare besvärande för byggnationen är de stora partierna med slänter och att det finns siltlera en bit under matjorden, som redovisas under ”förutsättningar för skred i finkornig jordart”.

Söderåkeren är ca 10 ha och sammanhänger med en större areal vilket gör det mycket rationellt att bruka, är tämligen nydränerat, har bra näringsstatus, mycket högavkastande för området.

Med tanke på ovan sagda blir det en betydligt mindre yta att bygga på, än om man bara okritiskt tittar på en kartbild, men mycket stor förlust av prima jordbruksmark. Det går bra att odla på hela marken även om den lutar, men inte att bygga hus på.

Söderåkeren borde lätt kunna ersättas av något av de förslag på byggnation som kom fram vid hållbarhetsbedömningen. Alltså att det inte skall byggas något på åkermark.

Sedan första förslaget lades fram har omvärldsläget försämrats betydligt, konstigt att inte någon har lagt märke till detta och tagit höjd för det i planen.

Med detta vill vi att Söderåkeren fortsatt skall producera bra mat och tas ut nya ÖP2045.

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen om att både dagvatten och skyfall behöver beaktas vid framtida planläggning av både område Söderskogen och Söderåkeren. Vid planläggning utförs en sådan utredning av en oberoende konsult, med kunskap inom området. Av Söderåkerens ca 10 ha kommer inte hela ytan kunna nyttjas för bebyggelse, utan delar av ytan kan nyttjas för uppsamling och fördröjning av skyfall. Kommunen har ansvar för att dagvatten inom planområdet hanteras på ett ansvarsfullt sätt, så inte omkringliggande jordbruksmark eller dräneringssystem belastas ytterligare.

I hållbarhetsbedömningen görs bedömningen att tätorten kan växa utåt på jordbruksmark, intill redan befintlig bebyggelse och infrastruktur. Detta anses mer hållbart än att bygga i öar, på tätortsnära skogsområden. Dock är kommunen mycket medveten om målkonflikten - att bygga ny bebyggelse för att möta framtida tillväxt samt att bevara jordbruksmarken för framtida livsmedelsproduktion. Frågan gällande ianspråktagande av jordbruksmark behöver nog tänkas igenom, och konsekvensbedömas. Denna bedömning utförs i varje enskilt detaljplanarbete, om och när det är aktuellt. Detta gäller även för framtida eventuella planarbete på Söderåkeren.

Medborgare 6

Vi lämnar härmed in tre synpunkter angående förslag på översiktsplan Grästorps kommun.

Den första synpunkten är att det är mycket positivt att bygga en cykelväg längs med väg 2561 ut från samhället mot väg 44 och vidare. Det ger möjlighet för oss invånare som bor ute på landsbygden och längs med den nya förbifarten att kunna förflytta oss på ett miljömässigt och hälsofrämjande sätt där landsbygd och centrum binds samman. Cykelvägen kommer också

möjliggöra en säkrare gång- och cykelväg på en annars ganska trafikerad väg som också kommer få en stor ökning av tung trafik.

Den andra synpunkten gäller det utpekade området för ”Verksamheter, industri icke störande, ny” efter Töftavägen längs med väg 2561. Vi ställer oss mycket negativa till detta förslag och nämner argument mot detta förslag nedan. Vi förslår att politiken tar bort detta utpekade område från översiktsplanen. På bilden nedan ses det utpekade området och den röda ringen visar vart våran fastighet som vi bor på ligger.

Argument mot:

Om ett nytt verksamhetsområde skulle etableras vid utpekad område i översiktsplanen skulle ljud, ljus och vibrationer öka kraftigt vid vårt bostadsområde/fastighet och påverka oss, vår familj, djurliv och grannar negativt. Detta skulle störa den fina landsbygdsidyllen och omgivningen samt vårt vardagsliv. Mycket ljud och vibrationer hörs redan idag från vägarbetet längs med vägen, vilket visar på potentiell negativ påverkan som ett nytt verksamhetsområde skulle ha.

När vi köpte vårt hus för snart tre år sedan och la våra besparingar och vår framtid här, valde vi detta område utifrån den vackra omgivning och kulturmiljö som finns här. Nära natur utan stad och industri bredvid tomten. Vi valde denna plats av en anledning som vi inte vill att kommunen tar bort från oss. Att få en verksamhet så pass nära skulle också påverka värdet på vår fastighet negativt och förstöra den fina boplatz vi har valt för vår framtida familj. I kommunens landsbygdsplan står det att invånarna i kommunen ska ges möjlighet att tillhandahålla ett varierat utbud av boenden och möjliggöra för att de som vill bo på landsbygden ska kunna göra detta, och att det ska vara en välkomnande miljö. Vikten av naturen och den mysiga landsbygden lyfts likaså. Vidare har kommunen antagit en vision som trycker på att vi ska mötas av respekt och värdskap. I det antagna inriktningsdokumentet för 2024-2027 betonas att trivselen hos invånarna är viktig liksom rekreation och naturupplevelser. Vi vill att ni beaktar dessa planer, visioner och inriktningar. Lyssna på oss som bor här att vi inte vill ha verksamhet på detta område. Att ha kvar detta område som det är idag ses även som viktigt utifrån djur- och växtlivet, då det är ett bra område för bland annat småfåglar där det annars mestadels är åker.

Grästorps kommuns varumärke och varför invånarna bor i Grästorp och nya tillkommer är bland annat den fina lantliga idyllen med möjlighet till landsbygd nära samhället. Att bo på landet med den fina naturen, utsikten och lugnet. Vi som bosatt oss på landet har bland annat gjort det för att det är ett lugnare tempo där naturen är nära och samhällets affärer, service och industrier ligger en bit bort. Den perfekta kombinationen där landskapsbilden inte förstörs av ett nytt verksamhetsområde.

Vidare är exploatering av detta område för verksamhet inte kostnadseffektivt och expansionsmöjligheter saknas för företagarna. Att bygga fler påfartsleder på förbifarten som skattemedel redan lagts på ses som onödigt då befintlig infrastruktur redan finns på de andra ställena som är utpekade som förslag. På dessa finns redan etablerade vägnoder och andra verksamheter. De invånare som bor i närheten av dessa områden har också aktivt valt att bosätta sig just där, nära redan etablerad verksamhet.

Den tredje synpunkten är att vi ställer oss positiva till förslag om ”Verksamheter, industri icke störande, ny” på samtliga utpekade ställen förutom ovan nämnda ställe efter Töftavägen längs med väg 2561. Dessa områden har redan goda förutsättningar för verksamhet då det finns befintlig

verksamhet där med kontakter, infrastruktur såsom vägar och el, vatten och avlopp osv. vilket är kostnadseffektivt och bättre för miljön. Att nyttja befintlig infrastruktur och redan anpassade lägen är ett smart sätt att använda invånarnas skattemedel på. Vi är över lag mycket positiva till nya industriområden i kommunen då det är brist på dessa idag.

Avslutningsvis hoppas vi att de folkvalda politikerna fortsatt lyssnar på sina invånare och låter oss vara med och forma våra närområden tillsammans för ett fortsatt vackert och attraktivt Grästorp för framtiden.

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen om att gång- och cykelvägen längs med Östra vägen och vidare mot lidköpingshållet är en av alla viktiga förbindelser mellan tätort och landsbygd. Det vill kommunen fortsatt arbeta för.

Gällande verksamhetsområdet Gaddeberga är det fortsatt utpekad i översiktsplanen, dock på längre sikt då det är ett strategiskt bra läge intill den nya förbifarten där tung trafik tillåts köra. Kommunen delar uppfattningen om att ta hänsyn till landskapsbilden. Vid eventuell framtida planering av området bör man ta detta i beaktning i detaljplaneskedet, exempelvis med krav på arkitektonisk utformning. Det går att styra byggnadshöjd, fasad- och takmaterial, färgsättning m.m. i en sådan plan. Vid detaljplaneläggning finns möjlighet att lämna in synpunkter under både samråd och granskning, för att påverka typ av bebyggelse och utformning. Infrastruktur liksom vatten- och avlopp, el, fiber m.m. behöver utredas i ett tidigt skede vid bedömning om en utbyggnad på platsen blir kostnadseffektivt.